DIETARI DE LA FIDELÍSSIMA VILA DE PUIGCERDÀ

CASA DE CULTURA - PUIGCERDÁ
CAJA DE PENSIONES PARA LA VEJEZ Y DE AHORROS

EL PATRONAT DE LA FUNDACIÓ SALVADOR VIVES CASAJUANA, EN FER REALITAT, AMB LA PRESENT I ALTRES PUBLICACIONS I ACTIVITATS, L'ANHEL D'AQUELL QUE FOU MODÈLIC CIUTADÀ I GENERÓS PROPULSOR DE LA CULTURA, ES COMPLAU A RETRE-LI PÚBLIC HOMENATGE D'HONORANÇA I GRATITUD.

FUNDACIÓ
SALVADOR VIVES CASAJUANA

Salvador Galceran Vigué

DIETARI DE LA FIDELÍSSIMA VILA DE PUIGCERDÀ

Transcripció literal del text i comentari original

Pròleg del
Dr. Joan Martí Alanís, Bisbe de La Seu d'Urgell

Accèssit al Premi
«Gumersind Bisbal Gutsems 1974»

R 1425

BARCELONA
1977

La publicació d'aquesta obra coincideix amb el
VUITÈ CENTENARI DE LA
FUNDACIÓ DE PUIGCERDÀ
(1177-1977)

Dipòsit Legal: B. 3.906-1977 - ISBN 84 - 232-0096-5
Rafael Dalmau, Editor - Bonavista, 26 - Barcelona-12

Compost i imprès a: Tipografia Empòrium, S. A. - Ferlandina, 9 i 11 - Barcelona-1

PRÒLEG

Em plau presentar-te, benvolgut lector, l'edició del *Dietari de la fidelíssima vila de Puigcerdà,* que apareix gràcies al treball de transcripció del text original que ha fet Mn. Salvador Galceran i Vigué, amb uns oportuns comentaris.

L'autor és un bon cerdà que una vegada i una altra s'afanya a estudiar temes històrics de la vila de Puigcerdà i de la Cerdanya: «Les esglésies de Cerdanya», «Ocupación francesa desde 1462 al 93, y Ntra. Sra. de Gracia de Puigcerdà», «L'antic Sindicat de Cerdanya», «La indústria i el comerç a Cerdanya», que acaba de d'obtenir el Premi Cristòfor Despuig, són títols que ho demostren. La seva preparació al Seminari de la Seu d'Urgell en el qual va sobresortir en l'obtenció de premis literaris, la seva trajectòria com a Professor, el seu treball als arxius, l'acrediten com a investigador ben preparat.

El *Dietari* que ara presentem estic segur que es farà llegir pels puigcerdanencs i per altres que volen conèixer el passat de les nostres terres. Segles d'història: Hi trobareu la de l'Església a Puigcerdà. Construcció de l'església de Santa Maria, incendi del campanar, l'enderrocament i la reconstrucció. Activitats dels convents. Processons. Litigis.

Hi veureu com en moltes ocasions els francesos van intentar ensenyorir-se de la Cerdanya, posant setge a Puigcerdà, i com els puigcerdanencs van fer una resistència heroica.

Aprendreu quina era a Puigcerdà l'organització de l'administració municipal. Què feien, com vestien les gramalles, quins privilegis tenien els regidors. Els censals de la vila, els personatges famosos fills de Puigcerdà, les visites dels virreis, el terratrèmol, la pesta i la fam, els plets del Comú, les muralles, portals i casernes, el Call dels Jueus... Tot això va apareixent al llarg del *Dietari,* que constitueix un document d'excepcional importància i que es llegeix amb agradós atractiu.

He de confessar que així m'ha passat a mí. Desitjós de complaure l'autor amb una simple presentació del llibre, vaig agafar l'original per a donar-li un cop d'ull que em permetés de parlar-ne sense ignorar-lo. Jo mateix he restat presonar del meu intent car el *Dietari* es fa llegir tot sencer per aquell que l'enceta. Interessa. Ajuda a entendre el perquè de moltes coses d'ara i a comprendre l'organització comarcal tan típica de

les nostres terres en aquells temps. I, sobretot, té la força vital d'un document que explica fets que han succeït en un lloc concret, pel testimoniatge directe dels que els han viscut. La seva publicació assegura alhora la possibilitat d'ésser conegut i llegit des d'ara per tothom i la garantia de conservació del document.

A mí, personalment, que estimo tant les coses de la nostra terra i que em sento afeccionat per Puigcerdà i els seus homes després d'aquests anys en què els he tractat sovint, em dóna molt de plaer presentar-vos el *Dietari* amb aquestes paraules i aprofitar l'ocasió per encoratjar Mn. Salvador Galceran en el seu amor a la recerca que, de segur, encara ens haurà d'oferir d'altres fruits dels seus meritíssims treballs d'investigació.

† JOAN, Bisbe d'Urgell

Puigcerdà, 17 d'octubre de 1976

INTRODUCCIÓ

«O tempora!, o mores!»

Tot fent la transcripció del DIETARI de la fidelíssima Vila de Puigcerdà, m'ha vingut al pensament aquella vella expressió ciceroniana. Sí, venturosos temps aquells, i malaguanyats aquells bons costums, amb què els nostres avantpassats, —tothora sollícits pel bé comú—, amb tant d'afany i amb tant de mirament, forjaren un poble fort, —com ell sol és el poble cerdà—; fort i virtuós en el treball de cada dia, fort i virtuós en la fe, tostemps cristiana, fort i valerós en la lluita aferrisada, a la qual ara i adés s'havia d'afrontar contra enemics de tota mena, —lladres, malfactors i bandolers—, per la defensa de la llibertat pàtria.

Ja ens vagarà prou en el fulleig d'aquestes planes, de contar gestes heroiques, fets transcendents i, fins i tot, menudències de tot color, les quals corroboraran el nostre assert. Car el poble cerdà, —avesat com era al treball de cada dia i a la lluita constant—, no podia pas mancar al seu deure d'honorabilitat i de fidelitat a l'homenatge prestat i reiteradament renovat als seus monarques; i per tant, calia que fos, —com era—, intransigent amb l'engany, amb el frau, amb la traïció i àdhuc amb la negligència en el compliment dels seus deures.

De tot això i molt més, us venim a parlar amb goig il·lusionat, tot comentant aquest famós manuscrit, en el qual trobareu tantes i tan diverses ressenyes del passat, no solament de la fidelíssima Vila de Puigcerdà, sinó també de tota la comarca i àdhuc relacionades moltes d'elles amb la Història de tot el Principat de Catalunya, —amén de molts bons exemples i profitoses ensenyances que ens donen testimoniatge d'uns fets rigorosament històrics, proporcionant ensems un esplai als amants de tot allò que a la llar paterna es refereix.

Un testimoni, sí; testimoni ben palès de tota la Història d'un poble, tant en jorns de progrés i de bonança, com en tràngols de decadència o d'infortuni; d'un poble heroic, sobrevivent de l'Edat Medieval, malgrat ésser mutilat per més de 700 anys de guerres i enrunats ja els seus murs i els seus castells; d'un poble que amb la mateixa traça empunyava l'eina del treball pel viure quotidià, com la llança o l'espasa, la ballesta o el trabuc, per la defensa de la pau i de la llibertat, amb un encès fervor patriòtic sens igual. Testimoni de tantíssims fets, de tants esforços, suors i sacrificis, de tantes jornades turbulentes, fins i tot, de les mateixes dis-

sensions internes i dels incomptables encerts o errades dels seus ciutadans. Testimoni, en fi, de tota una història plena de gestes i de vida, dignes d'ésser conegudes, comentades i assaborides.

Perquè el DIETARI és un ressò de l'esperit d'aquest poble; és un confident fidel que ens relata amb tota sinceritat i cruesa la vida dels nostres avis, i llur caràcter, amb totes les perfeccions i defectes en la dura i dificultosa carrera vers el progrés, vers el perfeccionament de la mateixa vida, tant en l'ordre material, econòmic i social, com en el cultural, espiritual i moral.

I cal afegir demés, que la Vila de Puigcerdà, —per la seva condició de cap de Comtat, primer, de Vegueria després, i ara com a cap de Partit—, ha estat sempre en contacte amb les artèries vitals d'Espanya, —i de França, a voltes—, rebent l'impuls propulsor d'aquells homes que amb el poble vivien: nobles, uns; intellectuals altres; sacerdots i religiosos també, —bons patricis tots ells—, constituïa un nucli important de la nostra civilització, entenent per aquest mot, el conjunt de persones que la produeixen i l'empenyen en el córrer avalotat dels segles.

I sens dubte que tots els qui durant aquestes passades vuit centúries han viscut a Puigcerdà, —savis, artessans o menestrals, això no importa—, amb llur talent, prestigi i activitat, sense regatejar llurs esforços, foren els creadors de l'actual civilització, feren possible i realitat l'anhel dels nostres reis, fent de Puigcerdà un imbatible baluart d'Espanya; i, en fi, contribuïren tots ells a conquerir els llorers d'*Insigne, Fidelissima, Heroica i sempre Invicta,* que ornen l'escut d'aquesta Vila.

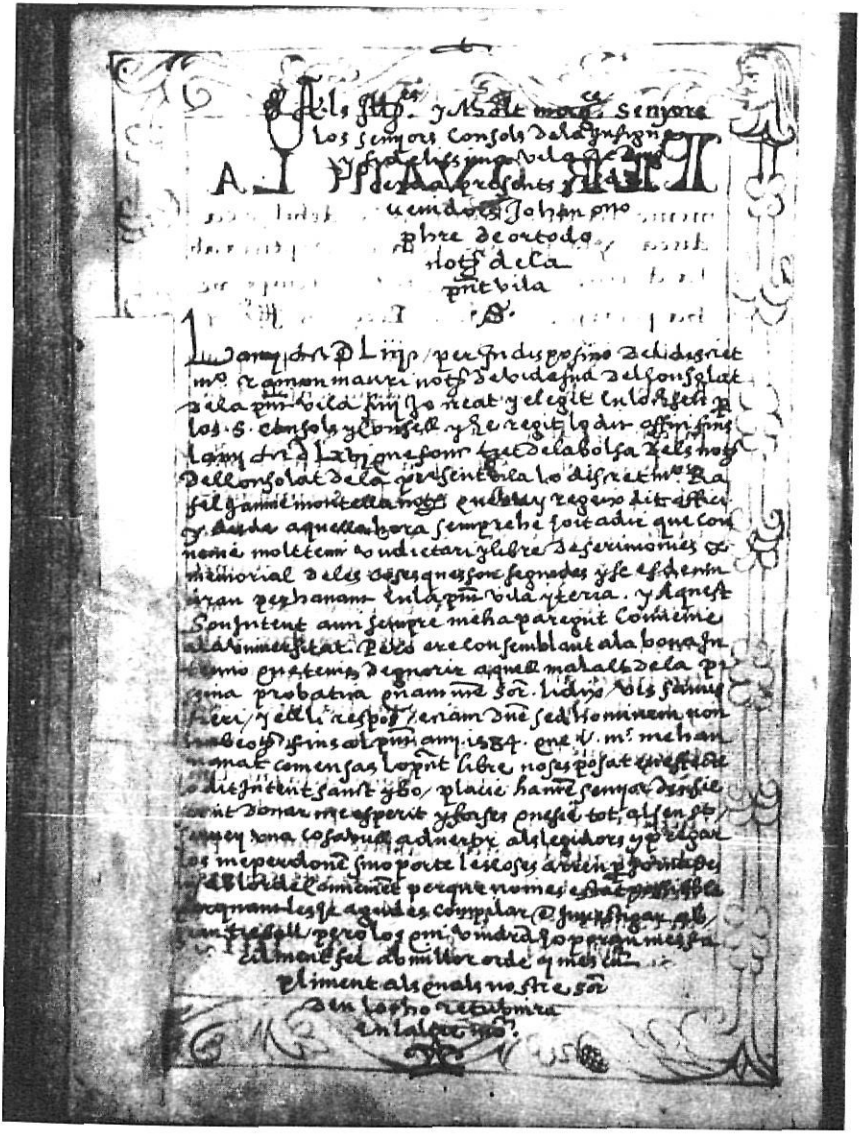

1584. - Presentació del Dietari —full b— pel primer cronista Onofre d'Ortodó.

Làmina corresponent al text de la pàgina 15.

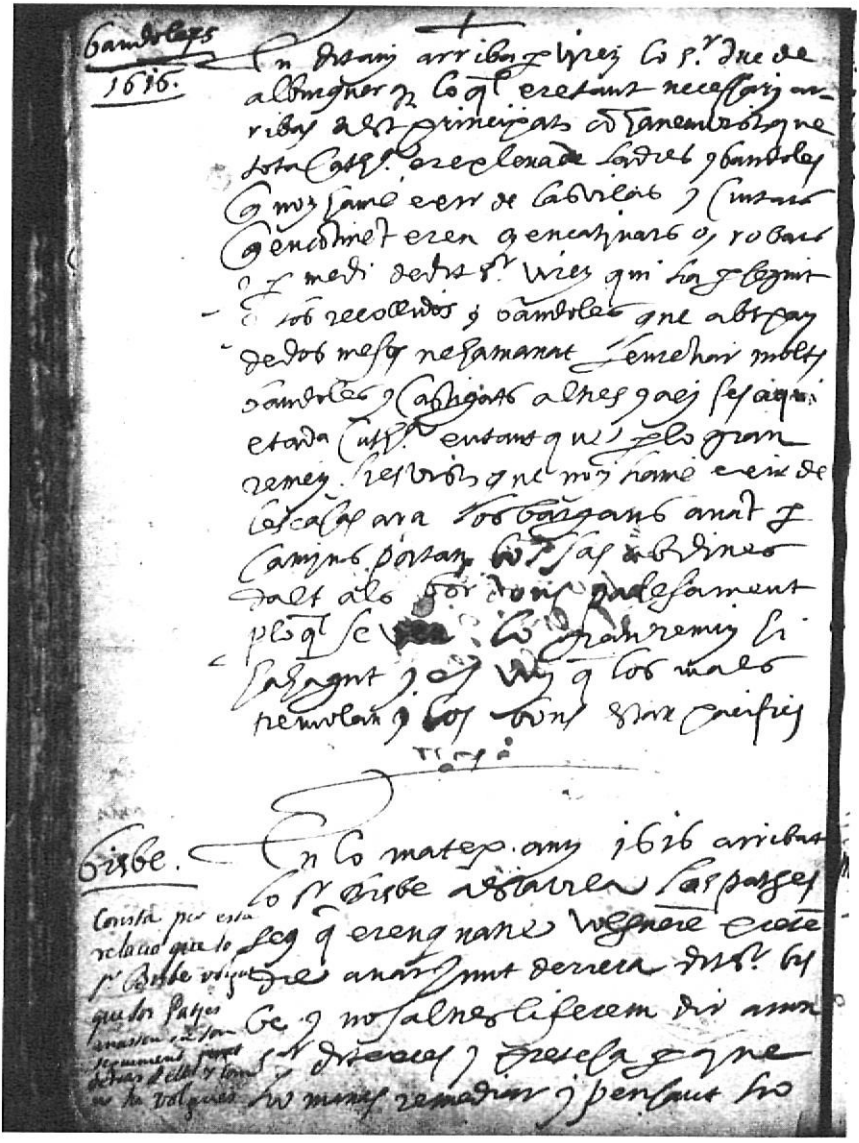

1616. - Repressió dels bandolers. Entrada del Sr. Bisbe. (El tipus de lletra correspon a la del Notari Domènec Montaner.)

Làmina corresponent al text de la pàgina 85.

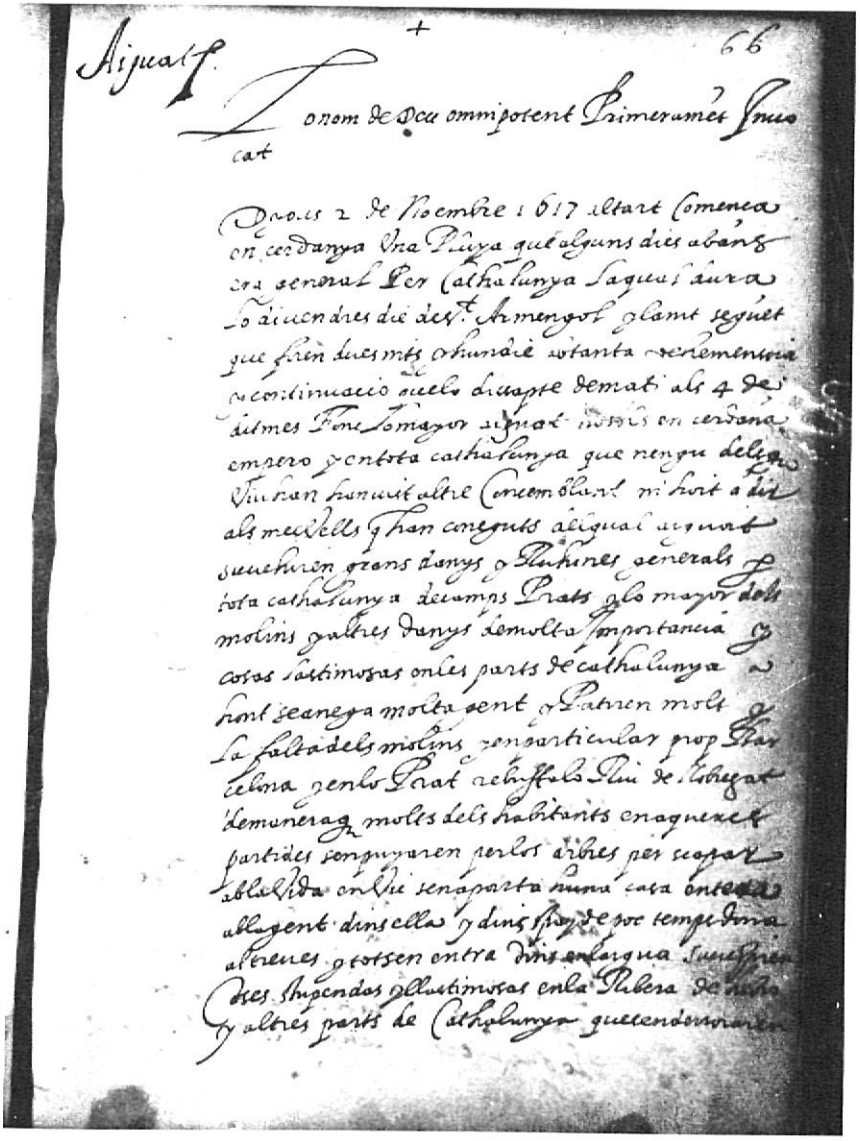

Aiguat

+

66

Lonom de Deu omnipotent Primeramet Inuo
cat

Dijous 2 de Noembre 1617 altart Comença
en cerdanya Vna Pluya que alguns dies abans
era general Per Cathalunya laqual dura
lo diuendres die de S.t Armengol y lamt seguet
que foren dues mts y hundie abtanta y hemenssia
y continuacio que lo dissapte de mati als 4 de
dit mes Fonc lo mayor aiguat nosols en cerdana
empero y en tota cathalunya que nengu dels q
viuhan hanuist altre Concemblant ni hoit a dir
als mes vells q han conseguts del qual aiguat
succehiren grans danys y Ruhines generals y
tota cathalunya de camps Prats y lo mayor dels
molins y altres danys de molta Importancia y
cosas lastimosas en les parts de cathalunya
hont se anega molta gent y Patiren molt y
la falta dels molins y en particular prop Bar
celona y en lo Prat rebuffalo Riu de llobregat
de manera q molts dels habitants en aquexes
partides se enpuyaren per los arbres per scapar
ab la vida en vie se aparta huna casa entera
ab la gent dins ella y dins spay de poc temps dona
al treues y tot sen entra dins en la agua succehiren
coses stupendas y llastimosas en la Ribera de hebro
y altres parts de Cathalunya que se endersoraren

1617. - El cronista Montserrat Bordó, ressenya els estralls d'un aiguat.

Làmina corresponent al text de la pàgina 98.

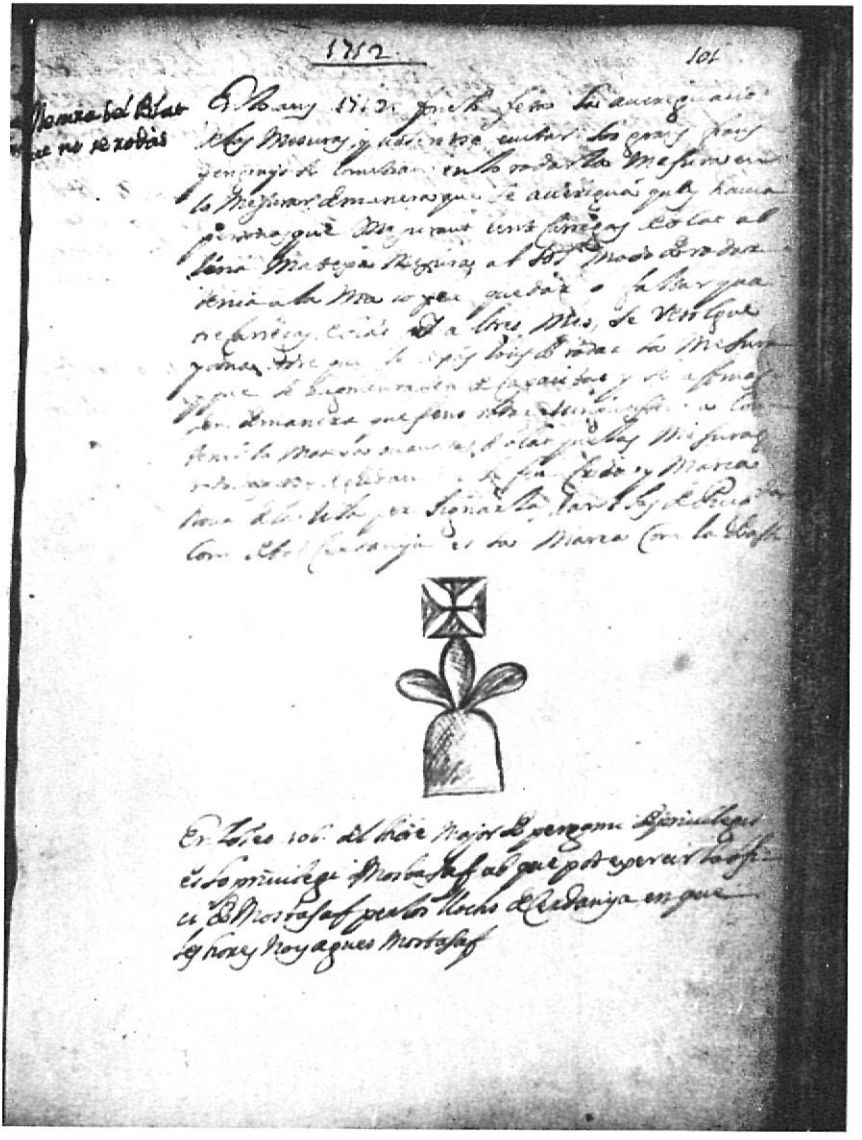

1712. - Supressió de les mesures rodades i marca de les noves mesures. (Lletra del Secretari Domènec Martí i Aldràn.)

Làmina corresponent al text de la pàgina 143.

CAPÍTOL I

DESCRIPCIÓ DEL DIETARI I BREU COMENTARI LÈXIC-ORTOGRÀFIC

Aquest notable Dietari forma un volum manuscrit en foli, —de pergamí—, de 295×200 mm., numerat en xifres romanes els XXIII fulls primer, i els restant 123, en aràbics. Es pot considerar distribuït en diverses seccions principals: El Cerimonial; recull de coses memorables, referents a diversos temes o matèries, tals com esglésies, convents, capelles i processons; tràngols de la vida, com la pesta, males anyades, setges d'enemics, persecució de malfactors, etc.; memorial de cònsols; personatges cèlebres; beneficis i censals, i fins també algunes ressenyes curioses i anecdòtiques, per acabar amb el reglament de l'Hospital i la recepció de la Infanta Isabel amb motiu de la seva visita a Puigcerdà el juliol de 1914. Tot això en ordre més o menys cronològic; i diem «més o menys», perquè —segons confessió del propi primer cronista, en començar el manuscrit— no li fou possible seguir un rigorós ordre cronològic en la compilació de matèries anteriors a la seva època, i per altra part, molt menys el seguiren els cronistes posteriors, els quals no dubtaren d'intercalar llurs notes en trossos buits de planes deixades en blanc pel primer cronista; cosa que fàcilment es pot comprovar en alguns fulls dels segles XVII i XVIII.

Nosaltres tanmateix, bo i atenent el conjunt de matèries disperses ençà i enllà en el Dietari, hauriem preferit fer-ne un més detallat comentari, compilant-les en diferents capítols, segons els principals temes en ell tractats; és a dir, parlar en primer lloc de tot el que fa referència a l'acció política, judicial i militar de la Cort Reial de Cerdanya: (Batlle, Veguer, Jutge i Sots-batlle, del Governador dels comtats i dels Virreis, de la persecució de bandolers i d'altres enverinades lluites bèl·liques, motivades principalment per les freqüents entrades o assalts de francesos a Cerdanya, i que donen lloc a la consegüent defensa de la Vila, amb les seves muralles i amb sos privilegis; tractar en segon terme, de tot allò que als Cònsols, Confraries i altres càrrecs de l'administració municipal i a la vida gremial es refereix, —tema ben interessant i abundós ensems— i en darrer terme, compendiar tots els assumptes religiosos, referents tant a esglésies, capelles i convents, com a les nombroses processons i actes pietosos, on es reflecteixen les múltiples calamitats públiques, —tals

com la pesta, el terratrèmol, eixuts de la terra, aiguats, incendis, etc.—, causa totes elles, de la constant preocupació del creient poble cerdà.

Tot això ens permetria que bo i seguint les ressenyes del Dietari i tot fent-nos ressò d'altres manuscrits i papers vells, poguéssim coordinar les matèries d'uns i altres i enllaçar-les en un tot, per tal de facilitar d'un cop d'ull, la clarícia del primer i els viaranys dels altres, resultant-ne, potser, un bon complement al nostre Dietari. —No defugim pas l'intent de fer-ho algun dia.

Època i Cronistes del Dietari: El Dietari de la fidelíssima Vila de Puigcerdà fou començat, per iniciativa dels cònsols, l'any 1584 pel notari de la Vila Onofre d'Ortodó, el qual féu un bell recull de notícies molt anteriors al seu temps, a partir de la fundació de la Vila i altres referents als segles XIII al XVII. Després, fou continuat pels Secretaris del Consolat o Ajuntament: Rafael Jaume Montellà ho fou fins l'any 1605; el succeeix Benet Bruguera, el qual regí el càrrec fins a la seva mort, l'any 1612; aleshores fou nomenat un tal Montserrat Bordó, que exercí fins l'any 1631, període en què es troba al Dietari, lletra dels seus escrivents Domènec Montaner i Gaspar Mauri; el va substituir Benet Casas. Segueix Pere Rufasta, des del 1640 al 46; llavors ho és Rafael Puig fins al 54; del 54 al 56, Geroni Relló, i del 56 al 67, Francesc Oliach. L'any 1669 entrà el Secretari Rafael Ferran; del 76 al 78, ho fou Joan Gaspar Mauri; el 78, Francesc Pere Vileta; el 1699, interinament ho fou Domènec Martí i Aldran, fins ésser elegit al cap de pocs dies Domènec Espernay. Aquest s'absentà l'any 1707, amb permís dels cònsols que encarregaren la secretaria al substitut Domènec Martí, i havent tornat dit Esperany l'any 1719, fou reintegrat al seu antic ofici. L'any 1720 ho era Geroni Vergés, el 1732, Domènec Martí, i des del 1756 fins a les darreries del segle XVIII, Joan Ferran Sacasas.

En fi, qui més, qui menys, tots aquests foren en part cronistes del nostre Dietari. Amb tot, no hem d'oblidar que el primer i principal cronista d'aquest singular manuscrit,[1] i compilador alhora de la seva major part, fou l'esmentat Joan Onofre d'Ortodó: Fill d'una distingida família de Puigcerdà, el qual havia obtingut el grau de doctor en Dret per la Universitat de Lleida. Fou nomenat notari de la pròpia Vila natal, on exercí durant uns anys el càrrec de Secretari. Designat per la Vila, assistí com a Síndic a les Corts de Montsó l'any 1585, obtenint del rei Felip, aquell mateix any, el títol de BURGÈS HONRAT de la Vila de Puigcerdà. Endemés cal dir que era molt ben vist i estimat pels seus conciutadans, tant per la seva singular erudicció, com per la seva prudència,

1. Diem «singular» només amb referència a aquesta comarca, ja que en aquells temps era molt corrent l'anotar els fets transcendents a les principals ciutats i Viles; és a dir, s'estilaven els Dietaris.

rectitud i bondat. Fins i tot, té encara dedicat a honor i perpetuïtat del seu nom, un carrer d'aquesta Vila.

Quant als mots usats pels nostres cronistes, cal tenir en compte els llatinismes; és a dir, coneixien bé el llatí, i se'ls nota la influència d'aquest idioma. Per exemple, *la «t» en comptes de la «c»,* en reductio, declaratio, exaltatio, executio, electio, extractio, relatio, excomunicatio, persecutio, licentia, restitutio, etc. — *La «ph» amb valor de «f» i la* «h» intercalada, en Phelip, Onophre, Raphel; triumpho, seràphic, mustessaph; Thomàs, preheminent, Cathalunya, Johan, Barthomeu, Matheu, theologia, etc. — *La «ch» en lloc de «c» o de «q»,* en Mallorcha, marcha, blanchs, Charles, parrochia, Rocha, síndich, lochtinent, fonch, magnífich, archabussos, poch, antichs, etc. — *«L» en comptes de «ll»* com loc (de locus), larcs anys, largament (de large), lansar, laurar, lauradors, Làtzer, Laurens (de Laurentius), Baltarga, diluns, loguer, letres, libre, lenguetes, liures, etc. — *La «S» inicial aspirada,* com: Spital, stil, staven, stranys, Spiritu, spany, special, stablí, Sglésia, scrit, Steve, sforç, scultura, etc. — *La «f» duplicada,* com en: offici, offerir, affinador, offertes, proffessó, reffer (de refficio), afflictio, beneffici, Raffel, deffendre, naffrats, etc. — *La «p» duplicada:* en appar, (de appareo), supplicar, opprimida, etc. — *La «b» repetida:* pobble, obblit, pubbliques, possible, obbligatio, notabble, despobblar-se, etc. — *La «g» repetida:* jugglas (juglars), seggle (sègol). — *Doble «C» i doble «r»,* com: occorreran (de occurro); honrra, honrrat, conrreaven, folrrades, etc. — *Molts altes mots d'origen o influència del llatí:* Idus, calendas, sanct, sculptura, solempnes, auctoritat, diuturnitat, introyt, prima, fermar, prínceps, set milia, maior, item, jener (de januarius), palms (de palmus), etc.

Cal advertir també en la grafia del Dietari, moltes incorreccions gramaticals, pròpies d'aquella època. Per exemple, molts noms propis escrits en lletra inicial minúscula; en canvi usa moltes majúscules innecessàries, en mots corrents; manca total d'accents i de signes de puntuació durant els primers segles del Dietari, quan en canvi els prodiguen en excés durant el segle XVII i sobre tot més endavant. — Tampoc usen *el guió* de separació pronominal, com donarme, posarse, posary, etc. Ni *l'apòstrof,* per exemple: lany (l'any), dalp (d'Alp), dell (d'ell), dalbi (d'Albi), laltra o layguat, lan (l'han), sen (se'n), dor (d'or), etc.

També *l'ús innecessari de la «h» i de la «y»:* habans, rahó, dehien, vehien, fehien, hubert, possehida, hoir, procehia, hahont, hont (on), ho (o,o bé), hix (ix), ha (com a preposició «a»), ha un tal, hal (al), donat ha fer, etc.; ymaginayre, fruyta, truytes, parayre, almoyna, preycadors, Seneya, trayció, feyts, ayguat, pleyts, yvern, pluyes, feyen, deyen, treyen, oydors, oyran, hoyt, caygué, vuyt (8), etc. — *Manca d'«h»* en el verb haver, agué, agudes, ne agué (n'hi hagué), etc.

En fi, molts altres mots «contrets», com per exemple: quen, quils, ques, quis, quels, quey, queu (que en, qui els, que és, qui és, qui hi, que ho); ny, noy, nols, nys (en lloc de *ni,* n'hi, no hi, no els, ni es); y, ys, yl, yha ys dey, ne, ny ha (per i, i és, i el, hi ha, i es deia, ni, n'hi ha), etc. «nos» (no es), o, «nosposa» (ens posa); «bels, tes, hans, bes ver (bé els, es té, ens, bé és ver.); jay foren (ja hi foren); yagué, (hi hagué); vuy, vany (avui, hi van); «any» (aní), «pres», (aprés), «feels» (fidels), etc., etc., etc. És a dir, moltes altres petites incorreccions de grafia i morfologia, que són fàcils d'entendre i d'endevinar.

SEGONA PART

TRANSCRIPCIÓ LITERAL DEL TEXT DEL DIETARI

feta pel mateix autor del Comentari,
SALVADOR GALCERAN VIGUÉ

DIETARIUM FIDELISSIME VILLE PODIICERITANI

—1584—

«Sola virtus expers sepulcri»
(Només la virtut està exempta de la sepultura.)

LIBRE DE LES SERIMONIES Y COSES MEMORABLES DE LA VILA DE PUIGÇERDA. — 1584. — (Full a) no numerat: *EXORDI*

PER QUANT LA memoria dels homens es debil y caduca y lo que nos posa en scriptura ab la diuturnitat y longitut del temps ve ha posarse en obblit. Perço los Illustres y molt Magnifics Senyors francesc Port, Pere Pasqual, Raphel rubi, y guillem cadena consols de la Insigne y fidelissima vila de Puigçerda zelosos de les policies de aquella han fet fer lo present libre Intitulat Dietari de les serimonies y coses memorabbles de la universitat de la vila de Puigçerda. En lo qual primerament seran scrites algunes antiguidats de serimonies y altres coses tretes dels Registres y altres libres antics del Arxiu de la casa del consolat de aquella. Encarregant ha lurs succesos Inseguesquen lo mateix orde, tot al servei de nostre Senyor Deu be util y honor de la present Universitat. Lo qual es comensat per mi Johan onophre de ortodo notari pubblic y mustesaph de dita vila, de manament de dits Senyors de Consols en lo present Any M.D.L.XXX.IIII.

DEDICATÒRIA. — (Full b) no numerat

Als Illustres y Molt magnifics Senyors, los senyors Consols de la Insigne y fidelisisma vila de Puigcerda presents y esdevenidors, Johan onophre de ortodo notari de la present vila: .S. (Salut).

Lany MDLIII, per Indisposicio del discret mº ramon mauri notari de vida sua del consolat de la present vila fuy jo creat y elegit en loch seu per los .S. consols y Consell, y he regit lo dit offici fins lany MDLXVI, que fonc tret de la bolsa dels notaris del consolat de la present vila lo discret mº Rafel Jaume montella notari que vuy regeix dit offici, y desde aquella hora sempre he hoit a dir que convenie molt tenir un dietari, y libre de serimonies y memorial de les coses ques son seguides y se esdevindran per havant en la present vila y terra. Y aquest bon Intent a mi sempre me ha paregut convenie a la universitat.

Pero ere consemblant a la bona Intencio que tenie de guorir aquell malalt de la pissina probatica quan nostre Senyor lo dix, vis sanus fieri,

y ell li respon: eciam Domine sed hominem non habeo etc., fins al present any 1584, que V. ms. (Vostres mercers) me han manat comensas lo present libre no ses posat en effecte lo dit Intent Sanct y bo; placie ha nostre Senyor Deu sie servit donarme esperit y forses que sie tot al seu St. servey.

Una cosa vull advertir als legidors y pregarlos me perdonen si no porte les coses arreu per jornades ny ab lorde convenient perque nom es estat possible per quant les he agudes compilar e investigar ab gran treball, pero los qui vindran ho poran mes facilment fer ab millor orde y mes cumpliment als quals nostre Senyor Deu los ho retribuira en laltre mon.

CERIMONIAL. — (Full 1)

Assi comensen y son Continuales les honors y serimonies antigues y modernes que tenen de Servar los Illustres y molt magnifics Senyors consols y altres officials y principals persones de la present Vila de Puigçerda les quals Corren ha Carrec del honrrat mustesaph.

Primerament. Com los .S. Consols seran trets La vigilia de nostra Senyora de mars Deuen prepararse para Jurar a la vesprada habans de completes, so es de un bon manto y altres Bones robes, guants y sabates y plantofes, carlaxia de vellut, Jalay portara lo verguer; y lo consol quart ab lo consol quart vell deu venir primer a la plassa, apres lo ters ab lo ters, y lo segon ab lo terç y quart, y lo consol en cap ab lo segon y terç si y seran, sino ab los quey seran, entenent que lo consol en cap vell may se te moure de la plassa, y com seran tots junts ab lo veguer ho lo official quey sera, ho son loctinent, aniran al canto de la plassa devant lo pallol y juraran de be y lealment haverse en lo regiment de lur offici, en poder de dit veguer y encontinent los seran posats los caperons per lo verguer dels consols vells y les xies als vells y aniran al consolat a demanar als prohomens consell favor i ajuda en lo regiment de lur consolat ab una breu oracio, segons millor a quiscu plaura y sabra, y despres eixiran a la plasa y aniran ha Completes acompanyats de molta promenia, y lo honrrat mustesaph te advertir ab sa verga nova de roser de ser y entrevenir en totes aquestes coses, y en la iglesia mirar si les confraries hauran enços y tambe la altra Luminaría y sino executarlos ha la pena que son sinc sous, y lo mateix fara lo endema a la missa y totes les altres festes anyals y solempnes.

2. — Item lo endema deuen aplegarse a la plasseta de mati tots quatre consols y anar a missa ab la massa alsada; y com es acabada la missa anar a la plassa, y lo consol en cap deu fer moltes gracies a la promenia quels acompanyan; y lo mateix orde tenen de tenir a les vespres.

3. — (Full 1 v°): Item quant seran vinguts de vespres y hauran estat los consols vells ab los nous alguna mija hora en la plassa, poden pendre comiat y anarsen a lurs cases y deixar los mantos y les xies, y los novells consols ab lo secretari sen poden entrar en lo consolat, e in-

formarse de les coses de la vila, y si los consols vells no han feta portar la palma, donar orde en ques porte, que son sinc brots grans, per lo .S. veguer y quatre consols.

4. — La vespra de rams han de anar al consolat ha enviar la palma, y lo mustesaph te de avisar al castell perque la professo entra per aqui, y eixint de missa yha plassa ab les gracies acostumades.

5. — Lo Dijous Sanct En la nit deuen anar los .S. (senyors) consols ab les gramalles negres y ab lurs antorxes a la professo, y deuen apercebir sis promens qui ajuden al mustesaph y les confraries ab luminaria; y lo mustesaph deu fer cridar la professo: van-y molts disciplinats y penitenciers y noy van los ordes. (Vol dir ordes religiosos o convents.)

6. — Lo divendres Sanct fan los consols quiscu la passa de mati y fan lurs caritats y almoynes y visiten los moniments y restense a Sancta maria al sermo y al offici, y lo consol en cap ab lo segell major de la vila segella lo Sanct Sagrament al moniment lo Dijous Sanct, y lo divendres Sanct ho te regoneixer al altar major apres que l-an acompanyat, y lo veguer y Consols entren dins lo reixat y no ningu mes; y lo mateix die deuen anar hal offici ab les gramalles negres y eixir de plassa ab massa alsada, y tornar en plassa de la mateixa manera y fer les gracies acostumades, y lo mustesaph noy te faltar, tenint compte nos fasse Brugit per los minyons ab les picasoles ny bastons.

7. — La vespra de pascua deuen anar los senyors Consols al offici, y fer donar candeles, a missa y ha completes, a tots los promens y persones honrrades de la vila, per lo qui te la Segrestia menor, Bones y Blanques, y a les completes deuen partir ab los promens de la plassa y tornar aqui y fer les gracies acostumades; y aixibe lo endema dia de pascua se deuen juntar en la plassa y fer lo mateix ha missa y a vespres; y lo verguer deu notificar als Baciners dels pobres vergonyants y ha vestir, que deuen fer portar als pobres la tela, com Sermonen per la iglesia fent la passa com es de Bon costum.

8. — Lo die de Sanct march se fa professo ha sancta euginia la vella, lo mustesaph la te de fer cridar y advertir los monestirs y tenir compte ab les aygues dels camins.

9. — (Full 2): Lo diluns dimars i dimecres se fan professons y son habans de la Assencio y diuense les rogatives. Lo diluns y dimars se fan professons dins la vila, y lo dimecres hix la professo a les muralles velles y entre per lo castell; vanhi los frares en dita professo, manats per lo honrrat mustesaph.

10. — Lo die de la Assencio yha completes missa y vespres y plassa ab la deguda serimonia per ser festa solempne. En tal die comensa de darse la tonya del hospital den Anveig.

11. — La professo de belloch se acostume de fer a la fi de maig ho

al principi de juny; vanhi los ordens, y la vila done vint sous als capellans y deu sous a quiscun monestir, y ells se fan lur provisio; y los .S. (Senyors) consols fan Convidar per lo mustesaph al .S. veguer, Jutge, officials y proms honrrats de la vila, y vanhi tots los consols, sino lo primer, al qual donen algun present; y la vila Elegeix majordom qui done a menjar ha tots los convidats; y lo mustesaph elegeix quatre panalloners Jovens y te compte que tot hom estigue en son degut loch accomodat y ques fasse la professo ab tota quietut y devocio fentla cridar y amonestar dos dies habans, a fi que tothom se proveesca; va per lo joch de la bola y torna per rigolisa, y lo consol en cap ab la creu de Sancta maria la acompanya fins al palanco, y al tornar, la tornan eixir ha rebre al mateix loch.

12. — La vespra de sincogesma y lo die y-ha completes missa y vespres y plassa ab les degudes serimonies, y professo entorn de la iglesia hahont se diuen los quatre Sancts Evangelis, y hanse advertir los bacines fassen la passa de la tela dels pobres com sermonen, com es de costum per moure lo pobble ha devocio.

13. — Lo die de corpore cristi deuen anar los Senyors consols a missa y a la professo, y apres partirse los dos a Sanct francesc y los dos a Sanct domingo per acompanyar les reliquies, y deuen anar ha les vespres per tornar lo sanct segrament al altar major; y deuen vuyt dies habans fer tillets a vuyt panelloners, entrels quals es costum y sie lo consol quart. — En dita professo van los ordens y se embela la plassa; y mane lo mustesaph un mes habans sots pena de tres lliures, que ningu no gose amolinar draps, perque sen tropien per encortinar la plassa y los carrers; y de asso fa fer crides pubbliques, les quals deu molt ben eixecutar y pot fer eixecutar als qui no tindran envelat devant lurs portes, ho loge draps a cost y despeses sues.

14. — (Full 2 v°): La vespra de Sanct Joan de juny se trau hospitaler del hospital den Bernat den Anveig, y lo verguer ha de emprar a la Cavalcada y lo endema die de Sanct Joan van los senyors veguer y consols ab molta gent de cavall y de peu a hoir missa a sant Joan de Saga ques de la present vila, la qual missa acostumen fer dir los senyors consols al afficial ho cabiscol, y lo clavari la paga; y a la tornada los senyors consols se avansan per vestirse les gramalles al pont de aravo, y apres se junten al consolat y van a missa. tot asso ab molta musica, car la vila per tal dia paga dos ducats: y despres tornen a la plassa ab les degudes serimonies y lo despres de dinar ballan en la plassa y acostumen lo consol terç y quart ballar algun poch ab molta auctoritat per solempnitzar la festa.

15. — Lo die de Sant pere y-ha professo solempne ab lo panallo de

vellut: los sobreposats de parayres lo comanen y si lo consol quart es parayre li comanen un bordo y sino, no.

16. Les professons del roser y del angel custodi se fan en lo mes de Juliol; lo mustesaph les fa cridar, y comana lo panello petit: noy van los ordes.

17. — La vespra de nostra Senyora de agost y-ha completes, y lo die missa vespres y plassa ab les serimonies acostumades y solempne professo Instituida per la confraria dels Juristes y notaris; aporten nostra Senyora a un gorniment: trauen lo panello de vellut; fanla cridar, y los priors de la confraria comanen lo panello a juristes y notaris; noy van los ordes; y pagan lo sermo los dits priors, y ells lo comanen a qui volen.

18. — La vespra de nostra Senyora de Setembre y-ha competes, y lo die, missa vespres y plassa ab les Serimonies acostumades.

19. — Lo die de Sanct luc se criden les fires ab tabals y trompeta, y lo verguer va lansant castanyes y avallanes, a fi que los minyons seguesquen la crida, que tothom sapie que es.

20. — Lo die de tots Sants y-ha completes missa vespres y plassa ab les serimonies acostumades, y deu lo verguer avisar los Basines fasen fer als pobres la passa del drap.

21. — (Full 3): Lo die de Sant armengou y-ha professo solempne ab totes les capes reliquies panallo de vellut y los ordes; deu fer cridar y avisar los monestirs, y los .S. (senyors) consols fan emprar per lo verguer a la cavalcada la qual va per la vila y per lo firal; y van ab lo veguer y consols moltes persones principals, auctoritzant la fira, que comensa moures lo dit die.

22. — La vespra de la Concepcio de nostra Senyora y lo die y-ha completes missa vespres y plassa ab les serimonies acostumades y professó solempne ab los ordes y panello de vellut tes de cridar y avisar los monestirs; y los .S. (Senyors) consols exint de missa, los dos an de acompanyar les reliquies a predicadors, y los altres dos ha St. francesc, y dos frares de St. francesc y dos de Sant Domingo han de restar ha Santa maria fins lo sermo y loffici sie acabat; noy ha plassa per aqueixa raho.

23. — Lo die de la .O. qui es vuyt Jorns habans de nadal, lo vicari acostumave ha convidar los consols, promens y altra gent, y los .S. consols feyen convidar per lo verguer a quils pareixie; y asso ere una collacio se feye en loch de la fruyta de nadal; vuy la ha commutada lo segrat consili en obres pies, y lo vicari te de donar per ornaments de la iglesia ho segrestia certa suma, y tambe per altra collacio del dijous Sanct, a coneguda dels Senyors Consols.

24. — La vespra y die de nadal hi ha completes matines missa, vespres y plassa ab les serimonies acostumades, y los basiners deuen ab los pobres fer la passa del drap acostumada, y eixint de vespres de santa

maria deuen anar ha hoir lo sermo a preycadors y de aqui a la plassa.

25. — Lo die de Sant esteve van ha missa ha predicadors, y ha vespres ha sant francesc, y lo die de Sant Joan ha missa y a vespres ha Sant francesc, y lo die dels Innocents a missa ha St. francesc y lo endema ques die de Sancta euginia van ab professo ha Sancta Euginia la jove; noy ha panallo; ver es la criden.

26. — Los dies de ninou y de Parici hi ha completes missa vespres y plassa ab les serimonies acostumades ha Santa maria.

27. — (Full 3.º): Lo die de Sanct Sebestia y-ha professo solempne ab lo panallo de vellut; van-y los ordes; hanse de avisar los monestirs y ferla cridar.

28. — La vespra y lo die de nostra Senyora Candalera y-ha completes, missa, vespres y plassa ab les serimonies acostumades; senyen la sera al Sementiri y lo segrista menor te de donar candeles blanques ha tots los promens y persones consulars i sinc siris de una lliura quiscu, so es als quatre consols y al clavari, y un siri de un corto al verguer dels senyors consols de sera blanca Ben obrats ab les armes de la vila, y lo clavari te de comprar y fer portar siris la vespra de nostra Senyora al consolat, del pes y a les persones seguents:

1.	Primo al advocat de la vila y jutge de Salteguel	1 lliura.
2.	mes, al advocat fiscal de Salteguel	1 lliura.
3.	mes, al notari del consolat	1 lliura.
4.	mes, al banderer de la vila	1 lliura.
5.	mes, al mustesaph	1 lliura.
6.	mes, al graneter...	Liura 2/4. (1/2 L.)
7.	mes, al spitaler den anveig	L. 2/4.
8.	mes, al basiner de pobres vergonyants ...	L. 2/4.
9.	mes, al basiner de la obra	L. 2/4.
10.	mes, al basiner de les animes...	L. 2/4.
11.	mes, al Sindic	L. 2/4.
12.	mes, al obrer	L. 2/4.
13.	mes, als dos sobreposats de pastors... ...	1 lliura.
14.	mes, als quatre oydors de comptes	2 Lliures.
15.	mes, als dos Sobreposats de parayres ...	1 Lliura.
16.	mes, als dos sobreposats de teixidors, dos de sastres, dos de sabaters y dos de traginers, un quarto a quiscun que es en tots	2 Lliures.
17.	mes al affinador, un quarto	1 cº.
18.	mes, al credenser	1 Lliura.
19.	mes, al verguer, mija lliura	Lliura 2/4.

Los dits siris han de enviar los Senyors de consols per lo verguer ha tots los demunt dits, per quels senyen lo dit die de nostra Senyora; y han de ser deurats y de Cera blanca ben obrada.

29. — (Full 4): La vespra de Sanct gregori y lo die y-ha Completes, missa y vespres, plassa y professo entorn de la iglesia ab les serimonies acostumades , per quant en tal die fonc consegrada la iglesia de sancta maria; y lo mati acostumen enramar lo consolat de leura, y traure la bandera antiga de la vila y lo banderer deu esser sempre Inseculat ha consol en cap y deuenlo avisar vuyt dies habans, a fi que se aparcebesque de bones robes per tal die; y los sobreposats de parayres y teixidors porten lurs banderes y loguen jugglas y van a rebre la Bandera de la vila al consolat, y lo consol en cap la Encomana al banderer, y van devant dels .S. veguer y consols les banderes, so es la de la vila al mig y la de parayres a ma dreta, y la dels teixidos ha ma esquerra, y la un sobreposat de parayres y altre de teixidors los mes antichs van al mig dels senyors consols; y asso per haver ajudat a la consegracio de la iglesia. — E apres lo diumenge habans de la Extractio de consols deuen tornar la bandera a la casa del consolat ab la mateixa serimonia; y lo segrista menor te de fer cremar dotze siris en dotze parts de la iglesia.

30. — Lo die de Sant gregori a les Completes y lo die de Sant thomas a les Completes de les vigilies, entren los perdons. Deuen-y anar los Senyors consols, tant com duren, majorment sent en la coresma com son, y tambe tots los diumenges de la coresma; en havent dinat deuen anar als perdons de Sta. Euginia.

31. — Los diumenges y festes anyals y solempnes han de fer los .S. Consols passa per los monestirs, y si hi haura algunes festivitats he devocions, perdons, ho professons es consuetut quey vajen, restant sempre en la iglesia parroquial los diumenges un ho dos consols, aixi com lo consol en cap ho ordenara.

32. — *VIRREY:* Quant un Virey (sic) ve en la present vila deuen los senyors Consols elegir un capita ab molta gent de peu Ben armada, y los senyors quatre consols ab molta gent de cavall ab les gramalles lurs, (sin tindran en tal temps, sino ab les dels consols passats, que per so no les se poden desfer fins lo die de Sanct Johan sie passat) ab lo verguer ab massa alsada, y exirlo a rebre los de peu fins a la muntanya per hont vindra lo virey, y los Consols ab los de cavall, ha mija legua ho tres quarts; y ferli la benvinguda, posantlos al mig del consol en cap y segon; y los consols terç y quart se deuen posar devant del virey, y lo verguer devant de dits consols, vestit de sa roba ab la —(Full 4 v°)— massa alsada, y apres tots los altres; y los .S. consols se es tenen molt de humiliar fent semblant de descavalcar per Besarli les mans, lo que ell no comportara; y com lo hauran acompanyat en sa po-

sada, donaran orde en fer aposentar los qui vindran ab ell, donant-los les posades per les cases de la vila segons la qualitat de un quiscu.

Apres lo endema tots los quatre Consols ab les gramalles y massa alsada ab molts promens aniran a ferli la Benvinguda a palacio y li offeriran la present vila ab la fidelitat deguda ha sa magestat y al que ha sa Eixi[a] li sie servey, donantli raho de les coses que conserneixen lo Be y repos de la vila, y de les necessitats occorreran en semblant temporada a la present vila y terra ab la millor manera y forma que poran ab tota brevetat y paraules de molta humilitat, com se deu a son senyor.

Apres lo endema Immediatament seguent li faran un present, com se acostume; so es, dos vadells, sis moltons, sis cabrits, sis porcells, dues dotzenes de capons, dues dotzenes de pollastres y colomins, si son en tal temps, dotze formatges grans, una bassina de mantega, tres carregues de forment, dues carregues de civada, una carrega de vi blanc y altra de claret; y si som en temps de coresma se li poden presentar truytes, peres, pomes, merlus congra y altres viandes coresmals; y faran loy presentar per los promens elegits per lo honrrat consell los quals tenen la un devant y laltre darrera, fer portar totes les dites coses en mig, y ab molta bona forma de paraules, qui te de Explicar, lo mes Antich, presentar loy.

De semblants entrades ne trobaran moltes en los libres dels consells y asenyaladament lany MDXXXXVI ha X de Setembre essent consols luis puig Joan muntaner Bernat merçer y Joan piques, de la entrada feu lo marques de guilar; ferenli lo present y foncli presentat per m[o] Jaume comelles, y m[o] perot pasqual.

Lany MDLVI ha IIII de octubre esent consols pere pasqual, march broca, Joan blanc y gaspar cotxet, vingue lo Exm. duc de alcala; Jo Johan ortodo fuy capita elegit de la gent de peu, foncli fet lo present y foncli presentat per Joan alexi gili.

Lany MDLXXX a la fi de abril, essent consols francesc port, miquel angel, perot muntaner y Joan prat, vingue lo compte de aytona —(Full 5)— Virey de catalunya, etc. y fonchli feta la entrada acostumada y lo present molt bo, y fonc elegit per capita de la gent de peu, Raphael rubi Burges, y per presentar lo present elegiren ha perot pasqual, mustesaph y a mi Joan de ortodo, lo qual present per lo dit virey fonch molt agrahit.

Altra entrada de virey del Princep de Melito y sa Muller es en lo registre comensat lo any 1561 y se troba fonch als 3 de 7bre. (Setembre) 1565.

33. — *BISBE:* Quant lo Rim. (Reverendissim) S. Bisbe de urgell ve en la present vila la primera volta tant solament y no les altres voltes si hi torna, deuen los senyors consols y tot lo clero ab solempne professo ab lo panello de vellut y honrrats panalloners, eixirlo ha rebre fora del

portal de la morera, ahont deu descavalcar lo S. bisbe, y li deuen los S. consols besar la ma fentli la benvinguda, anant ab les gramalles y massa alsada; y lo Senyor bisbe se te de posar dins lo panello, y lo veguer y consols deuen anar apres per son orde y los altres segons lur grau, fins a Sancta maria, y de aqui lo S. veguer ab lo consol terç lo deuen acompanyar a sa posada, y si noy es lo veguer, y deuen anar lo consol terç y quart y posarlos en mig; y aixi mateix tots los dies que anira a la iglesia per visitar, confirmar ho dir de pontifical lo leuen acompanyar los dos consols a casa.

Aixi mateix lo endema lo consol segon y terç li deuen fer visita y embaixada per part de la vila, fentli offertes y explicantli les coses necessaries a la present vila; y altres dies per tractar negocis hi pot anar un consol ab promens ab manto y capero.

De semblants entrades ne trobaran moltes en los registre del consolat, so es lany MDLXXIIII en agost arriba lo Rm. Don Dimas loris Bisbe de urgell, y en lany MDLXXVIII lo Rm. Senyor Don miquel Jeronim morell en lo mateix temps arriba en la present vila; y en lany MDLXXXII en la coresma vingue en la present vila lo Illm. y Rm. Senyor don hugo fray ambrosio de moncada, que vuy es bisbe de urgell, als quals sels ha feta la mateixa entrada: la vila nols fa present, sino lo Collegi.

(Al marge, diu): Vide lo registre de 1661 y 1662 en la resolusio se prengue als 6 de Juliol 1661. (Es registrat lany 1661.)

34. — *INQUISIDOR. — DOCTOR DEL REAL CONSELL; PROVINSIAL:* Vinguda del Inquisidor; Dr. del real consell Provinsial; Rl. ministre. — Quant ve un Inquisidor, un doctor del real consell, provincial de Sanct Domingo ho Sanct agusti, venen en la present vila, deu lo consol terç ho quart ab alguns quatre ho sinc proms, ferli la benvinguda de part de la vila un die apres que seran arribats y tractar ab ells los negocis se offeriran tractar, segons lo consell determenara ha util de la vila.

35. — (Full 5 v°). — *GOVERNADOR.* Es tracta del Governador requerit. — Quant lo Senyor governador de rossello y Cerdanya ve en la present vila de puigçerda request y demanat per los Senyors consols, que en altra manera no pot usar conforme als privilegis de la present vila, los Senyors Consols li deuen eixir, so es lo consol segon y ters ab alguns prooms fins al pont de livia ab los mantos y caparons y ab lo verguer devant y massa alsada y deuentlos posar al mig y acompanyarlo fins ha sa posada y darli posada si la demanera per ell y per sa cort. Y lo Endema y deuen anar los mateixos dos consols ab mantos y caperons, si ja no ere dia de festa, ab alguns promens y lo verguer ab massa alsada per ferli visita y embaixada per part de la vila fentli offertes y explicantli les ne-

cessitats de la vila y terra per les quals es estat request vingues en la present vila; supplicantlo sie servit posary remey y que no se entremeta de altres causes sino de aqueixes tan solament segons la mente serie y temor de nostres reals privilegis; vingue lo *S.* S. (Spectable Sr.) governador don Carlos doms y de cruylles ha XII de setembre MDLXIIII.

Haven de Entendre que com lo virey ho governador son en la present vila, lo veguer no te loch, ans los Senyors de consols lo proceheixen perque leshores jay ha persona mes preheminent que representa la persona del Rey nostron Senyor, ço es lo virey ho governador.

36. — *CAPITA DELS CASTELLS:* Lo capita dels castells, lo procurador real, lo official, y lo Jutge, no tenen loc, ans be, apres dels Senyors consols han de preceir grau per grau y offici per offici los mes vells; veritat es, los S. consols an de tenir molt mirament en honrrar los promens quils acompanyen y en les coses de la vila als quils assisteixen.

37. — *MESURAR LO BLAT; Y ALMOYNA DEL HOSPITAL DEN BERNAT DEN ANVEIG:* En la fi del mes de abril quiscun any, te lo consol quart ab dos Sobreposats anar fer mesurar lo blat del almoyna del hospital den Bernat den Anveig, y apres porgat que es, han de anar tots quatre ab lo S. veguer y molts promens y Sobreposats ab massa alsada y fer la visura de dit blat; los spitalers y fan alguna collacio, y tambe acostumen de fer coques per lo pa senyat del Jorn de la assencio in envien als Senyors consols y altres de la vila y officials del consolat.

THELOS, id est finis serimoniarum.

16 Març 1177 (N.º 38): IGLESIA DE SANTA MARIA (Full 6)

Donació de lloch per construirhi Iglesia y cases.

Mutacio ecclesie beate marie de loco de hix In monte cerdano eo quia villa de hix fuit mutata per Regem Illdefonsum In monte cerdano.

Notum sit cunctis quod Ego Ildeffonsus Dei gracia Rex aragonenssis Comes Barcinonensis et marchio provincie, ob utilitatem et commune commodum tocius Ceritanie Villam de hix mutare feci In loco nominato Monte Serdano. Veniens autem ante presenciam nostram Arnaldus de Perexens urgellensis Episcopus nos rogavit, quod In predicta villa locum ei assignaremus et daremus in quo ad honorem dei et alme marie Sedis Urgellensis ecclesiam edifficare et domos construere posset. Cuius precibus obtemperantibus Berengarii Tarraconensis Archiepiscopi ceterorumque episcoporum et discretorum virorum terre nostre habito consilio in predicta villa de monte Cerdano locum ei Donavimus in quo edificari ecclesiam posset et domos construere eo tamen quod idem locus in episcopatu suo est ubi absque voluntate sua nulli licitum est edificare ecclesiam vel oratorium tum quod prioris ville de hix ecclesia predicti episcopi et antecessorum eius constat semper fuisse. Et propter permutacionem ville Episcopo et ecclesie Urgellensi suum Jus diminuere nolumus Jure et racionabiliter prenominatum locum Iam Dicto Episcopo eiusque succesoribus et Urgellensi ecclesie donamus evacuamus deliberamus ac presencialiter imperpetuum habendum et llibere possidendum tradimus. Ita quod nulli alii In eadem villa vel in eius terminis ecclesiam vel oratorium licitum sit edificare sine predicti episcopi voluntate vel eius successorum.

Nos siquidem convenimus predicto episcopo et successoribus eius quod semper simus defensores et adiutores contra cunctos homines et feminas ad predictum locum defendendum et tuendum. Et si quis contra hanc donacionis cartam ad diripendum venerit nil valeat sed semper firma permaneat et Insuper in dupplo componat.

Actum est hoc XVII kalendas apprilis apud Illerdam Anno Domini Millesimo CLXXVII°.

SSignum Illdefonsi regis aragonensis comitisque Barchinonensis et markionis provincie qui hanc cartam scribi testibusque firmari precepit.

SSignum Sancie regine aragonis Comitisse barchinone et marchisie provincie.

SSig Berengarii Illerdensis ecclesie electi et abbatis montis arigensis.

SSig num blasche.

SSig num Sanctii de mataplana ach romane.

SSig num ugonis fuscii.

 Berengarius tarraconensis archiepiscopus.

SSig num Berengarii de parietibus notarii domini Regis qui hec scripsit die et anno quo supra.

28 Maig 1326: ALTAR MAJOR DE STA. MARIA (Full 6 v°)

39. — Lany MCCCXXVI, a sinc de les calendes de juny fonc donat ha fer lo altar maior de sancta maria: de la sinta en amunt per mossen Jaume Spinavell prevere y domer de la iglesia parroquial de dita vila juntament am m° Jaume mercader draper y antoni clemens draper, y de la cinta en avall per en johan duran parayre tots de la present vila, ha un tal alonns ymaginayre de Carcassona, al qual donaren per quiscun die V sous barcelonesos y sis diners los dies de festa y IIII lliures & (sous) per loguer de la casa hahont treballave, y lo dit joan duran y feu fer la historia de Sanct Pere com se pot veure en dit retaule.

1324 —?—: CREU DEN BARTO (Full 6 v°)

40. — La creu den Barto fonc feta per en ramon Barto de querol y deixada ab son testament ha sancta maria ab los capitols y pactes seguents:

Primo vull que la dita creu vaja a la sepultura de mi y de ma muller e a totes les honors ques faran en la iglesia sobredita. — Item vull que servesque si ere cars quey moria compte ho vescompte, comptessa ho vescomptessa. — Item vull que per ninguna manera no puixa esser empenyorada en la terra ny fora la terra. — Item vull y man que la dita creu no puixan prestar ny fer prestar en nengunes funeraries de nengun senyor fora la vila de puigcerda. — Item vull que servesque a la sepultura den matheu de alp lo prom. — Item vull, que si ningun consol moria de la dita vila, que servesca a la sua sepultura. — Item vull que los consols de la vila de puigçerda sien patrons de la dita creu, complint empero la mia sobredita voluntat.

14 Maig 1310: RECH (Full 7)

41. — Lany MCCCX divendres ha II dels Idus de maig. En poder dels discrets arnau de boan y guillem coch notaris trobaran que pere solas, matheu de Oliana y arnau de peguera consols de la present vila pagaren als procuradors del Senyor Rey sinc cents ducats valents DC lliures —&— barceloneses per ajuda de costa per fer venir lo rec dins la vila de puigçerda: fa ben entretenir y conservar, que sens ell la vila seria Perduda.

2 Febrer 1429: TERRATREMOL (Full 7)

42. — Lany M CCCC XXVIII. Essent consols m^{o} Antoni gallart, ramon muntella, Bernat Jover y pere rocha lo die de nostra Senyora de febrer fonc lo gran terratremol en la vila ques derrocaren moltes cases y dura molt; tant que de por la gent anaven fent barraques com podien al ras fins fonc spassat y de aqui vingue la reductio dels Censals de les cases; es lo libre de les reductions en poder de mi johan de ortodo notari; altre gran terratremol yague habans de aquest perque jo tinc altre libre de reductions y per raho dels terratremols y pestilencies y guerres es vinguda la present vila ha disminuir y despoblarse, que segons los vestigis de les muralles velles, que jo pens eren estades fetes apres de les que vuy son, appar que devie ser mes populosa sens comparacio que vuy no es; perque la iglesia parroquial, lo sementiri, lo monestir de predicadors, de Sant francesc, de santa clara y dels templers que vuy es de Sant barthomeu ho demostren, que ara no abastarian ha fer la menor part dels edificis de dites iglesies, spitals y monestirs que son tant sumptuosos en la present vila.

3 Maig 1333 (N.º 43): CONVENTS de SANT FRANCESC, DE SANT DOMINGO y de SANTA CLARA (Full 7 v°)

Lany M CCC XXXIII, ha III dies del mes de maig ab protesso solempne fonc principiat lo monestir del seraphic pare sanct francesc y fonc edificat per la vila y per les confraries de parayres, teixidors, pellicers y altres confraries y almoynes particulars com les arcades y altres obres de les capelles y claustres demostren ab diverses armes y senyals.

Lo monestir de predicadors ere habans, fet de la mateixa altaria, sino que per lo terratremol fonc derrocada la iglesia, y pres la redificaren mes baixa com ho demonstren los vestigis. De aquest monestir de predicadors no he trobat quant se comensa; veritat es fonc primer quel de sanct francesc, lo principi del qual se diu feu lo rey en jaume de mallorcha y

li dona sinquanta liures de renda sobre la leuda real desta vila y apres se acaba de almoynes particulars y devocions, com se monstra ab les armes y marchas particulars: son monestirs dels principals de la provincia.

Aixibe no he trobat lo die quant se comensa edificar lo monestir de les monges de sancta clara: he hoit a dir als antichs y les armes demonstren que un mercader florenti anomenat Manethedei —la sepultura del qual es entrant del cor de sanct francesc ab una gran pedra marbre ab una sculpura de un home vestit ab habit de sanct francesc ab letres en lo entorn ab les sues armes lo edifica; no es tant antic monestir com lo de sanct francesc y te sinquanta liures de renda que deixa lo dit fundador sobre la present vila y alguns altres censals en summa de vint y sinc ho trenta liures de nostra moneda cerdana.

13 Juny 1477 (N.º 44): ESCALAMENT DE LA VILA PER LOS ARAGONESOS. — PROFFESSO DEL DIA DE SANT ANTONI. — PRINCIPI DE LA CAPELLA DE NOSTRA SENYORA DE GRACIA (Full 7 v.)

Lany M CCCC LXXVII, Divendres die de Sanct Anthoni de padua ha XIII de juny, a les dotze hores de la mijanit fonc escalada la present vila per los aragonesos essent empenyorada al rey de fransa, essent consols Pere moxo, Berenguer manegat, Andreu esquellat y guillem Anorra; y eren sis ho set cents, en que ny havie vuytanta de cavall; moriren dels de la vila mossen de fanas, mº joan planella prevere, lo picart, en pere sunyer un fill den duc de seneya y en baltarga. Dels aragonesos, moriren vint homens y vint y vuyt quen penjaren per la muralla, ço es del portal de livia fins al portal de aja, perque entraren per la part del prior y trenta quen prengueren y nafraren mossen demia callar y mes de cent de altres, y fugiren tots fins ha perafita, lansant les armes; havien hubert lo portal de haja per hont entra tota la gent: y los qui prenien los portaven davant lo consol en cap pere moxo y ell los deya que ell los darie lo recapte que mereixien; y de aqui deyen lo recapte den moxo; y per aquest miracle de tant Bon succes se institui lo die de sanct Antoni de padua quiscun any una professo al monestir de sanct francesc, vuy se fa a la capella de mº mercader; los francesos qui estaven en guarda de la vila fugiren ha predicadors tenint por de traycio; apres com saberen que los aragonesos eren desbaratats y romputs, isqueren.

CAPELLA DE NOSTRA SENYORA DE GRACIA: Pero mº Antoni mercader fonc molt esforsat y feu lo que convingue en servey del rey de fransa, defensant la vila animant y assegurant los francesos que noy

havie traycio, y passa grans perills y caygue del cavall y vota que si deu lo deslliurave, que ell farie una capella en lo loch ahont ere caygut, com de fet ho feu, y vuy es molt principal y dotada de moltes rendes y senyories, la qual es del Collegi de la present vila intitulada nostra Senyora de gracia del que lo rey de fransa ague gran Contento vista la fidelitat dels consols y habitants de puigcerda, los quals no podien fer altra cosa per no esser tinguts per trencadors del sagrament y homenatge que havien prestat al rey de fransa de consentiment del rey de arago y tambe per la conservacio de lurs vides y bens.

14 Juliol 1482 (N.º 45): CONSAGRACIO DE LA DALT DITA CAPELLA (Full 8)

Lany M CCCC LXXXII. Diumenge als XIIII de Juliol fonc consegrada la dita Capella de mossen Anthoni mercader Essent consols Ramon vernet major, Johan esteve, Pere puig y Jaume Sachni.

10 Setembre 1493 (N.º 46): RESTITUTIO DELS COMPTATS FETA PER LO REY DE FRANSSA AL REY DE ARAGO (Full 8)

Lany M CCCC LXXXXIII, ha X de setembre mossen dalbi bisbe y tenint carrec per lo Rey charles de valoys rey de fransa restituy los comptats de rossello y cerdanya al Rey de arago don ferrando dins la vila de figueres, los quals havie tinguts empenyorats XXXIII anys, y ha XIII de dits mes y any lo dit senyor rey don ferrando prengue la possessio de dits comptats y entra dins perpinya ensemps ab sa muller dona ysabel reyna de castella, y ha XV de dit los consols Andreu esquellat, guillem mijavila, jaume mauri y Antoni pasqual y lo consell Elegiren per Sindichs y embaixadors per prestar obediencia, sagrament y homenatge y fidelitat a la altesa del rey don ferrando rey de arago mestre frances Soldevila metge, Guillem pere, Guillem puig, e pere pasqual mercaders qui aquell prestaren en poder de Mº Johan de coloma Secretari del Senyor rey en la dita vila de perpinya ab la deguda solempnitat, tenintne tota la vila y terra molt gran alegria de tornar ha son Senyor; foren empenyorats per lo rey don Joan lany M CCCC LX.

N.º 47: INCENDI DE VINT Y SET CASES (1309) (Full 8 v.)

Lany M CCC V IIII. Diluns a les deu hores de la nit se posa foc a casa den agusti Berles sabater al carrer dels forns, E passa lo foc al carrer de la lissa y habans que nol pugueren apagar se cremaren vint y set cases

y molta cosa y morirenhi nou persones: fonc molt gran Incendi; placie al senyor que tal nol vejam may.

28 Juny 1358 (N.º 48): TRAICIO FETA AL REY EN PERE (Full 8 v.)

Lany M CCCL VIII, ha XXVIII de juny se segui que lo Infant en jaume de mallorca, desijos de tornar regnar y posseir los comptats de rossello y cerdanya concerta ab ramon franc, pere sala, Jaume grait, y bernat castellar, homens de mala vida y de la Companya del Corn, que matassen lo rey en pere de arago: y fonc descuberta la traycio y presos los predits per don guillem de bellera governador de rossello, y habans de ser sentenciats ha mort digue lo dit ramon Franc devant notari y testimonis que ell ny los altres no sabien res en dita traycio y quels Citave devant deu protestant, etc. pero per aixo, no deixaren de sentenciarlos ha mort.

N.º 49. — Segle XIII: REAL CORT (Full 8 v.)

He legit Jo Johan de ortodo que en temps passat se tenie la cort real en la casa dels quinze pilars de la plassa maior de la present vila ahont vuy es lo pes del rey, lo pallol y lo segell dels parayres y despres com mudaren la cort hahont vuy es, donaren la dita casa als misatjers ys dey la sagonia; despres la possehida lo desobre En manegat.

N.º 50: CALL DELS JUEUS (Full 8 v.)

Aixibe he legit com en temps passat lo call dels Jueus hahont feyen la Sinagoga ere al refator petit de sanct francesc y apres que los jueus se foren despobblats y nols comportaren semblants sinagogues ny secta, lo Senyor Rey establi als frares lo dit call a cert cens y apres los es estat donat ab un aniversari celebrador per les animes dels senyors Reys.

N.º 51 (1474): REBELLIO EN CERDANYA. ENDERROCAMENT DEL CASTELL DE LLIVIA. ENTRADA DE FRANCESOS. — REBOLUTIO DE GENTILS HOMENS EN CERDANYA, ES LA CAUSA DEL PRESENT CAPITOL (Full 9)

Lany M CCCC LXX IIII. Essent los Comptats de rossello y de Cerdanya françesos per causa del empenyorament quen havie fet lo Serenissim rey don joan al Rey de fransa, se rebellaren en rossello y cerdanya los gentils homens y en Cerdanya lo castell de livia, lo castell de bellver,

lo castell de bar, la torra de das y altres torres; veritat es que un die eren francesos y altre Aragonesos, En tant que la terra de Cerdanya estave tant opprimida que nos conrreave sino entorn de la present vila que lauraven ab bestias cavallines y tenien guarda a la torra de sancta maria, y com vehien eixir saltejadors repicaven les campanes, y hoint 'o so desjunyien los laurados y aqui mateix fugien per quant ja eren les besties avesades en aixo, fins eren dintre la vila, y quiscun die eren en aixo per tenir tals vehins com eren: Livia, Bellver, Bar y la torra de Das; fins ha tant que lo rey de fransa procura ab molta moneda haver en ses mans lo castell de livia yl derroca, del que tota la vila y terra ne ague gran plaer per los grans danys ne rebiem.

Encara mes: En dit any tinguerem gran carestia de pa y vi en Cerdanya, per hont estave la terra ab molta afflictio; apres lany M CCCC LXXX VIIII° entra en bernat de armenyac ab mil lanses en catelunya y feu-y molts danys, pero perde-hi molta gent y sen torna.

ORTAFFA, PRIMER GOVERNADOR: Lo primer governador qui fonc en rossello y cerdanya apres de la restitucio dels comptats, fonch mossen ortaffa, y lo primer veguer de Serdanya fonc mossen Lorens de Altarriba lo qual apres fonch capita dels castells de puigcerda carol y torre Cerdana.

N.° 52 (1496): ENTRADA DE FRANCESOS (Full 9)

Lany M CCCC L XXXX VI. En la tardor, havent moguda guerra lo catolic rey Don ferrando Senyor nostre contra lo rey de fransa, per raho que li feye guerra al realme de napols, entra en Cerdanya lo balle de saut, una nit sens haverne sentiment ab mil homes y ana ha livia y noy feu dany, y alli li mataren un home, y com se sabe en la present vila, aqui mateix ana la trompeta y tothom se posa ha punt de guerra anant a la muralla, y lo mati un capita ferrando qui estave en gornicio en la present vila ab tota sa companya y tots los de la vila y terra que eren per portar armes anaren en seguiment dels francesos la volta de livia, y seguirenlos que ja sen tornaven ab bon orde, y agueren brega ab ells, y morirenny dos dels nostres y un home darmes naffrat al bras, y aixi dits francesos sen tornaren sens poder fer altre mal ny dany.

N.° 53 (30 Juny 1392): MIDA DE PUIGCERDA A QUEROL (Full 9 v.)

Lany M CCC L XXXX II, al darrer de juny. En poder den bernat muntaner notari, trobaran que fonc midat quant havie de puigçerda ha querol y trobaren quey havie una legua y mig quart: asso fonc fet per los salaris dels misatges.

N.º 54 (Setembre 1511): ENTRADA DE FRANCESOS (Full 9 v.)

Lany MDXI. En lo mes de Setembre Entraren en Cerdanya tres mil francesos qui venien de navarra, y vingueren fins al hostal de camagros, prop del portal de la morera; y los de la vila y resistiren valerosament, yls escaramusaren in mataren alguns; y aixi sen tornaren sens fer altre dany notable.

En dit any eren consols Antoni pasqual, Joan moxo, Joan manegat y jaume pons. En dit any tenien guerra ab la reina de navarra.

N.º 55 (23 Gener 1514): MONEDA (Full 9 v.)

Lany MDXIII. Essent consols Johan puig, Guillem planella, honorat ambroni y gabriel matheu, se obtingue licencia per la vila Del rey nostron Senyor, de fer mil y sinc centes liures de moneda; ferense los cunys en Barcelona.

VEUS AQUI LORDE DEL REY A QUES REFEREIX LA ANTERIOR NOTA

Lo rey. = Amats y feels nostres: A supplicacio de mossen guillem ramon sala sindich per aqueixa universitat a nos trames, attesa la molta necesitat que dita vila te de algunes peces de artillaria y redres dels murs e valls, vos havem donada licencia y facultat de poder fabricar y cudir mil y cindh centes liures de dines menuts, e que de la utilitat que resultara de dita fabricacio se facen algunes peces de artilleria, sien reparats los murs e valls de dita vila, per quant per entrevenir y entendre en dites coses se hauran anomenar y elegir algunes persones que tingan carrech aixi de la cudicio de dita moneda com de la fabrica e reparacio de artillaria e muralles es cosa rahonable atesa la fidelitat he habilitat de dit mossen guillem ramon sala, havem conegut que el fos hu dels nomenats per vosaltres per los dits carrechs; per ço us diem encarregam y manam que nomeneu y elisau al dit sala en une de les persones damunt dites que amenys de lo que ell ha servit e treballat en dit son sindicat e coses de dita universitat per la confidencia que dell tenim, vos ne restarem molt servit. — Dat en la vila de Madrid a XXIII dias del mes de janer any mil cinch sents y quatorce. — Ferdinandus. — Vidit Vicesecretarius. — Amats e feels nostres los consols de la vila de Puigcerda.

1514: JOCH. NO SER FRANCHS GENT DARMES (Full 9 v.)

Aivibe en dit any (1514) se obtingue privilegi del rey, del Joch,

y que la gent darmes no fossen franchs de drets de la vila; es dit privilegi en lo arxiu del Consolat.

N.º 56 (1514): REDUCTIO DE MONESTIRS. MURALLA Y TORRA NOVA (Full 9 v.)

Lany MDXIIII, essent Consols miçer pere de ortodo, guillem blanç, steve piquer, y Antoni garcia foren reduits los monestirs de sanct francesc y sancta clara de la present vila, qui eren de la provincia de la provença, a la provincia De Arago, de la qual reductio ab breu apostolic y letres eixecutorials del Senyor rey nostron Senyor sen feu acte en poder de m^{o} Johan gili notari de la present vila.

En dit any (1514) fonc obrada la muralla y feta la torra nova dejus la hera de mi, dit Johan ortodo.

N.º 57 (23 Gener 1516): MORT DEL REY (Full 9 v.)

Lany MDXVI, ha XXIII de jener, essent consols Johan luys canyes, raffel muntella, Antoni masada y jaume pons, mori lo Ex^{m}. Don ferrando rey de arago; fonchli feta Capella ardent; de la solempnitat y forma com se feu appar al libre dels consells de dit any.

N.º 58 (1518): CAPITOL PROVINCIAL EN SANT FRANCESCH (Full 10)

Lany MD XVIII, essent consols Johan comelles, guillem planella, thomas puig y Jaume pons, se tingue Capitol provincial per los frares menors en lo monestir de la present vila de Sant francesc: aguehi molts frares y mestres R^{ms}. en theologia; fonc fet molt solempnament: isquerenlos ha rebre lo clero y frares de predicadors y los Senyors Consols ab solempne professo al portal de livia, y puiaren per lo carrer de la lissa amunt fins foren ha Sant francesc.

N.º 59 (1521): GRAMALLES DE GRANA (Full 10)

Lany MDXXI, essent consols miçer guillem riera, y per mort sua guillem ramon sala, Johan ortodo, Johan muntaner y arnau port, los quals comensaren de ferse les gramalles de gana folrrades de vays.

N.º60 (Octubre 1522): ENTRADA DE FRANCESOS Y SITI DE MERENCHS (Full 10)

Lany MDXXII. En lo mes de octubre essent consols thomas dalb, rafel muntella, miquel puig, y Johan garcia, Entra en Cerdanya mosse de sancta pau y lo bastar de la rocha, y vingueren ab mes de sis milia homens ab ses Banderes y gent de guerra; y entraren per la vall de querol y prengueren la torre Cerdana, y tota la gent se posa en vista de la vila ab ses banderes desplegades al pla de Sanct marti, y enviaren un trompeta a la vila de part de la reyna de navarra, sis volien donar, y tenint lur desliber los consols li respongueren que primer moririen tots ans que nos donarien, y que buidàs mosse de Sant pau la terra si no volia morir en ella. E feta la Dita relacio, sen tornaren per la vall de querol sens fer mal notable en la terra, y posaren bona guarda ab lo bastart de la rocha a la torre Cerdana. Y essent avisat lo Ill^{m}. Senyor arcabisbe de tarragona de la Entrada dels francesos y presa de la torre Cerdana, vingue ab molt gran numero de gent y Cavallers principals, En la present vila. Entrels quals y eren m^{o} Cruylles y m^{o} alemany ab molts bandolers contraris, encara que assi estigueren com si fossen amichs v anaren y cobraren la torre Cerdana, que lo bastart de la rocha la desempara y fugi; y entrant en fransa assetiaren lo castell de merenchs, pero tornarensen sens fer res; y deixant lo virey (sic), orde en la vila, sen torna ab la gent, que eren mes de sis milia.

(1522): PES DE LA FARINA Y MERCAT DEL DIJOUS (Full 10)

En dit any (1522) fonc posat lo pes de la farina ab un diner per quintar, so es per pagar lo salari del pesador y les obres del pes.

En lo mateix any (1522) tornaren lo mercat al dijous quiscuna setmana segons la tenor dels privilegis a la present vila atorgats.

N.º 61 (1522): ORGUE DE SANTA MARIA (Full 10 v.)

Aixi mateix en lo dit any (MDXXII) ab desliberacio de consell se dona a fer lorgue de sancta maria de la iglesia parroquial de la present vila, a mestre gaspar roig organista de Empurda. Entrevinguehi lo venerable collegi segons appar en poder de m^{o} joan gili, q^{o} (quoandam) notari ab capitulacio largament.

N.º 62 (1522): DRET (DEL CORONATGE DEL REY Y MARIDATGE DE LA SUA GERMANA) (Full 10 v.)

Aixi mateix en dit any (MDXXII) per pagar lo dret del coronatge del rey nostron senyor y lo dret de maridatge de la jermana del dit nostron rey, qui casa ab lo rey de portugal, se posa un diner de dret a la ajuda del vi per sesterada; lo coronatge y maridatge eren dos florins dor, so es XVII reals per foc, y asso per relevar lo poble de treballs.

N.º 63 (1522): CONSULS PER ELECTIO (INSACULACIO) (Full 10 v.)

Aixi mateix En dit any (MDXXII) foren fets los consols per electio per la concurrencia de la guerra; y en dit any fonc feta inseculacio per dits consols, conforme als Privilegis reals.

N.º 64 (17 Juliol 1504): CUSTODIA (Full 10 v.)

Lany *M D IIII*, essent consols Ramon vernet, pere Jover, Bernat puig, y Jaume Baro, ha XVII de Juliol fonc donada la custodia ha fer ha mestre Camps y a mestre maduxer argenters de barcelona, y donarenlos tres liures sinc sous moneda Barcelonesa per march de mans. — Pesa setanta dos marchs; es de argent ab algunes coses sobredeaurades, es molt subtilment obrada tant com ny haie en tota cathalunya ninguna altra: trause lo die de corpus y festes anyals.

N.º 65 (1537): EMPERADOR (Full 10 v.)

Lany *M D XXX VII.* Essent consols: Johan de ortodo, miquel Jover, Johan morer y Jaume foradada, vingue la S.C. (Sacra Cesàrea) y Real magestat de Carlos quint Emperador y rey nostre En la vila de perpinya En lo mes de Mars, die de Sanct macia, foren tramesos per embaixados per la vila de puigcerda a sa magestat per demanarli algunes merçes, lo honorable mº miquel Jover, consol, y mº thomas puig, prom, ab ell.

N.º 66 (Agost 1537): SENTENCIA EN SALTEGUEL (Full 10 v.)

Aixi mateix en dit any *(M D XXX VII)*, En lo mes de agost fonc sentenciat un home en lo terme de salteguel, perque havie mort un altre en dit terme; fonc donada la sentencia per los Senyors consols en la aula subirana de la casa del consolat: trobaran lo proces en lo arxiu del consolat per memoria.

N.º 67 (1538): (Plet sobre) CARNICERIA DE CAPELLANS Y GOVERNADOR (Full 11)

Lany *M D XXX VIII*, essent consols Raphel muntella, ramon mauri, Jaume mauri, y Gaspar fabre, los Capellans volgueren tenir carnissaria a casas clergues y ab consell los fonc contradit, del ques seguiren gran plets y questions, y dit collegi feu venir assi lo governador, y volgue usar y rompre nostres privilegis, y arresta los consols en lurs cases, yls tragué moltes penyores de casa perque no li havien volgut donar copia de dos ho tres consells y tambe volgue dit governador posar a mº lorens de altarriba per veguer havent bandejat mº Jaumot alemany la qual admissio de veguer no volgueren los consols consentir, y volent usar lo dit altariba son offici fent pubblicar unes crides, Bernado esteva qui ere Sotballe ana envers los qui les publicaven y prenguels y amenals a la preso, y lo dit altariba los isque al encontre y prengue lo dit Sotsballe y posal dins la casa de la senyora Salmurria, y sent dins tancaren les portes: per la qual cosa se avalota tota la vila contra dit veguer, volentne metra les portes per traure dit sotsballe, per quant nol tenien per veguer, perque ere contra Constitucions de Catalunya; pero posarensi persones y tot se remedia; y per so puja lo governador ab sa audiencia y la vila feu venir per advocat mº font, y micer Antoni comelles y miçer francesc mauri, tambe feren lo que devien y agueren vots de perpinya y barcelona; tinguerense moltes questions de aquest plet, y la vila ne sostingue grans questions y despeses, pero lo privilegi del governador que no pugue usar dins la present vila sino request, fonc defensat; y los dits consols foren consols un any nou mesos y sis dies, y los capellans no tingueren carnisseria, ny despues la han tinguda; ab los Consells de dit any mes llargament se pot veure lo que la vila hon pati y gasta.

N.º 68 (1540): CONSULS 15 MESOS (Full 11)

Lany MDXXXX foren trets consols la vigilia de cap de any per provisio del loctinent general, Antoni masada, Johan montaner, guillem baro y Johan salat; foren consols quinze mesos per tornar lo privilegi en son loc per la questio del governador.

N.º 69 (1540): RIOSTAS. BANCH DE LA PLASSETA (Full 11)

En lo dit any (MDXXXX) foren fetes les riostas del consolat y lo banch de la plasseta devant casa Johan garau, y lo dit Johan garau digue y protesta que no pretenia que lo dit banch se fes en prejudici seu,

pero no obstant la dita protestacio, se feu lo dit banch, y vuy esta sens contradictio y en part convenient a la vila.

N.º 70 (1541): RELLOTGE (Full 11 v.)

Lany *M D XXXX I*, essent consols Antoni parayre, francesc Jover, Johan garau y pere pujol se feu la Campana de les hores per mestre Johan Boer campaner en lo sementiri de predicadors; foren padrins m^{o} Antoni pasqual y la senyora Johana parayre; posarenli nom Antoni, Joana Salvaterea, y en lany *M D XXXX VII* se feu lo gorniment y rodes del relotge per mestre pere sancfeliu relotger de leyda, al qual foren trobats alguns defectes per mestre stropi delfici relotger de perpinya; y mes en lany *M D LXX II*, foren fets los quarts en dit relotge y costaren quoranta ducats ab unes tenebres de fusta per la setmana Sancta. — Ee lany *M D XXXX VI* fonc pujada la campana a la torre de Sancta maria lo die de Sanct gregori, que feie grandissim vent.

N.º 71 (1542): GRAMALLES. ENTRADA DE FANCESOS (Full 11 v.)

Lany *M D XXXX II* essent consols Pere Johan garau, Anthoni pasqual, Antoni de la vinyola, y Johan piques comensaren portar les gramalles de grana afforrades de vellut negre.

ENTRADA DE FRANCESOS: CAMP de Perpinyà En lo dit any entraren los francesos ab xexanta milia de peu y deu milia de cavall en rossello y posaren siti en perpinya i combateren les muralles bravament, y estant assentada la artillaria del camp de fransa devant del baluart de Sanct latzer qui va a Elna un die isqueren dues companyes de perpinya y enclavaren sinc pesses de artillaria dels francesos, y la un dels nostres capitans se dehie matxuca y mataren molts francesos; y de aqui ha pochs dies se alsa lo camp de fransa ys retira ha clayra y aqui feren un fort y dins pochs dies sen tornaren en fransa sens poder fer altre mal en perpinya, pero feren gran dany en rossello.

VINGUDA DE DON ANTIC DE CABRERA: En lo mateix any (MDXXXXII) vingue en la present vila una companya de infanteria: don antich de cabrera era capita, los quals amb gent de la terra entraren en fransa y prengueren quatre centes vaques; y dins pochs dies vingue altra bandera dels mercaders de barcelona, qui eren dos cents homens ab arcabussos, y apres sen tornaren ab la companya de don antich; ere capita mossen alzina consol de la lonja en lo lit any.

ALTRES DUES COMPANYES: E apres vingueren dues companyes: la una de don diego de acunya la qual se aposenta en la vila, y la altra de monsalva qui anaren per Serdanya fent molts desordes y vivint ab desor-

de; agueren un encontre en lo loch de alp ahont moriren dos soldats y altres de nafrats, y en lo dia de la partida la major part de la companya anaren ha alp per matar y saquejar lo dit loc los quals foren avisats de que noy donaren molt dany.

VINGUDA DE ALEMANYS. — (Full 12): Als VI de dezembre del dit any (1542) vingue una companya de alemanys y lo capita se dehie Ausfranco lo qual estigue assi fins passada pasqua; feren molts danys de cremar taules y postissos y les riostes del consolat que los consols pasats havien fetes noves; tingueren bregues y avalots amb los de la vila del que moriren dos alemanys.

VINGUDA DEL SEQUESTRADOR AGULLANA (7 Setembre 1542?). — (Full 12): Lo mateix any vingue en la present vila m° janot agullana ha set de setembre per provehir lo camp de sa magestat; y prengue lo manifest de tots los blats y bestiars de Cerdanya, yn ere seguestrador, fins se complis ab set milia y sinc centes carregues de blat tenie orde de pendre per sa magestat, per portarles a perpinya de les quals non pagave sino vuit reals y mig per carrega y per lo port vint sous serdans lo qual preu ell mateix se imposa al blat y ports en gran ruyna de la terra; y del dit blat ne posaren mil carregues de farina a les cases clergues y apres la vene per dit agullana ab mesures y romanes falses del ques segui gran questio posant dit a la preso.

N.° 72. — (1543): *COMERS EN TEMPS DE GUERRA* (Full 12)

Lany *M D XXXX III,* essent Consols Antoni masada, guillem esteve, pere quinta y Johan pasqual ab licencia del virey, fonc fet comers entre lo comptat de Cerdanya y Capsir de una part ab lo comptat de foix y terra de donosa, per ser guerra entre los reys despanya y fransa.

N.° 73. — (1544): *PLET CONTRA AGULLANA* (Full 12)

Lany *M D XXXX IIII* essent Consols miquel Jover y per mort sua Antoni parayre, Jaume urus, Bernat angel y pere bertran, se funda plet contra m° Jonot agullana per lo de les farines. Dura molt y costa molt a la vila.

N.° 74. — (13 Setembre 1544): *ESTRADA DE FRANCESOS* (Full 12)

Aixibe en lo dit any (MDXXXXIIII) entra Antoni roca ab tres milia francesos a XIII de Setembre y cremaren Via, Bajanda y ro; y isque molta gent de la vila fins a livia; y sen tornaren per capsir.

N.º 75 (9 ocbre 1544): *GALAS PER LA PAU* (Full 12)

Aixibe ha nou de octubre de dit any (MDXXXXIIII) foren fetes solempnes professons per raho de la pau se ere cridada entre los reys, y passant la professo per la plasseta despararen tota la artillaria ys feren moltes alegries per raho de la pau, que tothom la desijave.

N.º 76. — (3 Novbre. 1546): *OFFICI DE CREDENSER* (Full 12 v.)

Lany *MD XXXX VI*, a tres De noembre ab consell general, fonc fet loffici de credenser, de vida, ab vuit liures de salari, ab tal que qui tindrà dit offici no pugue ser clavari; fonc elegit Antoni pasqual.

N.º 77. — (1547): *CORTS* (Full 12 v.)

Lany *M D XXXX VII* foren celebrades per lo Emperador Carlos quint en monso corts generals y anahi per sindic Antoni pasqual qui ere consol en dit any ab pere Johan garau, Johan pasqual y guillem ricolff.

N.º 78. — (1547): *BANYS (DE LES CALDES)* (Full 12 v.)

Aixibe en lo dit any (MDXXXXVII) feren adobar los banys de les caldes que son de la present vila, per quant estaven tots arruynats.

N.º 79. — (1548): *CAPITOL GENERAL DE SANCT FRANCESC* (Full 12 v.)

Lany *M D XXXX VIII* Essent consols Antoni perayre Bernat angel Johan thomas masandreu y march Broca se tingue capitol general en lo monestir de Sanct francesc de la present vila; feuse solempne professo ab tots los ordes; passaren per lo carrer carol avall a la plassa; entraren a preycadors y apres passaren ha Sancta maria y tornaren ha Sanct francesc ahont se feu solempne offici y sermo, y convidaren ha dinar los dits consols.

N.º 80. — (1554): *COMERS* (Full 12 v.)

Lany *M D L IIII*, essent consols pere Johan garau, guillem Solanell, Johan piques y Johan blanc, se feu comers ab los del comptat de foix y donosa, lo qual romperen los del comptat de foix.

N.º 81. — (1555): *MORT DE LA REYNA* (Full 12 v.)

Lany MDLV, essent consols Johan montaner, Jaume urus, Johan aleixi gili y agusti riu, mori la Senyora dona Johana reyna despanya, Senyora nostra: foncli feta capella ardent ab moltes armes, gramalles de dol y luminaria com al libre dels consells se pot veure.

MA ARMADA AB PERPINYA: (1555). En dit any (MDLV) se seguí lo de la ma armada ab los de perpinya; fonc gran questio.

N.º 82. — (1555): *PRESA DE CONSULS* (Full 12 v.)

Aixi mateix en lo dit any (MDLV) se segui una questio entre mº garau giginta veguer ab los consols sobre los bergants foren presos tots los dits tres consols, y agusti riu no; ans resta en la vila; y los tres predits anaren en barcelona afermansats, a despeses de la vila, y lo dit veguer fonc citat ha barcelona personalment; estigueren algun mes en barcelona y apres foren relaxats y sen vingueren y lo veguer aixi mateix torna y acaba son trienni.

N.º 83. — (1479): *CASTELL DE LLIVIA Y CONSTRUCCIO DEL CASTELL DE PUIGCERDA* (Full 13)

Lany *M CCCC LXX VIIIIº*, havent combatut lo rey charles de valoys rey de fransa lo castell de livia, y no podentlo haver tracta ab mº demia callar que ere Capita per lo rey de arago que loy posas en ma com de fet ho feu, donantli molta quantitat de moneda, y encontinent quel tingue lo feu derrocar, y del pertret de dit castell de livia, poch apres se feu lo castell de puigcerda per lo dit rey charles de fransa, tenint molta intelligencia de fer portar lo pertret a puigçerda y fer lo dit castell ab molta promptitut y abundancia de mestres de cases.

N.º 84. — (1479): *OSPITALETS* (Full 13)

Aixibe en aquest temps (M CCCC LXX VIIII se feren tres spitalets: un a sanct Joan de la perxa, altre a la devallada de coll de jou, y altre a la devallada de pimorent per hospedar los passatjers essent aquesta vila en poder del rey de fransa, que fan gran be.

N.º 85. — (1479): *GRATIOSITAT* (Full 13)

Aixibe En lo mateix temps (M XXXX LXX VIIII), se esdevingue que anantsen mº Anthoni mercader al dit rey de fransa per misatger de

la present vila, de hont havie travada amistat ab lo dit Senyor rey li demana lo rey qui ere un companyo que aportave, y en Johan mars hointho, ab lo barret a la ma respos al rey: Sire, Jo mapelli, Mars; y lo rey li digue Coman mars vos appelles, y ell dix: Sire, hoy. Dix lo rey, per lo san dieu, jo no ne vist de mars sino un de bo; respongue lo dit mars: Sire, je suis aquel. Dix lo rey: vos etes sela, per so je vos done offici de contrerola, part dels gatjes dome darmes; rebe vint lliures de sou de contrerola cada mes pagats dels dines de la bolla.

N.º 86. — (1479): *COSA NOTABLE* (Full 13)

Aixibe he legit com en aquell temps mº Anthoni mercader tenie una servia la qual quinze ho setze anys arreu sen anave a la tardor y tornave a la primavera molt mansa, y un any estant ha tornar mes del que acostumave, torna ab un serviat y una servia, y com fonc al portal los serviats no volien entrar, y ella tornantlos ha sercar moltes voltes, los feu entrar y sen anaren dret cami ha casa mº Antoni mercader.

N.º 87. — (1479): *DONATIU PER GASTOS DE GUERRA* (Full 13)

Aixibe anant al rey lo dit Antoni mercader per la vila ha representarli les necessitats, que esta vila havie patides per lo dit rey de fransa, dientli que havien estats sis mesos sens beure vi; y lo rey li dix: comant sis mesos, je no volrrie haver estats sis dies per tut paris; y li feu donar mil florins per adjutori dels gastos de la present vila.

N.º 88. — (4 octubre 1556): *VINGUDA DE VIRREY EN LA PRESENT VILA* (Full 13 v.)

Lany *M D L VI*, a IIII de octubre, essent consols: pere pasqual, march broca, Johan blanc y gaspar cotxet, Entra en la present vila lo Exᵐ. duc de alcala marques de tariffa virey y capita general nostre; isquerenlo a rebre los quatre consols com es de costum ab molta gent de cavall fins a livia y dos cents homens de peu ab Joan ortodo capita dells fins ha estevar; ferentli lo present acostumat lo qual li presentaren Johan muntaner y Johan alexi gili; y per lo cami de perpinya assi, li vingue titol de duc y ha estevar li digueren sa Excellencia, que habans que fos duc de alcala, no li deyen sino Sa Ilustrissima gracia; visita les fortaleses.

N.º 89. — (11 Setembre 1561): *VINGUDA DE VIRREY* (Full 13 v.)

Lany MDLXI ha XI de setembre essent consols pere muntaner, Be-

net puig, gaspar Cotxet y jaume dages entra en la present vila don garcia de toledo, virey y capita general nostre; isquerenlo ha rebre los quatre consols com es de costum ab molta gent de cavall fins ha vilalobent; ferenli lo present com es de bon costum lo qual li presentaren Pere pasqual y Johan Antoni manegat — visita les fortaleses.

VINGUDA DEL INQUISIDOR (16 Octubre 1561) (Full 13 v.)

Aixibe a XVI de octubre de dit any (MDLXI) vingue en la present vila lo senyor Inquisidor Mexia de la sarten per fer la visita acostumada.

N.º 90. — (2 Abril 1562): *PUBLICACIO DE ESTRANJERS* (Full 13 v.)

Lany MDLXII essent consols Antoni pasqual, pere Antoni puig, Joan onofre de ortodo, y pere Angles, ha 2 de abril ab consell general pubblicaren per estrangers de la universitat conforme ha privilegis, ha miçer Benet comelles y altres, com alli poran veure y per quines causes.

N.º 91. — (11 Agost 1562): *BISBE* (Full 13 v.)

Lo mateix any (MDLXII) ha XI de agost entra en la present vila lo Reverendissim don perot de castellet bisbe de urgell; foncli feta la entrada acostumada per los senyors consols ab solempne professo.

N.º 92. — (2 Març 1564): *SENTENCIA* (Full 13 v.)

Als dos de mars MDLXIIII, essent Consols micer Joan cristofol salmurri, pere muntella y Joan urus trobaran se dona sentencia per la audiencia contra gaspar soldevila que aceptàs son offici de consolat en lo terç grau: es registrada en lo libre dels consells de dit any la eixecució de les penes de dita sentencia, que eren sinquanta liures moneda serdana, la tenor de la primitiva sentencia ja es habans en dit libre registrada.

N.º 93 (12 Setembre 1564): *GOVERNADOR REQUEST* (Full 14)

Lany MDLXIIII En lo mes de setembre essent consols micer gaspar soldevila, Antoni Serra, Jeroni pasqual y francesc quinta, entra lo S. governador en la present vila request per los senyors consols; foncli feta la entrada acostumada per dos consols. Deyes don Carlos doms y de cruylles com en lo libre dels consells se pot veure. Entra ha 12 de dit

N.º 94. — (1 Setembre 1565): *VINGUDA DEL VIRREY Y VIRREYNA. — CREMA DE CASES EN QUEROL Y RIBAS* (Full 14)

Lany MDLXV lo primer de setembre vingueren en la present vila los Ex^{ms}. princeps de melito virey nostre ab la enyora sa muller — fonclos feta la eixida y present acostumat; feu cremar moltes cases en la vall de querol y derrocar en la present vila dues per raho de les bandositats y visita les fortaleses, y feu fermar la unio contra los bandolers; y com sen torna feu posar foc a dalgunes cases de ribas per la mateixa causa.

N.º 95. — (1565): *EXTRACCIO DE CONSOLS RETARDADA (INSACULACIO). BANDOLS* (Full 14)

En lo mateix any (MDLXV) com se vingue a la extractio de consols m^{o} francesc de banyuls veguer de Cerdanya no comporta se traguessen consols fins aguessen Inseculat; en lo libre dels consells se pot veure mes largament. Com ny per quines causes. Be es ver y havia molts bandols, y questions per les quals la vila estava trontollada — feren la extractio apres de haver Inseculat ha XX del mes de abril del any MDLXVI.

N.º 96. — (1565): *PROFESSO DEL DIJOUS S^{t}.* (Full 14)

En lo mateix any (MDLXV) se Institui la professo de la nit del dijous Sanct; es professo molt devota vanhi molta gent ab molta luminaria y molts disciplinats y penitenciats y totes les Confraries ab luminaria — la dita professo pague lo venerable collegi. Eren consols En lo dit any MDLXV Guillem Solanell, Benet puig, gaspar cotxet y Jaume Dages.

N.º 97. — (1566): *RESTITUTIO DE CAUSA* (Full 14)

Lany MDLXVI essent consols miçer Joan cristofol Salmurri, gaspar Soldevila, bernat forner y sebestia pasqual — ver es lo dit miçer Salmurri no usa; se restitui una causa als consols per la audiencia de la confraria dels sabaters: es registrada en lo libre de dit any. Vide foleo 102.

N.º 98. — (9 octubre 1568): *CONSELLERS DE GUERRA Y MORT DE LA REYNA* (Full 14)

Lay MDLXVIII ha VIIII° de octubre sent consols Johan muntaner, pere Antoni puig, miquel angel, y pere martri piques se tingue con-

sell y feren mostres y crearen consellers de guerra per una letra hascrigue lo virey (sic) als consols havisant de certas novas tenien dels ugonaus: y aixibe en dit any mori la serenissima reyna nostra Senyora y forenli fetes les obsequies y Capella ardent y los consols se feren caperons de dol y forem elegits per fer dites honrres, Antoni serra y jo Joan onofre de ortodo notari.

N.º 99 (1569): *CONCESSIO Y CONFIRMACIO DE PRIVILEGIS PER BISBES* (Full 14 v.)

Lany *M D LX VIIII°* Essent Consols Joan cristofol Salmurri, Antoni Serra, Antoni foradada y sebestia pasqual, appar en lo registre del Consolat com don perot de castellet concedi privilegi y confirma lo que la vila tenie que ningu in prima instantia pugues esser convingut a la Seu de urgell sino per causes fiscals y altres causes tocants a la dignitat episcopal y altres causes que de sa naturalesa no toquen als officials curenses, attes lo abus se feye de citar la gent en la seu de urgell.

N.º 100. — (Maig 1570): *PENURIA DE AYGUES* (Full 14 v.)

Lany MDLXX essent consols Pere pasqual, Sebestia benet puig, barthomeu ferres y steve anglada ague en lo mes de maig molt penuria de aygues per lo ques feren moltes profesons ab molta devocio aixi dins la vila com defora; la forma de dites profesons se pot veure en lo libre de dit any.

N.º 101. — (13 Abril 1570): *BANDERAS* (Full 14 v.)

Aixibe dit any (MDLXX) ab consell general tingut ha XIII de abril fonc desliberat fossen fetes les banderes que manave lo virey se fessen per posar la vila y la terra ab lorde degut, y tambe fonc desliberat se fermàs unio per expulsio dels mals homens, remetentho ha certes persones.

N.º 102. — (12 Maig 1570): *MONESTIR DE SANT AGUSTI* (Full 14 v.)

Aixibe ab consell celebrat ha XII de maig de dit any (MDLXX) fonc remes y dexat lo carrec de sant francesc a benet muntella y a mi Joan onofre de ortodo quant ne foren trets los frares claustrals y fonc donat als frares de Jesus lo monestir de framenors — lo qual carrec avem regit fins los frares de Sanct agusti y son entrats que ere ha 18 de octubre

lany Mil sinc cents setanta vuit, lo qual monestir fonc pres ab breu del summo pontifice pio papa quint y ab orde de la magestat del rey felip senyor nostre lo die de sant pons ha XI de maig MDLXVII per los frares de Jhesus, sen comanat lo regiment de aquell als magnifichs consols de la present universitat qui eren: pere pasqual bathomeu ferres y francesc quinta.

N.º 103. — (1572): *VICTORIA DE JUAN DE AUSTRIA* (Full 14 v.)

Lany MDLXXII lo die del diumenge de la septuagesima y tres dies arreu, essent elegits nosaltres rafel coll y Joan onofre de ortodo per fer les gales professons y altres alegries per la victoria de don Johan daustria y per lo naiximent del serenissim princep nostre, se feren les dites professons gales y alegries per tres dies arreu ys despara tota la artillaria on que si gasta un quintar de polvora y feren una bateria de un gran castell de paper en la plassa, y apres molts minyons armats ab sos tabals y banderes donaren una bateria, y del castell ab molts cuets y mascles de artillaria despararen, y apres si posa foch per los de fora y cremas tot, que fonc molt gentil vista y costaren les gales Cent liures; ballaren tres dies continuos ab molts juglas de dies y de nits ab moltes luminaries per la vila y per les plasses, totes les mes principals persones de la vila aixi homens com dones y tot lo poble per lo semblant que tots ne restaren contents y feu molt acomodat temps.

N.º 104. — (20 Octubre 1573): *DESPALLAMENT DE TAULES PER LO FOLCH* (Full 15)

Lany MDLXXIII essent consols Antoni Serra, gaspar Cotxet, Benet muntella y rafel prat y jo Joan onofre de ortodo mustesaph ab Consell general tingut ha XX de octubre per raho del cremament e insendi se es seguit en lo carrer de sancta maria, que si han cremades dues ho tres cases y sino fora perque nostre senyor fonc servit no fer vent, sen agueren cremades moltes mes majorment per raho dels postisos y taulers; se deslibera fossen enderrocats los postissos eixides y taulers y Envants y ques traguessen totes les palles y herbes de la present vila usant dels privilegis reals que sobre asso te la present vila remetent la ecxecucio al Senyor veguer consols mustesaph y altres persones, y aixi fonc fet y la vila resta mes embellida y ab manco perill de foch.

N.º 105. — (1573): *ARCABUSSOS* (Full 15)

Aixibe en lo mateix any (MDLXXIII) foren portats Dos Cents arca-

bussos y tres quintars de polvora y orde per dos Centes piques en la present vila per mi Joan onofre de ortodo sindic de aquella y fonc ratificada la obbligacio per mi feta En poder de m^{o} sesillo notari ab consell tingut ha XV de febrer MDLXXIIII, y apres les piques vingueren de perpinya.

N.º 106 (7 Agost 1574): *BISBE* (Full 15)

Aixibe lany MDLXXIIII ha VI de agost Essent Consols Micer montegut, francesc port parot pasqual y gracia de linyau entra lo R^{m}. Bisbe loris; foncli feta la Entrada acostumada.

N.º 107. — (1575): *MONEDA* (Full 15).

Lany MDLXXV. Essent Consols Benet puig Johan onofre de ortodo Joan morer y guillem bruguera, fonc obtinguda gracia de sa maegstat, per reparacio de les muralles, de fer tres milia ducats de or dits menuts sous ho sisens, franchs de despeses ha la present vila; obtingue lo dit privilegi rafel rubi En cort.

N.º 108. — (26 Agost 1575): *EXCOMUNICATIO DE JUTGE* (Full 15)

Aixibe en lo dit any (MDLXXV) ha XXVI de agost declararen per escomunicat ha m^{o} luys mas Jutge ordinari, per lo que no havie observat lo que havie jurat en lo introyt de son offici.

N.º 109. — (15 Octubre 1575): *UNIO* (Full 15)

Aixibe en lo dit any (MDLXXV) fonc fermada la unio y dada la facultat ha XV de octubre de dit any ab consell ha certes persones per expulsio dels bandolers.

N.º 110. — (31 Desembre 1575): *ESPALLAMENT DE CASA* (Full 15 v.)

Aixibe ha XXXI de dezembre (MDLXXV) los dits consols per Embelliment de la plasseta, feren enderrocar la casa ho estabble dessus la plasseta, de na garau, in donaren deu ducats de dines de la vila a fi que may la puguessen mes alsar appar al libres dels consells largament de la obbligacio.

N.º 111. — (10 Abril 1576): *QUESTIO ENTRE LOS FRARES DE PREDICADORS Y CONSULS* (Full 15 v.)

Aixibe ha X de abril MDLXXVI. Essent consols micer Johan cristofol Salmurri, gaspar cotxet Antoni foradada y Janot Jalbert fonc fet apuntament ab los frares de predicadors y ab los capellans tenint necessitat de pluja com leshores lay teniem, com se havie de traure la reliquia del cap del glorios sant Jaume, haventlo portar en professo ha rigolisa.

(El *N.º 112* esborrat a dretes pel mateix Cronista, només s'hi entrellegeix: «En lo dit any fonc format ..... per lo notari ..... fetes contra ..... en calva fonc tret a brasades.»)

N.º 113. — (1576): *FRETS* (Full 15 v.)

En lo mateix any (MDLXXVI) per pasqua feu tants grans frets que crema les vinyes y blats per tota catalunya fins al regne de valencia, y en Cerdanya dona gran dany en les seggles y en rossello no feu mal ningu.

N.º 114. — (15 Març 1577): *ENTRADA DE FRANCESOS* (Full 15 v.)

Lany MDLXXVII ha XV de mars essent consols pere muntaner, miquel angel, steve anglada, y Johan prat vingue lo princep de foix fins al avet coronat ab mossiur de minsens y lo vescompte de turena ab mes de vuytanta de cavall y cent de peu per visitar la ralla de son comptat, y fonc tant secreta la vinguda, que no sen ague sentiment assi sino a les vuyt bores de la nit; y de aqui sen torna ha achs encontinent.

N.º 115. — (1577): *VOLTEJADOR* (Full 15 v.)

Aixi mateix en lo dit any (MDLXXVII) foren donats per la vila ha un voltejador home de xexanta anys quoranta reals; y posa una corda al mes alt del campanar de sancta maria molt grossa que ell ja portave, y estacada alli y al peyro del sementiri, voltejà sobre la corda penjantse per un peu y fent coses molt estranyes y perilloses, y apres corregue posantse de pits sobre la corda ho gomera y devalla molt corrent de la torre fins al peyro, hahont havie fet posar dos matalassos perque nos fes mal ab lo encontre: cosa estranya tant per los quiu verem com per los quiu han hoit a dir y assi ho legiran, y lo dit voltejador morí pobre y malalt en lo hospital de barcelona.

N.º 116. — (1578): *BISBE* (Full 16)

Lany MDLXXVIII, Essent consols. miçer Antoni montegut, Jaume vinyola, pere martri piques y guillem cadena Entra lo bisbe Don miquel Jeronim Morell en la present vila; feulis la entrada acostumada.

N.º 117. — (1578): *CONSOLS Y SOBREPOSATS* (Full 16)

Aixibe en lo dit any (MDLXXVIII) se segui la questio dels sobreposats ab los consols; qui ho volrra veure en lo libre dels consell ho trobaran; no vull dir sino que la divisio es la ruyna de les universitats, et regnum in se divisum desolabitur; assi que desi al devant y haie Bona concordia y pacificacio.

N.º 118. — (1578): *CIRIS SEN DONAN ALS OFFICIALS DE LA VILA* (Full 16)

Aixibe en dit any (MDLXXVIII) se donaren siris als officials de la vila per lo clavari ab desliberacio del consell y per havant se donaran com avant ab les serimonies es specificat per senyarlos lo die de nostra Senyora candelera.

N.º 119. — (1578): *SENYORIA DE SALTEGAL* (Full 16)

Aixi mateix fonc formada cort per la vila en la baronia de salteguel yls foren restituits dos homens havia presos lo veguer en la baronia de salteguel als senyors consols — los quals foren condempnats ha asots; appar en lo libre dels consells de dit any.

N.º 120. — (9 Octubre 1578): *CONFIRMATIO DE PRIVILEGIS PER BISBES* (Full 16)

Aixi mateix En lo dit any (MDLXXVIII), ha VIIII° de octubre, lo dit Senyor Bisbe morell confirma lo privilegi, que no pugam esser convinguts per causes in prima instancia a la seu de urgell, y feu Instructions del que lo official ecclesiastic de Cerdanya devie fer traure excomunicacions: appar al libre dels consells aixo y altres concessions consenti a la present vila.

N.º 121. — (1579): *SAGRESTIA DE SANCTA MARIA* (Full 16)

Lany MDLXXVIIII°, essent consols: pere Antoni parayre, rafel Jau-

Biblioteca Cerdanya Puigcerdà

me muntella, francesc garcia y roch spanyo, fonc comensada la Segrestia de sancta maria per lo R^nt. collegi; es obra molt bella y de molta importancia y costosa.

N.º 122. — (1579): *FRARES TRINITARIS A BELLOCH* (Full 16)

Aixibe en lo mateix any (MDLXXVIIII^o) Entraren los frares de la trinitat ha Belloch, y apres lan deixada molt arruynada per no poderhi viure, tenint ells al principi mes frares que la capella no podie sustentar.

N.º ETA. — (1579): *CONFRARIES* (Full 16)

Aixibe en lo mateix any (MDLXXVIIII) se obtingue una letra que les Confraries nos puguen juntar sens licencia del veguer; es registrada.

N.º 124. — (1579): *AYGUAT* (Full 16 v.)

Aixibe en lo dit any (MDLXXVIIII) Des del die de Sant luc fins al die de nadal a plogut mes de xexanta dies ab ses nits arreu y continuament sens parar sino tres ho quatre dies habans de sant thomas, de tal manera que se han fets molts enderrochs de parets, cases, porxos, horts y tapies per Cerdanya y en la vila que es estada una cosa may vista y les aygues, riberes y rechs anaven grosos que may ningu tal havie vist, y particularment lo rech dels Calsiners se ere girat per lo pla de arenes que fonc gran dany als camps sembrats y discorregue layguat fins en segre, y les muntanyes se carregaren tant de neus, que los ports estigueren tancats mes de dos mesos sens passarhi bestiar algu y molt gran multitut de arbres caygueren en los camins en tant que a coll de Jou, de toses y primorent se ha midat haverhi setze palms de neu, y per tota Catalunya son estats los ayguats generals y los danys inestimabbles tant en persones com en bens.

N.º 125. — (1 Gener 1580): *TRETA DE PRESOS DEL CASTELL* (Full 16 v.)

Aixibe en dit any (MDLXXVIIII) per haver pres m^o miquel tort de berga veguer de Cerdanya quatre bandolers y mort un de la companya de thomas banyuls senyor de nyerr, los quals tenie en lo castell de puigçerda presos en la sitja y sabentho lo dit banyuls y entra ab mes de xexanta bandolers arriba la nit de cap dany a les quatre hores de mati y entra en lo castell nos sap per quina via ho concert y sen porta los quatre presos, ver es noy ere lo dit veguer en la vila, que ere eixit ab lo

somatent, y rafel muntella qui ere tinent per nuri Joan de sorribes alcayt ere consol y no dormie en lo castell, pero haviehi sinc ho sis soldats de guarda, y gaspar riera tenie les claus y lo castell en comanda.

N.º 126. — (11 Maig 1580): *ENTRADA DE VIRREY* (Full 16 v.)

Lany MDLXXX ha XI de maig, essent consols: francesc port, miguel angel, perot muntaner, y Joan prat entra en la present vila Don francesc de moncada compte de aytona virey de catalunya; foncli feta la eixida y present acostumats, lo qual presentaren parot pasqual mustesaph y jo Joan onofre de ortodo. Lo qual entengue lo fet del consell y penja thomas pestils, y dona tres trosos de corda an en riera soldat, y bandeja ha rafel muntella alcayt per no haver dormit en lo castell; varitat es, que poch apres entenent sa disculpa li fonc redimit lo destierro.

N.º 127. — (24 Juny 1580): *ATREVIMENT DE SOLDATS* (Full 17)

Aixi mateix En lo dit any (MDLXXX) lo die de Sant Johan de juny nos feu la cavalcada a Sanct Joan de saga per quant la vespra de Sanct Johan Don Andreu de marimon ere vingut ab vuytanta soldats; y volgueren aposentarse per les cases sens orde, volent dit capita quels fessen la despesa fins tinguesen dines; y no volentho los consols, ells entraren ab animo deliberat de matar los consols y altres, volentse fer amos del portal y de la muralla, de manera ques mogue avalot a la vila y se armaren alguns y resistiren als dits capita y soldats traentlos de la vila yls seguiren fins a livia, yn prengueren a merce alguns y ells dits soldats mataren un home treballador ab una pilotada de arcabus, qui sestave al portal sens armes; y per molt que los consols ho volguessen remediar nos pogue fer, del ques segui que feren proces de regalia a dalgus, y la vila envia m^{o} perot muntaner consol en Barcelona, y lo virey ho sobresegue entesa la culpa dels soldats y desculpa dels de la vila.

N.º 128. — (1580): *MORT DEL REY DE PORTUGAL Y MORT DE LA REYNA DE ESPANYA* (Full 17)

Aixi mateix En lo dit any MDLXXX mori don Emanuel (esmenat diu: «Don sebastian») rey de portugal en Barbaria y succehint lo rey felip Senyor nostre conquista lo realme de portugal, mori en dit any en lo mes de noembre la Serenissima reyna de spanya no lins feren honrres ny capella ardent per no haverne serit a la vila com es de bon costum.

N.º 129. — (1580): *BANDOLERS* (Full 17)

Aixi mateix en lo dit any (MDLXXX) han regnat molts bandolers y assenyaladament thomas de banyuls ab sa codrilla lo qual assetiaren ha holeta y vingue molta gent per orde del virey per la part de rossello y cerdanya en quey ere lo governador misser osset doctor del real consell y molts cavallers y veguers y assenyaladament lo veguer y un consol desta vila pero, no feren res ans be ab moltes bregues y morts ques seguiren dels bandolers per so no desempararen lo loc fins que lo somatent los ague deixats y leshores lo dit banyuls ab sa gent francesos y catalans quen tenie molts sen anaren en fransa, y lo dit micer osset torna ha holeta y crema tot lo loch; y la vila ab letres del virey que manave se fes dita persecucio contra los bandolers y gasta mes de quatre Cents ducats; al libre dels consells se pot veure largament: asso ere en la coresma del any MDLXXXI. Cessa la persecucio Del dit banyuls per quant lo duc de terra nova En aqueix Instant Entra virey de Catalunya, y lo Compte de aytona entra per virey de valencia lo qual ere vingut en perpinya sols per la dita persecucio.

N.º 130. — (1581): *ARDITS* (Full 17 v.)

Lany MDLXXXI essent consols pere montella, Johan rubi, francesc puig y Johan antic gratencs se son reprovats los ardits no volentlos pendre ha perpinya ny en conflent; la vila ne ha patits yn pateix molts treballs prenent moltes quantitats ha censals y enviant moltes voltes en Barcelona a grans gastos de la vila per haver provisions de la real audiencia contra la vila de perpinya rossello y conflent.

N.º 131. — (Desembre 1581): *CADELL* (Full 17 v.)

Aixi mateix en dit any (MDLXXXI) en lo mes de dezembre, Entraren per la vall de querol tres Cents y vynt y sinc francesos urgonaus y altres los quals havie enviats a sercar galceran cadell los quals passant per los lochs robaven lo que podien ys menjaren sinquanta moltons de la vila y devallaren fins a la seu de urgell; y assi vingueren los ripollesos ha valernos si fos mester y tambe haviem havisats ha altres circumvehins; aguerem a lles una brega y moriren-ny quatre ho sinc dels ugonaus y prengueremlos un morter que portaven y sen tornaren per la vall de la losa y lo virey Envia micer oliba y m^{o} Jeronim sorribes per pacificarho y tragueren ab guiatge molts bandolers y galceran Cadell y altres ab destierro y aixi hos remedia.

N.º 132. — (Desembre 1581): *JUTGES DEL REAL CONSELL* (Full 17 v.)

Aixi mateix En lo dit any (MDLXXXI) arriba micer planes, doctor del real consell per lo dels bandolers, y en lo mes de dezembre vingue en esta vila micer Don luys de peguera Doctor aixibe del real consell, lo qual tracta y conclogue la unio per deu anys; feusels embaixada per un consol per part de la vila.

N.º 133. — (Març 1581): *BISBE Y CONTENTIO* (Full 17 v.)

Aixi mateix En lo mes de mars de dit any (MDLXXXI) vingue en la present vila Don ugo ambros de moncada bisbe de urgell; foncli fet lo recebiment y entrada acostumada y lo endema embaixada per lo consol terç y quart narrantli les necessitats de la vila tocants a son carrec havent de entendre que la vila tingue una contencio de jurisdictio devant del Canceller ab lo dit Senyor Bisbe per raho que havie citat lo consol mº miquel angel devant ell perque haviem fet pendre un porter de la seu per certa suspita de les claus del portal de livia, y la vila ferma contentio y la feu declarar en favor; es registrada en lo registre del consolat de dit any. Costa molt pero la vila ne resta ab sa honrra.

N.º 134. — (4 Octubre 1582): *LOS DEU DIES* (Full 18)

Lany MDLXXXII ha IIII de octubre fins ha XV de dit, per lo Summo pontifice Gregori tretze foren tornats a loc los deu dies seren enderrerits per los sis minuts se perdan cada any.

N.º 135. — (1582): *ARDITS* (Full 18)

Lany MDLXXXII, essent consols pere Antoni perayre sebestia pasqual pere martri muntaner, y rafel rubi, qui no jura de tot lany tingueren grans treballs per raho dels ardits que nos prenien ny en la vila yague caniseria de tot aqueix any, per no voler los consols reprovar la moneda, ans be procuraren de haver eixecutorials com de fet los obtingueren contra la vila de perpinya; los quals aporta lo consol muntaner, fenthi grans diligencies en que la vila fos mantinguda en sa possesio, de posarse la moneda en rossello; y los de perpinya obtingueren una letra del rey y ab ella se parà lo real consell y no volgueren dar Comisaris per eixecutar.

N.º 136. — (Abril 1582): *ARDITS* (Full 18)

Aixibe En lo abril del any predit (MDLXXXII) vingue lo senyor onofre de ferreres a instigacio dels sobreposats y del collegi y monestirs tenint orde y provisio del real consell, y feren picar y regoneixer tota la moneda En que si trobaren cerca de Deu milia Ducats y non tallaren trenta ducats de falsos; vingue lo dit alguatzir ferreres ab un notari y dos porters y mestre gili gravador; picàs dita moneda en lo consolat dalt y costa mes de tres Cents sinquanta ducats de dietes y salaris a la vila pero per dit picar no se esmersa ny mes ny manco, ans be se esmersave millor la que no havien picada que no la picada, pero tot se feye ha bon intent y no ha reeixit tant be com creiem ha util de la vila.

N.º 137. — (28 Abril 1583): *TRAICIO DE FRANCESOS* (Full 18 v.)

Lany MDLXXXIII, essent Consols micer Joan cristofol salmurri, Johan Antoni matsoler, francesc quinta y Johan prat se segui ques Deye que volien pendre los castells de la torre Cerdana, querol y de puigcerda, y la vila y terra ab concert de alguns fills de perdicio, y lo capita general envia lo capita garcia de sevallos ab quoranta soldats de perpinya, lo que per molt se digues, no podiem creure; los quals quoranta soldats guardaven la muralla ab altra gent de la vila per ser ells pochs. Pero posantse lo mal pensament en obra, als XXVIII de abril de dit any qui ere dijous ha nit, die de sanct pere martri Entraren per la vall de querol Sis Cents Sinquanta francesos per la vall de querol, conduits per pere millet y vicens tesquer de la vall de querol; los quals los havien dit ere facil de pendre lo castell de querol y la vila y castell de puigcerda, entrels quals hi havie molts ugonaus. Y arribaren al loch de querol y a la torr y tres fins al castell de puigcerda per veure lo quels havien promes y porien fer, pero del castell los tiraren, y com veheren no podien fe lo que pensaven, lo endema demati, die de sanct pera martri, saquejaren lo dit loch de la torr, y sen puiaren al loch de bena y ha salit; y la gent que isque de assi en dues codrilles, que podien ser alguns Cent homens per alt y per baix al loch de bena, los donaren brega yls mataren set homens entrels quals y mori lo fill del balle de rocasell home principal dels francesos y ny nafraren molts, y dels nostres ny mori dos y sinc de nafrats, y ells sen anaren y deixaren quasi tota la presa dels bestiars y roba que havien feta en los lochs de la torr, bena y salit y sen baixaren a la vall, y los nostres los seguiren alguns Cent Sinquanta homens fins en primorent, perque ells foren ha una palanca un quart habans que los nostres y passaren. Pero quinze ho setze soldats de la torre serdana les isqueren al devant, yls detingueren fins que los nos-

tres foren ab ells, in mataren in prengueren molts dels dits francesos, y ells sen tornaren en fransa ben scaremusats, y dels nostres ny ague quatre nafrats, y dells segons trobarem de compte Entre morts, nafrats y presos mes de vuytanta y sinc, entrels quals hi mori Bernadeix jerma de rubert del spitalet, lo capita m^{o} Borredo y son nebot nafrats y un altre son nebot de borredo y un gentil home de mirapeix presos; lo capitany de merenchs nominat capseta fonc nafrat; mosiur durlu, lo jerma de tardin de achs, perot millet, vicens tasquer y altres principals escaparen sens dany algu. Deixaren un morter aportaven per spallar portals y tambe molta polvora, rondatxas, cosalets a prova de arcabus y celades y alabardes deixaren; y sino que no si troba dels nostres en dit alcans sino poca gent, que los que venien al socorro que eren mes de sis Cents tardaren algunes tres hores non scapave dels francesos ningu. Desta manera sen tornaren escaremusats, y ells han dit los faltaven Cent sinquanta homens: de achs y havie cerca de vuytanta homens y de merenchs y del espitalet tots fins als minyons pensant conquistar la vila; diuse ja havien partides les cases principals entre lurs capitans y que perot millet havie dada la trassa, Deu es estat servit no tingues loch semblant traicio.

Lo virey sent avisat del cas envia Don ramon torrelles ab set ho vuyt carregues de arcabussos polvora plom y metxa y ab vuytanta soldats de roses y de la dresana de barcelona ab molta prestesa per soccorrernos, y despues han estats assi soldats y cavalls laugers ab gran contrapes de la vila.

Aixibe poch apres feren lo proces En la Capitania general als presos, dels quals ne condempnaren ha mort y ha galera, y altres ne deixaren anar que noy tenien culpa, y tambe minyons de poca edat quey havie.

Aixi mateix tenint los Senyors Consols y Consellers de guerra gran solicitut en descubrir aquesta traycio, entenent que ab millet vicens ho Rubert se descubriria, podentne pendre qualsevol dells, Prometeren ha m^{o} nuri Joan de sorribes alcayt dels castells, que procuras de haverlos vius, que la vila li donarie dos Cents ducats, y morts, Cent ducats; y aixi dit alcayt tractant estes coses ab quiu tenie de concertar, procurà per sos medis, que rubert y millet o son jermà vinguessen De nit ha pimorent, donant-los entendre altre concert nou, de poder haver loc ha pendre la vila; y venint ha 30 de dezembre de dit any 1583, a mija nit los dits dos jermans sols, que viçens y perot millet noy eren, anant divuyt homens primers per posarse a pas, y venint lo dit alcayt ab xexanta apres fent compte de posarlos al mig, que ja tenien nova certa eren al spitalet y que venien, lo concert se erra perque com hi havie tanta neu en primorent, los divuyt homens qui anaven primers, nos pugueren apartar del Cami real ny amagarse per posarlos-se al mig, ans be venint lo dit rubert y son jerma millet a tot cami real sentiren cruixir la neu de

les pitjades y cami feyen los divuyt, y com ells entengueren remor de tanta gent que alli no si havien de trobar sino un ho dos qui eren del concert, posaren se a fugir per lo mateix cami real devers laspitalet; y los nostres vehent que eren descuberts y que fugien, tirarenlos dos colps de pedrenyals y non tocaren ningu; vers es, diuen que lo milleto fonc nafrat y que mori poch apres ha achs de aqueix encontre, y desta manera se erra lo concert lo que pesa molt a tots per no poder esser descubertas les persones de la traycio; y despuis per moltes intelligencies si sien fetes per lo virey y per la vila no sen ha pogut descubrir res. Deu los convertesca en millor lurs mals designes, y nosaltres que nons fiem de semblants vehins com son Achs y merenchs, y tingam gran mirament ara y en esdevenidor En la custodia de la vila y de nostres persones y bens, y no tingam may ha vil y ha impossible les coses de tant perill com fins assi haviem acostumat quia Judas non dormit.

N.º 138. — (2 Agost 1334): *SENTENCIA FETA* (Full 19 v.)

Lany 1334 a la primera fulla del libre de testaments den guillem de sanct-feliu notari en lo arxiu del consolat, appar com ha dos de agost de dit any ha hora de vespres foren penjats: pere lasus, Andreu de alp, y Jaume guimerà; es a saber lo dit pere a la plassa de la present vila, y lo Andreu a la font del portal de aja, qui vuy se diu la font den llanes, y lo dit Jaume al carrer de Sancta maria, prop la casa den arnau garau, per causa que foren en la sedicio y avalot que mogue en ramon tolosa procurador real per lo blat volie traure de Cerdanya, per portarlo a perpinya, contra los pivilegis de la present vila, per quant en rossello y havie molt gran pennuria de blats y Carestia, que una Carrega de Seggla valie sis liures de moneda barçelonesa, y lo dit procurador real manu armata lo volie fer traure, pretenint queu podie fer.

N.º 139. — (1436): *CONCEPTIO DE NOSTRA SENYORA* (Full 20)

Lany 1436. Essent consols miçer Johan Solanell, Ramon Vernet, pere Duran y ramon ambroni En lo arxiu del consolat es la sentencia arbitral se donà per lo Rey Don Johan, entre los monestirs de framenors y predicadors de la Sancta Concepcio de nostra Senyora ab la qual se declara particularment que los frares de framenors Desta vila Sermonen lo die de la Concepcio un any, y los de predicadors un altre any ab tal que no diguen res en Contrari ny preiudici de la Sancta Concepcio de nostra Senyora, per quant es Indubitat com en dita sentencia se conte, y altrament se ha de creure, no esser concbuda en peccat original y esser tota preservada y sens macula de peccat original, venial ny mortal.

N.º 140. — (1583): *MOXETA* (Full 20)

Lany 1583, nodri mº perot sala una moxeta que li havien enviada de ripoll; com fonc nodrida la Deixaren anar ha soltes ahont Ben vist li ere, y com la moixeta volie menjar venie a la plasseta dins casa lo dit mº sala y li donaven a meniar al puny y com avie menjat la aviaven y cada nit tornave a dormir a casa del dit sala, y los minyons li lansaven ocells vius y ella Baixave yls prenie a les mans, y sels ne portave ha menjar al conto del losat *Del Consolat* en manera que donave molt plaer y Contento ha tot lo mon; robarenla uns soldats, quant sen tornaven ha perpinya, qui estaven assí en presidi.

N.º 141. — (Maig 1545): *LLAMP (AL CASTELL)* (Full 20)

Lany 1545, En lo mes de maig, ferí lo llamp en lo castell de la present vila y feri de tal manera que derroca tot lo castell, y mori un soldat quis deye cabessa qui havie confessat y combregat aqueix dia, y la senyora altariba muller del alcayt se salva en una volta de una finestra; fonc de tanta Impetut que les reixes de ferro que pesaven set ho vuyt quintàs anaren fins al pont de aravo; apres Sa magestat lo mana redificar.

N.º 142. — (1529): *MALALTIAS* (Full 20)

Lany 1529, foren molts grans mortallas dins la present vila y duraren fins Lany 1531; morirenhi molta gent en tant que la vila restà quasi sola y los carrers y les plasses hermes y plenes de herbes y tothom procurà fugir per Cerdanya y darse remeis.

N.º 143: REDONDES DE SERDANYA (Full 20 v.)

La terra de Cerdanya y Vila de puigçerda son fundades En los monts pirineus en frontera del hospitalet, merenchs, y achs, terra de fransa; es terra molt habundant de Blats que si cullen mes de setanta mil carregues de blat cada any comunament; te unes muntanyes deves fransa ques diuen Puig Peric ahont Carlo magno posà Certes anelles com passà per alli, encastades; te vuyt legues de larc y vuyt de ample, so es Del pont de la tet, fins a la quera, y del avet coronat fins al pont de la corba; te molt bones y fresques fonts, Dos rius un quis diu Segre altre aravo y un altre quis diu regur te set ponts de pedra molt bells so es lo pont de livia, lo de aravo lo pont de soler, lo pont den nogueres, lo pont de ysovol, lo de arseguel y lo pont de bar. La vila es Situada en lo mig de la plana En un loc alt que en temps passat se deye monte serdano, circuyda

de dits rius. Dins la vila y ha moltes fonts y passe un rec per lo mig, que sen molen molins, que lo rey en Jaume de mallorques lo feu; es vila molt Ben edificada de Carrers, iglesies y monestirs, plasses y altres embellisments, rodona y molt ben murada, de molta horta fruytes Bones y de diverses maneres y les millors de tota Cathalunya; es vila de sis ho set Cents vehins; diuse que antigament ere de sis ho set milia fochs y Cert los vestigis de les muralles derrocades ho denoten, y ab les guerres, mortalles hi terratremols es vinguda ha arruynarse; ab tot es la mes principal de Catalunya apres de perpinya; fonc mudada antigament de hix In monte Cerdano que vuy es diu puigçerda.

En Cerdanya y ha moltes herbes boschs y muntanyes y es ha hont se nodreixen molt gran numero de bestiars aixi grossos com menuts que sen proveheix tota catalunya; ha hi cerca de Cent lochs eo parroquies y dells ny ha de Cent, de vuytanta, xexanta sinquanta y trenta vehins molts, lo que denota la fertilitat de la terra.

(30 Maig 1597): *ENDERROCAMENT DE LA IGLESIA DE SANT FRANCESC* (Full 21)

A XXX de Maig MDLXXXXVII se enderrocà la Iglia de Sant francesch com veuran en lo Registre de dit any.

(1621): *CAVALCADA NOS FA PER DOL DEL REY* (Full 21)

Lany 1621 nos feu cavalcada perque los senyors consols portaven Dol del Senyor Rey Phelipp tercer de aquest nom, perque Tingue la Vila avis que en Barcelona no sen feu de cavalcada en raho de dit Dol.

PER LO DIE DE CORPUS Y SA OCTAVA SE DEXA LO DOL DEL REY. — Lo die de Corpus havien de dexar lo dol los senyors Consols que portaven del Senyor Rey com demunt sta dit y perque haviem la Vila consultat a Barcelona y la Consulta se deterdà que arriba passat dit die y octavas y la resposta fonc que los senyors consellers havien dexat lo dol dit die de corpus y octave a totes les professons de la octava — sie per memoria.

EMBAXADA A UN DOCTOR DEL REAL CONSELL (Full 21)

Se fa nota que quant un D^{r} del real consell ve a esta vila la primera vegada tant solament, se ly fa enbaxada ananthy lo senyor consol ters o quart ab massa alsada, y en cas torne segona vegada tant solament y Deu anar a ferly enbaxada en nom de la vila lo mustasaph asistit de algun prom.

Esto no se observà per haverhi Carta del Real Senat de 30 Abril 1722 ab la qual ordenà que quant arriba algun Ministre de la Real Audiencia a alguna ciutàt o vila de las que son Cap de Corregiment, se li fassa visita per quatre Regidors ab sas Insignias, y masser, enviant primer lo sindich à demanàr la hora: es dita Carta Continuada en el Volumen de la Lletra B; fol: 486.

El full 22 està en blanc.)

A. — (22 Maig 1598): *ENTRADA DE FRANCESOS* (Full 23 i 23 v.)

A gloria de nostre senyor Deu Jhesucrist exaltatio de la Invictissima nostra fe catolica llahor honra y fama de la fael nacio de cerdaña, seria no cosa deguda se posàs en oblit la tant famosa victoria obtingueren los de la vila de puigcerda y terra cerdanya als 22 del mes de maig, any de la nativitat de nostre redemptor *1598* Divendres apres seguent del solemnissim dia de Corpus, contra de 3000 francesos o mes, dels quals era capita Mossur de Durban en companya del Bescompte de la cort Mossiur Casals, amb molts altres cavallers francesos quiats per molts Bandoles, naturals de esta terra de cerdanya los quals se eran recullits en lo comptat de fox, després de la ruyna y destructio mana fer sa magestat e/o lo exellentissim Duc de maqueda virrey de felice recordatio y digna de tal carrec del castell de Arseguel terra de Baridà en lo qual castell se recullian per lo señor de aquell qui leshores era m^{o} Janot Cadell de tal manera que nos podia viure en la terra de cerdanya terra de Baridà Urgellet ni casi en catalunya, perque los predits Bandols se recullian en Arseguel; excedian numero de 200, cossejavan y robavan de aqui tots los ports y passos de catalunya hoc y encara vilas muradas, y llochs de molt numero de gent, fins que fou servit lo señor de provehirnos de un virrey qual convenia per la tal ocasio com era lo predit Duc de maqueda, que de son nom se deya Don Bernardino de cardenes, lo qual ab la valor, sfors y fidelitat del Señor Don Joan de queralt governador dels comptats de Rossello y cerdanya al qual en particular encomana aquesta empressa, ajudat specialment de la gent de cerdanya y secundariament de algunas vegarias de catalunya y de Dos cents castellans, feu desembarcar de certas galeras havia en Barcelona, dels quals era capita lo valeros Argensola cavaller famos y antich en las guerras de flandes que vuy per sas Hasanyas y valentias es governador dels comptats de Rossello y cerdanya. Los tragué de dit castell de Arseguel apres de haver tengut lo siti per spay de un mes que comensa lo dia de S. Tecla que es a 22 de setembre del any *1593*, y apres de haver tengudas llargas Scaramussas, y haver morta molta gent de la una part y altra, fou nostre Senyor servit

en tot lo dit mes may plogue, per la qual causa fou forçat al dit Janot cadell y a un altre cavaller qui sera retirat en dit castell nomenat Phelip Queralt en companya de tots los Bandoles de Arseguel y de molts pagesos de dit lloc y sas mullés y familia una nit anarsen de dit Castell y lloc de Arseguel y dexarlo tot sol a dispositio dels quils tenian assetiats; los quals com havia un mes y mes tenian lo siti en una terra tant fragosa ab tants treballs y malas nits y ab la Industria y pratica de la gent de la terra, foren guiats y portats dins lo comptat de fox ahont es mort dit mº Janot cadell apres de haverli lo senyor Rey cremat lo castell y assolat lo lloc de Arseguel; y en les ultimes corts de Barcelona any 1599 li havia tornat tot lo que li havia confiscat. De tal manera que los dalt dits francesos del comptat de foix guiats per alguns de dits Bandoles se eren retirats en dit comptat de fox, entre los quals se assenyala molt Cua de llop natural de la vall de querol; Barrabam, de son nom dit masfarner natural de Sereja, Vicens Tasquer de querol y molts altres de cerdanya Barida y altres parts, entraren per la vall de querol y descubrils la torr cerdana y tira la artilleria, y com veren foran descoberts no gosaren passar Per la vall de querol avall, sino com foren a porta prengueren per desobra a ma squerra, y caigueren sobre de fenes y aqui comensaren a cremar y saquejar y robaren casa de floquet de fenes, y los bestiars de aqueix lloc y sen portaren a Thomas de Rabia, alias floquet y a son fill guillem y mataren a un parayre de puigcerda qui per sobrenom se deja lo Sort de la Sclamonda; y de aqui passaren a la costa de la Sacratissima Reyna de Belloc y a dorres, y aqui feren grandissims Stragos, robant Iglesias portantsen lo Santissim Sagrament y tot lo que trobaren per las casas, y de aqui passaran a las Caldas ahont trobaren gran resistencia en lo Hostal de la casa gran, per raho de un monjo qui estava en dit temps en ditas caldas anomenat fra Pujol natural de Ripoll y net de mº Sans de Puigcerda del ordre de nostra S. de montserrat; lo qual ab adjutori de alguns fadrins tenia en sa companya resisti valerosament y mataren alguns de dits fadrins alguns de dits francesos; y ells cremaren lo Porxo del Hoste, de las caldas y apres sen pujaren al serrat de sobra vilanova y volgueren pendre lo Pont de cabanas desus Angostrina y no pogueren perque jay foren alguns de Llivia y ab Mosquets que tenien los ho vedaren y aleshores se posaren en lo serrat sobre Vilanova y aqui feian cos de guarda y a tropas exian a Scaramussar ab Mossen Juan Accassi de codol señor de Ur y flori, lo qual dels primers acudi a Vilanova y a les Caldes ab alguna gent de la vila de Puigcerda, y aqui resistiren valerosament a las grans cargas donavan dits francesos cridant Bandoma Bandoma fíns que arribaren tota la gent de la terra y vall de querol y donaren Brega a dits francesos, en las quals Bregas, Scaramussas y cargas dels primers mori mº Frances Montalla y casi a les darreres, Phe-

lip fill de un pages de alp anomenat de sobrenom Perojo y de son nom pere phelip, y molts de nafrats; y vehent los dits francesos la nit se acostava se retiraren en la muntanya de Vall-marans, ahont dormiren la nit, Dels quals per lo gran fret hi feu, volentho aixi nostre señor sen moriren molts y apres sen tornaren per Pimorent ahont foren desbaratats per los carolans primerament y apres acudiren los de la vila de Puigcerda y apres los de la terra de cerdanya, de tal manera que entre morts presos y perduts a la montanya quant feren ressenya en françа los falta mes de 700 homes.

(1516): *BANDERAS NOS PORTAN A LA IGLESIA LO DIA DE SANT GREGORI SIS PORTA DOL DEL REY* (Full 24)

Memoria sie que en lo llibre de Consells de la present Vila que comença a 24 de Mars 1514 y acaba Dilluns a 23 de Mars 1517 esta continuat Un Consell sots chalendari del die denou de Mars 1516, ab lo qual se determina que attes aquex Any mori lo catholic Sr. Rey de Arago D. ferrando, que Perço en raho del dol tenia la present Vila lo Die y festa de Sant Gregori ques fa la Consegratio de la iglesia parroquial de la present Vila, nos traguessen les Banderes de la present Vila nis portassen en dita iglesia Com se acostuman altres anys, Com semblants coses Porten ab si Pompa y per Consemblants morts dita Pompa E tota altra dega esser per sos Vassalls llevada.

Y PER OCTAVA DE CORPUS ES DEIXA EL DOL (Full 24)

Memoria sie que si se esdevindra los senyors Consols Portar dol del senyors Reys en lo Die de corpus xpi. (christi) y tota la octava, per ser la festa tant Principal ab sa octava, Durant dits vuyt dies deuen dexar los señors Consols lo dol y axi ses Vist Usar en Barcelona.

En lo present any 1666, per portar dol la present vila per raho de la mort de nostre Rey Phelip quart, que sia en gloria, se aporta la Bandera de la present Casa Consular Y las dos la acostuman acompenyar lo die de Sant Gregori a Sancta maria totas plegadas, y sens musichs ni trompetas

(Els fulls 25, 25 v.; 26, 26 v.; 27, 27 v.; 28, 28 v.; 29, 29 v.; estan en blanc.)

(A continuació seguirà el full 30 y següents.)

MEMORIAL DEL CONSOLAT (Fulls 30 y 30 v.)

Habans de Entrar en Lany *M D L XXX IIII*, vull posar la Electio de consols feyen los Blanchs y los negres ab alguns consolats:

Primerament haveu de saber que en temps passat los antichs habans que se traguessen los consols per Insaculacio, tots los habitants de la present vila de puigcerda qui eren para regir y aconsellar estaven posats en dues partides, y a la una partida dehien la partida blanca y a laltra la partida negra; y en dites dues partides se encloye tota la vila tantment estaven uns com altres; y quiscuna partida Elegie quatre homens para consols qui eren vuyt entre endues les partides; y feyen los de la partida negra quatre lenguetes de pergami ahont scrivien los noms dels elegits per a consols, y apres posaven dites lenguetes dins quatre rodolins de cera negra Lo semblant fehien los de la partida blanca, y la cera era blanca, y tots vuyt rodolins posaven dins una copa de argent, mija de aygua y cuberta ab altra tassa de argent, y aixi partien totes les dues partides juntes de la casa del consolat, aportant lo verguer dita copa cuberta, y los Consols ab les gramalles acompanyats de molta promenia y altra gent ab molta magnificencia anaven a la cort real ahont lo veguer ho balle usave en dita extractio, assentat en son tribunal qui es lo mes prop de la porta ahont lo jutge dicideix les questions, y tenint un Infant de vuyt ho nou anys, y les tasses ab los rodolins, senyantse del senyal de la creu, lo dit veguer ho balle li deye: trau un rodoli negre ho blanc, aixi com al veguer li aparie dir; y tret lo rodoli y hubert per lo notari de la vila en presencia de tots los quey eren y legit lo albara ho lenga de pergami lo nom de aquell quis trobave escrit, ere continuat per lo notari en lo libre de la vila y per lany vinent ere consol; apres ab la mateixa forma ne treyen altres tres en manera que fosen dos de blancs y dos de negres, y continuaven los dits quatre en lo libre y eren consols lany prop vinent, y per tals eren tinguts, y aquesta extractio se feye la vespra de nostra senyora de mars com vuy se fa. Feta la dita extractio noy havia ninguna questio entre ells, de qui fora consol primer, segon, terç, ny quart perque entre ells ja eren iguals per quant la precedencia exia que qui primer havia tingut offici de la vila precehia al altre, y de aixo tothom se aconortave sens haver raho a les edats, si doncs en un mateix any, no havien tinguts officis les hores la major edat precehia. — Los altres quatre rodolins que restaven, so es, dos de blancs y dos de negres ja eren elegits per laltre any; de modo que no sen elegien sino dos per quiscuna partida.

En lo Jurar dels consols servaven la matexa forma y en lo mateix loch que vuy se fa y se usa; acostumaven de donar collacio los novells, y si eren exits dos novells la un donave la collacio lo die mateix y laltre

lo endema; no feyen festa lo die de Sant Joan; bes ver, empraven promens y anaven a Sant Joan de saga; sis ho set dies apres tenien lo consell general y en aquell presentaven los officis, que havien fets per lo bon regiment de la vila, los quals confirmaven si bels apparie.

OFICIS (Full 30 v.)

Aixi mateix los officis com bassines y sobreposats que eren dos, la un ere de la partida blanca y laltre de la partida negra, y dels officis que no ny ha sino un, com es clavari, mustesaph y altres, la un any ere de la una partida y laltre any de laltra, de modo que ninguna questio entre ells y havia; y en dit consell tenien fets los Jurats, tant de la una part com de laltra.

En la esglesia los negres se assentaven als banchs devers Sancta magdalena, y los blanchs als banchs devers Sanct Lorens y los consols servaven lo mateix orde.

Les dues partides la una ab laltra se portaven enveja y passio y se anaven a la ma.

En aquell temps eren molt honrrats y portaven gran cua de promenia los consols, y causavaho que estave en lur ma cadany de elegir consols y altres officials, lo que vuy no fan ab la Inseculacio, perque ja fan compte que son Inseculats, y per so les dexen anar sols, lo que no deurien fer per la honrra de la vila.

JURAMENT DELS CONSOLS: Aquestes coses scrites deuen prometra e jurar los officials Reyals quan entren en los officis. — Primerament que mantendran e deffendran lo senyor Rey en son dret. — Item que tindran e faran justicia aixi als stranys com als privats en tots feyts e negoccis qui vindran en lur poder e aixi a un com a altre, no gordada amor, favor, temor ne desgrat de deguna persona. — Item que lo veguer no jutjara ne procehira en pleyt o en pleyts sens conexensa del jutge. — Item que no trencaran costums ne franquesas a nobles ne a religiosos ne a ciotadans ne homes de vilas ne a altres persones de qualque condicio sien atorgades per lo senyor Rey o sos predecessors. — Item servaran los stils de la cort. — Item que a la fi de lurs officis del trieni, personalment staran per L. dies en la vila de puigcerda per tenir taula, e dins aquells L. dies, de la dita vila o sos termens no exiran sens licentia de les farmanses la qual haya ab carta publica e daço faran homenatge e sagrament.

Item tindran e servaran los privilegis, franquesas e bons usos a la vila de puigcerda e als lochs de la vegueria e de la batlia e persones de aquelles atorgats per lo dit senyor Rey e sos predecessors; iten e assenyaladament lo privilegi a dita vila atorgat sobre la executio de la conexensa

de mosen governador; e en special que a la fi de son offici cascun official fermara e donara bones fermanses de pagar dins XV dies tots deutes que deya e totes altres obligacions en que sia tengut a las personas de la dita vila, sots pena de C. liures segons la forma del privilegi desus ensertat, e pagara e contentara totes persones a qui sia tingut per presta o comanda, e pagara als ministres de la sua cort los salaris dins XV dies apres finit son offici.

Item tindran taula segons constitucions generals de cathalunya a la fi de lur offici. E aço juren e prometen sots obligatio de lurs bens, e mes deuen donar bones fermanses qui a servar e fer servar aquestes sien obligades. — Es lo dit privilegi a XXIIII cartes del libre maior dels privilegis.

Item juraran gordar las Inmunitats e privilegis de les sglesies e monestirs, e perço oyran sentencia de excomunicacio in his scriptis, promulgada per mosen lofficial del Rdm° Sr. bisbe o son lochtinent.

MEMORIAL DE CONSOLATS (Full 31 i següents)

1411. Ramon blanc - Jaume mercader - Pere rocha - Jaume mauri.
1412. Berenguer mercer - Ramon moreta - Guillem muntella - anthoni merçer.
1413. miçer Johan Solanell - ramon Sant Joan - ramon montella - arnau puig.
1414. Miçer Pere Blanch - guillem Solanell - guillem durg - pere rocha.
1415. ramon Blanch - Berenguer merçer - guillem bonadona - pere Salom.
1416. Ramon muntella - matheu de alp - guillem pujol - pere bonadona.
1417. ramon Sant Johan - pere rocha - Jaume mercader - Bernat blanch.
1418. Jaume mauri - Arnau puig - Anthoni merçer - guillem Yravals.
1419. Berenguer merçer - ramon moreta - Johan palau - Jaume mercader.
1420. Pere rocha - guillem puiol - Johan Blanch - Johan Sala.
1421. (Full 31 v.): Bernat mulner - guillem muntella - guillem yravals - Johan pere.
1422. Ramon moreta - Arnau puig - Joan palau - ramon muntella.
1423. Jaume mercader - pere duran - Johan sala, notari - pere Savina.
1424. Jaume mauri - matheu Dalp - Antoni mercer - guillem bonadona.
1425. Arnau puig - Guillem yravals - ramon muntella - Johan pere.
1426. Ramon moreta - Johan Sala - pere Sevina - ramon Sant Johan. (Segueix al full 32.)

1427. Jaume mauri - Jaume mercader - Pere duran notari - Johan moreta.
1428. Antoni gallart - ramon montella - Bernat Jover - pere rocha.
1429. Miçer Jaume storc - matheu de alp - arnau puig - guillem yravals.
1430. Ramon Sant Joan - pere bonadona - Bernat perpinya - Pere duran.
1431. Pere duran notari - Joan pere mercader - Joan Sala, notari - Pere rocha, mercader.
1432. Arnau puig - Johan blanc - ramon ambroni - Anthoni monagals.
1433. Miçer Johan Solanell - micer Jaume Storch - pere Sevina - francesc Blanc.
1434. Anthoni gallart - Pere Duran notari - Pere bonadona - Johan puig.
1435. Matheu de alp - Johan pere - Johan Sala - Bernat Jover.
1436. Miçer Johan Solanell (Dr. en decrets) - Ramon Vernet (draper) - Pere duran mercer - ramon ambroni.
1437. Anthoni gallart - Johan blanch - guillem bonadona - Johan puig.
1438. Antoni merçer - francesc Blanch - ramon Blanch - Johan Solanell.
1439. Miçer Jaume estorch - pere duran, notari - pere Savina - guillem marti.
1440. Ramon muntella - Johan pere - Johan blanch - guillem bonadona.
1441. Guillem pujol (morí en dit any) - Ramon ambroni - Johan puig (morí intra annum) - miquel moreta.
1442. Bernat Jover - ramon mulner - Antoni moret - pere Serra, barber.
1443. Pere duran botiguer - Jaume muntella - pere mulner - march Xapi.
1444. Pere Sevina - guillem marti - Jaume pere - Bernat Sabater.
1445. (Full 32 v.): Miçer Jaume Storc - Joan Sala notari - Ramon vernet draper - Pere rocha mercader.
1446. Bernat Jover – Ramon ambroni - matheu de alp - Ramon muntella.
1447. Pere Sevina - Antoni monegals - Antoni mercader - guillem urus.
1448. Ramon vernet - Johan pere - guillem bonadona - Jaume muntella.
1449. Miçer Jaume estorc - Bernat Jover - Joan Solanell - miquel moreta.
1550. Ramon ambroni - Ramon muntella - Luys caselles - Ramon anorra.
1451. Pere Sevina - Jaume muntella - Pere Serra - Tomas mercader.
1452. Guillem marti - Berenguer puig - Johan Steva - francesc planella.
1453. Bernat Jover - miquel moreta - Ramon anorra - Johan fabra.

1454. Pere Sevina - Johan Solanell - march xapi - matheu Dalp.
1455. Pere Jover - pere quer - rafel rocha - Bernat capdevila.
1456. miquel moreta - franses planella - Johan Jover - nicholau perpinya.
1457. (Full 33): Miçer thomas masandreu - Pere mulner - Berenguer manegat - Pere estorch.
1458. Antoni mercader - ramon anorra - Johan steva - rafel rocha.
1459. Pere Savina - Joan Solanell - pere quer - Jaume rocha.
1460. Ramon vernet - franses planella - nicholau perpinya - ramon storch.
1461. Thomas mercader - Berenguer manegat - arnau pere - Joan Solanell.
1462. Joan Solanell - ramon blanch - Bernat Sabater - Pere moreta.
1463. Bernat Jover - Antoni mercader - Ramon vernet - nicholau perpinya.
1464. Matheu de alp - ramon anorra - Bernat Capdevila - Pere storch.
1465. Joan Solanell - Jaume pere - pere moreta - Berenguer manegat.
1466. Joan steve - Bernat Sabater - Guillem pere - ramon calva.
1467. matheu dalp - guillem urus - nicholau perpinya - Joan Solanell.
1468. Joan Solanell maior - Antoni mercader - guillem perpinya - Pere muntella.
1469. (Full 33 v.): Ramon blanch (cirurgia) - Ramon vernet - Pere moxó - Ramon anorra.
1470. Micer Berenguer puig - Joan esteva - Berenguer manegat - Andreu esquellat.
1471. Matheu dalp - Pere quer - guillem mijavila - guillem puig.
1472. Micer Joan Blanch - Antoni mercader - nicholau perpinya - ramon Calva.
1473. Ramon blanch (cirurgia) - guillem urus - Ramon blanch, perayre - Arnau pasqual.
1474. Miçer Berenguer puig - ramon anorra - guillen perpinya - Andreu esquellat.
1475. Joan steve - pere quer - guillem pere - pere muntella.
1476. Antoni mercader - Ramon Calva - guillem mijavila - Ramon vernet.
1477. Pere moxo - Berenguer manegat - Andreu esquellat - guillem anorra.
1478. Pere muntella - Johan mayans - Johan puig - ramon muntella.
1479. (Full 34): Joan esteva - ramon Calva - Antoni perayre Joan blanch.
1480. Guillem urus - guillem puig - Ramon vernet - guillem pasqual.

1481. Pere moxo - Berenguer manegat - Andreu esquellat - Arnau pasqual.
1482. Ramon vernet (major) - Joan esteva - Pere puig - Jaume Sachni.
1483. Pere muntella - Ramon muntella - Anthoni puig - ramon manegat.
1484. Guillem pere - guillem mijavila - guillem pasqual - Antoni blanc.
1485. Andreu esquellat - Antoni perayre - Johan blanch - Joan Samuntada.
1486. Berenguer manegat - ramon Calva - Andreu pere - Ramon Baro.
1487. Ramon estorch - guillen mijavila - guillem puig - Pere pasqual.
1488. Mestre frances Soldevila - guillem pere - Joan Samuntada - guillen leopart.
1489. (Full 34 v.): Joan puig - Antoni parayre - ramon Baro, Jaume mauri.
1490. Andreu Squellat - Johan Blanch - Antoni vernet - frances Sachni.
1491. guillem puig - Ramon vernet - ramon manegat - Antoni blanch.
1492. Mestre soldevila - guillem Pere - ramon Calva - Johan urus.
1493. Andreu Squellat - guillem mijavila - Jaume mauri - Antoni pasqual.
1494. Guillem perpinya - guillem puig - Johan blanch - Anthoni vernet.
1495. Pere muntella - Joan Samuntada - Jaume estorc - Joan Comelles.
1496. Andreu esquellat - Anthoni blanch - ramon baro - francesc Sachni.
1497. guillem puig mercader - Joan puig notari - ramon muntella - pere pasqual.
1498. guillem pere - guillem perpinya - Pere Jover - Karles moreta.
1499. (Full 35): Andreu Squellat - Anthoni vernet - Joan puig - Joan palau.
1500. Ramon Sala - Joan Luys canyes - Pere parayre - Antoni Blanch.
1501. Miçer Demia Simon - Joan Blanch - Joan garau notari - honorat ambroni.
1502. Mestre Miquel Cabo - guillem leopart - francesc Sachni, Joan muntaner.
1503. Guillem perpinya - Johan puig - pere parayre - guillem planella.
1504. Ramon vernet - Pere jover - Bernat puig - Jaume baro.
1505. miçer guillem riera - guillem leopart - guillem fabre, Joan mijavila.
1506. Miçer Pere de ortodo - Barthomeu port - Jaume riera - Joan Boygas.
1507. Joan urus - Luys de alp - honorat ambroni - frances yravals.
1508. Ramon Baro - Joan Moxo - Berenguer masandreu - Jaume pons.

1509. (Full 35 v.): Pere pasqual - Bernat lera - Thomas masandreu - Joan leguna.
1510. Ramon montella - guillem fabre - onorat ambroni - franses yravals.
1511. Anthoni pasqual - Johan moxo - Joan managat - Jaume pons.
1512. guillem ramon Sala - Pere mauri - Berenguer quexans - Pere Capdevila.
1513. (Extracció feta el 23 de Juliol) † Joan puig (menor) - guillem planella - honorat ambroni - grabiel matheu.
1514. Miçer Pere de ortodo - guillem blanch - steve piquer - Antoni garcia.
1515. Joan Luys Canyes - rafel muntella - Antoni masada - Jaume pons.
1516. Pere parayre - pere puig (menor) - Antoni ros - Joan de ortodo.
1517. mestre pere martri perrinet - Berenguer de masandreu - Johan muntaner - pere Johan garau.
1518. Johan Comelles - guillem planella - thomas puig - Jaume pons.
1519. (Full 36): Johan moxo - Bartomeu port - rafel managat, miquel Jover.
1520. Luys dalp - Pere mauri - francesc yravals - Anthoni ros.
1521. Guillem riera, (y per mort sua): Guillem ramon Sala - Johan de ortodo - Johan muntaner - Arnau port.
1522. (Elegits el dia de Sant Marc): Thomas dalp - rafel muntella miquel puig - Johan garcia.
1523. Berenguer masandreu - francesc yravals - Perot solanell, Jaume urus.
1524. Guillem ramon sala - rafel managat - rafel Jover - Benat angel.
1525. Johan Comelles - thomas puig - Pere Joan garau - Johan morer.
1526. Berenguer masandreu - Anthoni masada - Domingo palau, Anthoni rubi.
1527. Barthomeu port - francesc pera - Joan thomas mauri - guillem steve.
1528. Guillem Blanc - Joan muntaner - miquel jover - Bernat Angel.
1529. (Full 36 v.): francesc yravals - Jaume Comelles - franses puig - Joan guillem Baro.
1530. Barthomeu port - *Domingo Palau* - *Anthoni pasqual* - *Jaume* escaler.
1531. Anthoni masada - *ramon mauri* - Jaume mauri - Joan Dajes.
1532. Joan Luys Canyes - miquel Jover - Jaume urus - Joan guillem Baro.
1533. Johan muntaner (major) - Pere Joan garau, menor - Bernat angel, Bartomeu urus.
1534. Thomas puig - Jaume Comelles - Joan Dajes - Jaume foradada.

1535. Raphel muntella - Domingo, palau - francesc Jover - Johan garau.
1536. Johan muntaner (major) - Joan luys puig - pere pasqual, guillem Solanell.
1537. Johan de ortodo - miquel Jover - Johan morer - Jaume foradada.
1538. Rafel muntella - ramon mauri - Jaume mauri - gaspar fabre. - foren consols 21 mesos.
1540. (Full 37): Antoni masada - Joan muntaner - guillem baro - Joan Salat. - foren consols 15 mesos, (fins al 21 de desembre, en que foren elegits els seguents):
1541. Anthoni parayre - francesc Jover - Joan garau - pere pujol.
1542. Pere Joan garau - Antoni pasqual - Antoni vinyola - Johan piques (major).
1543. Anthoni masada - guillem esteve - pere quinta - Johan pasqual.
1544. Miquel Jover (y per sa mort el mes de Juny, feu elegit:) Antoni perayre - Jaume urus - Bernat angel - pere bertran.
1545. Johan Luys puig - Johan muntaner - Bernat merçer, notari, Johan piques, (major).
1546. Jaume Comelles - Joan ramon moxo - Antoni de la vinyola - Sebestia bada.
1547. Pere Joan garau - Antoni pasqual - Johan pasqual - guillem ricolff.
1548. Antoni parayre - Bernat angel - Joan thomas masandreu - march brocha.
1549. Ramon mauri - Jaume urus - gaspar fabra - ramon Serraclara.
1550. (Full 37 v.): Jaume foradada - Joan Salat - Pere muntaner - Anthoni masada.
1551. Johan ramon moxo - Joan pasqual - march brocha - Antoni Blanch.
1552. francesc puig - Johan thomas masandreu - Joan aleixi gili - Antoni Serra.
1553. Pere Joan garau - guillem Solanell - Johan piques - Johan Blach.
1554. Jaume foradada (notari) - Bernat angel - Sebastia Benet puig - Pere muntaner.
1555. Johan muntaner - Jaume urus - Joan aleixi gili - agusti riu.
1556. Pere pasqual - march brocha - Johan Blanch - gaspar cotxet.
1557. miçer gaspar Soldevila - pere muntaner - Andreu pere - francesc garcia.
1558. Jaume foradada (notari) - guillem Solanell - Pere Antoni puig - Johan Jover.
1559. Pere pasqual - Joan aleixi gili - Joan blanch - miquel angel.
1560. (Full 38): Micer Joan cristofol Salmurri - Johan thomas masandreu - garau pere - Antoni Blanch.

1561. Pere muntaner - Sebastia Benet puig - gaspar cotxet - Jaume Dages.
1562. Antoni pasqual - Pere Antoni puig - Joan onofre de ortodo - pere angles.
1563. micer Joan Cristofol Salmurri - pere muntella - gaspar Soldevila - Joan urus.
1564. Miçer gaspar Soldevila - Antoni serra - Jeronim pasqual - francesc quinta.
1565. Guillem Solanell - Sebestia benet puig - gaspar cotxet - Jaume Dajes.
1566. Micer Joan Cristofol Salmurri - gaspar Soldevila - Bernat forner (notari) - Sebestia pasqual.
1567. Pere pasqual - rafel coll - Barthomeu ferres - francesc quinta.
1568. Johan muntaner - pere Antoni puig - miquel angel - pere martri piques.
1569. Miçer Joan Cristofol Salmurri - Antoni serra - Antoni foradada - Sebestia pasqual.
1570. (Full 38 v.): Pere pasqual - Sebestia Benet puig - Barthomeu ferres - Steve anglada.
1571. Pere muntaner - pere Antoni puig - Bernat forner (notari) - francesc quinta.
1572. Raphel Coll - Simon manegat - Joan Antoni matsoler - guillem burgueres.
1573. Antoni Serra - gaspar cotxet - Benet muntella - rafel prat.
1574. Miçer Antoni montegut - franses port - parot pasqual (burges) - gracia Linyau.
1575. Sebestia Bent puig - Joan onofre de ortodo - Joan morer - guillem brugueres.
1576. miçer Joan cristofol Salmurri - gaspar cotxet - Antoni foradada - Janot Jalbert.
1577. Pere muntaner - miquel angel - steve anglada - Joan prat.
1578. Micer Antoni montegut - Jaume vinyola - pere martri piques - guillem cadena.
1579. Pere Antoni perayre - rafel Jaume montella - francesc garcia - roch espanyo.
1580. (Full 39): francesc port - miquel angel - Perot muntaner - Joan prat.
1581. Pere muntella apotecari - Johan rubi burges - francesc puig notari - Joan Antic gratenchs.
1582. Pere Antoni perayre - Sebestia pasqual - Raphel rubi · pere martri muntaner.

1583. micer Joan cristofol salmurri - Joan Antoni matsoler - francesc quinta - Joan prat.
1584. francesc port - Perot pasqual - Rafel rubi - guillem cadena.

1584: SE ES COMENSAT LO PRESENT LIBRE. — INCIDENT DEL CONSOL PASCUAL (Full 39)

En Lo Dit Any. Essent consols los demunt dits Mossen francesc port, m^{o} Perot pasqual, m^{o} Rafel rubi, y m^{o} guillem cadena se es Comensat lo present libre, Intitulat: Dietari de les Serimonies y coses memorables de la present vila, per mi, dit Joan onofre de ortodo notari. Y aixi Inseguint lo predit orde. En lo Dit any MDLXXXIIII ha XXIIII de mars m^{o} Perot pasqual essent extret en consol segon no accepta loffici fins ha 31 de Juny, pretenint esser agraviat per ser burges y no esser consol en cap, y despres que ague acceptat, feu molt be son offici de Consol.

(11 Abril 1584): *RATIONAL DE REGISTRE* (Full 39 v.)

En lo consell general ordinari celebrat ha XI de abril de dit any se determena se fes loffici del racional de registre y lo present libre de memories, y fonc molt ben apuntat; y ab altre consell general, a XVI de jener 1585 resolt, com en dits consells se conte, y sera en gran be de la Universitat.

(11 Abril 1584): *MONEDA RECULLIDA* (Full 39 v.)

Item en dit consell general ordinari (XI abril MDLXXXIIII) Determinaren que la moneda se recullis, y per dits Senyors Consols foren recullits cerca de quatre milia Ducats de ardits en lo arxiu del consolat, com appar en lo libre del racional.

1584: *PLET DE LA VILA CONTRA LA TERRA* (Full 39 v.)

Item en lo dit any (MDLXXXIIII) han tingut un plet ab los pagesos, de molta Importancia en la real audiencia y han articulat molt be en util de la Vila, pretenint la vila conforme als reals privilegis, que tots los de la reculleta han de contribuir en les obres de les muralles valls spies correus y sindics de cort de la present vila y en fer guardes en les muralles en temps de guerra, sospita de guerra ho altrament. — Vide fol. 42.

(18 Febrer 1585): *DUC DE SABOYA* (Full 39 v.)

Item en lany 1585, a 18 de febrer vingue lo Serenissim duc de Sa voya per casarse ab la Serenissima Infanta Dona Caterina; fonc rebut ab molta solempnitat en Barcelona, com convenie.

(16 Abril 1585): *CORTS DE MONTSO* (Full 39 v. i 40)

Lany 1585, essent Consols miçer Anthoni montegut, m^{o} miquel angel, m^{o} steve anglada y m^{o} perot roger fonc any que la magestat del rey phelip celebra corts en monso, y scrigue a la Vila les letres acostumades per a que enviassem sindic para les Corts, y com hagues vint y dos anys que no se havien tingudes Corts, y los negocis de la vila fossen molts, determinaren ha XVI de abril de dit any se Enviassen Dos sindichs en cort, y aixi tragueren de la bolssa de Sindichs de cort dit die, y jo Joan ortodo fuy extret lo primer y habilitat per lo consell general, no obstant ma Infirmitat y protestacions que fiu, y lo segon fonc micer Salmurri y fonc habilitat aixibe; y jo Entenent que non habilitarien sino un en cort, protestí, que si men tornave, que nom donassen culpa, y lo consell leshores feu anar al Sr. Consol en cap en barcelona, ahont ere Sa magestat a consultarho, y sa magestat provehi que no queria se hiziessen novedades y que no fuesse sino un Sindico y el primero que havia salido. En manera que jo any sol.

Lo que alli se feu en Sinc mesos y set dies que duraren les corts, fonc que sa magestat feu la proposicio en Sancta maria de monso, y explica les guerres y treballs havie tingudes, per hont tenie legitima Causa de no haver tingudes corts de vint y dos anys ha esta part y no per falta de voluntat; y prosseguint les Corts, feu Jurar lo Serenissim Don Phelip per los tres regnes, en princep y senyor nostre ab molta honrra y contentacio de sa magestat y de tots los regnes, principat y comptats, y tambe los valencians Juraren lo Serenissim Princep ab molta pompa y solemnitat en la iglesia de sancta maria de monso ha 7 de noembre; y seguis que venint lo mestre de montesa en aqueix punt de valencia per ser en lo Jurament, se posa en cortesies ab lo bisbe de sogorb, dientli que passase su senyoria, no obstant la precedencia tocàs al mestre, y lo dit Bisbe sens mes criansa passa devant del mestre, y vehent aixo li digue lo mestre: Senyor obispo Buelva atras V.S. que palabras de criansa no obbligan; y lo bisbe digue que aqueix ere son loc; y encontinent lo mestre lo prengue per la roba dientli que bolviese atras y sino...; significant de volerhi posar les forses; y lo bisbe se tira arrera dient: que hazen fuersa al spiritu Sancto; y lo mestre li digue: El

spiritu sancto Esta en el cielo y nosotros tenemos las questiones aca en la tierra; y aixi se assenta primer lo mestre.

Y sa magestat y lo princep ja eren al solio y no feu ningun moviment com si nou agues hoit.

Comptar tota la solempnitat y triumpho de sas magestats y altesas, Diversitats de vestits, Invencions de la Infanta, Dames y Cavallers, seria un proces Infinit; sols dire que Sas magestats y altesas tots tres anaven En un cotxo molt ric y devant anaven los alabardes, lacayos, arxes, patjes, cavallers y quatre reys de armes y quatre massers y lo Compte de Sastego ab la espasa nua devant sa magestat, y darrera venian las Damas de la Infanta en quatre cotxos molts richs; havien hi moltes trompetes y clarins, que ere cosa de veure y hoir. Sa magestat vestit de raixa ab gorra derisa y borseguins; lo princep y la infanta de domas pardo ab moltes gornicions de or, argent y perles molt ricament y les dames y cavalles molt Ben vestits.

Ha 9 de dit, los aragonesos lo juraren ab molta luminaria y tirs de artillaria, trompetes y correr de toros dos dies arreu, que fonc cosa de veure.

Los catalans lo jurarem a 14 de dit ab la mateixa serimonia dels valencians; y seguis que com lo duc de Cardona ana ha besar la ma ha Sa magestat, Lo abrassa alsantse de la cadira; y tambe com los Sindichs de les Ciutats y viles principals li besaven la ma, los posave sa magestat la ma al muscle en senyal de molta amor y amistat; ferem lo Jurament ab molt gran protesta y ferem dotze reverencies a la creu, a sa magestat, y al princep, y tornaremnos a seure. La Infanta y les Dames estaven al altar maior en dos catafals; com fonc fet lo Jurament li ferem enbaixada en la segrestia per part dels tres brasos de Catalunya, y aixi sen ana.

Lo solio dels valencians se tingue En monso ha 26 de dit, En lo qual se armaren nou Cavalles valencians.

Lo solio dels catalans se tingue en bineffa ha 5 de dezembre En lo qual sa magestat Jura les constitucions, y licencia los Sindichs y clogue les corts ab molta alegria y contento de sa magestat, y armà quatre Cavallers.

En el dues Corts se han fetes mes de Dos centes constitucions y los capitols de cort y redres del general y altres coses molt profitoses per La terra. Donaseli sinc centes milia Liures de donatiu; dos Centes milia a ses voluntats; Cent milia per lo maridatge De dona Caterina Duquesa de Saboya; Cent milia per satisfer los agravis, y los restants Cent milia per obres de les fortaleses maritimes y Castells de perpinya y puigçerda; obtinguerense privilegis, provisions y confirmacions utiloses a la present vila com apar En lo arxiu del consolat.

Lo solio dels aragonesos se tingue en Bineffa ha 8 del mateix mes de dezembre y parti lo diluns a 9 de dit y ana en tortosa hahont ha estat sa magestat totes festes; y de aqui sen es anat En valencia y tornat en castella.

(24 Juny 1585): *DESENRROCH DE CASTELL* (Full 40 v.)

Item lo die de sanct Johan de Juny de dit any (MDLXXXV), anant los Senyors consols en la cavalcada de Sant Johan de Saga, com es de costum ab lo veguer, alcayt y molts de peu y de cavall, volent lo artiller y soldats per orde Del senyor nuri Johan de Sorribes, desparar la artillaria com los consols passarien, Se posa foc en la polvora del castell ys derroca lo caragol y molta part del castell, y mori la muller de dit Sr. sorribes alcayt, dos fills de dit sorribes, mestre mora soldat, y un correu del virey y tres soldats y un fill de m^{o} muntaner, naffrats; no ses pogut saber com se feu per ser morts los quiu podien dir. Sa magestat ho ha manat redificar y aixi se es tornat ab mes Cumpliment y moltes garites y millor que no estave habans.

(Setembre 1586): *PLUJES* (Full 41)

Lany MDLXXXVI, Essent consols m^{o} pere muntella, m^{o} francesc puig, m^{o} pere martri piques, y m^{o} Antoni Angel, vingueren tantes plujes, a mig Setembre que duraren onze dies; En tant que feu molts Danys en lo que ere sembrat y en moltes altres coses; y apres nos pugue sembrar de molts dies, per ser los camps tots de molleres: ys sembra fins ha tots Sancts; veritat es, restaren molts trossos ha sembrar per no poderhi entrar los bous, que sen entraven fins al ventre, ys perderen moltes garberes de garbes, ys grilla molt blat per raho de les plujes; apres feu molt bona tardor, y fins passat nadal.

(1586): *PESTA* (Full 41)

Item En lo dit any (MDLXXXVI) se feu moviment de pesta En un loc dit bussós de la vall de aran, y vinguehi per contagio de un criat del embaixador de fransa qui ere a les Corts de monso, Lo qual ere natural de la vall de aran, portanthi Cert paquet de roba; y tambe a vilella, ha orrit, al pont de suert, y altres lochs, y despres salta al em purda al loc de Camós, y en rossello, ha millas, per quant ny havia ha Lio, Asays, y marsella y en altres viles de fransa; y remediàs lo de millas per voluntat de nostre Senyor, a mig Juny de 1587.

(2 Març 1587): *JUTGE DEL CONSELL* (Full 41)

Lany 1587 essent Consols m^{o} rafel montella m^{o} rafel rubi m^{o} Joan morer y m^{o} honorat garcia, nos segui ninguna cosa digna de memoria, sino que arriba lo magnific micer Joan castello Juge del real consell en la present vila, a 2 de mars, y estiguehi dos mesos per posar pau a les questions y parcelitats de la present vila per orde del virey (sic), y foren elegits fra Jeronim garcia, prior de predicadors, m^{o} Jonot roset, m^{o} Perot codol, m^{o} Perot pasqual y Jo Johan onofre de ortodo, y no poguerem resoldre res, ans be ho remeterem al virey, per estar les parcelitats arrimades a lur opinio.

(29 Març 1587): *NEU* (Full 41 v.)

Item en les festes de pascua de dit any (MDLXXXVII), que comptavem ha 29 de mars, caygue tots los tres dies arreu un palm de neu per tota la plana, cosa molt fora de son natural En tal temps, per quant torbejave com si fossem al mig del yvern.

(Juliol 1587): *PESTA* (Full 41 v.)

Item en lo mes de Juliol portaren la pesta dos gavaigs de alvernia al voló, y de aqui salta ha elna, y mori molta gent.

(Juny 1588): *BANCH DELS CONSULS* (Full 41 v.)

Lany 1588 essent consols m^{o} Sebestia Benet puig, m^{o} graciá de Limyau, m^{o} Joan costa y m^{o} Joan canal En lo mes de juny, de dinés de la obra se feu lo banc de la iglesia ahont seuen los S. consols, y de dinés de la vila se feu lo drap vert del banc dels S. consols, tot senyalat ab les barres de arago y les armes de la vila.

(Octubre 1588): *PESTA* (Full 41 v.)

Item En dit any (MDLXXXVIII) En lo mes de octubre se feu moviment de pesta ha Cadaqués, ha roses, ha perelada, al arrupit y en altres locs del empurda.

(Octubre 1588): *ENTRADA DE FRANCESOS* (Full 41 v.)

Item En la fi de dit mes de octubre (de 1588) mossiur de Lara nebot de mosur daudo en companya de Capseta, Capita de marencs y rubert, ab

Sis Cents ugonaus vingueren fins a les portelles de horlu per entrar en Cerdanya, y de aqui no gosaren passar y sen tornaren sens fer ningun efecte, del que pesà molt a mosiur daudo y reptà molt a son nebot mosur de Lara.

(Novembre 1588): *FONT DE LAS MONJAS* (Full 41 v.)

Item En lo mes de noembre de dit any (MDLXXXVIII) se adobà la volta de la font de les monges, y si posà lo com de la iglesia, y costà quoranta ducats a preu fet.

(7 Novembre 1588): *PERSECUTIO DE BANDOLERS Y UNIO* (Full 41 v.)

Item als 7 de dit mes de noembre de dit any (1588), Entenent lo S. Virey don manrrique de Lara los maleficis feyen los bandolers de la parcelitat de m^{o} Jonot cadell de Arseguel En la terra de Cerdanya y en altres parts circumveynes Envia lo magnific micer franesc Ubach, doctor del real consell, a la present vila per fer fermar la unio y per donar remey de Justicia a la terra y tambe Envia a miçer mir ha leyda y ha miçer nuir a la Seu de urgell per lo mateix effecte, Assi ha feta molta justicia lo dit micer ubac, perseguint los bandolers Assetiantlos En arseguel. En lo qual siti mataren lo minyo de Capsir y lo minyo de muntella y alsaren somatent y acudi tota la terra y tambe micer nuir ab los de la seu de urgell y tambe y acudi Banyuls ab tres Cents homens; dura lo siti set ho vuyt dies y alsarenlo per no poderhi estar per lo temps tant mal y fret: la vila y la terra han fermada la unio per temps de tres anys.

(16 Desembre 1588): *ENTERRO DE MIÇER MANEGAT* (Full 42)

Item ha 16 de dezembre de dit any (1588) portaren de barcelona lo cos de miçer manegat ab una caixa enbatumada per soterrarlo En Sant francesc, isqueronlo a rebre los Capellans y frares ab la creu de Cristall cantant submissa voce fins a la cabana de les vesses, y lo consol En cap y terç isqueren al portal y lacompanyaren fins a casa m^{o} Joan manegat son jerma: fonc soterrat lo endema ab la creu den barto y ab vint y quatre atxes ys feren lo Enterro y honrres ab molta pompa y solempnitat Com a Canceller de Catalunya que ere: asso he posat en memoria per ser natural desta vila; nostre Senyor lage collocat al seu Sant celestial regne amen.

(7 Febrer 1589): *DECLARATIO DE CAUSA. VIDE FOL. 39* (Full 42)

Item a 17 de febrer 1589, fonc per lo magnific miçer Joan Sabater, Doctor del real consell declarat En la causa aportave la vila contra la terra y livia, y a declarat que tots los lochs de Cerdanya Salvats los de la reculleta de Carol y bellver, sien de la reculleta de puigcerda y contribucio y tambe lo loch de livia fins haien tornat edificar lo castell com ere En temps passat Salvat empero En la contribucio de les muralles, queu deixa in alio judicio Deixant temps per instruir lo proces de 40 dies, y son los locs: livia, y los lochs y parroquies de Bolquera, Eyna, Eguet, lo Vilar, Enveig, la torre de Das, Sanct pere dels forcats, Audello, Via, palmenill, los masos de Vilalta, stevar, bajanda, callastres, cruells, Vedrinyans, roset, sellagosa, Err, Sancta locaya, Gurguia, Sereja, Angostrina, les caldes, Dorres, Vilanova, flori, Ur, honzes, caldegues, aja, concellabra, hix, Osseia, Vallsebollera, palau, Vilalobent, la perera, Caixans, Scadars, alp, la vall, Urus y riu de pedra, Estoll, mosoll, Senebastre, ysovol, All, alph, olobde, Cortàs, Eller, maranges, gerul, grexer, Ger, monmalús, Saga, Bolvir, guils, Sancta Eularia, ro, y tots los lochs de la terra de Cerdanya, reservats Bellver y querol y los de lur reculleta y contribucio com dalt es dit. La qual declaracio se es feta facto verbo in regio concilio. De la qual han supplicat la terra y livia y anlos donat per relador lo magnific miçer amell.

(9 Gener 1589): *NEU* (Full 42 v.)

Item ha. 9. de Janer 1589. Caygue una nevada tant gran que dura dos mesos en la plana y lo glas per los carrers fins a la verge maria de mars, cosa de nostres temps may vista.

15 Fabrer 1778 nebà, y turbejà, y dende 20 desembre 1777, suffrim neus, y glassos.

(1589): *BARRA DE LA CASSA EN LA PLASSA* (Full 42 v.)

Item En lo mateix any (1589) ab desliberacio de Consell fonc feta la Barra de la cassa a la plasa com consta al libre dels consells y a les crides del mustesaph ab Intervencio loacio y aprovacio de tots los tribunals, En la qual son pintades les armes de la vila y les Barres de arago.

(1589): *GRAMALLES DE GRANA* (Full 42 v.)

Lany 1589 essent consols Jo Joan onofre de ortodo, m^{o} pere martri

piques, m^{o} perot roger, y m^{o} Ramon angel, concertàremnos nosaltres ab m^{o} Antoni Joan leguna de ripoll de la grana y vellut de les gramalles, Donantli dos Cents ducats, liurada y bollada dins la present vila a ses despeses y perills; m^{o} perot sala y m^{o} Joan rubi, tenint la bolla de assi com la portaren a la bolla y posar cera per quant ja ere bollada a ripoll lans retingueren sinc ho sis setmanes, pretenint ere cayguda en frau, sens volerla tornar ny per pregaries dels consols ny consell fins a tant que per los senyors diputats los fonc manat lans restituisen ab penes; asso per memoria: veritat es que lo consell determenà que si no trahiem les gramalles per sanct Joan les traguessem per qualsevol altre die, quant volguesem.

(Juliol 1589): *PESTA* (Full 42 v.)

Aixi mateix En lo mes de juliol del dit any (1589) se posà la pesta en ygualada, Santa perpetua, S. magi, la pobbla, jorba, la granada, molins de rey, gelida, S. Just, lospitalet, serria, valls, prats del rey, masquefa, Barcelona y altres lochs, y en Barcelona yha morta molta gent, ab tot tothom fugie, qui podie. Assi hans guardavem ab molta diligencia y feyem purgar la gent dellà los rius, y per ser en temps de meses havem tinguts molts treballs; ha durat la pesta en barcelona fins a nadal, han mortes quinze ho vint mil persones.

(1589): *SENTENCIA* (Full 43)

Aixi mateix per sersen anat m^{o} gravalosa Veguer deixant loctinent lo consol en cap y coronell de la unio se han tinguts alguns encontres ab Bandolers y sen han presos morts y sentenciats En la present vila, alguns y assenyaladament lo rovello y sarrialles, y aixi havem tinguda la terra tot lo estiu quieta y purgada de mala gent per raho de la unio, lo que no es estat poc remey sino molt gran.

(1606): *BASSI DELS VERGONYANTS* (Full 43)

Lo any *1606* Lo Doctor Hieronym Jover Bassiner dels Pobres vergonyants y a vestir feu reffer lo Bassi del Bassiner major y ajustay cent y setsa reals y mig. Los cent procehiren del foriscapi de la masada den fabra de vilallobent, de la successio feu don guillem Ivorra als Bens de m^{o} Roset y pesa ara vint onsas dos quarts, dos argensos rellevat deu onses y dos quarts, del vell ay entrat de plata nova deu onses y dos argensos, a raho 18 sous la unsa, val nou lliuras dos sous Barcelonesos, y per las mans dos ducats, y per la capsa un real y mig.

(1607): *BASSI DE LA OBRA* (Full 43)

Lo any *1607* mº gaspar mauri Bassiner feu fer lo Bassi de la obra del vell que ja servia y de algun foriscapi hague de Vilanova y de alguna cosa mes hi affegi. Lo feu del mateix pes es lo prop dit dels pobres vergonyants.

(1599): *SENEYA* (Full 43) (Beneficis)

23 de Janer *1599* en lo Registra del consolat trobaran una collatio del Beneffici den Ramon seneya a presentatio dels S. consols.
TRAPERA
12 de Janer *1600* ha collatio del Beneffici de na sperta trapera, a presentatio dels comanados del Hospital major a la fi del sobradit Registra.

(28 Setembre 1610): *PONT DE UN CAPELLA, DESPALLAT* (Full 43)

Als 28 de setembre *1610* en lo Registra ordinari, trobaran una contentio guanya la vila contra mº PHelip Altamaso, prevere Lo qual havia fet un pont en una sa casa y pretenia La vila no lay podia fer desfer per ser capella y dit dia fou manat despallar per los S. consols qui ieshores eran, com trobaran en dit Registra.

BENEFICIS A PRESENTACIO DELS SENYORS CONSOLS (Full 43 v.)

Aci aparran los Benefficis dels quals los .S. consols son Patrons y los officials de la casa del consulat:
SENEYA. — Primo: Son patrons del Beneffici de Ramon seneya lo qual fou presen(tat) en lo setembre *1610* a mº Jaume Morer per mort de mº Antoni mauri. Lo qual mº Antoni Mauri lo havia permutat ab mº guillem Maseres del qual se fa mentio en la contra scrita pagina — 43. 3 — consta de la presentatio en poder de Benet Bruguera notari y secretari de la vila dit dia feta per mº Joan morer mº cristofol montella Jonot vilar.

(*BENEFICIS*, continuacio): *BARRI* (Full 43 v.)

Item son patrons del Beneffici den Symon Barri a sancta creu Lo qual fou presentat a mº ...forcada per mº Pera sala Juan cardona Pera Travi y Joan Antoni Dibars; consta de la presentatio en poder de Be-

net Bruguera als... de *1609* vaga per mort de un fill de Juan Prim al qual era stat presentat en poder del mateix notari, lo any *1605* per m^{o} Juan Honofre de ortodo Pera martir Bosch y frances fuster consols.

SOLAS: Item son patrons del Beneffici sots Invocatio de Sant Sebastia Instituit per arnau SOLAS. Lo qual fou presentat derrerament a m^{o} Juan Badia pbre. per m^{o} Jaume vinyola Miquel Pera Benet Bruguera y Joan cases en lo any *1600*, ab acte rebut per m^{o} montalla notari y secretari de dita vila als ... de febrer dit any *1600*.

DESGRAU: Item son patrons los Predits señors consols, del Beneffici den Pere desgrau al altar mayor. Lo qual fou presentat per m^{o} Bernadi ortodo, m^{o} Perot Roger m^{o} Pera Travi y m^{o} Miquel Sunyer consols al Rt. m^{o} Benet oliac pbre per mort de m^{o} Carreu rector de caxans als ...de *1606* en poder de Benet Bruguera notari.

SABOLLERA: Item son patrons del Beneffici den sabollera. Lo qual ara te m^{o} macia màs de Berga per mort de m^{o} (mossen) Juan llera segons consta ab collatio a ell feta lo any *1607*; tincla jo Benet Bruguera, notari, en las scripturas del Registre de collations vell registrada; tincne altra en poder de guillem Steva en lo libre de notas de *1545*.

(*BENEFICIS*, continuacio) (Full 43 v.)

AM. — Item son patrons del Beneffici den AM lo qual obte...

CZABOLLERA: Lo any 1696, a ... setembre com consta en poder del discret Rafel ferran notari y secretari essent consuls lo Dr. en Medicina Pere Martyr cerda Ramon Romeu notari Jaume font francisco Ripoll se ha presentat lo Beneffici den czabollera fundat en lo altar de St. Miquel, —avant fol. 45—, en la parroquial de Sta. Maria de Puigcerda fonch presentat a Bosomba estudiant per mort del Rnt. mossen Jaume Roger, y se scriu per nota.

(Full 44): *DE PRAT:* Item son patrons del Beneffici den Arnau de Prat, lo qual obte ...

BENEFICI A PRESENTACIO DELS BASSINERS DE POBRES VERGONYANTS

B. PALLAS: Los Bassiners dels Pobres Vergonyants y a vestir son patrons del Beneffici den Bernat Pallas. Lo qual obté m^{o} alexi de ortodo, per presentatio a ell feta per son pare m^{o} Barnadi de ortodo y m^{o} Jaume mir Bassines en lo any 1596; consta de la dotalia en las scripturas de m^{o} Bernat montaner notari, las quals Jo tinc dit B. Bruguera, en lo llibre de Testaments.

BENEFICI A PRESENTACIO DEL CABISCOL Y SOBREPOSATS DE PARAYRES: BONANS (Mir) (Full 44)

Los sobreposats de Parayres Juntament ab lo Cabiscol del Rnt. collegi son patrons del Beneffici instituit per en Pere mirapeix al altar del glorios St. Juan Babtista lo qual te m^{o} arnau Vilar; obte vuy un fill de Joan Bonans moliner *1631,* y vuy lo te m^{o} Cuarrassa pbre. (1696).

SABOLLERA: En poder de mi Bordo notari a dos de setembre de 1607 al primer Libre de notas en Cartas 147 Trobaran lo acte de la possessio del beneffici den sabollera que obte m^{o} macia Mas. Tinc tambe registrada la Collacio que Consta com fonc presentat per los .S. Consols.

(1610): *RELLOTGE* (Full 44)

En lo Any *1610,* essent consols m^{o} Joan morer m^{o} cristofol Montella m^{o} Janot Vilar y m^{o} Pere ollers se feu de nou lo relotge, ço es la gabia de aquell, de ferro y entraren 39 quintars 22 lliures y lo cost de dit ferro es 142 lliures 17 sous 9 (diners) y a pesat dita Gabia posada a punt, 22 quintars 2 quarts 13 lliures. Lo demes foren disminutions.

E mes se paga a mestre Joan casals, mestre qui feu la dita gabia de relotge, per les mans 210 lliures.

mes se li donà y paga per fer la masa que la qui hiera, era xica Compresas estrenas y mans de dita massa, 36 lliures 6 sous.

mes al dit se donaren 3 carregues Blat per anades y Vingudes valien leshores, 10 lliures.

mes per carbo se gasta en la fabrica de dita Gabia 39 lliures. — mes per la caseta de la gabia se cresque 20 lliures.

mes per asser se feu portar de barcelona, 5 lliures 8 sous suma tot: 463 lliures 11 sous 9 (diners).

(1607): *PLASSA MAJOR. ENDERROCH DE LA CASA DEL MIG DE LA PLASSA* (Full 44 v.)

En lo Any *1607* esent consols m^{o} Guillem steve m^{o} Domingo Montener Francesc costa m^{o} Joan quot fonc determinat per polissia y adorno de la plassa mayor de la present Vila de Puigcerda se enderrochas com se enderrocha la casa del mig de la Plassa que era lo de dalt de m^{o} Joan managat y lo de Bax del senyor Rey lo pes y dels Parayres de la Vila y sabaters y sant Miquel les taules, donant a dit managat lo Pastural de Sta. Euginia de son Prat fins al cami y rech y Vint ducats y dos pilars, — y al senyor Rey altre lloch per la carniceria per pes.

(12 Novembre 1615): *ENTRADA DEL COS MORT DE MICER LORENS JOVER* (Full 44 v.)

En lo any 1615 á Dotze de noembre. Portaren de la ciutat de Barcelona lo cos del Doctor del Real consell Lorens Jover fill desta Vila ab una caxa enbatumada per soterrarlo al convent olim de St. francesc y vuy de St. Augusti. Isquerenlo a rebrer los Rnts. Capellans del Rnt. Collegii y tots los frares dels convents de la present Vila ab la creu de cristall caminant submisse (sic) voce fins fora lo portal y los senyors consols en cap y segon Isqueren al portal de aya y lo acompanyaren fins a la casa del germa de dit micer Jover anomenat Bernat Jover: fonc soterrat lo endema al dit convent de St. francesc devant St. cosme al capitol ab la creu den Bertro ab ... atxas se feren son enterro y honrres ab molta pompa y solempnitat com a Doctor del Real consell hera meritissim — stà continuat en memoria per ser fill desta Vila; nostre Senyor lo tingue collocat a la gloria. Amen.

(Maig 1615): *QUESTIO SOBRE LO DONAR LA PAU, Y DE FER LOS CAPELLANS LOS ARRENDAMENTS EN LA PLASA SENS LICENCIA DELS SENYORS CONSOLS* (Full 45)

En lo mes de Matig (maig) del prop dit Any 1615 lo endema de santa festa de Pentecostes se tingue questio moguda per los Rnts. capellans del Rnt. Clero de Santa maria Parrochial nostra, aserca lo encantar les Rendes llurs com solen quiscun any Pretenent ho Podien fer sens licentia dels molt magnifichs senyors consols de la present Vila. E com fos cosa contra Privilegis per ser donada la plassa a la Vila ab Privilegy los senyors consols y consell los feu Parar en raho de la conservatio y haver conservat dit Privilegy.

DONAR LA PAU: Lo dit Resulta sobre lo donar la pau Pretenent lo senyor official Ecclesiastich micer Pi se li avia de Donar per lo subsdiaca a ell despres dels senyors consols, antes de Donarla als senyors Prohomens com en aquexa possessio de donarla als dits Prohomens antes que no a dit official nestiga la vila de mes de centanars de anys dels quals noy ha memoria de homens en contrari.

Dita questio stà continuada llargament en los savis consells sobre axo tenguts continuats als Registres de aquells entendran llargament lo fet als quals se ha Relatio, y axi ses posat en memoria.

(1615): *RESTITUTIO DE SALARIS DE SENTENTIAS PER LO JUTGE ORDINARI* (Full 45 v.)

En lo any predit 1615 micer Jaume Roger doctor en quiscun dret Jutge ordinari de cerdanya qui fonc en lo trieni proxim passat per haverlo cridat a Purgar taula los senyors Jutges de taula dePutats per sa magestat qui en lo noembre proxim passat han cridada dita taula notari mº gaspar mauri public de la present Vila En raho de la enquesta general y per voler los molts magnifichs senyors consols de la present Vila ferli demandes a dit Roger per haver Rebuts alguns salaris dels homens de la dita Vila de algunas sententias proferides como no Pugan los Jutges per Privilegis Reals a la dita Vila consedits Pendrer salari algun de sententias de homens de dita Vila y Jurarho axi en lo Ingres de llur offici.

Restituhi dit micer Roger perque no fos querelat de axo a mº Rafel cadena, home de dita Vila los salaris seguents:

Primo XXXVIII sous per lo salari de la sententia proferida Instant dit cadena clavari de dita vila contra mº gratia Bordas arrendador del Prat de Pallarols, o, fermansa del arrendador Principal Pretenent dit Bordas no devia pagar en raho de haverli lo Patrimonial de perpinya emparat dit dret en lo temps de la capbrevatio general feta o, comensada en lo any 1610, que ha costat a la vila moltissins ducats.

Item sent comanador del spital major de la present Vila dit cadena y demanar a mestre francesc Phelip corretger, Un censal fa al dit hospital lo feu condempnar y dit micer Roger li feu Pagar Indebidament de salari XXVII sous; aquells ab los demunt dits li ha Restituhits pus no fos querelat: asso per memoria.

(1616): *ARCABUSSOS* (Full 46)

Lo any 1616 foren regoneguts y comptats los archabussos mosquets polvoras i corda del consolat y si ha trobat solament haverhi quoranta quatre archabusos un flasco y flasquillo set mosquets ab ses forquetes un sac ple de polvora y un cul del altre y la corda es tancada a la caxa de la escala.

(1616): *BISBE* (Full 46)

En dit any (1616) arriba lo Sr. bisbe don bernat de Salba a la present Vila feuseli la benvinguda; lo endema per los consols segon y ters ab caparons, acompanyats de alguns; y lo die abans al arribar no si anà per la vila ni per lo colegi ab creu sino que de cami y a cavall dit Sr arriba y descavelca en casa micer pi oficial.

(1616): *BANDOLERS* (Full 46 v.)

En dit any (1616) arriba per virey lo Sr. Duc de alburquerque lo qual ere tant necessari arribàs a est principat com havem vist que tota Catalunya ere plena de ladres y bandoles que noy havie exir de las vilas y Ciutats; que encontinent eren o, encatinats o, robats; y per medi de dit Sr. Virey qui ha perseguit a los recollidos y bandoles que ab spay de dos mesos ne ha manat sententiar molts bandoles y Castigats altres y axi ses aquietada Catalunya en tant que per lo gran remey si es vist que noy havie exir de les casas ara los bargans anant per camins portan bossas ab dines dalt als bordons palesament per lo qual se veu lo gran remey hi ha hagut y es vuy que los mals tremolan y los bons estan pacifics.

(1616): *BISBE* (Full 46 v. i 47)

(Al marge diu): Consta per esta relacio que lo Sr. Bisbe volgue que los Patjes anassen en son seguiment detras de ell y com no ho volgues remediar a representació dels consols, dexaren de acompanyarlo passant per altre carrer.

(Text): En lo mateix any 1616 arriba lo Sr. Bisbe a esta vila; los patges seus que eren quatre volgueren pretendre anar junt darrera dit Sr. bisbe y nosaltres li ferem dir a mon Sr. dit exces y pretesa perque ho manàs remediar y pensantho aixi un die lo volguerem acompanyar de casa micer pi a la esglesia y ell digue que aquexa ere sa voluntat ferho aixi, y nosaltres gaspar mauri, rafel montell, mestre Calvet y Jo Domingo montaner consols li diguerem responent que la vila fins vuy se ere conservada en possesio y ab ell mateix y altres sos antecessors y que si la volie ell rompre que nosaltres no podiem danyar a la vila, per lo que devant del Sr. veguer ni consols no eren ornats patges sino lo de la falda o, ab soprepellis y que nos fes merce dexarnos a esta possessio y no perjudicarnos en est particular y ell digue que axi ho volie se fes; lo que dexarem de acompanyar yns en anarem per altre Camí a la Sglesia.

(1610): *MORISCOS* (Full 47)

Lo any 1610. Entenent la magestat del rey felip que a la ribera de Hebro della valentia hi havie tants milenars de moriscos repatriats y naturals de moltissims anys a esta part y que temptaven alguna rebellio y traycio al regne jurant cristiandat procura sens dar loc al asalt ni mentarlos de traurelsne ab mandatos donantlos exida segura de nostra cristiandat dellà la mar, y axi se buyda esta terra de dita gent que moltis-

sims ne passaren la mar y altres milenars a fransa a tolosa y altres parts lunys y dita terra que dits moriscos ocupavan vuy se es ocupada y acupa de cristians. N. S. (Nostre Senyor) done larcs anys de vida a nostre S. rey y victoria en sas empresas.

(24 Juliol 1616): *CONFIRMAR (BISBE)* (Full 47 v.)

Vuy diumenge a XXIIII, Juliol 1616 lo Sr. bisbe Confirmà en Sta. maria; hanlo acompanyat venint a la sglesia y tornant en sa casa dos Consols terç y quart.

(1612): *MA ARMADA DE PERPINYA CONTRA VILAFRANCA* (Full 47 v.)

Lo any 1612 Los de perpinya per sos privilegis anaren sobre Vilafranca del conflent y hi vingue gran numero de gent ab bandera y artilleria y grans avalots de guerra y los de Vilafranca se tornaren ys tingueren sempre y ons scrigueren aci a puigcerda al Consell los anassem valerlos y la vila rebe correu per porter qui portà manament del Sr. governador de rossello a pena de mil ducats nos mogues ningu de Cerdanya ni puigcerda; y noy anarem per ser questio entre vilas de perpinya y vilafranca y despres harriba lo Sr governador a vilafranca y ho remedià de modo que noy moriren sino que lo Sr. rey los va Castigar despres a molts si trobaven.

(1616): *OSPITAL, FRANQUESA* (Full 48)

Lo any 1616 francisco de moradell veguer tragué del hospital dels pobres una filla den forn de guils com ja Interessada segons entenie de alguna mort, y ella alli estave retirada per franquesa y la tragué; que foradà per la part de sota Carrer que va a las monjas de Sta. clara, per ser lo de la part de dalt Sagrat y fossar; y se lin forma contentio y ell vehent la perdrie lay tornà en dit hospital — del qual he vist tambe ab un registre del Consolat lo veguer ne tragué un altre home que volie perdonarlo y se fes botxi y tambe lay torna de modo que llestament es franquesa: del que ha alguns 30 anys.

(1616): *SANTA MARIA, REIXA* (Full 48 v.)

Lo any 1616 per enbelliment de la Sglesia parrochial de Sta. Maria se tragué la rexota vella y dolenta de lentron del altar major la qual ofuscave molt y tambe se allerga lo cor de bax que tambe estave tot

circuyt de bancs y per enbelliment de la Sglesia se allarga per avall mes, y lo de dins ses axi axamplat com esta tancant lo pas dret las portas dels Costats y lo matex any se son mudadas las fonts de dita sglesia al vacuo prop la porta va a St. francesc y estaven abans al racó de sota. St. crespi al qual raco han mudat lo altar nou de Sta. agna per charitat de Jaume rigall calderer.

(Continuació del) MEMORIAL DE CONSOLATS (Full 49)

CONSOLS:

1585. Micer Antonio montagut - miquel Angel - Steve anglada, Perot Roger.
1586. Pere Montella apotecari - Frances Puig - Pere Martir Piques - Antoni Angel.
1587. Rafel Montella - Rafel Rubi - Joan Morer - Honorat Garcia.
1588. Sabestia benet puig - Gratià de llinyau - Juan Costa,, Juan Canal.
1589. Joan onofre de ortodo - Pere Martyr Piques - Perot Roger Ramon Angel
1590. m^{o} Juan Rubi - Guillem steva - Antoni Angel - Juan Luis Puig.
1591. Joan Rubi - (No diu més; deuen ser els mateixos de l'any anterior.)
1592. Pere pasqual - frances rubi - bernadi de ortodo - alexi muntans.
1593. Hieronim verdeny - Domingo Soldevila - garau pere - rafel rigalonc.
1594. Gracià linyau - Jaume pasqual - Jaume mir - Thomas rufasta.
1595. (Full 49 v.). — Pere pasqual - miquel pere - Alexi Riu - Rafel Domingo.
1696. Frances Puig - Joan Morer - Honorat Montaner - Bertran steve.
1597. Joan Morer - Pere Roger - Guillem Solanloc - David Ollers.
1598. Rafel Montella - Janot Jalbert - Juan Moxo - Juan mijavila.
1599. Jaume vinyola - Miquel pere - Benet bruguera - Joan Casas.
1600. Jaume Vinyola - Miquel pera - benet bruguera - Joan Cases.
1601. Rafel Robi - Cristofol Solanell - Jaume mir - Joan Vilar.
1602. Rafel Jaume Montella - Pere Montella - Gaspar Mauri - Pere Martir sala.
1603. guillem steve - perot roger - honorat montaner - Joan mijavila.
1604. Joan Morer - bernat Jover - benet bruguera - Joan Cases.
1605. (Full 50). — Joan nofre de ortodo - pere martir bosc - Joan pere montagut - francesc fuster.
1606. bernadi de ortodo - Perot roger - Pere Travi - miquel sunyer.

1607. Guillem Steva - Domingo Montaner - Francesc costa - Joan Cot.
1608. Pere montella apotecari - honorat montaner apotecari - Gabriel montaner cirurgià - tomas Sant Jaume parayra.
1609. Pere Sala burges - Joan Cardona - Pere Travi - Antoni Dibars.
1610. Joan morer burges - Cristofol montella - Joan vilar - Pere ollers.
1611. Bernat Jover - Honorat montaner - Francesc Fuster - tomas ollers.
1612. Domingo montaner - Pere Travi - Joan Ricart - Joan francisco Dibars.
1613. Pere roger - Miquel girves - Joan pere montagut - Joan toret.
1614. Joan morer burgues - Martir montaner notari - Gabriel Montaner - pere Carreu.
1615. (Full 50 v.). — Micer Rafel morer - nofre de ortodo - Juan Antoni dibars - Pere Palau.
1616. mº Domingo montaner - mº Gaspar Mauri - Mestre Joan Calvet sastre - Mestre Rafel Montell oller.
1617. Juan de ortodo - Francesc Costa notari - Juan Ricart - Juan Antoni Aldroffeu.
1618. Pere Montella Apotecari - Montserrat Bordo notari - Guillem Ravia Floquet - Guillem Aldroffeu.
1619. Gaspar Mauri notari - Gabriel Montaner cirurgia - Rafel Angel perayre - Pere lleo corretger - Pere Puyol, Porrer.
1620. Onorat Montaner Apotecari - Pere Muxo - onofre Domenech - steve Duran.
1621. mº Miquel Pera - mº Rafel cadena - mº Guillem Ravia floquet - mº Pere Martir fabra.
1622. mº joan managat burges - mº joan mercer notari - mestre pera pellau sabater - mestre joan seurina sastre.
1623. mº franceschs costa - mº Cristofol de ortodo - joan Antoni Aldrofeu - joan Agosti vilar.
1624. Micer Rafel Morer - mº Joan Pere Montagut - mº Pau Calvet botiguer - mº Miquel Soldevila sastre.
1625. Mosen Joan Managat - mº Rafel foradada - mº Francesc Felip pellicer - Joan Saurina sastra.
1626. (Full 51). — Pere Montella apotecari - Gabriel Montaner cirurgia - Joan Antoni Dibars - Hyeronim Fabra.
1627. micer Gaspar Puig ferras - Pere Travi - Pere Martir steva - Joan Ramon oliba.
1628. Joan cardona Burges - Miquel Girves - Guillem Ravia floquet - Joan Phefeliu.
1629. Joan Manegat Burges - Montserrat Bordo notari - frances Phelip - Guillem Aldrofeu courer.

1630. micer Jaume Roger - Rafel Domingo Vidal - Pere Martir steva - Steva Duran parayre.
1631. Rafel Vidal Burges - Rafel Manegat Burges - Jaume Anglada notari - Pere lleo corretger.
1632. Joan de ortodo Burges - Joan canal Mercader - frances Phelip corretger - Simon forcada.
1633. micer Jaume Roger (no jurà) - Benet Puig notari - Pau mijavila - Rafel Rufasta.
1634. Rafel Vidal de roda - micer Francisco Pi - Joan Vilar - Pere Martir Fabra.
1635. Joan Canal - micer Jacinto Bordas - Joan Antoni Aldroffeu - Benet Fabra.
1636. (Full 51 v.). — Joan Ricart notari y per mort de dit Ricart, micer Jaume francesch Roger - micer Francisco Pere Cotxet - Garau Puig - Cristofol Bosomba, Consols.
1637. Joan Manegat Burges - Miquel Picas Apotecari - Gaspar Bosomba - Pere Picas, Consols.
1638. Gaspar Mauri notari - micer Phelip Narberas - Pau Mijavila - Pere Martir Fabra, Consols.
1639. micer Jaume francesc Roger Dr. en lleys - Rafel Managat Burges Joan Saurina - Joan fabra, Consols.
1640. Lo dit micer Jausito[1] Muntella - Miquel Picas - Pere Martir steva - Joan Augusti Vilar, Consols.
1641. (Full 52). — Lo Dr. en medicina Anthoni Prada - Pau Mijavila - Rafel Montell - Joan Maseres. Cònsols.
1542. Lo Dr. en lleys micer Jaume francesch Roger - Lo Dr. en lleys micer Jaume Morer - Onofre Marser notari - Pere Martir Montans. Consols.
1643. Lo magnifich Juan Morer Burges - Benet Cases notari - Juan Saurina sastre - Juan Agusti Vilar Blanquer. Consols.
1644. Lo magnifich micer Hiecinto Bordes - Lo magnifich felip Narberes - Gaspar Bosomba - Pere Martir fabra. Consols.
1645. (Full 52 v.). — Lo magnifich Anthoni Prada, Dr. en medicina - Lo magnifich Rafel oliba burges - Joan Ramon oliba - Pere Colomer. Consols.
1646. Joan Manegat burges - Honofre Pont - Esteve Duran - Pere Aldrofeu. Consols.
1647. Micer Francesch Pere Cotxiet - Micer Hiacinto Pasqual - Joan Maseres - obiit - Pere Colom. Consols.

1. Vol dir Jacinte.

1648. Lluis Colom - Hyacinto Montaner notari - Rafel Montell - Joan Colomer sabater. Consols.

1649. Micer Hyacinto Montella - Micer Jaume Morer - Jaume Vilar - Joan Soldevila.

1650. (Full 53). — Consols: Micer Francisco Pi - Domingo Garcia Sebastia Fabre - Guillem Esparnay.

1651. Lo Dr. en medicina Anton Prada - Gaspar Bosomba - Joan Ramon oliba - Alexi Palmarola.

1652. Micer Jaume Morer - Hyacinto montaner - Antoni Romeu - Joan Tronxio. — Los quals tres (primers) Consols foren presos y capturats per lo Dr. del real consell francisco de segarra y portats en lo castell per sers crims los culparen y a 7 de juny 1652 foren en son nom extrets altres tres Consols per manament de dit Sr. Dr. Segarra, qui foren:

Rafel Manegat - Nicolau Muntella - Pere Martir fabre.

Qui en lo sdevenidor sera amich de llegir historias, porà saber asserca de asso moltas cosas y las mudanssas differents, y molts treballs ha patit Puigcerda, que jo crech que si se scrivia ab lletra de ma en lo present llibre, nou creurian per ser cosas tant extravagants.

DESENLLÀS DELS TRES CONSOLS DEL DR. SEGARRA: Los dits tres Senyors Consols Micer Jaume Morer - Hyacinto Montaner - Antoni Romeu, qui foren presos y capturats des de 31 de Maig *1652* endema de Corpus fins lo die 7 de octubre que Isqueren de la preso de vich, haont los havien aportats als dits Dos Srs. Consols Montaner y Romeu per serse alsats en favor del nostre Rey de Espanya que Deu guarde Molts anys lo die de Sant Coyesma de dit any, tornaven lo die de St. Lluch 18 de octubre de dit any y acabaren lo dit llur consolat ab molt aplauso, y los dits tres consols fets per dit Micer Segarra qui foren Rafel Managat Nicolau Montella y Pere Martir Fabre foren despulsats de Dit offici y lo dit fabre per orde del Sr. Governador de estos comptats fonch desterrat de dita vila y comptats.

1653: *ELECCIO DE CONSOLS* (Full 53 v.)

Per cartilla de sa Altesa se a, fet abstractio de consols fora dels temps ordinari que se acostumava fer dita abstractio, y fou feta en 14 de maig del present any; foren abstrets:

Lo Dr. Micer Jasinto Montella - micer Joan de ortodo - mestre Pere lleo - mestre Miquel Aymar, Consols.

(17 Juny 1653): *SITI DE MIQUELETS EN LO CASTELL DE QUERALPS* (Full 53 v.)

Als *17* de juny *1653*, succei que lo tersio de Don joseph de Villapando anant marxant per unirse ab lo exersit del nostre Rey Phelip quart que Deu guarde, se mogue un gran numero de miquelets, los quals asitiaren lo dit tersio, en lo Castell de queralps vall de Ribes y a la que lo sargento Major anomenat Pedro Idalgo o, vingue a, saber, — lo qual estave desganat en lo lloc de oseja — al punt ariba (sic) a esta Casa Consular, y representa lo demunt dit, y oit tot lo que dit Sr. va representar se convocaren los Srs. consellers de guerra, y fonc deliberat anàs lo Sr. consol segon pera donarlos socorro; asso fou entre las 2 horas y las tres, de la tarde, y antes no foren quatre hores, ja lo dit Sr. consol segon estigue a cavall, y marxa fins a, oseja, haont nos vingue nova de que ja stave libre lo dit tersio.

(19 Juny 1653): *SITI DE PUIGCERDA PELS FRANCESOS* (Full 53 v. i 54)

Als *19* de jun de *1653*, per tenir intelligentia la dita vila de que los miquelets estaven un tant coadunats per venir en lo lloc de oseja haont estave allotjat lo dit tersio per a ferlos alguns danys, lo dit Consol segon ana ab orde del Consell a sercarlos y posalos en lo arreval jusa acortelats en dos o, tres Cases hermes y aqui estigueren fins als *7* de juliol del present any que lo frances enemic entra junt ab Sagarra, —lo Capita general se anomenava mosur de tali,— per la part de Ribes y ales hores foren los soldats de dit tersio entrats en la present vila sens allotjament, sols sels donave alguna ajuda de Costa ab un tall se feu per la vila. Lo enemich tingue asitiada la present vila per lo espai de sinc dies y quatre nits; En dit temps la gent de la vila feren cosas que dexaren pasmats als soldats de dit tersio no obstant dits soldats o, feren molt be y ab molta voluntat. Lo Clero o, feu ab tanta demostratio que nos pot encarirse en mes, sols noto que eren en numero *83*, de armes bisarra gent y de famos animo. Volgue Nostre Sr. que ab lo sobre dit temps no pati tinguna persona de la present vila sino Miquel bonet fadri ferrer y sargento de la desena del carrer de la morera de la present vila, y alguns trenta quatre o, trenta sis espanyols dels de dit tesio ferits o, nafrats pero no sen a morts sino es alguns sinc o sis, — gratias a, Nostre Sr. — Als *12* de dit mes y any vingue lo Sr. Governador de chatalunya Don Grabiel de Lupia ab un numeros socorro que era en numero *500* cavalls y tres cents infans, del qual socorro tingue intelligentia lo enemic, /qui era mosur de xatillon y micer Sagarra com a, ca-

tala i cavaller lo guiava/ fugi de nits sens aguardar lo nostre socorro, no obstant al dit enamic li venia un numeros socorro de la part de fransa, per la part de Capsir, que en numero eran *300* cavalls y mes de *400* infans, lo qual socorro tambe fonc avisat y se retira deves lo lloc de Prada de Conflent qui vuy encara es del enemic frances.

CORONELA (Full 54): En dit temps regia la vila com a, Coronell lo Sr. Consol segon lo qual ó feu ab molta satisfactio, procurant no faltàs polvora, balas ni ferinas, ni lletigas, la provisio nessesaria, En tant que dins vint y quatre oras dona de socorro als soldats dalts dits del governador de catalunya vuyt o, nou mil rections de pa en espetia sens tocar al magatsi del Comu; als *14* de dit mes y any se parti lo dit Sr. Governador de chatalunya per a, Castigar als rebeldes miquelets de la vila de ribes y St. Joan sas bedeses, y Camprodon y tingueren moltas bateries ab los dits miquelets, y ne mataren molts y alguns ne feren de presoners los quals feu arcabusejar devant la vila de Camprodon. En aquesta feta si an trobats molt gran numero de gent de Puigcerda y de Cerdanya, y o, an fet molt be i ab molta voluntat, E mes la part de Capsir monsur de xatilon junt ab lo abat Pont, fill de la present terra molt mal nat, y contra tot natural de tots los naturals de la present terra de Cerdanya, junt tambe ab lluis cuder fill de Prada de Conflent Casat en la present vila ab una dona filla de un frances los quals venian ab numero de gent de Cavall de *300*, y en numero de Peu, *700*, los quals se retiraren en saber nova que lo Iltre. Sr. Governador de Catalunya, sen tornaren dret a, Prades de Conflent haont estigueren fins vuy, y junt ab lo Sr. Governador de Catalunya se partiran de Puigcerda alguns que en numero eran *30* de cavall y de Peu *200*, y estos sens fer falta a la vila que vastant gornitio y ha dels naturals; y ne fas nota al present dia de vuy als *20* de juliol 1653.

(1653): *SOCORRO A PRADA* (Full 54): Mes als *27* de setembre *1653* ab deliberatio de Consell parti lo Sr. consol segon per anar a donar socorro a Prada de Conflent haont estava lo Sr. governador dels Comptats de Rossello y Cerdanya, y parti dit Consol segon ab numero de *90* homens de Cavall y *600* homens de Peu. Socorro tant numeros pens aura molts anys nos trobara nota en lo present llibre que dins vint y quatre oras se feu dit socorro, y sen fa nota.

(Full 54 v.) *MEMORIAL DELS CONSOLATS* (Continuacio)

1654. Joan Morer - Maurici Cornet - Guillem fulla - Francisco fabrica.
1655. Rafel Managat - Nicolau Montella - Guillem Spernay - Pau Vidal.
1656. Anton Pere, no jura en tot lo any. — lo Dr. micer Josep Prada -

Thomas Alosi - Guillem Duran. Foren elegits consuls als 6 de Desembre de lany 1655.
—Jaume Montans, Parayre, verguer.—

1657. Hieronym Rello notari - luis coder mercader - Francisco cotxet candaler - Diego Mossas sastre.

1658. foren Consols: Lo Dr. Antony Prada - lo Dr. Andreu Pont, Francesch Piguillem - Frances Vidal. Consols.

Any 1625. — *BISBE* (Fulls 54 bis; 54 bis v.; 55 y 55 v.)

(Al marge): Vide en lo registre 1661 als 26 del mes de Juliol es lo que vuy se observa que comptam 1674. et foleo 101, 47, 95. —

(Text): En lo Any 1625, entra en esta vila de Puigcerda lo molt Iltre y Rm. señor Don Luis Dies de ermandaris Bisbe de urgel, en lo mes de Juliol als 29 de dit mes y any, sent consols Joan managat, Rafel foradada, frances Phelip, Joan saurina; al qual Isqueren a rebre en compania del Iltre. señor franses Grael veguer de çerdanya, y molts señors, al qual encontraren entra la canal dels frares de St. Domingo y lo portal de la morera, y acostant-se dit señor veguer per donarli la benvinguda y besarli la ma, no lay volgue donar ni li respongue paraula, y retirant-se dit señor veguer, se li acosta lo consol en cap y fent-li la matexa cortesia, lo tracta de la mateaxa manera que al señor veguer, y retirant-se dit consol en cap si acosta lo consol segon per ferli la cortesia se li devia y dit Sr lo tracta de la matexa manera que als altres, y vist lo tracte avia fet al Sr. veguér y consols en cap y segon lo ters, y quart, nos mogueren y axi lo prengueren al mig lo Sr. veguér y consol en cap, y lo acompanyaren fins al strado ahont lo aguardaven los senyors capellans ab la vera creu, y al que se Agenola per adorar la vera creu, se posaren dos patgers ab roba de cami, lo un devant lo Sr. veguer, y lo altre devant lo consol en cap, y dient dits senyors als patges isquesen de aqui, respongeren (sic) que aquex ere son loch y replicant-los digueren nos volian exir de aquex loch y a las oras digueren al Sr. mustasaf que era mº Gaspar mauri, que anás al Sr. Bisbe, y suplicàs al señor Bisbe de part de la vila manas remediar aquex exces al qual respongue que aquex era lo lloch de sos patges; y a las oras parla que fins aqui no avia parlat, y a las oras respongue lo Sr. veguer que ell no volia ningu lo preseis; y los consolls lo matex, y dient parem que la professo ja sen anave. Respongue lo canonge Masfarner natural de livia ab alta veu, y ab molta libertat; lo qual hera passat devant dels señors veguer y consolls, a la part del Sr. veguer envérs lo Val, dexant derera molts señors que venian ab dit Sr. bisbe, y digue molt alt, sino volen seguir que restin, del que se altarà moltissim contra dit canonge lo potble, y fou molt gran misericordia de

nostre Sr. nos succeis algun desastre perque se ohi que deyen la gent: per forsa avia de ser home de livia, y altres paraules, y en punt lo Sr. veguer y consols, se giraren dexant la professo y sen entraren per lo portal de la morera ab tots los promens, que a tenir perfidia se avia de seguir algun desastre, perque se presumia que algunas personas qui eran exits a rebre dit Sr. Bisbe y los officials de sa cort lo avian informat ab mantida dient que al predessesór de Sª Sª (Sa Senyoria) los consols lo eran exits a rebra fins a sant marti y que los patges anaven entra Sª Sª y los consolls, y que no era axi com se pot veura en lo present libre en las entradas de sos predasasors, y mes que en consel general tingut lo endema als 30 de Juliol digue mº Pera Travi que el era consol en la entrada de son predessasor que él defensaria de qualsevol manera que no eran exits los consolls en dita occasio sino fins al portal dit den Cal, enfins se entegue los officialls y ministres de aquest son officiliat descuidats de la obligatio tenen a sa patria moguts de sos interesos particulars lo avian informat ab mentida, que no ha costat poch, lo que de aqui sa succeit ab los plets.

Lo perque no respongue al Sr. veguer y consolls, dit Sr. Bisbe com li donaren la benvinguda: fou lo venir enfedat de veure nol eran exits los consolls a rebra ahont li avian dit, y perque nol tractaven de Illustrisim. Lo endema se resolgue en consell general no dexàs la vila de usar ab dit señor la matexa cortessia de anar-li fer enbaxada y offerirse com es en consuetut esta vila als Srs. Bisbes sos predessesors y quel tractassen de señoria Illustrissima pus que gustave y axi se feu y rebe ab molta cortessia als señors Dos consolls, y promens que anaren a la enbaxada, possave en lo monestir de sant frances, en lo dia que ana a visitar la Iglesia de santa Maria no si troba ningun consoll perque no volgue remediar lo dells patges, si be, hi enviaren lo Sr. Mustasaf, y responque que totom usas de sas perogativas y axi noy asistiren en la visita nil anaren acompanyar encara que isques fora casa, ni quant confirmà ,y per fer tiro a esta Vila dit canonge Masfarner acaba ab Sª Sª anas a Livia y ali donas corona a sinch, o sis minyons de ali. Veritat es que per no oir un no, no se li demana la donas de part de la vila, y tambe se dexa de anar los consolls a Sta. Maria lo dia de la visita a ohir lo offici que era en diumenge perque avia fet posar al altar major en las gradas tres cadiras, la una per Sª Sª y las dos per dos canonges, y per no tenir altre encontre, determinarem de anar tots a oir lo offici en sant Domingo. Y axi sia memoria als que vinran que en semblants entradas antes de venir al acte de la entrada si es possible se averigue lo de preseir los patges a fi que nos succeis algun sinistre y tambe que no vajen los consols quant ix de casa acompanyar lo ab caparóns.

CONTINUACIÓ DEL MEMORIAL DE CONSOLATS (Full 56)

1658. Consols: Lo dr. Antony Prada - Lo dr. Andreu Pont - Francesch Piguillem - Francesch Vidal.
1659. Nicolau Montella burgues - lo Dr. Jaume Sobirana - Pau Vidal - Francesch Roca.
1660. Francisco steva burgues - Lo Dr. Ramon Arajol - Pau font - Lluis Sunier.
1661. Lo Dr. en medicina Antoni Prada - Bonaventura Girves - Miquel Mir - Domingo Ripoll.
1662. Miquel Pera - Lo Dr. micer Andreu Pont - Guillem Spernay Jaume Muxo.
1663. (Full 56 v.). — Als 13 Octubre fins als 24 Maitg de 1664: Micer Nicolau Montagut - Lo Dr. Ramon Arajol - Pau Vidal - Onofre Quot.
1664. Rafael Manegat - Andreu Pera - Francesch Verges - Joan Colom.
1665. Antoni Mir - Lo dr. micer Joseph Prada - Gabriel Ricart - Salvador Vidal.
1666. Micer Joan de ortodo - Lo dr. micer Jaume Sobirana - Pau Font - Tomas Lledo.
1667. Consols: Lo Magnifich Miquel Pera (burges) - M.º Guillem Fulla (cirurgià) - Joan Colomer (sabater) - Pere Baronia (tintorer).
1668. Lo magnifich Francisco Steva (burgues) - Bonaventura Girves - Miquel Aimar - Pera Martir Marcelo.

(23 Octubre 1626): *LLANTIA DE PLATA* (Full 57)

Als XXIII de octubre de 1626, mº Pere Jalbert menor de dies prevere y Collegiat en la iglesia Parrochia de Sta. Maria de La present Vila, com a Procurador y cosi germa de mº Baltasar Jalbert nadiu de la present Vila qui havuy stà en Barcelona Dona una llantia de plata de pes de Cent y sis onzas de plata Bona y lebrada la qual resolgueren posar davant lo altar mayor en lo mitg. Com apar ab lo Registre de consells dit die y any y se resolgue Posar la vigilia de tots sants prop vinénts.

(Anys 1667 i 1668): *SALTEGAL* (Full 57)

En los Anys de 1667 y 1668 Feu fer la vila los Padrons y forcas en la baronia de saltegat Per mº Frances Peguillem apotecari com a altri de governador per asenyalar los termas ab orde de consols y consell.

1669. Consols: Lo noble don Hiacinto dezcallar y fivaller - Lo Dr. Micer Jaume Subirana - Onofre Quot - Joseph Montans.

1670. Consols: Lo dr. Micer Joseph Prada - Joan Canal - Francisco Oliach - Rafel Rusca. Consols.

1671. Micer Nicolau Montagut - Rafel Moxo - Francisco Fabrica (sastre) - Jaume Duran. Consols.

Y dits Magnifichs Srs. foren Consuls tres anys per orde de sa Ex^{a} y Real Consell per los encontres tenia la vila ab lo Sr. Governador de la present plassa de Puigcerda lo Compte de la Monclova y la vila Isque be de sa pretensio.

1674. (Full 58 v.). — Lo Dr. Micer Jaume Sobirana - Lo Dr. Micer Francisco Bages - Salvador Vidal - Francesch Rocha.

1675. Lo Dr. Micer Joseph Prada - Lo Dr. Micer Pera Martir Capdevila - Pau Vidal - Rafel Rusca.

1676. Micer Nicolau Montagut - Rafael ferran - Domingo Prexana, Joseph Montans. (Segueix Full 59)

1677. Joan de Mir - Lo Dr. Micer Joseph Montalla - Pau Tronxo - Francesch Mossas.

1678. Joan Gaspar Mauri - Lo Dr. Jaume Morer - Gabriel Ricart, Maurisi Marsal.

1679. Francesch Piguillem - Miquel Mir - Miquel Aimar - Esteva Banyuls. Consols. Est any se comensa ajustar lo censal de don carlos de Llupia.

1680. Lo Dr. Micer Jauma Sobirana - Francisco Oliach notari - Pau Vidal - Felip forcada. (Segueix Full 59v.):

1681. Lo Noble Don Jacinto Descallar - Felis Sicart burgues - Francisco Duran - Francisco Pons. Consuls.

1682. Francesch Piguillem - Lo Dr. Micer Joseph Montalla - Lo Dr. Francesch Pera Vileta - Esteva Fabrica. Consuls.

Y en est Any se acaba de quitar la proprietat de dit censal de don Carlos de Llupia Y ses quitat consta de la apoca en poder de Mariano Rufasta Notari de Barcelona. Y la apoca es en los Clavariats de Micer Capdevila y m^{o} Joseph Rello.

1683. Lo Dr. Micer Francisco Bages - Lo Dr. Micer Pera Martir Capdevila - Carlos Bosom - Miquel Boris. Consuls.

1684. Lo Sr. Christofol de Morer - Domingo Prexana - Thomas Lledo - Jaume Cot. Consuls. (Es ja Full 60.)

1685. M.^{o} Francesch Piguillem - Lo Dr. Micer Montalla - Pera Baronia - Joan Palau.

1686. Lo Dr. Micer Pera Martir Capdevila - Lo Dr. Francisco Mossas Francisco Duran - Rafel Agusti.
1687. (Full 60 v.). — Lo Dr. Hiacinto Vidal (Dr. en medicina - Rafel ferran notari - Joachim forcada, sastre - Francisco Pons sabater.
1688. Lo Dr. Micer Francisco Bages - Ramon Vidal Apotecari - Gabriel Ricart sabater - Rafel Borrell sastre.
1689. Lo Dr. Micer Jauma sobirana - Lo Discret Nicolau Ginesta notari - Damia Baixa Botiguer - Jauma Moxo sastre.
1690. Felix Sicart Burges - Dr. micer Joseph Vidal - Maurici Marçal, sabater - Facundo Vicéns Parayre.
1691. (Full 61). — Dr. Pere Martyr Capdevila - Dr. Pere Martyr Cerdà - Joseph Montans sastre - Jaume Cot, Parayre. Consuls.
1692. Lo Noble Don Jacinto Descallar y de Ortodo - Ramon Vidal Apotecari - Joan Palau - Miquel Cot Parayre. Consols.
1693. Dr. Francisco Mosses - Anton Manegat y Ryu - Maurici Marsal sabater - Jaume Font Baster. Consols.
1694. (Full 61 v.). — Lo Dr. Micer Jaume Subirana - Francisco Doran Botiguer - Jaume Prexana adroguer - Rafel Montell Parayre.
1695. Lo Sr. Don Jacinto Descallar - Lo Discret Nicolau Ginesta notari - Hiacinto Says - Isidro Oliba.
1696. Lo Dr. en Medecina Pera Martir Cerda - Lo Discret Ramon Romeu notari - Jaume Font - Francisco Ripoll.
1697. — Full 62). — Lo Dr. Micer Jaume sobirana - M^{o} Christofol Cot - Francisco Pons - Jauma Verges. Consuls.
1698. Don hiasinto Descallar - Ramon Vidal apotecari - Jauma Cot paraire - Joan Antoni Granes forner. Consols.
1699. Lo Dr. Micer Joseph Vidal - Ramon Romeu notari - Damia Baxa Botiguer - Domingo esparo paraira. Consols.
1700. Lo Dr. Pera Martir Cerdà - Francisco Vidal Burges - Jaume Verges - Isidro Oliba. Consols.
1701. Lo Dr. Francisco Mossas - Geronym Verges - Domingo Baronia, mori essent Consol - Esteva Banyuls. Consols.
1702. (Full 62 v.). — Dr. Joseph Vidal - Francisco Montagut, Burges - Joan Antoni Bosomba - Lluis Cerdà.
1703. Don Jacynto Descallar y ortodo - Jacynto Sahys - Damia Baxa - Joan Antoni Granés.
1704. Lo Dr. Pere Martyr Cerda, ohidor de Cathalunya - Domingo Marti y Aldran notari - Domingo Esparó - Isidro Mallol.
1705. Lo Sr. Anton de Manegat y Riu - Francisco Doràn Botiguer - Francisco Pons sabater - Joseph Bairi Paraira.
1706. Don Hyacintho Descallar y de ortodo, obiit die 18 Novembre

dicti anni 1706. - Ramon Vidal - Francisco Mosses - Raphael Canal. Consuls.

1707. (Full 63). — Francisco Montagut - Anton Saurina - Joan ferran - Isidro oliba.

1708. Lo Dr. Micer Joseph Montellà - Lo Discret Joan Baptista Rossell notari - Rafel Montell parayre, obiit 31 Martii 1708, ante juramentum. — Benet Casajus - Per mort de dit Montell, fonch extret lo Sr. Francisco Vidal, apotecari.

1709. Dr. en Medicina Jaume Vidal - Domingo Marti y Aldran, notari Joan antoni Bosomba, cirurgia - Jacinto Colomer sabater.

1710. Dr. Joseph Vidal - Dr. Jaume Bayri - Isidro oliba - Bartomeu Puget.

1711. (Full 63 v.). — Dr. Micer Domingo Arajol - Bonaventura Arró - Francisco queralps - Joan Barranés.

1712. Francisco Montagut - Juan Babtista Bossell - Joseph Bairy - Esteva Barnés.

1713. Dr. Jaume Vidal - Hyeronim Vergés - Esteve Banyuls - Joan Antoni Granes.

1714. Lo Dr. Micer Domingo Banús - Francisco Vidal - Marsal Marti Ramon Cot.

1715. Dr. Micer Domingo Banús - Francisco Vidal Apotecari - Marsal Martí sastre - Ramon Cot Parayre.

Als 13 de Desembre de dit any sa Exª nomenà en Consols a Don Esteve de Manegat - Dr. Medicina Joseph Casellas - Joseph Granés Argenter - y Benet Casajus Texidor. Y en Consellers, als onze expressats en lo Consell de 21 de Janer.

1716. (Fulls 64 i 65, en blanc).

(2 Novembre 1617): *AIGUAT* (Full 66)

Lo nom de Deu omnipotent Primerament Invocat.

Dijous 2 de Noembre 1617 al tart Comença en cerdanya Una Pluya que alguns dies abans era general Per Cathalunya. La qual dura lo divendres die de St. Armengol y la nit seguent que foren dues nits y hun die ab tanta vehemenssia y continuacio que lo dissapte demati als 4 de dit mes Fonc Lo mayor aiguat no sols en cerdanya empero y en tota cathalunya que nengu dels que Viuhan han vist altre Consemblant ni hoit a dir als mes Vells que han coneguts, del qual aiguat succehiren grans danys y Ruynes generals per tota cathalunya de camps Prats y lo mayor dels molins y altres danys de molta Importancia y coses lastimosas en les parts de cathalunya ahont se anega molta gent y Patiren molt y la falta dels molins y en particular prop Barcelona y en lo Prat rebuffa lo Riu de Llobregat, de manera que molts dels habitants en aquexes par-

tides sen puyaren per los aires per scapar ab la Vida: en Vic sen aporta huna casa entera ab la gent dins ella, y dins spay de poc temps dona al treves y tot sen entra dins en laigua. Succehiren Coses stupendas y llastimosas en la Ribera de hebro y altres parts de Cathalunya que senderrocaren moltes Casas: en hunes stampes de dits successos que van per aqui llargament sen fa mencsio. Deu per sa Infinida Bondat nos preserve de semblant afflictio. Amen.

PERSONES CELEBRES (Full 66 v. i 67)

Memoria de algunes persones scelebres fillas y naturals de esta Vila de puigcerda, que en raho de ses Virtuts y lletres an regit y governat Cathalunya y en Cort en lo Consell supremo de Aragó per lo Rey nostre Senyor.

LO SR. BISBE SANS: Lo señor Don Lluis sans, fill de m^{o} francesch Sans q^{o} (quondam) de esta Vila, nasqué y fonch bateiat en les fonts babtismals de la yglesia parroquial de la present Vila, lo any 1547, als vint de Desembre; fonch doctor en lleys y canons y primerament fonch beneficiat en la dita iglesia parroquial de la present Vila y apres fonch rector de la parrochial iglesia de St. marti de Ur, apres sen anà en Roma de hont vingue canonge de la Sta. Iglesia de Urgell y casi tot lo temps stigue canonge de Urgell; fonch Vicari general del Rm. Sr. bisbe de Urgell. Despres, provehint la magestat del rey nostre Sr. al Sr. son oncle micer Hyerony manegat fill de *m^{o}* rafel manegat de puigcerda, lo qual ere Canomge de la Sta. Yglesia de barcelona en lo carrech de Canceller de Cathalunya y de sagrista de la Sta. iglesia de Tortosa, li feu merce de la despulla de dit son oncle, que fonch del Canonicat de barcelona y Comissari de la Sta. crusada y del carrech de posar en Inventari y registrar totes les scriptures del arxiu de sa magestat en lo qual carrech oncle y nebot emplearen molts anys; fonch tambe Prior de Sentelles y anomenat y provehit per sa magestat en Visitador general de tots los tribunals de Sa magestat en las isllas de Mallorcha y com volia partirs lo anomena sa magestat Bisbe de Solsona y fonch lo primer Bisbe que en aqueig temps eregi sa magestat en aqueix bisbat y Juntament li dona in comandam sa magestat, la Abadia del gerri, y fonch bisbe y abat de dits bisbat y abadiat respective serca de divuyt anys y al cap de dit temps, lo anomena sa magestat bisbe de barcelona en lo qual bisbat mori en la ciutat de barcelona als 29 dies de febrer del any 1620 avent governat y regit en lo dit bisbat cerca de vuyt anys, y en los dos vint y sis anys ab molta prudentia y saber com la llarga experientia y ses obres an donat y donen testimoni; esta sepultat en un sepulcre o, tumulo de molt gran Cost lo qual ell a sos propris gastos

se mana de Vida sua fer en lo capdevall del cor de la seu de barcelona, a be que entenem nol ha vist acabat, empero ha dexat orde se acabe. Requiescat In pace.Amen. — En lo vas o tumulo està gravada y pintada la Istoria y martiri de Sta. Eularia, ab molta subtilitat y primor y se enten li costa o, costara posat tot a punt, mes de set o vuyt milia lliures barceloneses. Pero no si es may enterrat per no haverho volgut lo capitol de Barcelona y haverho pledejat Don Francisco Sans son nebot ab dit capitol molts anys.

MICER OLIBA (Full 67 v.): En aqueig temps ysque tambe desta Vila y terra pera aiudar a Sa magestat en lo govern de sos regnes, ademes del dalt nomenat, Lo doctor, micer Anthoni oliba fill de T (tal) oliba del lloch de querol terra de Cerdanya, home molt singular, donat a les lletres y gran doctor com donen testimoni les obres ha scrites, so es Tres Tomos grans de actionibus y un Tomo sobre lo Usatge alium namque de jure fisci, sens altres que no son vingudas a notitia de tothom per no haverlas donadas a la estampa.

Legi molts anys en la Universitat de barcelona y servi a sa magestat en moltes parts de Jutge y fonch apres provehit Jutge del real consell en lo present Principat en lo qual carrech servi a nostre Sr. Deu y a, sa magestat molts anys molt rectament: mori en dita Ciutat y en aquella esta enterrat. Anima eius requiescat In pace. Amen.

MICER FRANCESCH SANS (Full 67 v.): També fonch en aqueig temps anomenat y provehit per sa magestat en doctor del real consell del present Principat lo doctor micer francesch sans germà maior del sobredit Sr. bisbe sans, fill del dalt nomenat m^{o} francisco sans desta vila. Servi molts anys a Sa magestat en lo Consell de Cathalunya y despres lo provehi sa magestat, advocat fiscal del Consell supremo de Arago y apres en Regent de cort y empleal axibe sa magestat en Visitador del regne de Arago en lo temps de la revolutio de Anthonio Perez, y despres en Visitador del regne de Leon. Mori en madrit ahont esta enterrat; anima eius requiescat in pace. Amen.

DON JOAN DE QUERALT (Full 68): En aquestos temps, emplea axibe sa magestat al Sr. Don Joan de queralt fill del Sr. Don Jayme de Queralt, tots desta Vila naturals, en governador dels comptats de Rossello y cerdanya, y Capita de Cavalls, y apres governant com governà molt be y ab molta prudentia y saviesa, lo anomenà y provehi sa magestat en governador de Cathalunya en lo qual govern avent també regit molt be com de un tant principal cavaller se pot pensar mori y esta sepultat en la capella de st. Miquel de barcelona. — Anima eius requiescat in pace. Amen.

MICER FIVALLER (Full 68): Tambe en aquestos temps poch mes o, nenos provehi sa magestat al doctor micer T. fivaller cavaller desta

CASA DE CULTURA - PUIGCERDÁ
CAJA DE PENSIONES PARA LA VEJEZ Y DE AHORROS

Biblioteca Comtal de Puigcerdà

vila, en advocat fiscal de la audientia de Mallorca, lo qual a molts anys serveig alli a, Sa magestat en dit carrech, y per portarse tant be en lo dit servey se enten, la Islla ha suplicat a sa magestat, sia de son real servey no mudarlo: viu vuy encara, al primer de Mars *1619* en lo qual se scriuhen y fan les presents y devall scrites memories per mi Gaspar Mauri notari y altre dels consols lo present any desta Vila de Puigcerda: nostre Sr. sia servit dexarlo ben perseverar en servir a sa magestat en aqueix y altres maiors carrechs ab la prudentia y parts que de persona tant benémerita se spera. Amen.

MICER JOVER (Full 68 v.): No menos se servi sa magestat tambe casi en aquexos matexos temps, nomenar y emplear en doctor del real consell primerament criminal y apres Civil del present principat de Cathalunya al doctor micer llorens Jover, natural desta Vila, fill de m^{o} Tal Jover q^{o} *(qondam)* de la matexa Vila, lo qual per ser tant gran doctor lo emplea molt Jove sa magestat en la audientia y consell real. Lo qual per sa poca salut possehia, es cert recusa merce maior, y mori en aqueig carrech de molt bona edat en barcelona; fonch aportat son cos en Puigcerda y fonch enterrat ab la pompa y auctoritat convenia, en lo fossar dels Jovers en St. augusti de la present Vila.

«*MICER ROBI Y COLL.* (Full 68 v.): Lo doctor micer Rafel Rubi y Coll isque gran studiant de Salamanca; fonch fill del Sr. Joan Rubi, busgès desta vila: per ser tant avantejat, molt Jove lo emplea sa magestat en son servey en lo real consell del present principat de Cathalunya civil sens passar primer per lo Criminal, senyal molt gran de la gran certitud tenia sa magestat de son saber: mori Jove, en barcelona, esta sepultat: anima eius requiescat In pace. Amen.»

MANEGÀT (Full 69): Lo molt Illustre y Rnt. Senyor Hyeroni Managat doctor en drets del consell de sa magestat y son canseller en chatalunya, fill del q^{o} (quondam) m^{o} Rafel managat, de puigcerda, essent canseller y sagristà de tortosa mori en barcelona a 13 de desembre 1588, lo qual antes fonc canonge de barcelona, y essent canseller renuncià los bisbats de elna y tortosa: esta enterrat en la capella de St. Antoni de padua, monastir de st. Agusti de Puigcerda, sepultura dels Managats.

EXHORTACIO (Full 69)

A aparegut estar en son lloch continuar en est llibre, estes memories per ser estes persones naturals desta Vila y aver honrrat ab ses lletres, parts y virtuds esta llur y nostra patria y pera que tambe estes memories donen animo als pares que ho poran suportar de que procuren en fer studiar sos fills, pues lo enteniment dels naturals desta terra y Clima de aquella los acompanya (precehint primer la voluntat de Deu

nostre Sr.) a que reisquen homens de bon ingeni de hont redundarà sis fa gran servey a nostre Senyor, onrra y profit per ells y be y utilitat a sa patria: placia a nostre Sr. sia axi tot per al seu st. servey. Amen Jhs. (Jesús):

(31 Març 1621): *MORT DEL CHRISTIANISSIM SR. REY DON PHELIP DE AUSTRIA, SEGON DE AQUEIX NOM, QUI HAYA GLORIA* (F. 69 v.)

FELIPE DE AUSTRIA: Als XXXI y derrer del Mes de Mars Any de la natívitat de nostre Sr. Deu Jesucrist 1621. Mori en Madrid La Magestat del Rey, Don, Phelip de Austria segon de aqueix nom christianament rebuts tots los sancts sagraments de nostra S^a Mare iglesia, y tonc son fi tant catholic y exemplar quant ho fonc sa vida. La Magestat del Rey Phefelip Tercer son fill y successor scrigue a esta Vila Una carta molt complida donantli part de dita mort y de sa gran perdua y tristesa encarregantli fes la demostracio pia de dols y honrras com be esta Vila en consemblants occasions havia acostumat. La qual reberen los señors consols Juntament ab altra de sa Exª lo Duch de alcala les hores Virey en lo present Principat als 25 de Abril dit Any y aquelles trobaran Registrades en lo Registre de dit Any de la present casa a les quals se ha relacio.

Lo endema que fonch à 26 de Abril dit Any los molt Magnifichs señors Consols qui heren m^o Miquel Pere m^o Rafel cadena m^o Guillem Ravia floquet y Pere Martir fabra tingueren consell y publicaren dites cartes, nomenaran m^o Joan Managat Burgues y a les hores mustasaff de la present Vila y a m^o Pere Travi mercader de la matexa Vila per a posar en punt y encaminar tot lo que se havia de fer en consemblant occasio y nostres passats tenien acostumat de fer y han fet com en dit consell apar al qual se ha relacio.

Uns pochs dies apres reberen dits señors consols altra consemblant carta de sa Magestat donant avis del mateix; tingues altre consell per ser dit Travi fora de la present Vila y terra y aparexer convenie Les persones que devien encaminar les funeraries y honrras que no suffriran dilassio per fer los gastos convenients per lo Ja dit effecte fossen tres anomenaren dits senyors Consols a m^o Rafel Foradada m^o Gaspar Mauri notari Public de dita Vila. Los quals juntament ab dit Managat Ja en lo Primer consell nominat Procurassen se posàs a degut effecte.

1621: *COR DE SANTA MARIA* (Full 70)

En lo matex Any, 1621. Fonch fet lo cor de santa Maria de La

present vila so es que Paga part dell lo Rnt. Collegi y part la Vila y lo demes, de Caritats de particulars ques aplega per la vila a so es lo que toca al Cor y los Revoltons de cada part del Cor se feran dels dines del Basi de la obra de nostra senyora en Los Anys 1622 y 1623, essent obrés y basinés m^{o} Honofre domenech silursià y Pau Calvet Botiguer. Tot ab consentiment de los Srs. Consols, a sa Memoria.

(Maig 1624): *DESENROCH DE CASA* (Full 70)

Lo Any 1624, en Lo Mes de Maig, vingueran unas Plujas que duraren .8. o/.10. dias que cadel dia pluia Molt y en lo Carrer de la Boveria de la present vila se espalla una Casa A las dos oras de la Matinada la qual y sotarra sinch personas, qui eran Mestre Jaume lleo, espaser, y sa Muller dos Fills y una filla per quant estant tots al llit lo llosat y sostres, de dita llur Casa los Caige (sic) de sobre, que Ninguna persona los pogue ajudar y los trageran Bons y morts del llit tots sinch, en lo qual desenroch tambe Caigue part de la Casa de M^{o} Benet mos, de dit Carrer; aso per nota que los que vindran fasan visurar Las Casas Perillosas.

JHS. Maria 1624. — PRESSA DEL CONSOL DE LLIVIA (Full 70 v.)

Lo Any *M.DC.XXIIII.º*, essent Consols de La present Vila, de Puigserda Mr. Rafael Morrer Dr. en lleys, Juan Pera Montegut, Pau Calvet y mestre Miquel soldevila sastre tenint Alguns avisos y cartas de sa Ex^{a} lo Bisbe de Barçelona que era Vis.Rey. de Cattalunya dit Any, de Novas de guerra ab lo Rey de Fransa ab las quals manava a dita Vila y Consols tinguessan Bona guarda en Las murallas, y per quant dita Vila de Puigcerda, avent-y guerra o/, suspita della pot fer venir los pagesos de la terra de Serdanya a fer guardas en Las ditas murallas conforma esta ordenat y sententia na aguda de La Real audientia dita Vila com appar ab ella, y avent fet Manament a Los Sindichs de la terra fessen venir dits Pagesos a la Guarda y sent-y ja vingut lo quarter primer de Un Sindich, quant Toca a fer venir lo quarter de llivia y se avia fet manament al Sindich de dit quarter qui era tal Maranges de dita vila de llivia nols volge (sic) manar pretenent fer se ells llurs guardas, a llivia y axi, vent la obbligatio que ells tenen en venir tambe com los demes, a fer ditas guardas, determinaren Los sobredits Consols y consell de Guerra de la present Vila en fer aRestar lo sobredit Sindich Maranges en Penas de sinch sents ducats per Puigcerda, y no obstant axo, no volian venir y vist per dits Srs. Consols y Consell la Innobedientia de tots de llivia Resolgueran en Capturar .o/. fer-lo Cap-

turar a hun Consol de llivia qui era las oras Guillem Calva consol primer de dita vila de llivia.

Lo qual fonch pres per Lo senyor francisco Comelin qui era Las oras veguer de Serdanya y estige (sic) a la presso, mes de vuit dias, y per aso y altres negosis, fonch enviat en Barcelona A m^{o} Rafael foradada Com A sindich per a tractar ab Sa Ex^{a}, dit negosi, qui era Las oras, lo Bisbe de dita Ciutat, Santis, y Informat del Cas y vista la sententia se obtinge sobre dit negoci en temps passats, dige que avim fet Molt Be de Pendre dit Consol y ab carta Los mana vinguessan a las Guardas de ditas murallas de Puigcerda y ells vingeran las nits los tocava llur Tanda y dit consol de llivia fonch tret de la presso. Com de tot mes llargament apar ab los Consells de Guerra se tingueran en la casa del consolat per dits Srs. Consols y Consell.

Jhs. Maria. † *1624. — CANCELLER* (Full 71).

En lo matex Any A XX de Agost vingue en La present Vila, de Puigserda Lo senyor aBat de sant Miquel de Cuxa y Canseller de Cathalunya qui era Don Pedro de Puig mari, al qual para Casa lo señor Juan Manegat en Lo carrer de Sta. Maria en Casa qui era de La pubilla Puig y vuy sua, a La qual vinguda exiran a Resebirlo dos Consols segon y Ters.

(1633): *ORGUE* (Full 71)

EN Lo Any de 1633. Foren Extrets en consols los molt Magnifichs señors Benet Puig Burges Pau Mijavila mercader y Rafel Rufasta y en lo temps de llur Consulat fonch fet lo orga de la iglesia Collegial y Parrochial de la present Vila de Puigcerda.

(5 Octubre 1637): *GOVERNADOR DE CHATHALUNYA* (Full 71)

Als 5 de octubre 1637. Arriba a la present Vila lo Sr. Alex de Marimon Governador de Cathelunya y als sis de dit Inseguint consell li fonch feta embaixada per lo Sr. Consol Ters acompanyat de molts Senyors Proms.

Als XX de Maig 1639 arriba a la present Vila dit Sr. D. Alex de Marimon per occasions de necesitats de Guerra. Per la qual occasio enviat per sa Magestat se a consellat que conforme lo perill en que estam se li fassa embaxada per dos senyors Consols segon y ters.

(7 Gener 1639): *PROFESSONS* (Full 71 v.)

En Lo Registre del Any *1638* a 7 de Janer - 1639, hi ha Una carta de sa Magestat y altra del Sr. Bisbe de Urgell ab les quals se mana se façan Tres profesons Votadas per sa Magestat, quiscun Any perpetuament, so es lo die de nostra S^{a}. de Agost y de nostra S^{a} de setembre y die de St. Jaume Apostol en contemplatio del Vot del Rey nostre Sr. per la Victoria de fonte Rabia en dit Any *1638* alcansanda contra lo Inimich frances.

(9 Juny 1639): *INVASIO FRANCESA* (Full 71 v.)

Al 9 de Juny 1639 Entra ab Gran stol de Exerssit de cavallaria E Infantaria francesa el Princep conte y Duc de Lui, per la part de opol. Lo qual Castell se li rendi. Deixa citiat Salssas y corregueren tota la salanca ab molt Gran ruina devastatio de iglesias y totas altres asiendas prenent Clayrà, stagell y tots los llochs de la Salanca arribant fins a mija llegua de Perpinya.

(1642): *POU DE LA NEU* (Full 71 v.)

En lo any mil sis cents quoranta y dos essent consols los molt Magnifichs señors Lo Dr. en medicina Anthoni Prada Pau Mijavila Rafel Montell y Joan Maseres, se feu y construi lo pou de la neu cerca lo rech Real de la present Vila, lo qual encontinent fonch acabat se arrenda per dits señors consols a Domingo Ripoll sastre per temps de dos anys y per lo preu de sinquanta y set ducats y mig per dits dos anys.

(14 Novembre 1642): *LLAMP A LA TORRE DE STA.MARIA* (Full 72)

Als 14 de novembre del any *1642* entre les nou y deu hores de la matinada feu un grandissim tro y lo llam feri a la torre de la iglesia parochial de la present vila baxà per la torra avall y espalla part de la porta major que mira al hospital y tambe la escala del cor y estant dient hores al cor de bax los capellans, los trossos isqueren de dita porta y escala del cor los pensà danyar y causà gran estruendo y tambe trosseja totes les cadenes del rellotje que baxan de desde dit rellotje fins a les campanetes dels quarts qui son al cor de dalt y en dit temps per los molts dies continuos que plogue y-hague grans aiguats per assi y tambe per tot Cattalunya, y causaren grans danys.

(Agost 1643): *TARDANSSA DE ANYADA* (Full 72)

En lo mes de Agost *1643* per raho de esser tant tardana la anyada y per les moltes plujes se alsaren al temps del segar, no fonch possible poderse valer de la anyada fins als principis de setembre y esta Vila y terra se veren ab tan apreto que si no fos estat la provisio de blat vell y havia al pallol los segadors sen havien de tornar per no haverhi leshores altre blat en tota la Vila y terra, y se hauria patit gran fam y dit blat del pallol se anà distribuint ab pa per dita vila y terra.

(30 Octubre 1643): *SALAMO* (Full 72 v.)

La vigilia de tots sancts del any *1643* se posa en la iglesia parochial (sic) de sancta Maria de la present vila lo salomó de bronse lo qual envia desde Barcelona mº Balthezar Gilbert mercader remes als señors consols donant aquell per devotio per a que lo fessen posar y cremar devant lo sanctissim sacrament.

(14 Gener 1644): *ABAT DE ST. GENIS DE FONTYNAS* (Full 72 v.)

Als 14 Janer 1644 se tracta en lo consell tingut dit die sis donaria lloch al Sr. Abat de St. Genis, fr. felip fita per a tenir strado a les grades del altar major de la parochial iglesia desta Vila diumenge als 17 de dit en la missa nova ha de Cantar mº felip font nebot de dit St. Abat, y se resolgue no se li donàs tal lloch per obviar molts encontres se porien succehir, pus no se era acostumat ni se havien trobat ninguns exemplars en lo llibre vert ni en altra part.

(Maig 1645): *SENTENTIA* (Fug 72 v.)

Als... del mes de Maig 1645, fonch penjat en la plassa major de la present vila, francesch Bort, home serraller natural de fransa habitant en la Vila de Bellver, per haver fabricat sisens y ardits de Barcelona y menuts de Puigcerda.

(1645): *VICARI GENERAL DE URGELL NO TE LLOCH A LAS GRADAS DE LA IGLESIA* (Full 73)

Lo die del corpus de *1645* Lo reverent Sr. mossen Andreu escales lloctinent de vicari general de la present diòcesi de Urgell trobantse en esta vila pretengue lloch de asentarse en cadira a les grades del altar major de la parochial desta Vila mentres se celebrarian los officis y

tenintne notitia, los señors consols procuraren ferli pressentir no permetrian tal y per fugir encontres se acontentà dir la missa major.

(1645): *NOTA PER LA JURISDICTIO DEL GOVERNADOR* (Full 73)

Havent presentit los señors consols que lo señor Veguer desta Vila en virtut de certes lletres del señor Governador dels presents Comptats sen a-portades de la present vila, a la vila de Prada, o, codolet la persona de contesina costa filla del magnifich mosen franscech Pere Costa y de la S^{a} Victoria sa muller, entenent havia fet prejudici als privilegis desta Universitat, feren presentar, instant lo syndich, una requesta al dit señor veguer, lo qual respongue que no entenia haver fet preiudici per no tenir notitia de privilegis que obstassen tal, que a haverla tinguda no hauria exequutat ditas lletras y que attes li havia constat dels dits privilegis los observaria inviolablament, offerintse en revocar lo fet fins les hores; consta de dita requestas y resposta en la plica del any *1645*.

(16 Abril 1649): *INQUISIDOR* (Full 73 v.)

A 16 de Abril *1649* arriba a esta vila lo Sr. Canonye ferran Inquisidor mayor del present Principat y comptats per visita general y posà en lo monestir y convent de St. augusti, y inseguint deliberacio de consell tingut als 17 de dit se li feu enbaxiada per part de esta vila donantly la benvinguda; y anar lo Sr. consol ters Jaume Vilar acompanyat de alguns promps y se ly tracta de Senyoria per venir com a Visitador general y cap del consistori, y lo endema que fonch terser Diumenje de dit mes feu antendrer als Sr. consols que ell volie asistir en lo offici y publicacio del cartell que per part de La Sta. Inquisicio se havie de publicar dit die en la Isglesia de Sta. Maria de esta vila, anarlo a sercar per anar y acudir en dit offici los Srs. consols segon y quart, y sel posaren en lo mitx acompanyats de alguns proms, y sent en dita Isglesia se tingue algunes difarensias sobre que dit Sr. inquisidor volie acompanyar la professo y volie lloch entre lo Sr. veguer y consols en cap; y dits Srs. consols nou volgueren consentir perque en aquexia forma aurie aparegut que precehie a la Vila y axi mateix volgue se ly donas a ell primer la pau y se resolgue que ell dexàs de anar a la professo com en effecte dexà de anarhi, y en lo de la pau se adverti que pus lo Sr. veguer estave junt ab los Srs. consols nos fehie ningun preyudici a la Vila, pus primer la reb lo veguer que no los consols. Y despres acabat lo offici lo tornaren acompanyar los dits Srs: consols segon y quart ab alguns promens fins a la porta que entren als claustres y sels feu poca

cortesia a dits Srs. consols perque lo secretari qui ere fra lluis Alosi nos dignà acompanyar a dits Srs. consols fins a la primera porta de dit convent y per so se fa la present nota. Y dit Sr. Inquisitor quant se celebrà lo offici se assenta al presbiterat cerca la porta de la sagrestia ab una cadira y dos coxins y lo secretari y demes a les espalles al banch que es cerca la segristia.

(1 Abril 1649): *SANT DOMINGO* (Full 73 v. y 74)

Lo Dijous sant que comptavem al primer de Abril del any *1649* inseguint la consuetut antiga lo molt Magnifich Sr. micer Jaume morer consol en dit any en segon grau de la universitat de la present vila de Puigcerda acompanyat de alguns proms, despres de haver acistit en companyia dels demes Srs. consols sos companys en la Iglesia collegiada y parrochial de Sta. Maria de la present Vila dempres De ser enserrat nostre Sr. al St. monument se parti dit sr. consol morer y anà en la Isglesia de St. Domingo de esta Vila per asistir al mateix acte conforme se ere acostumat tots anys, y a la que dit Sr. Consol morer fonch en dita Isglesia volent asistir en lo dit acte y testimonial pera augtorisar aquell alguns religiosos de dit monestir y convent digueren a dit Sr. Consol morer se retiras del puesto haont se ere posat, que en aqueix convent no es practicave tal, del que dit Sr. Consol morer se admirà per voler ells innovar lo que fins aleshores havien acostumat y practicarse axi en los demes convents de esta vila y demes poblacions de catalunya, y lo mateix die dempres de haver dinat ne dona part de dit fet als demes Sres. Consols sos companys y admirats dits Srs. consols de tal novedat y que dits religiosos havien recusat fer una cosa tant justa y per tots los pobles de catalunya observada, inseguint lo parer de alguns Srs. promens dits Srs. consols enviaren per part de esta universitat al Sr. Rafel Domingo Vidal mustasaph en dit any de dita vila acompanyat del Sr. Rafel oliba burges per fer enbaxiada al Rnt. pare prior de dit convent qui ere lo Rnt. fra francisco masfraner y demes religiosos fentlos entendrer que esta universitat havie fet lo degut sentiment de semblant fet suplicant a dit pare prior fos servit dir que ere estat la causa de semblant novedat y tornat lo dit sr. mustasaph a esta casa consular referi la dita enbaxiada y digue que lo dit Rnt. pare prior cridats los demes religiosos ly digue que devie ser estat descuyt del pare celebrave lo offici y que ly havie pesat molt empero que lo endema divendres St. dit Sr. Consol morer fos servit tornar en dita Isglesia que ells lo cridarian de bona gana pera que asistis en dit acte y fer testimonial de aquell y que si dit Sr. Consol morer ne gustave, ly donarien la Clau del sagrista en cars no ny hagues de altre. Y axi dit Sr. con-

sol morer lo endema divendres St. Dempres de ser acabat lo offici en Sta. Maria acompanyat de alguns promens sen ana en dita Isglesia de St. Domingo per acistir en dit acte, y los dits Rnts pares faltaren a la paraula havien donada a dit sr. Mostasaph y no cridaren a dit Sr. consol morer; y vist dita descortasia ab consell de alguns proms se deliberà que los Srs, consols no anassen consularment en ningun offici se celebràs en dit convent fins per part (de dit Convent) se hagues donada deguda satisfactio a esta universitat, la qual no han donada antes be han dexiat de acudir a la professo de bel-lloch que es feu com es costum y a la professo de St. Sebastia a les quals foren convidats per dit sr. mostasaph en nom de esta universitat com se acostuma y en lo registre de consells de esta vila sots diada de 16 de Agost *1649* se trobara la notificacio se feu a dits Rnts. religiosos per part de esta vila de una carta obtingue esta Universitat del molt Rnt. pare provincial del orde de St. Domingo y tambe sels requeri asistissen a la professo de st. Roch a la qual resusaven asitir. Y per so se fa esta nota perque los Srs. Consols que vindran pugan pendrer la resolucio que convindra per la reputacio de esta universitat, y tambe advertiran que lo procurador de dit monestir de St. Domingo tingue atreviment de traurer cartell de excomunicacio contra les srs. consols de dit any per la cobransa del censal que esta vila los fa no obstant lo Clavari sels era ofert en pagarlos y quant dits Srs. consols ho entengueren y los fonch presentat lo dit cartell de excomunicacio ho acomodaren con los fonch possible.

(12 Novembre 1649): *VEGUER Y CONSOLS. MALS TRACTES PER PART DELS CAPITULARS DE URGELL* (Fulls 74 v. y 75)

Als 12 de noembre *1649* Joan de Tost veguer de Cerdanya y Batlle de Puigcerda, essent consols en dit any Mr. Hyacinto montella Mr. Jaume Morer, Jaume Vilar y Joan soldevila demenà a dits Srs. consols ly declarassen Somatent general per anar a la Vall de aran per quant tenie cartes del capitol de urgell y de Don Alex Semmanat que lo enemich ere entrat en dita Vall y en dites cartes demanaven a dit veguer acudis alli ab 500 homens llistats y ab provisio de pa per expellir lo enemich del que se tingue consell ab ques deliberà sen donàs avis als syndichs de cerdanya com se feu y estant junts dits srs. consols y syndichs en esta casa consular los va dit Sr. veguer requerir y interpellar en scrits ly declarassen dit somatent y dits consols y syndichs respongueren que ells assoles no ho podien deliberar, pero que tindrien consell y de la revolucio ly donarien avis y resposta y obrarian lo que dit consell determinaria y dit veguer en continent feu publicar unas crides que tots

los homens de quatorse anys en hamunt ab ses armes a pena de la vida acudissen lo endema devant sa casa per acudir a dit somatent y a dit socorro y axi mateix ab dita pena acudissen los nobles Cavallers militars y feudataris, y lo consell de esta vila va deliberar que no obstant esta vila se trobave fent servey en rao de la Conpanye havie feta y enviada en Barcelona se donassen a dit veguer Cent ducats per quinse soldats pagats per quinse dies per anar en dit socorro y la terra ly donave trenta homens y no sen tingue dit veguer per Content, ans lo endema feu publicar segones crides en la forma dalt dita y se parti per dita Vall de Aran, y per part de esta Vila y terra de Cerdanya acudirem en Barcelona als Srs. Diputats representant les vexasions fehie dit Sr. veguer ab semblants edictes y que no les podie fer per ser contra constitucio y pactes jurats per sa Magestat Cristianissima y assenyaladament al capitol 15, y fossen medianers los dits Srs. Diputats com ho feren que lo sr. regent scrigue de part del real consell a dit veguer que revocas dites crides com se feu y sen va llevar acte: es en lo registre de dit any. Y lo capitol de urgell senti mal no acudissem ab somatent y dempres pochs dies dempres arribaren a esta Terra de Cerdanya y batllia de Bellver dos tercios de cavalleria lo hun de xali y lo altre de la fasa los quals allotjaren en dita terra y batllia los quals y estigueren lo de la fasa mes de tres mesos y lo altre mes de dos.

Y se tingue noticia que los Srs. Capitulars de Urgell y dit veguer havian instantnos arribassen dits dos tercios qui causaren gran dany a esta terra de Cerdanya, del que sen fa la present nota per a que entenga esta vila y terra lo amor nos tenen dits Srs. Capitulars y tambe se adverteix que dempres de alguns dies que dits dos tercios se trobaren en esta terra de Cerdanya ab bons medis alcansa esta vila despatx per a que lo tercio de xali anas a alotyar a la seu de urgell y sa vegaria, y per enviar y donarlos noticia de dit despatx se envia en dita Seu de Urgell a m^{o} Joan Rafel farran notari de esta vila y arribat alla dempres de ser tornat a esta vila referi que algun de dits Srs. Capitulars lo tracta molt mal de paraules y digue molt mal de esta Vila y de alguns particulars y no pararen fins que retornaren dit tercio de xali qui retornà a esta terra pochs dies despres.

(Hivern de 1649 a 1650): *APASIBITAT DE TEMPS* (Full 75 v.)

Se fa nota que en tot lo dit any *1649* ny fins a la vigilia de nostra S^{a} de marts del any *1650,* Consolat de dits Srs. micer Hyacinto montella micer Jaume morer Jaume Vilar y Joan Soldevila, no neva en esta terra de Cerdanya, cosa que causa molta admiracio per ser la terra tant freda y nevar tots los anys ab molta abundancia y feu en dit any tant apa-

sible Ivern que en lo Dijous gras de dit any per fer tant de calor se trobaren dos minyons qui nadaven en lo riu de Segre cerca les palanques de Aya, cosa que causa admiracio y may vista y per so se fa esta nota.

(2 Abril 1650): *SANT DOMINGO* (Full 75 v.)

Se fa nota y advertencia que lo encontra tenie esta vila ab los pares y religiosos del monestir y Convent de St. Domingo lo qual esta llargament descrit al present llibre dos fulls atràs del qual encontre y disgust los Srs. Consols del any *1649* en tot lo any de llur Consolat no anaren consularment en dit convent, esta acordat a tota satisfactio de la present Vila com se pot veura al registre de Consells del any *1650* sots diada de 2 de Abril y axi lo endema 3 de Abril que fonch diumenye los magnifichs Srs. consols de la present Universitat qui eren micer francsico Pi, Domingo Garcia Sebastia fabre, y Guillem Esparnay acompanyats de alguns senyors promens consularment anaren en dit convent per oyr lo sermo y miserere que se havie de dir dit die en dit Convent y los religiosos mes vells de dit Convent so es lo para suprior qui ere fra Pere martir maseres, fra Palmarola, fra Girmes, fra felip farreres y altres isqueren a recebir a dits Srs. Consols fins a la porta forana de dit sementiri ab demostracio que donaren de la alegrie havien tinguda de que dit encontre fos acordat y de que dits Srs. Consols fossen arribats en dit convent y los acompanyaren fins al banch haont dits Srs. consols acostuman assentarse y los donaren aigua beneyta y al volersen tornar dits Srs. consols dits Rnts. pares los tornaren acompanyar fins haont eren exits ha rebrerlos que fonch en la porta mes forana de dit sementiri donant grans demostracions de alegria. Lo qual encontre se concorda per medi de algunes persones de esta vila zeloses del servey de Deu quietut de esta vila y Dit Convent.

(5 Maig 1650): *SEQUEDAT PER FALTA DE PLUYES Y PROFESSONS Y PREGARIAS* (Full 76)

Lo any *1650* essent consols los molt magnifichs Srs. micer francisco Pi, Domingo Garcia, Sebastia fabre y Guillem Esparnay per raho dels grans exuts quey hague en dit any, que apenas plogue vingue a pique de perdrerse la anyada que ab prou treball la primavera y estiu los molins de Cerdanya no podien moldrer, y per falta de aigua ny ague molts no podien anar y sent ja en lo mes de Maig y vehent dits Srs. Consols tanta sequedat en la terra acordaren ab parer del Consell se fessen professons y se comensa en la parrochial a 5 de dit mes de Maig de

fer offici solempne y pregaries per pluyas asistint los religiosos de St. Domingo y St. Augusti, y tot lo poble en dit offici y pregaries; a 6 se ana semblantment a St. Domingo y se digue solempne offici y se feren pregaries, a 7 se ana a St. Augusti en la dita forma, a 8 se ana en lo Convent de les monyes de Sta. Clara ab professo solemne asistint los Rnts preveres y religiosos, a 9 se ana a St. Jaume de Rigolisa aportant lo cap de St. Jaume ab semblant professo y se digue offici y se feren pregaries y los parayres acudiren ab lluminaria en dita professo com tenen acostumat, a 10 se acudi ab ditas professons y pregaries a nostra S^a de gracia, a 11 se acudi axi mateix a nostra S^a del Roser, a 12 se acudi a nostra S^a dels angels axi mateix; y vehent en tots estos dies no havie plogut se tragué nostra S^a de la Segrestia y se aportà per la vila ab professo solempne acudint les Confraries ab lluminaria y los Srs. Consols ab ses atxies, y tornats a S^a Maria se feu solempne offici y pregaries y se dexa per alguns dies en lo altar mayor ab lluminaria que quiscuna confrarie havie aportat alguns siris y los fehie cremar y la vila dona alguna cosa per adiutori de la cera al segrista, en los quals dies plogue sufficientment del que tot lo poble y Cerdanya tingue gran goix y dempres fent la matexa professo y offici se torna dita nostra S^a en son lloch y capella acostumada.

Y en dita primavera y hague molta falta de blats que a no ser la provisio y intelligencia tingueren dits Srs. consols es cert que moltes persones se avien de perdrer de fam en tant que des que dits Srs. consols foren extrets fins a la Cullita se tingue pallol en esta vila de haont se provehi tot Cerdanya y montanyes y lo blat ana a tant excessiu preu que per Cerdanya sen donave nou o deu ducats de la carrega cosa may vista en esta terra, si be dits Srs. consols ab sa bona diligencia y cuydado conservaren lo preu en dit pallol a dos y a tres ducats menos del ques venie per Cerdanya.

(Al marge): En lo Registre del any *1664* als 11 de Juny se trobara altre exemplar axibe posat ad longum de Pluja, essent consols los molt magnifichs Srs. Rafel Manegat Andreu Pera, francesch Verges Joan Colom.

(1650): *PESTA, FAM Y GUERRA* (Full 76 v.)

Y en dit any (1650) y hague molts Contagis de pesta que Deu nos guarde, per diffarents poblacions de Catalunya que los affligits de dit contagi eren mes de vint y quatre poblacions particularment Girona y Olot y tot lo any se tingue de fer guarda de morbo en esta vila y fou gran misericordia de Deu nostre Sr. que al temps de las segas de esta terra nons succehis alguna desditxa per venir molts treballadors y se-

gadors de les partides del Emporda en las quals regnà molt dit contagi y dempres de ser passat dit contagi en dita vila de Olot se tingue nomina que les persones que eren mortes en dita vila passaven de quatre mil axi que dit any fonch molt desditxat per tenir en lo Principat de Catalunya pesta fam y guerra y per ser dit any tant steril dits Srs. Consols tingueren de fer provisions de tots viures y tingueren grans treballs.

PESTA. — Y en los mesos de janer y fabrer del any *1650* se tingue noticia que en la ciutat de Barcelona ere arribat dit contagi com de fet y fonch, si be ab la ayuda de Deu y vigilancia y bon cuydado dels Srs. Consellers de dita ciutat no fonch cosa considerable, si be per temor de dit contagi los que fugiren de dita Ciutat passaven de set o, vuyt mil persones.

(Novembre 1650): *LLEVA DE SOLDATS* (Full 76 v.)

En lo mes de 9bre (novembre) de dit any (1650) se tingue de fer lleva de soldats per anar al socorro del siti de la ciutat de tortosa, gastà la Vila passades de onse centes lliures barcelonesas com se pot veurer ab los Comptes dona lo capita de dita Companya Antoni Canal.

(29 Juny 1650): *PEDREGADA* (Full 77)

En lo dit any 1650 als 29 de Juny die de St. Pere y Sant Pau Caigue tant grandissima pedregada en Cerdanya ques judicave sen avie aportat tota la anyada per durar gran rato dita pedregada y caurer pedres tant grosses com si fossen ous de coloms en tant que se apedregaren vint y dos termens en Cerdanya, en aquelles noy resta apenas res ques judica sen havie aportat dita pedregada passades de Dotse mil carregas de blat, cosa molt llastimosa.

(Al marge, diu): Tambe a 15 Juliol *1704* entre las 6 y 7 de la tarde (caigue altra pedregada).

(1650): *ESTERELITAT DE BLATS* (Full 77)

Y vinguda la cullita de dit any (1650) per haverhi falta de blats per tot Catalunya y patir molt de fam, passats un o dos mesos altre vegada fonch forsos que la vila tingues pallol ubert per tota esta vila y Cerdanya y ere tanta la cupdicia dels forasters en venir a Cercar blat en Cerdanya donantne lo que volian de preu que tement esta vila que lo blat no vingues a faltar en lo pallol y per sustento dels naturals y habitants de esta vila y terra fonch forsos averse de fer vedas y prohibicions de blat de Cerdanya y se tingue de posar guardes per tots los passos, y

ere tanta la cupdicia dels forastres que de totas parts de Catalunya venian a cercar blat ab motiu de que aportaven provisions en esta vila y terra, que donaven del blat tretse o quatorse ducats de la carrega, si be en lo pallol dits Srs. consols sempre procuraren se pastàs a preu molt acomodat per ser benefici del poble, y per quant la mayor treta de blats ere per la part de Rossello ab parer del Consell fonch forsos en lo mes de febrer del any *1652* anàs dit Sr. Consol Domingo Garcia ab un syndich de Cerdanya asistit del sotsbatlle en la perxa per guardar dit blat no isques en tanta de manera, y lo que en asso succehira se anira scribint per havant:

(Febrer 1651): *QUESTIO ENTRE LOS DE FONTPEDROSA AB ESTA VILA Y FA PER LA JURISDICTIO DEL GOVERNADOR* (Full 77 y 77 v.)

En lo mes de febrer del any *1651* Consolat de dits Srs. micer francisco Pi, Domingo Garcia y Sebastia fabre, en lo mes de fabrer succehi que per raho de haver feta aprehensio de tres carregas de blat les gardes del blat per esta vila elegidas, a Dos particulars de fontpedrosa trobats aportarsen aquelles de la present terra de Cerdanya sens polissa de dits Srs. Consols Contravenint en asso al thenor de les Crides fetas publicar per la vila prohibint la treta dels blats de Cerdanya segons serie y thenor de reals privilegis a la present vila concedits. Los syngulars de fontpedrosa detingueren en dit lloch alguns matxios y carregas de manteniments de alguns particulars de esta vila y terra sentintse gravada de tals procehiments esta vila ab parer del Consell se determina se enparas sen sis matxios se trobaven dins esta vila de alguns particulars de fontpedrosa com de fet se enpararen y axibe ab altre consell se determina que lo dit Sr. consol Garcia acistit de un syndich de Cerdanya y del sotsbatlle de esta vila anàs a la perxa per impedir totalment als de fontpedrosa que nols passàs blat per llur subvencio com de fet y ana y estigue en dit pusto (sic) ab dos vegades divuyt dies inpedintlos la treta del blat Considerant que per eix cami los de fontpedrosa vindrien a fer la deguda submissio a esta vila, y sels prohibi que los dits singulars de fontpedrosa no passassen a esta terra de Cerdanya ny present vila pera aportarsen provisions y en est temps feu la vila que tots los traginers de Cerdanya anassen a cercar vi en manresa, del qual en dit any y havie molta abundancia, y com las vegarias de Conflent en esta ocasio tinguessen necessitat de blats y per Causa de dita prohibicio nos poguesen subvenir escrigueren moltas Cartas a esta vila suplicant estas cosas se adobassen y los donassen alguna treta per subvenir a llur necessitat al que la Vila scrigue que los encontres tant voluntaris que los de fontpedrosa havien

volgut tenir ab esta vila no donaven lloch a llur peticio fins los de fontpedrosa hajessen feta la deguda submissio de llurs mals procehiments a esta vila, y vist asso per los de Conflent, convocaren tots los Consolats de dita vegaria en vilafranca de Conflent y enviaren tres ayndichs a esta vila pera procurar lo degut assiento a estas cosas que foren lo hun de vilafranca, altre de Prada y altre de Vinsà y arribats a esta vila suplicaren a dits Srs. Consols y Consell que ditas cosas se adobassen y juntament los subvinguessen de algun poch de blat per subvenir a llur necessitat y lo Consell resolgue que per acomodarse dits enpenyos y diferencias que los de fontpedrosa havien procehit tant de fet y sens conexensa de Causa, que ere menester que vinguessen a esta vila a donar tota satisfactio y juntament restituhir tots los matxios y carregues havien detinguts en dit lloch de dits particulars de esta vila y terra y juntament pagassen tots los gastos havien fet y patits dits particulars de esta vila y terra per la detensio de dits matxios, y axibe ates ells eran causa de estos disgustos pagassen los gastos dels sis matxios que a instansia de esta vila se eran enparats en los ostals de esta Vila de dits particulars de fontpedrosa, y que axi satisfeta y reintegrada esta Vila, les ores los subvindrie en lo que demanaven de treta de blat en lo que loy serie possible, y ab est desengany sen tornaren dits Syndichs de dita vegaria de Conflent y promptament feren restituir a dits homens de fontpedrosa tots los matxios y carregas que havien detinguts en dit lloch, y esta vila lesores torna los sis matxios havie fet emparar dels de fontpedrosa, no volent donar lloch a la presentacio de unas lletras que havien tretas de La Curia del Sr. Governador dels Comptats per la recuperacio de dits matxios ans be feu la vila que dits homens de fontpedrosa renunciassen a la dita causa com se pot veurar llargament en lo registre de Consells de esta vila de dit any y sols sels tornaren los matxios a peticio de dits syndichs y no en raho de ditas lletras de ferma de dret, que esta vila no les volgue admetrer, y al cap de dos o, tres dies arriba un syndich de dit lloch de fontpedrosa qui dona cumplida satisfactio a esta vila del que pretenia y juntament paga tots los gastos havien fets los particulars de esta vila y terra per la detencio que los dits homens de fontpedrosa havien feta en dit lloch com se pot veurar en dit registre de consells y axi esta vila resta reintegrada molt cumplidament en lo que pretenie y les oras sels concedi que poguessen anar y venir los de fontpedrosa en esta vila y terra y se dona lloch a que se portàs algun poch de blat en Conflent a les personas que de alli aportaven provisions de vi y altres a esta vila y terra, del que la dita vegaria de Conflent ne donà grans agraiments a esta vila com se pot veurar ab les cartes scrigue, y per so sen fa esta nota.

(Febrer 1651): *QUESTIO ENTRE LOS OFFICIALS ECCLESIASTICHS Y OFFICIALS REALS* (Full 78 y 78 v.)

E axi mateix en lo mes de febrer de dit any (1651) succehi que anant mº francesch Rufasta prevere y collegiat de Sta. Maria de esta vila a presentar unas lletres emanadas del present officialat de Cerdanya al Sr. veguer de esta vila y son assessor qui eren los Srs. Joan Tost y Puig y micer Andreu Pont, los dits officials reals prengueren lo dit mº francisco Rufasta y lo capturaren aportant aquell en les presons reals de esta vila, de la qual captura se segui grans enpenyos entre dits officials reals, Curia ecclesiastica y Rnt. Collegi dels preveres de esta vila, per quant lo official Ecclesiastich procehi contra dits officials reals fins a la declaracio del Canon: si quis suadente diabolo etc. y se publicaren per excomunicats los dits officials reals tocant cadal die les campanes, y vehent esta vila los negocis tant enpenyats que caminaven a mal per quant se dehie que lo Sr. veguer pretenie fer algun attentat contra dits oficial Ecclesiastich y preveres de dit Collegi si interposa ab parer del Consell lo sr. Consol Garcia ana en companya de alguns promens a tractar estas materias a dits official Ecclesiastich y Rnt. Collegi y a dits officials reals perque uns y altres parassen en fer ninguns procehiments offerintse en nom de esta vila vehent les cosas tant enpenyades escriurar al Sr. Vicari general de urgell pera que y donàs algun remey, recabà de dit Sr. official Ecclesiastich de que pararie en fer tocar Campanes, ab que dits Srs. veguer y assessor estiguessen retirats fins fos arribat lo orde del Sr. Vicari general, y axi esta vila scrigue promptament a dit Sr. vicari general y perso enviàs una persona de satisfactio y dit Sr. Vicari general envia un tinent seu per acomodar estas Cosas micer Garriga, y arribat a esta vila tractant del assiento de estas materias pretengue que dits officials reals havien de satisfer la part y pendrar la absolucio publica devant hu de dits Srs. Consols y dels priors de St. Augusti y St. Domingo y de alguns preveres de dit Collegi, y no volent dits officials reals ferho com pretenie dit llochtinent de Vicari general se tornaren enpenyar estas materias y se tornaren a tocar les campanas cadal die moltes voltes volent procehir en posar entredit local y personal y cessassio a divinis y fer lo demes que per termens de justicia los ere permes, y vist asso per dits officials reals lo dit assessor micer Andreu Pont promptament sen ana en Barcelona y recorregue al nuncio y Collector apostolich del qual obtingue apsolucio durant son beneplacit per dits sr. veguer y jutye la qual envia promptament y axi dit veguer se feu absoldrer la vigilia de St. Tomas, y dits veguer y jutye passan avant la apellacio que per llur part havien interposada y lo Rnt. Collegi a gastos de ell envia hun Rnt prevere en la ciutat de Barcelona per justar la dita causa y per hara no se sap lestat

de aquella ny lo que de dita causa resultara y axi sen fa esta nota per memoria.

(6 Juliol 1650): *CREMA DE LA TORRA Y CAMPANAR* (Full 79)

Als 6 del mes de Juliol de dit any *1650* Cap de octava del die de sant Pere y sant Pau, permetenho axi sa Divina Magestat per sos Divinos secrets sucehi que treballant Dos estanyets forasters al cap de munt de la torra y campanar de S^a maria de la present Vila y volent adobar les plaxes de plom se trobaven al cap de munt de la cucurulla de dita torra alguna ximola de foch del que fehian dits stanyets per fondrer lo plom posa foch al cap de munt de dita cucurulla, y tant prest com se veu dit foch per volerlo remediar, fonch impossible poder de homens o, remediassen, axi que resta dita torra y campanar tota cremada y les canpanes fuses y derritides cosa que causa no sols als de esta vila y terra de Cerdanya pero encara a totes les demes persones qui havien vist la composicio de dita torra y ab quanta perfectio y consonancia eren les canpanas de aquella viva llastima y sentiment per no haverhy restada ninguna canpana que no fos fosa y derritida, y vehent lo poble tant affligit y la perdua havie feta y considerant que esta Vila ere restada sens ninguna canpana y relotje promptament los Srs. consols tingueren consell y representaren la perdua y llastima de dita desditxa y sens tenir possibilitat esta vila de poderho reparar, delibera lo consell se tornàs en bell dita torra y canpanar y se fessen totes les canpanes y relotje com antes estaven, axi que se posa promptament en execusio dita **desliberacio** y se anomenaren personas en obrers y entre altres Dos Rnts. preveres del Rnt. Collegi y hu dels Srs. consols en conpania de dits Srs. obrers, feren una capta per la Vila, y los particulars se amostraren mol generosos, que del que acaptaren se feu molta part de ditas obras, y lo Rnt. Collegi Dona Dos Cents ducats y promptament se tornaren a fer dites campanes, totes les que antes y eran que sols la manifatura de tornar a fer dites campanes costa quatre centes lliures Barceloneses, y lo tornar a punt la gabia del relotje y apunt de tocar costa sexanta pessas de vuyt de plata a raho de 28 reals la pessa y en la readificacio de dites campanes ab parer del consell de esta vila se fongueren Tres artillaries.

CAMPANES SE HAN DE TORNAR A FER (Full 79)

En raho de fer ditas campanas se feu concordia entre los predits consuls y Tal calssa campaner de olot qui promete que faria aquellas ab perficio y concordantia, a judici del mestre de cant, y per dit effecte ne dona per fermanssa, a, Joan colomer desta vila.

REQUESTA DONADA PER LOS CONSULS (Full 79)

Als ... de ... *1651* per part del syndich desta Vila se dona requesta, y interpella a, dit colomer fes que dit calssa, a, guastos seus renovàs y tornas, a, fer dues campanes, ço es lo seny petit y una de las xicas per ser inabilitadas per dit mestre de cant y altres cantors per no tenir entre ellas conssonancia com mes llargament apar en lo registre corrent.

(1651): *FAM* (Full 79 v.)

Essent conssuls lo Dr. Antoni Prada Gaspar Bosomba Joan Ramon oliba, y Alexi Palmerola, extrets lo any *1651*, encontinent tingueren de cuidar de Pesta, Fam, y Guerra (que Deu nos deslliure) que estas tres cosas foren tant augmentadas com se dira.

Quant a la carestia vingueren, a, esta Vila syndichs de Vic, olot, camprodon, Ribes, Ripoll, St. Hipolit, y de moltes altres poblacions de cathalunya; y de Vila francha, Prada, y Vinssa vingueren tres junts un per part de cada poblacio de estas, fent embaxada per part de ditas universitats, a dits conssuls, los donassen treta de partides de blat lo qual comprarien dintre la terra de cerdanya; A la ciutat de Vic fonch concedida per sinquanta cargas, als de Ribes per dues cargues la semmana, als de olot.....y als de Rossello dues mesuras per quiscuna carga de vi aportavan.

Fonch tant alterat lo preu del blat, que corriblement sen donava vint ducats y mayor preu de la carga. — Los dits conssuls tement dita alteracio encontinent fou feta la extractio ajustaren de particulars vuit centas y noranta dues cargues de blat lo qual compraren, a, raho de Dotse ducats, y sis reals la carga, y de aquest blat provehiren la fleca ahont sen despedia cerca de Deu cargues per quiscun dia y ne veneren, a, particulars; y dit blat fou de molta utilitat que per aqueix respete a la fi del mes de Juny y Juliol sen trobave a, Dotse, y a tretse ducats, y en lo Agost per las plujas no sen trobava per no haver batut los pagesos, y en lo setembre, y en lo demes temps de blat novell sempre se es valgut, a, onse ducats, o, poch mes.

(Abril 1651): *PESTA* (Full 80)

Lo mal de Pesta (de qui Deu nos deslliure) en los mesos de Abril, Maig, y Juny se aumenta tant en la ciutat de Barcelona que en estos tres mesos del any *1651* se tingue nomina se havia mort quoranta mil personas, y de aqui ho prengueren los de Vic, y de Ripoll, y de moltes altres poblacions de cathalunya, con son Vilallonga, la Garriga, Granollers, Mataro ostalrrich, Terrassa, Verdu, Tarrega, Arles, y Sabadell, Sant

Saloni, la Roca, y moltes altres poblacions de dit contagi inffectadas en dit any *1651.*

PESTA: En la Primavera de dit any *1651*, arribaren a esta vila moltes perssones de part infectas de dit mal en lo temps del fret, sels assenyala llochs de casas solas pera porgar com es la torra de Roset, lo mas de Bartranet, Sta. eularia, Sanilles, en lo lloch de Llo, Sta. eugenia la vella als quals se posava guardes de vista a, sos, gastos elegidas per dits conssuls, y per veurer arribave tanta gent, y principalment de Barcelona, se delibera, se fessen barracas en salteguel, y que no se admetes alli perssona alguna que primer no se li fos cremada la roba y camisa tenian vestida, y tambe la demes roba portavan, y no obstant se feu esta diligentia en presentia de un dels dits conssuls ab Joan Fajos corredor de ovella de Barcelona, y altres companys qui eren en sa companya fonch encontrat lo dit Fajos de duas vertolas, y mori dins tres dies en la barraca junt la Iglesia de Salteguel, ahont fou per sos companys enterrat lo cors, y se diu que quant li cremaren la roba avia amagat un Gipó gornit de punta de or, y en posarsel fonch encontrat; — Al cap de alguns dies sos companys baxaren per causa del fret, a la Iglesia de Sta. eugenia la vella ahont baxaren los dits quatre conssuls ab altre gent, y los tiraren quise, o setse scopetades fentlos tornar, a, Salteguel.

CRIDAS PER MORBO (Full 80 v.): Per preservatio se feren cridas publicas firmadas per dit Dr. Antoni Prada com ha conssul en primer grau que ninguna perssona vingues fora de la terra de cerdanya pogues entrar en ningun lloch de esta veguaria, que primer no fos estat a la guarda de esta vila per abilitar las polissas aportaven, y aquellas abilitadas sels donave polissa de esta vila per entrar al lloc ahont anaven, imposant penas graves als que venian fora de la terra als conssuls, y guar dels llochs que sens polissas de esta vila los admetian, les quals penas foren molt executadas, et signanter en lo lloc de Angustrina, que contra de una Garbala de erba trobaren duas donas y un fadri, que ab onse de altres eren fugidas de Vic, y se eren escapades per cerdanya cercant aquellas un dels predits conssuls, feu cremar la dita Garbala, y pagar aquella per la comuna de dit lloc a, son amo per lo valor de la qual li donaren trenta vuit ducats, haventho aixi lo conssell del morbo de esta vila, y per repellir las demes dones, y no saber ahont eren se declara sometent ordenant las fessen tornar a las partidas d cathalunya de parrochia, en parrochia, y aixibe se feu una barraca en la cabana de las vesas en lo canto de la closa de solanell ahont y en la Iglesia de Sta. eugenia la Jove eren las primeras guardas, y las altres guardes en lo portal se tenia ubert aqueix die.

CONSELL DE MORBO: Se forma consell de morbo en lo principi

de sis morbers y despres perque eren pochs se ni ajusta quatre, y cadal die un de ells havia de assistir en lo portal lo dia li tocave lo fer guarda ahont se li encomanave la vara de Morbo, y ell ordenave lo fahedor a las guardas, y per ajuntar conssell de morbo tocavan vint y quatre batalladas ab lo Seny gros, y en tot lo temps estigueren forcas alssadas devant lo portal de Llivia.

(Juliol 1651): *GUERRA* (Full 80 v.)

Y en temps del conssulat dels predits en lo mes de Juliol de dit any de *1651,* fonch la ciutat de Barcelona per las armas del Rey catholich assitiada per mar, y per la part de Llobregat, a petitio dels Diputats de cathalunya, y conssellers de Barcelona, esta vila y terra de cerdanya an fet una companya de setanta y sinch omens ab son capita anomenat Raphel Martines la qual companya parti per al socorro de Barcelona, desta vila als .19. de Agost *1651.*

La qual a, estat en la vila de Mataro, y en lloc de la Roca quatre mesos continuos, que es fins, a, 14 de Desembre, y se donava, a, quiscun soldat lo die sis reals de socorro, y a petitio de dits Srs. Diputats y conssellers y ordinatio del Sr. de la Mota virrey de cathalunya elegit per lo Rey christianissim se ha fet altre lleva de soldats: ço es quoranta per la vila y vuitanta per la terra als quals se ha donat, a, quiscun, de entrada sinquanta reals, y sis reals de socorro, a, quiscun soldat cadal die; fonc formada esta companyia als primers de Desembre de *1651,* y per avis de dit Sr. de la Mota se detingue dita companya assi, fins als 11, de Jener de *1652,* que parti per al socorro de dita ciutad de Barcelona, y per tenir dit Rey catholich la dita ciutad assitiada, y lo dit Sr. de la Mota tenir assitiada la armada de dit Rey catholich dintre de las trinxeras persso dita nostra companyia es encara en la armada y socorro de dita ciutad de Barcelona, fins vuy que comptam als 24 de Mars de *1652.*

(Març 1652): *COLLEGI. SAGRISTIA* (Full 81)

Als ... de Mars *1652,* essent conssuls los predits sels feu embaxada per part del Rnt. collegi, que havian posada la segrestia al encant, y no trabaven qui la volgues menos de set cents ducats lo que antes se acostumave de arrendar en setanta, o, vuitanta ducats, y que la Vila en adjutori los donave vint y sinch ducats lo any ab carrech que lo dia de N$^{ra.}$ S$^{a.}$ candalera quiscun any donassen un ciri a quiscun conssul y clavari, y lo dia, y lo dissapte sant donassen candelas als dits conssuls y demes gent del poble, y que entenian que la obra tenia obligatio de encendrer las missas conventuals; sen tingue junta en la casa de la Vila,

com appar en lo registre, en la qual fonch presa resolutio, que sels respongues a llur demanda que era que la vila ajudas ab alguna quantitat conssiderable a la sagristia, que per la molta pobresa estave impossibilitada de poderlos ajudar, y que entenen tenir obligatio de encendrer com han acostumat tant per la conssuetut com per entrar en llur ma o a lo menos del Sr. Vicari las atxes, y ciris de cossos, y albats, que totas las vilas y llochs de cerdanya, y altres parts de cathalunya entran a la obra, la qual resposta los fonch tornada per lo Mustessaph lo endema m^{o} Pere oliach Vicari arriba al conssulat de part de dit collegi, y dits Prada, Bosomba, oliba y Palmerola conssuls predits, que lo dit collegi, no entenia rebrer dits vint y sinch ducats de ma de aqui al devant ni tampoch donar ciris ni candelas als conssuls clavari ni demes gent del poble.

(2 Abril 1654): *NOTA COM HAN DE ESTAR GOVERNADOR, Y VEGUER AB LOS CONSULS EN UN ACTE PUBLICH* (Full 81 v.)

Als Dos de abril *1654* Die de Dijous sant trobantse consols de la present vila, Joan Morer, Maurici cornet, Guillem fulla y francisco fabrica trobantse en esta vila lo Sr. Governador dels Comptats Thomas de Banyuls y de oriz, volgue acistir dit Die de Dijous sant en la comunio general en la parrochial de dita vila, y volent acistir a la matexa comunio lo veguer de Cerdanya y batlle de esta vila qui ere Rafel Sabater y precehint en lo dit acte lo dit Sr. Governador com ere raho a dits Srs. Consols, se acontenta dit Sr. Veguer que despres de dit Sr. Governador precehis dit Sr. Consol en cap y despres ell y despres los demes Srs. Consols, y en esta forma asistiren dits Srs. Governadors y Veguer en los Divinals officis dit die de Dijous y divendres sant, y perque podra ser no havie succehit tal cosa sen fa esta nota per memoria.

(30 Desembre 1659): *PRIVILEGI DE CONFIRMATIO DE PRIVILEGIS* (Full 83)

Als XXX del mes de Desembre del any de la nativitat de nostre Senyor Mil sis cents sinquanta y nou. Essent Consuls de la present vila de puigcerda, los molts magnifichs Srs. lo Dr. Antoni Prada Lo Dr. Andreu Pont, francesch Piguillem y francesch Vidal dificultantse per molts, sy esta vila tenia privilegis despres de esser rendida bax la aubediensia del Rey Cristhianissim y si per la matexa raho gotssava dels molts tenia Procuraren ab moltas diligensias dits Srs. Consuls de alcansar una Confirmasio general de dits Privilegis y axi ab molts medis alchansaren del serenissim Sr. lluis de vendosme duch de Mercur & (etc.), a las oras

Virrei y capita general Per dit Rei Cristhianissim, en lo Present Prinsipat y Comptats, dita Confirmasio general de Privilegis com mes llatgament se pot veurar en aquell despatxat en la vila de perpinya sots dit dia de trenta de desembre 1659 firmat de ma de dit Virrei Compta Regent y Regent la real tresoreria ab lo sagell Real Impendent registrat y diversorum Locum tenensium tersio, folio sent trenta y set y en lo llibre dels privilegis de la present casa folio... i deu nos done bona Pau.

(1 Març 1660): *PUBLICACIO DE LAS PAUS* (Full 83)

Essent Consols Nicolau montella burges lo Dr. micer Jaume Sobirana pau Vidal y francesch Roca al primer dia del mes de mars 1660 foren publicadas las paus entre los Reys chrisitanissim de fransa y Catholich de spanya foren fetas las festas seguents:

Primo se publicaren les paus en lo canto de la senyora tartasa ab asistentia dels magnifichs Srs. consols y dels molt Rts. Srs. Pera germes capiscol feliph font Jauma fulla francesch doran francisco Puig presidens del molt Rt. collegi dels preveres de Sta. M^{a} desta vila y Asistint lo Rt. fra miquel calvet prior de St. Domingo fra Bernat marti Suprior de St. Agusti los quals asistiren juntament ab molts prohomens desta vila asistint al consell general celebrat en la aula Subirana de la present casa consular y se feren las festas Seguens es a daber: encontinent de ser publicades les paus arribaran en Santa maria haont se digue un offici a cant dorga en lo altar major Per lo Sr. capiscol de dit Collegi y acabat lo dit offici los dits Srs. consols y los dits Rnts seniors y prohomens sen tornaren en la casa consular ab la bandera alta y de aqui sen anaren quiscu en sa casa dexant la bandera tot lo tems de las festas en la finestra de la casa consular, y totas las confrarias feren gran lluminaria la octava en sos altars y los parairas a St. Sebastia, y los de St. miquel anlluminaren lo altar de Sta. Anna.

(15 Febrer 1663): *CAIGUDA DE NEUS 7 PALS* (Full 83 v.)

Se te de advertir que als 15 febrer *1663* neva tant que nos som vists ab grans treballs; caigueren sis o set palms de neu per la plana y vila, se descarregaren los llosats, caigue la Iglesia de Sant Bartomeu y dura mes de un mes sens fer blanetx, ni passar ports, moriren molts bestiars; patis de llenyas y de moldrar, ferense camins per los carrers restant al mitx esserrada en grans pilas, la neu y los rius glassats que no corrien nis podie fer beure bestiars ni rentar y molts begueren neu fosa en moltes pars de cerdanya, fonch lo matex per lo demes de Catalunya. Deu nos deslliure de tals perills.

ANGUILA DE LLIURA Y MITJA (Full 83 v.)

I sobre dit temps mes i die en presentia del Sr. Raphel manegat en un camp seu dit lo camp del Horatori troba un mosso del Sr manegat una Anguila de pes de una lliura y mige en dit Camp en lo pla de Arenas: ponit et est verum.

(26 Agost 1667): *QUARTELS* (Full 84)

Als 26 del mes de Agost del any 1667, Essent Consols los molt Magnifichs Señors Miquel Pera, burges, Guillem Fulla, chirurgia, Joan Colomer Sabater, y Pere Baronia Tintorer de la present vila y universitat de Puigcerda. Inseguint deliberacio de consell de Junta celebrat en la casa consular se resolgue que per servey de Sa Magestat (Deu lo guarde) se fes un cortel; pera que La cavalleria, Y gent de cavall han de estar en la Plassa de la present vila pugan comodament allotjarse a, effecte de que nos Tinguessen de allotjar en casas de Particulars de la present vila, com en effecte lo endema die de 27 de dits mes, y any se posa en obra en lo puesto dit, Y anomenat la enfarmaria del monestir y convent de Sanct Agusti olim de St. Francesch de la present vila en lo qual puesto si Trobave un hort, la qual obra y edificatio de dit Cortel ha fet y construhit mestre Antoni Labro mestre de casas, y fuster habitant en la dita present vila, y aquell ha finit y acabat vuy die present vigilia de la anunciacio de Maria Santissima, que comptam als 24 del mes de Mars del any 1668. Y per la fabrica de dita obra de Cortel, ha pagat la present universitat de sos Emoluments quatre cents quoranta ducats de Plata no compresa la cals es estada menester per dita fabrica per haver donat aquella lo señor mestre de Camp D. Hieronymo Dualdo Alez vuy Governador de las armas de la present plassa.

(20 Gener 1669): *ARRIBADA DEL GENERAL DE ARTILLERIA* (Full 84)

Als 20 de Janer 1669 los Señors Consols Bonaventura Girves en segon grau y Miquel Aimar en ters grau feran enbaxada al Itre. Sor. Don Martin Xanxo Pardo General de la Ertillaria en Catalunya lo qual arriba dit dia en esta vila.

(1668-1669): *CONSOL SEGON PORTA LA VARA EN AUSENCIA DEL PRIMER* (Full 84 v.)

Essent en Barselona lo Sr. francisco Esteva Consol en (cap) (Con-

sulat de 1668 a 1669) porta la vara de Coronell Bonaventura Girves Consol segon, dos vegadas.

(3 Maig 1663): *MURALLAS* (Full 84 v.)

Se fa nota com la Magestat de felip quart que deu guarde, nostre Rey y Senyor avisat de la fidelitat que sempre han tinguda los de esta vila a sa Magestat ordena se redificassen las murallas desta vila las quals havian espalladas los francesos en lo any 1657 y aquellas se comansaren a redificar als 3 del mes de Maig 1663. Y vingue lo Sr. Don Pablos de Prada mestre de Camp General per posar en execusio ditas obras y fabrica y duraren ditas obras alguns anys y se feu vint y dos pessas de Artillaria. Y en lo any 1678 quant lo duch de nauallas rendi esta Vila, sen aporta la artillaria y lo dames pertret de guerra que y havia dins esta Vila que fou gran.

(20 Abril 1668): *CORTEL* (Full 85)

Vuy als 20 de Abril 1668 se Comensa lo Cortel en Casa lo Sr. Joseph pera cent Consols los Magnifichs francisco esteva Burges bonaventura Girves miquel Aimar y pera martry Marcelo. Lo dit Cortel fonch administrat per francesch Piguillem mercader y Apotecari, y guillem espernay; a costat desde 20 de abril fins 18 de marts 1669 ab moneda Barcelonesa Corrent 1298 lliures 6 sous 3 (diners).

(Al marge diu): Vide fol. 73, del Registre dels Ajuntamens de dit any, Fol. 20 del de 1669; fol. 18 ibi, fol. 15, ibi.

(Juliol 1668): *SALTEGAL* (Full 85)

Als 27 del mes de Juliol de 1668 se feren los Pedrons al Terme de Saltegal ço es al pla de las forcàs padro ab Creu y forcas, al Coll del marse un padro ab una Creu de ferro dit lo padro de La Cals, al Coll de Mayans un padro ab una Creu de fustas en lo qual se extingueix la Jurisdictio de La Vila.

(1669): *TORRA* (Full 85)

Essent Consols en lo any 1669 Lo noble don Hiacinto dezcallar, Lo Dr. micer Jauma Subirana onofre quod y Joseph Montans se Cobri La Torra de la Iglesia parroquial y Collegiata de Sta. maria de la present vila de Puigcerda despres de haver estat descuberta y cremat lo llosat de aquella per lo espay de dinou anys Com esta ja mes llargament notat

en lo present llibre, sis fulls mes atras del present. Foren Administrados de dita fabrica los discrets francisco oliach y Joseph maseras notaris y se gasta per Cobrir aquella 274 lliures, sous plata barceloneses.

(4 Juliol 1670): *CONDE DE LA MONCLOVA* (Full 85 v.)

Als 4 del mes de Juliol 1670 se fa nota que la magestat del Rey nostre Sr. provehi en Governador de esta plassa y Vila de Puigcerda al Sr. Conde de la Moncloua y General de la Artillaria, y dit Sr. comensa, a, Governar dit dia entra las nou y deu horas del mati y dit Sr. Governador es estat lo primer Governador proprietari que ha posat dins dita plassa y vila sa magestat, despres se es comensada la fortificasio, nostre Sr. nos fasse gracias governe be.

(1671): *PLET ENTRA LA PRESENT UNIVERSITAT Y LO SR COMPTE DE LA MONCLOUA GOVERNADOR DE LA PRESENT VILA* (Fulls 85 v.; 86 i 86 v.)

Nota que dit Compte de la Moncloua despres de haver governat un any y dias Las Armas de est real Presidi, a petisions desta Universitat fonch cridat per lo Exm. Sr. Duch de Zesar Virey y Capita general en Lo Principat y Comptats, dit Compte de la Moncloua per ocasio dels mals tractes tenia als naturals desta Vila, y despres de orde de dit Sr. Virey fonch enviat lo Dr. Patau Jutge y Acessor de la batllia general com a Comissari pera Inquirir Criminalment contra dit Governador ahont comparague lo Sindich de la present universitat qui era lo Dr. Rafel Marcer y Rello y los officials reals de la present vila ço es lo Sr. Joan Batista quinta donzell y Veguer de Cerdanya lo Dr. francisco Bages Jutge real Domingo Jordana Sotsbatlle los quals cada hu per sos respective Interessos feren Instansia y part formada en dita Causa com del proces se pot veurer advertint que consta de Cent vint y set fullas de lletra de nota: las informasions se reberen assi y dita Causa fonch comensa,[1] a, Don Francisco Marron Auditor de la gent de guerra, notari Joseph Virgili y despres Ramon Congost notaris de la Ciutat de Barcelona.

Y havent dit Marron declarat en favor de dit Governador y trobantse molt gravat Lo Sindich apella al Supremo Consell de guerra en la Real Vila de Madrit y per ser lo Cas tan grave no menos que de la Conservasio y haument de la present Vila y moradors de aquella se resolgue enviar per sindich a la Reyna nostra Senyora — Deu la guarde —

1. Vol dir «comesa».

la persona de Joan de Mir Cavaller Lo qual a considerables asistensias desta Vila ana a posarse baix las plantas de Sa Mgestat aportantsen llarga Instructio y dona difarens memorials en dit nom a Sa Magestat presehint llarchs Informes als Vice-Canziller Sr. Cardenal Don Pasqual de Arago Don Miquel Çalba y Don Joseph Boxados en lo Consell Supremo de Arago. Los quals ab singular favor oiren a, dit Sindich y de dits Informes y memorials presehint la molta Justisia tenia esta Vila tacitament obtinguerem en nostra favor que dit Governador no fos restituhit a son prestino govern lo que sempre nos prometerem de la acostumada benignitat y Clemensia de sa Magestat. — Y ab protectio de dits Srs. ministres dit Sindich estigue quatra mesos en la Cort y entra las damés marces reals fetas, a, esta Vila foren un privilegi de poder Crear un burges tots anys y dos mil escuts de plata dobla per ajuda de Cost dels molts gastos se feia per a Construhir los Cortels dos Contiguos ço es un de Cavallaria y altre de Infantaria y altres favors Com apar mes llargament del registre y papers en lo arxiu y durant dit litigi Continuaren lo Consulat los Consuls ques trobaren en lo principi que eran los Srs Micer Nicolau Montagut Rafel Moxo y Jauma Duran los quals foren Consuls per lo termini de tres anys.

Cas del CONSOL FABRICA (Full 86 v.): Y essent company de aquells francisco fabrica sastre Consul en tercer grau no fonch dit fabrica junt ab sos Companys ans be desepertantse de aquells y olvidat de sas obligacions fonch molt parsial donant memorial contra sos Companys y altres naturals de la present Vila a dit Sr. Virey deduhint Cosas que se las podia ben Callar; a vista del qual Isque dit sindich marcer en dafensa offerint supplicasio al Sr. Don Geroni Magarola Dr. del real Consell fentli Instansia y part formada demanant aquell esser punit y Castigat y presehint Informasio, a, relasio de dit Sr. Don Geroni Magarola se feu provisio de Captura a dit fabrica y resellant de aquella se retira per los sagrats tant en dita Ciutat de Barcelona com en la present Vila ahont estigue gordantse de la justisia serca de dos anys y despres ab rendida humilitat tenint algun guiatje demana perdo a Deu nostre Senyor en primer lloch y despres en comu y particular a dits Srs. Consuls retractantse de tot lo que avia obrat contra lo Comu y particulars y tenint aquell pretesa de cobrar lo salari dels tres anys renunsia en aquells acceptades vint doblas Com del retracte y renunsiasio apar extensament ab acte rebut en poder del discret francisco Cotxet notari publich de dita Ciutat als vint y tres de fabrer del corrent any 1674, Copia del qual esta recondida en dit arxiu y registrada en lo Registre del dit any 1674, y asso servesca de esperiensia als que son vuy y als que vindran que verdaderament fonch grandissim lo empenyo y resta molt mortificat dit fabrica.

(16 Juny 1674): *TRANSLATIO DE LAS SEÑORAS MONJAS DE SANTA CLARA* (Full 87)

Consta ab acte en poder de francisco oliach notari de la present Vila. —

Nota que als setze de Juny 1674 ab orde de sa Magestat Las senyoras Monjas del monastir y Convent de Sta. Clara de La present Vila foren trasladades a las Casas del Sr. christofol Morer y senyora Anna Morer y Vidal de la present Vila las quals compra la Reyna nostra senyora — Deu la guarde — y per a acomodarlas aquellas en forma de monastir mana lliurarlos Mil y sinch centas lliuras Barceloneses y que sels donas de dit temps en havant en aquellas aumentassen, o, disminuissen aquellas lo pa de monisio. La qual translasio fonch entra las sis y set horas de la matinada ahont asistiren lo Sr. Governador de la plassa general de la Artillaria Don Geronimo Dualdo-ales los Srs. Drs. micers Jaume Sobirana francisco Bages salvador Vidal y francesch Roca y los Srs. official de Cerdanya y altres Capellans de la present vila y Collegi y lo secretari del Sr. Bisbe y ab grandissim acompanyament de la plebe.

(1541): *EMPRIU DE ESTA VILA ES LO BOSCH DE LA MANYERA O BACH DE QUEROL* (Full 87).

Nota que lo Registre del any 1541 en Cartes 56, Consta com lo bosch de la manyera, o, bach de querol es empriu desta Vila.

(7 Agost 1675): *CASTICH DE UN CAPITA* (Full 87)

Nota que als 7 de Agost del any 1675, Trobantse Consols los Magnifichs Drs. micers Joseph Prada y Pera Martri Capdevila Pau Vidal, y Raphel rusca, trobantse opressos dels molts allotjament y trobar Casas per los officials y gent de Guerra y passar per ocasio de aço per difarents affictions y mortifications per libertats de dita Gent de Guerra, succehi que Don Joseph robles Capita del Tertio del senyor Compe de Parma, en la Botiga de mestre Pera Arau sabater, dit Capita tingue paraulas malsonants i ignominiosas ab lo Consol Capdevida, a las quals no respongue dit consol per ser en un Carrer publich; lo dit consol dona part del succehit al Governador; y vehent no feia demonstratio alguna, convocà sos companys en la Casa consolar y tots junts convocaren consell de junta, que determinà se cridàs en continent Consell General per resoldre lo fahedor. Com en effecta en continent se cridà y cridat, havent lo noble Don Gaspar Manrique mestre de Camp del Tersio de Toledo, tinguda notiria del desorda de dit Capita demanà als Consols se sobrasegues lo

Consell offarintse que se donaria satisfacio a la Vila; al que se obehi y los demes mestres de Camp, y altres Cavos se ajustaren en Casa dit Governador de haont remateren a la Vila y Consell ajustat lo Noble Don Joseph Agullo y don Pedro rubi, los quals feren relatio que lo Consell de Guerra havia resolt que lo dit Capita fos posat a una terrasa pres y castigat a satisfacio de la vila, fins a llevarli la companyia, y alasoras lo consell resolgue que lo Castich se dexas en mans del Governador y tots los mestres de Camp que ordenasen lo que volguessen.

(16 Setembre 1675): *CREMA DEL CONVENT DE SANT DOMINGO* (Full 87 v.)

Nota que als 16 de Setembra 1675, se crema gran partida del Convent del Pare St. Domingo de la present Vila que fou tan gran lo Incendi que pasma als vivents y entre las nou y deu horas del mati per misericordia de Deu se apasigua lo foch, en la qual Crema se cremà grans trastes y quadros y entre altras cosas se Cremà la llibraria de dit Convent que era estimada en quatre mil ducats.

(27 Abril 1678): *SITI DE PUIGCERDA PEL DUCH DE NOUALLES. MOLINS DE SANC* (Full 88)

Nota que als 27 de Abril de 1678 Arriba lo Duch de Noualles ab Dotse o Catorse mil homens a sitiar la present vila en lo qual siti, que dura fins al 31 de Maig, per tenir gran falta de ferina, los Consols feren dos molins de Sanch en lo Claustro de St. Domingo, y se prengue la farina ques troba de molts particulars en las Iglesias y se reparti pagantla a raho de 4 ducats plata la Carga, y axi mateix hi ague falta de vi; quant se Tracta de rendir la plassa despres de haver tingut Consell de guerra Arriba Don Sancho de Miranda Governador de la plaça al Consolat, y en presensia dels Consols, y Consell digue la relació esta assentada en lo Registre, y lo dia de 31 de Maig isque la Guarnicio per la Bretxa de quaranta y vuyt passas que avia vuit dies estava oberta; despres la entrada dels francesos derrocaren los Cuartels y moltas Casas particularment la del General, de Don Joan de queralt, las presons etc., y foren arresades las muralles, y dexaren la Vila ques Governas, y als 27 de Agost de dit Any Tornà Monsieur de Abrit ab set o vuit mil homens: se ana a rebrerlo dos Consols ab altres prohomens aprop laygua de Eyna; y entraren Tres regiments, un de dragons allotjat dins Puigcerda, y estigueren molta part dells fins a 8 de Xbre. (desembre) de dit Any que per medi de Maurici Marçal Consol y francisco Duran Sindich anaren ab sindicat a Perpiña y portaren ordre de dit Naualles per a que

sen anassen, y als 31 de Janer se publicaren las paus a Perpiñà y a Barcelona, y per no aver altre justicia de fransa assi, sino lo Consol segon que portà la vara de 27 de Juliol fins a 5 de fabrer que vingue Carta del Duch de naualles que regonaguessem al Rey Catolich per Sr. lo qual Deu guarde, sens quens enviàs ordre de publicar las paus ni persona no vingue per entregar dita vila ab dita carta, y no mes la present vila Celebra Tres dias de festa. Luego que ague arribat la Carta de naualles perque regonaguessem a españa, los Sobreposats ab molts prohoms prengueren lo Cuadro de Sa Magestat Chatolica Carlos segon que Deu guarde, y ab dos Cobles de musichs lo passajaren per la vila; y lo endema se feu offici en Sta. Maria; y anaren los Srs. Consols Capiscol y presidents ab molts prohomens acompañats desde la Casa Consolar a la Iglesia Portant lo Consol segon, per ser mort lo en cap, la Bandera de la vila, y los sobreposats lo Cuadro de S.M., y los Tres dias de las festas despres sen feu de la mateixa manera, y ab la mateixa solemnitat; y als 13 de favrer arriba Dn. Joan Bautista Moreno, Tinent de Mestre de Camp Gl. (General) ab ordre del Exm. Sr. Duch y princep de Bournonvila Visrey de Cataluña, y prengue lo sagrament y humanatge als Srs. Consols los quals foren antes per españa despres per fransa y despres per españa sens may mudarlos, los quals foren en cartas 59. Consta Joan Gaspar Mauri, etc. lo qual mauri mori abans de Juny.

(Abril 1678): *FINESES DELS DE PUIGCERDA EN LO SITI DE NOUALLES* (Full 88 v.)

Finesas dels naturals de Puigcerda en tot lo temps del sity estant totas las nits a son puesto: los paisans al Castell son puesto y los Chapellans a santa maria, y a la primera envestida feran los francesos avent fet los ataques fonch a la part de paisans y napolitans de ont foren reprotxats dits fransesos ab perdua de molts, Sent arribats fins a la entrada enqubrerta trencant los pals de ella en que per altre vegada si volgueran acostar contra la muralla ab gallerias, ab Instrumens de foch los ne tragueran; dempres feren mina ademes de la gran Bateria de artillaria y moschatheria posaran foch a la mina sens darna avis als de dintra cosa Contra estil de guerra de ont dita mina insoterra de dits francesos tres cents que estaven per dar lo asalt, de ont a la segona mina bolaran foran resistits ab gran valor arribant un frances tenir per la un Cap una picha (pica) y altre cap, un Ajudant dels nostres de ont aventhi tanta brexa no pogueren entrar; feran los paisans omas y donas Cosas partiqullars en est siti com es fer la olla y amanir de menjar y darlos lo que tenian als ofisials y soldats de nostre rey qui deu guarde fentlos quxinets per posarsel als muscles per poder disparar per tenirlos Inflats

del molt thirar: — La boneta muller de Cosme bonet sent dona Carregava la Artillaria. Los artillers no tirava Cop que los demes no fesan Cop de ont en est siti y mory la ralla de tres mil soldats o, ofisials, de nafrats passats de 1500 o Cremats dels barrils de la polvora los llansavem, tots plegats que fehian gran dany, minions de 12, o, 13 Anys nols podian treurar de la brexa sino pelear, per nota de tanta fidelitat y ague una dona muller del pardal que demanantly draps per fer taps a la arthilleria per disparar se desfe las faldillas pera que ne fessen taps.

La fidelitat de omes com los de esta Vila tant poden ser, més no; y si volia escriura las finesas tenim fetas seria molt llarch, que mes ha costat al frances esta plasa que ninguna de flandes, per diro ells matexos los francesos.

(10 Abril 1680): *CENSALS. QUITASIO DEL CENSAL DEL SR. CARLOS DE LUPIA* (Full 89 v.)

Nota que en lo any del siti de Salsas Rafel Managat com a sindich de la Vila de Puigcerda manlleva en nom de la Universitat de dita Vila a dona Madalena de Lupia y Vilanova, Viuda de la Vila de Perpinya dos mil ducats a raho de Censal per pagar a la gent que dita Vila tenia al dit siti y despres de haver pagadas ditas pensions a dita senyora, lo Sr. Don Carlos de Lupia fill y hereter de dita Sra., en lo any 1661 feu decretar una execucio per lo parlament de Perpinya, Contra alguns naturals de esta Vila los quals havian Jurat dit Sindicat. Los quals se trobavan en dit temps habitar en lo pays adjacent de fransa, als quals se feu uns exorbitans gastos pretenent dit Sr. estant residint en Barcelona Cobrar ab moneda de plata lo que no se li devia y a vistas del sobredit la vila Intenta Causa a dit Sr. devant de la Real audientia, la qual se es ventilada grans anys y a vistas de que lo exhit de dita causa era duptos procura la vila en acordar ab dit Sr. Don Carlos de Lupia tant la propietat de dit Censal com las pensions de aquell. Y la dita vila feu sindicat als Srs. Christofol Morer y Pasqual y al Genis Vidal de roda pera acordar dit litigi ab dit Sr. Don Carlos de Lupia lo qual fonch acordat en esta forma, ço es que lo Sr. Don Carlos de Lupia promet passar la proprietat de dit censal y pensions ab moneda corrent y donar facultat a la Vila de quitar lo preu de dit censal ab moneda barcelonesa corrent en esta forma, ço es mil ducats de moneda corrent per tot lo mes de Maig primer vinent del present any 1680, 500 ducats de dita moneda per lo maig del any 1681 y 500 ducats de dita moneda a Compliment de paga del preu de dit Censal per lo mes de maig 1682, y de quinse pensions se li devia ne afranqueix sinch y las deu pensions que son 100 ducats cada pensio ab deu anys; y es estat lo major ajust se ha pogut fer en la

present Casa Consular es lo punt perque estava a Contingensias de haverse de pagar ab moneda de plata per quant lo temps se deixa, se deixa ab moneda de plata y dit ajust se es fet en lo Consulat dels Srs. francesch Peiguillem, Miquel Aimar y esteva banyuls en lo any 1680.

Y per no haverse fet ninguna quitasio en esta Casa Consular de ningun censal dels que fa la dita Vila se fa la present nota.

Als deu de Abril ab concordia en poder de Mariano Rufasta notari y simul estipulants.

(1680): *CORTEL* (Full 90)

Y axi mateix lo dalt dit Any (1680) feran fer los dalt dits consols (francesch Piguillem, Miquel Mir, Miquel Aimar y Esteva Banyuls) lo cortel qui mira a la Seu de Urgell per haverlo espatllat los francesos quant entraren.

(1680): *ORGA* (Full 90)

Y axi mateix se adoba lo orga. Costa de mans 25 doblas y set doblas de manifactura que junt es 32 doblas, per nota.

(3 Maig 1678): *VOTACIO DE LA FESTA DE N^a S^a de la SACRISTIA* (Full 90 v.)

Nota com als 3 de Maig 1678 a considerasio de la merse fonch servit fernos nostre Sr. als habitants de Puigcerda segons piadosament se Creu per medi de Nostra S^a de la Segrastia y fonch de donarnos animo y valor pera resistir al exersit frances qui despres de haver bolada una mina y ab ella feta una brexa de quoranta passas com atras esta notat en Cartas 78, Resistirem ab tan gran animo que no sols no pogueren pendrer la present Vila los enemichs essent arribats fins dalt al baluart pero encara se tingueran de retirar a sos Cortels ab perdua y matansa de molts de ells sens morir dels nostres apenas ningu y a las horas la Vila resolgue y votà fer festa y professo solempne en alabansa de N^a S^a de la Segrastia tots los anys per lo dia de N^a S^a de setembra fent la festivitat pagant la vila la sera Cantoria predicar, Conforma podra veura lo corios en los Clavariats, anant a la professo los Magnifichs Consuls los Convents las Confrarias ab banderas y Cera y lo clero ab tota solemnitat, y la vigilia se resan Completas solemnes y Crida la festa ab musichs y tambors.

(16 Gener 1681): *TROMBA DE VENT* (Full 90 v.)

Nota com als 16 de Janer 1681 estant lo dia molt clar y fent bon sol fins a las dos de la Tarda, poch despres se mogue un vent y torp tan gran, haventy poch mes de un pam de neu per tota la plana de Cerdanya, fonch dit Torp tant fort y violent que venint a la Costa del Castell sobra la font de la dobaria un Jove que guiava una saumera mori promptament de la violentia de dit Torp alsantlo en lo aire moltas canas y mateix resta morta la saumera, y en la mateixa hora en lo pla de Rigolisa molt serca de las Casas mata altre Jove, sens que los de las Casas poguessen donarli altre socorro. Deu per sa divina Misericordia nos guarde de semblants fatalitats y successos.

(11 Febrer 1684): *QUITASIO DEL CENSAL DELS PARES DE SANT JOSEPH DE LA CIUTAT DE BARCELONA* (Full 91)

Als 11 del mes de fabrer 1684 lo Sr. Genis Vidal de Roda com a Sindich de la present Vila y de diner de aquella, deposita en la Taula de la Ciutat de Barcelona als Pares descalsos Carmelitas de St. Joseph mil y sexanta lliuras dos sous y sis (diners) moneda Barcelonesa per la quitasio del Censal y Compliment de paga de propietat y pensions fallidas feia dita vila, a, dit convent de pensio de 34 lliuras 2 sous 6 (diners) moneda barcelonesa, que lliuras cerdanas Inportavan 56 lliuras 14 sous 2 (diners) Com a succehins a Joan Sitjar per Interposada persona y als catorsa del sobredit mes y any los dits Pares de St. Joseph feran lluitio y quitasio y apocha de la proprietat y pensions y porrata de aquell: apar en poder del discret Mariano Rufasta notari Real Collegiat de dita Ciutat. Consta de dits papers autentichs en lo Clavariat de dit any lo Dr. Micer Joseph Montalla, Essent Consuls en dit temps Los Magnifichs Drs. en drets francisco Bages y Pera Martir Capdevila Carlos Bosom y Miquel Boris.

(27 Setembre 1683): *ESTABLIMENT DELS RECHS DEL PRAT DE PALLAROLS Y RECH DEL PLA DE ARENAS* (Full 91 v.)

Nota com als 23 de 7bre. (setembre) 1683 essent Consuls los Magnifichs lo Dr. Mr. (Micer) francisco Bages Carlos Bosoms Miquel Boris se feren los establimens de la aigua dels Rechs del prat de Pallarols y del pla de Arenas que ve serca la present vila per lo Magnifich llochtinent de Batlle general de la Tinentia de Cerdanya, notari francisco oliach

de la present vila, los quals rechs son de molta Inportansia y Inporta Conservarlos.

(30 Març 1679): *CARTA DEL REY NOSTRE SENYOR CARLOS SEGON MOLT INPORTANT PER LA PRESENT VILA DE PUIGCERDA* (Full 91 v.)

A los Amados y fieles nuestros los Consules de la villa de Puigcerda. — EL REY. —

Amados y fieles nuestros. Por una Carta de 15 de febrero proximo pasado he visto el goso en que se halla essa Villa de verse restituida a mi obediencia despues del infelis sucesso de su rendimiento a franceses, y como en el affecto haveis conservado siempre una fidelidad con los ciertos desseos de vivir devajo mi dominio. Lo qual nunca he dudado de tan buenos vasallos. Y assi os agradezco el alborosso que manifestais, que es mui proprio de vuestro amor a mi servicio y le tendre en mi memoria para favoreceros.

Datt. en Madrid a XXX de Marzo MDCLXXVIIII. — Yo el Rey. — Vidit D. Petrus Villalcanpa Regens. — Vidit D. Miquel de Çelba. — Vidit D. Rafael Villossa, Regens. — D. Franciscus Isquierdo de Barbagal Secretarius. — Vidit D. Georgius de Castellvi. — Vidit Frensal Heredia Heredia, R. — Vidit Xulue Regens.

(23 Juliol 1686): *CENSALS. QUITACIO DEL CENSAL DE LA SENYORA THERESA DE SOLANELL* (Full 92)

(Al marge): Quitasio del censal feia esta vila a la senyora Theresa de solanell y montalla de pensio 5 lliuras cerdanas y preu 100 lliuras de dita moneda. La quitasio ha feta m^{o} Miquel Mir com a tenint los bens de dita S^{a}.

(Text): Als vint y tres de Juliol 1686 notari Rafel Ferran de la present vila y secretari consta de la quitatio del censal feia la present universitat a la Sra. Dionisa Rubi y despres a la Sra. Theresa Montalla, y despues a la Sra. Theresa de Solanell y montalla la qual y lo Sr. Julià de Solanell feren venda a Antoni Mir dels bens de montalla particularment de dit Censal, lo qual Censal ere de propietat de cent lliures Cerdanes y pentio 5 lliures de la mateixa moneda y lo acte de dit Censal se es tambe cancellat, que es en poder del q^{o} (quondam) Rafel Jaume Montalla notari als 14 de 9bre. (Novembre) 1586.

Essent Consols los Magnifichs Srs. Dr. micer Pere Martir Capdevila lo Dr. en medicina francisco Mosas francisco Duran, y Rafel Agusti, — es y tambe la apoca a compliment de totas las pentions atrassadas de dit

Censal la qual quitatio ha fet Miquel Mir Mercader de la present vila com a llegatari dels bens de Montalla apar en lo testament per dit Antoni Mir fet en lo any *1666* y lo dit Miquel Mir feu acte de promesa als dits Srs. Consols de indemnitat cas que aparagues en avant alguna dificultat sobre dita quitatio en poder del mateix ferran notari.

(1680): *QUITASIO DEL CENSAL DE SANT MIQUEL DE CUXA FEIA ESTA VILA AL DIT MONASTIR* (Full 92)

Item se quita lo censal feia esta vila als universaris de Sant Miquel de Cuxa en Conflent, en lo Consolat del Sr. Dr. Jaume Subirana any 1680 Sen los actes en lo Clavariat dest Consolat.

(1680): *QUITASIO DEL CENSAL DEL SR. GUANTER DE RIPOLL LI FEIA ESTA VILA TOTS ANYS* (Full 92)

Item se nota, se quita en lo mateix Consolat del any 1680 lo censal que la vila feia a Emanuel Guanter botiguer de Ripoll de 6 lliuras 10 sous barcelonesos pentio sen los actes en poder del mateix clavariat.

(1 Juny 1686): *QUITACIO DEL SENSAL DE BARO DE CLARET* (Full 92 v.)

Item se fa nota esant Consols los Molt Magnifichs seniors Consols lo Dor. micer Pera martir Capdevila lo Dor. Francisco Mosses, Francisco Duran y Rafel agusti an quitat de Bens de la Prasent universitat lo sensal feia Dita universitat De la Prasent vila de Puigcerda a visens Gubert mercader de Vilafranca de Confent que era de preu y propietat de dos Mil lliuras Moneda de perpinya y pensio sent lliuras de dita Moneda, y ses quitat dit Sensal ab Mil y dos sentas lliuras Barcelonesas Correns, lo qual sensal de feia en dos difarens terminys so es la Mitat a 2 de 8bre. (Octubre), y dit sensal suchssey la Nobla S^a Dona llucia de Caralt y Gubert, filla de dit visens Gubert, muller que fonch del Noble senior Don Joseph de Caralt y en segonas nupcias del Sr. Don Francisco areny y de toralla Com mes exhstençament Podra llegir lo Curios en la Concordia que dita Seniora Francisca areny y de toralla te feta ab la prasent universitat Rebuda en poder del Discret Mariano Rufasta notary al primer de Juny *1686* es dita Concordia Cosida y partida de taula en lo Clavariat de mestre Ramon Vidal apoticarhi en la present vila y la apoca y Difinitio del sensal.

1686): *PRIVILEGI DE FRANQUESA DE ALOTJAMENS* (Full 93)

Lo Rey Nostre Senior Carlos segon que Deu guarde Molts anys a Consedit Real Privilegi a la universitat de la prasent vila, de franquesa de Alotjamens de Jent de Guerra: es dit privilegi Molt important a la prasent universitat y se a de tenir en bona qustodia : es en lo plech N° *13* en lo armari Intitulat Privilegis.

(1686): *QUITASIO DEL CENSAL DEL COLLEGI DE SANT BONAVENTURA DE LA CIUTAT DE BARCELONA* (Full 93)

Item se fa nota Com essent Consuls lo Dr. Micer Pera Martir Capdevila lo Dr. Francisco Mossas francisco Duran y Rafel Agusti han quitat de bens de la present Universitat lo censal que la universitat de dita Vila feia antes a Pau Canal Cavaller y despres per donasio ne feu aquell al collegi de St. Bonaventura de la orde del serafich Pare St. francesch de la Ciutat de Barcelona se feya y prestava al dit collegi de preu y proprietat 640 lliuras...sous y pensio annual de 32 lliures, sous, la qual quitasio se es fet per partida de Taula. Consta de la partida y actes de quitasio en lo clavariat del Dr. micer Jauma Sobirana que ho es estat en lo any *1686*.

Als 4 de maig 1688 notari Mariano Rufasta de barcelona es la apoca de la lluicio y quitacio del dit censal de St. francesch, y se troba en dit clavariat, ab la apoca de las pentions de altra part.

(1687): *REGONAXENÇA DEL MOSTEFAS PER LA TERRA DE CERDANYA* (Full 93 v.)

1687. — Jesus, Maria Joseph. — Ce nota que en lo any *1687* trobantse Consols desta Universitat los Manifichs Drs. en Drets Pera martir Capdevila y en medicina Francisco Moses, Francisco Duran Botiguer y Rafel Agusti y Mostafas lo Manifich Andreu Pera Burges. Per dit Manifich Mostafas fonch a dits Manifichs Seniors Consols huna y moltas vegadas exposat que en la terra de Cerdanya Per humissio de Molts Mostefasos sos Pradesasors de no aver volgut fer Regonaxença de pesos y mesuras se fian vuy Grans Fraus y ocasionaven yReparables Danys.

Oidas Per dits Manifichs Consols Raons tan justas de la lley de deu y Conservacio del Real privilegi de Mostafas Consedit a esta universitat ab tanta plenitut que la Jurisdichcio a esta universitat ab tanta plenitut que la Jurisdichcio de Aquell se exhsten per tota la terra de Cerdanya, se Resolgue per Corregir los Referits fraus, punir y Castigar

los fraudans y posar o tota observansa dit Real privilegi, que dit Manifich Andreu pere anàs ab ordinicio de dits Manifichs Consols assosiat de Un oficial de Vara Real y de Joseph Xesa Afinador ordinari de pesos y mesuras de dita vila y terra, Per tota la terra de Cerdanya, com en afechta Ab asistencia de las Referidas Personas y de Joan Castellnou porter es anat y a Regonegut llochs y Casas de la solana y baga de la present terra de Cerdanya sens que persona publica ni privada li ajen fet Contradichcio ni opussisio y que Ab sa Regonaxença a penjorat a difarens personas, singularment en lo lloch de alp Joan Margall y Joan pera Guyllamy de taltorta a tal sitra se li a Romput una cossa al mitg de la plassa de dit lloch en precensia de homens y Donas. Y en altras difarens llochs a penjorat del que feu la present Relacio.

(1686): *FONT DE LA BARRADA* (Full 94)

Item se Nota que en lo any *1687* y *1686* trobanse Consols los Manifichs Dor. Pera Martir Capdevila lo Dor Francisco Mosses y Francisco Duran Rafel Agusti trobanse la prasent huniversitat totalment faltada de aiguas Per Beurar y quinar per trobarse los pous de dita vila Inutils y sens aigua per aver quitat lo Rech y sequia Real; per a subenir a tan gran nesesitat Inseguint desliberacions de Consells se Resolgue se fes y posas en bona forma la font de la Barrada y ques proquras ab tota diligencia Conduir en aquella totas las aigas y venas se poguessan trobar. Com en afechta lo mateix any se feu dita font ab la perfechcio se troba son anjup y en aquella se Conduex la aigua del pou ques diu del Caxalo ab una canonada de fusta de pi verda barrinada y axi metex (ab) matexas fustas se conduex en Dita font De dos difarents venas. La Mes copiossa se pren y trobaran en un anjup xich al Canto del obrador de Jaume Duran y la altra al Cap del Canto de la Casa de Joan oriol desota de una gran pedra gran.

Se Advartex que per la conservecio de dita font la Claveguera y lo anpadrat que no enfichcione la aigua queu tenim esprementat. — *1687.*

(11 Juny 1686): *CULLITA AVANSADA* (Full 94 v.)

Nota extraordinaria y no vista a la terra de Cerdanya.

Item se fa nota que a 11 del mes de Juny *1686* en lo lloch de Ger se veran Cavallons de blat assasonats segats, y als 20 de dit mes se segava palesament per Serdanya y als 24 de dit mes se menjava pa nou.

(26 Juny 1687): *ENTRADA DEL SR. BISBE DE URGELL*

(Fulls 95 i 95 v.) (Al marge diu): Vide fol. 5 Entrada de Sr. Bisbe.

(Text): En lo any 1687. Entra lo Sr. Bisbe don Joan Batista desbach als 26 de Juny y estigue visitant en esta Vila, terra de Cerdanya y Vall de Ribas quatra mesos y mitg. Y tenint notisia que dit Sr. Bisbe venia ab silla de ma enviarenli lo doctor en medisina Jacinto Vidal Rafel ferran notari Joachim forcada y francisco Pons Consuls en lo dit any al Dr. micer Francisco Bages Dr. en drets de la dita Vila exercint lo offisi de Mostasaf pera donarli la benvinguda en la Vila de Bellver ahont se trobava dit Sr. Bisbe per acta de Cortasia suposat la Vila no tenia tala obligasio de anar alli despres de haverli fet lo degut Compliment se li digue Com pretenia entrar en la present vila si era posat dins La silla escusaria la Vila de anarlo arrebrar fora als paratjas acostumats per quant no y havia exemplar de algun Senyor Bisbe pretengues entrar ab Silla ab asistensia de la Vila. Y encara ques demostra dit Sr. Bisbe tenir molt Carinyo a la Vila, y no ser ab animo de Innovar cosa en eix particular escusantse era per sos adxaques particularment per unas Turbias de Cap que patia que lo escusaven de anar, a, Cavall, se li replica que seria fer exemplar per los dames que vindrian y restaria la Vila menos Cabada y ultimadament havent consultada la materia ab dos Vicaris Generals que li asistian se acorda que dit Sr. Bisbe seria Rebut fora lo portal de Llivia en lo puesto ques fa una Capella ahont lo Sr. Bisbe axiria de dita silla y per esta Causa se resolgue que los Srs. Consuls ters y quart no anasen en St. Marti que es lo puesto ahont se acostumava anar, y en esta conformitat entra dit Sr. Bisbe dins la present vila y despres de Tornarsen de la Iglesia de Sta. Maria tots los dits Srs. Consuls lo aconpanyaren de dita Iglesia fins a la porta del carrer Carol sota de dita Iglesia de ahont se despediren de dit Sr. Bisbe dits Srs. dos Consuls en cap y segon y los restants Srs. Consuls ters y quart lo anaren aconpanyar fins a la casa del Sr. Don Hiacinto descallar ahont dit Sr. Bisbe posava; y lo dit Sr. Bisbe despres demostra sentiment ab la vila per que tots quatre los Srs. Consuls nol anaren aconpanyar en sa casa al que se li satisfeu que no y havia tal exemplar que los quatra Consuls lo aconpanyasen en ninguna functio, sino es del dit puesto de la Capella fins a la Iglesia y que los dos Consuls Ters y quart acostumaven aconpanyarlo de confirmar y altres. Y per tres vegades lo aconpanyaren des de sa Casa a la Iglesia anant pera Confirmar anant dit Sr. Bisbe al mitg y los dits Sres. Consuls Ters y quart Un a la dreta y lo altra a la esquerra y havent fetas estas functions y havent aparegut al Sr. Bisbe que la Vila faltava a la orbenitat, a, ell deguda arribaren, a, tenir Rahons apratadas a la presensia de sos Vicaris

Generals ahont Conclogueran per no arribar a encontras ab la Vila que lo Sr. Bisba faria totas las functions anant ab silla Com de fet las feu sens asistensia dels Srs. Consuls per aver aparegut al Sr. Bisbe y Consuls que aixis quedarian tots be.

Vide lo Registre de ajuntaments en diada de 5 Agost, *1724* lo ques deu executar quant lo Illm. Señor Bisbe va a la Iglesia.

Vide fol. 101 dest llibre la entrada del Illm, Sr. Bisbe en 3 de Agost *1728*.

(1688): *QUITACIO DE CENSALS* (Full 97)

En lo any 1688 essent Consults los Srs. Dr. Hiacinto Vidal Rafel ferran Joachim forcada y francisco Pons se quitaren los censals seguents ço es lo de Don Agustin Berardo de proprietat 1000 lliures, sous barceloneses, pensio 50 lliures sous, y se feu ajust de las pensions cessas.

Item lo Censal de Don Joseph Tarrer de proprietat de 715 lliures, sous barceloneses, pensio 35 lliures 15 sous y ab lo convenio de Totas las pensions cessas se li ha pagat 1198 lliures, sous Barceloneses, y resta dit Sr. totalment satisfet de proprietat y pensions.

Als 14 de maig 1688 notari Mariano Rufasta de barcelona dit D. Joseph Tarrer feu apoca de la proprietat de dit sensal.

Y als 13 de febrer 1688, feu apoca dit Tarrer de las pentions y porrata del matex Censal en poder del matex Rufasta notari.

Estos dos censals se son quitats per partida de Taula en la Ciutat de Barcelona, Mariano Rufasta notari de dita Ciutat te los papers de ditas quitasions y las partidas de Taula son en lo clavariat de dit any y las apocas tambe.

Item lo censal de Mariano Rufasta notari de pensio 12 lliures sous barceloneses, y proprietat de 240 lliures, sous, y se li ajusta las pensions li tocavan a pagar per sa part y axis resta dit Rufasta totalment pagat ab 288 lliures.

La definisio del censal es en lo mes de Agost en poder de francisco Rosell notari de la present vila y resta feta la descarga al mateix clavariat.

Item lo censal Cobrave a Joan francesch Vinyals parayre de la present vila de pensio 78 sous y proprietat 78 lliures y se li ha pagat la proprietat del dit censal. Consta de la quitasio ab acte rebut en poder del notari y secretari baix scrit als Tans del mes de Janer 1678 de la qual quitasio apar en lo mateix clavariat.

(17 Agost 1692): *TRANSLATIO DE LAS SENYORAS MONJAS DE Sta. CLARA QUE FONCH ALS 17 de AGOST de* 1692 (Full 98 v.)

Nota com als 17 de Agost 1692 foren tornades a son monestir las Sras. Monjas de Sta. Clara havent divuit anys que foren fora de dit monestir inseguint un orde de la Magestat Catholica Conforme trobaran mes llargament en lo present llibre en Cartas *87* y havent demanat moltas vegadas las ditas Sras. Monjas de Sta. Clara al Sr. Bisbe de Urgell qui es Protector juntament ab los Srs. Consols de la present Vila de ditas Sras. Religiosas y Convent y havent supplicat al Sr. Bisbe fos servit donarlos permisio de tornar a son pristino Convent es estat servit ordenar el Sr. official y Visitador, qui son los Rns. Nicolau Marser prevere y Rector del lloch de Seneja y lo Dr. en Sta. Theologia Ramon Mossas prevere y havent obtinguda dita permisio, ditas Sras. Monjas demanaren axi be al Exim. Sr. Duch de Nualles Virey y Capita General de la Provinsia de Rosello, Conflent, y Cerdanya; y havent obtinguda la facultat de dita Translatio prengueren ditas Sras. Monjas y Universitat de la present Vila y dits Srs. official y Visitador acort a Vista de dita permisio de dits Srs. per la diada havian de exir ditas Sras. Monjas per tornar a dit Convent, la qual diada fonch als 17 de Agost de 1692 entre las set y vuit oras de la matinada en la qual functio asistiren lo Molt Iltre. Sr. francesch Durbans de fortia Governador de la Plaça y Ciudadela de Monluis, los molt Magnifichs Srs. Consols de la Present Vila qui son lo Noble Don Jacinto Descaller y de ortodo, Ramon Vidal, Joan Palau, y Miquel Cot juntament ab los dits Rnts. Srs. offisial y Visitador Predits, los Rnts. Srs. Capiscol y Presidents, y altres Srs. Rnts. de la iglesia Collegiata y Parroquial de Sta. Maria de la Present Vila de Puigcerda ab la major part de la Plebe de dita Vila y juntament los Pares Conventuals dels monestirs de Sr. Domingo y St. Agusti de la present Vila hont vuy se Troban residint y alabant a Deu nostre Sr. Sia per Una eternitat y per major Gloria sua. Amen.

(1694): *NOTA. — PARAYRES PLET AB LA VILA ACERCA SI TINDRIAN LA FADIGA EN ORDRE A LA LLANA* (Full 98)

Se fa nota Com en lo any *1694* los Confraras de la Confraria de St. Jaume de parayres desta vila litigaren aserca si la Prasent huniversitat avia de donar la fadiga a dita Confraria de las llanas y pells se desfan en las Carnisarias de la prasent vila. Y aventsa ventilat dita Causa devant del Inlustre francisco Sicart veguer de Cerdanya y Jutja

Comisari en dita Causa fonch declarat y Centenciat No tenir la Confraria fatiga alguna de las llanas y pells preditas y axibe fonch Condemnada dita Confraria, en tots Gastos y despesas: dit proses y Centencia podra veurar lo Corios en lo plech de Nº 5, en lo armari de Cenvents y Confrarias.

(1695): *NOTA. — DISPUTA ENTRE LO COLLEGI Y RELIGIOSOS* (Full 98 v.)

Nota Com a 11 de Maig 1695 succehi entra lo Rnt Collegi de Sta. Maria de la present Vila y Convents de aquella grandissimas discordias fins arribar lo die 11 de Maig Vigilia de la Assensio del Sr. en lo acte de la proffesso de rogativas los Rnts de dit Collegi en fer apprehentio de las Creus de dits Convents de St. Domingo y St. Agusti sobra lo que fonch feta una provisio per Monsiur Durban Governador de Monlluis que podra veurer lo Corios en lo esmari del Rt. Collegi en plech de numero ... recondit en lo present arxiu y despres foren restituidas ditas Creus en Virtut de Monsiur lo Intendant y que se estigues Com de antes se estave donant en primer lloch summissio a la present Vila y foren dits Rnds Composats en Cent franchs los quals los Srs. Consols de dit any repartiren als pobres y axibe al hospital.

(1698): *ESTERILITAT DE BLAT* (Full 99)

NOTA. — En lo Any 1698 essent Consols Don hiasinto Descallar, Ramon Vidal, Jauma Cot, y Joan antoni Granes; per las grans hostelitats que havian fetas los francesos en la Vila de Puigcerda y Terra de Cerdanya; y en particular per habersen en dit Any aportat en las partidas de fransa mes de Deu mil Carregas de blat, succehi que en la primavera de dit any, nos Trovaba blat per a provehir las flechas; y Creent dits Srs. Consols que los habitans lo thenian escondit feran Regonexensa per totas las Casas; en las quals ne Trobaran Cent Carregas de blat; y Com lo blat quiscun dia aumentava de preu, foran obligats a, llevar la Treta; y procurar la Taxascio del preu; puig se venia a, quaranta vuit reals plata La Carrega; y per que del tot no se experimentas fam dits Srs. Consols feran portar Moltas Carregas de Pa de la vila de Achs; fins a que se seguà en Cerdanya.

(1699) *PROFFESSO DE CORPUS EN St. AUGUSTI* (Full 99)

Nota.— En lo any 1699 los Religiosos de St. Agustí Comensaren en fer la proffessó de Corpus per la present Vila ço es baixant Carrer Carol

avall fins al Cantó de la Casa del Dr. Joseph Montalla passant dret al carrer de St^{a} Maria y puyant pel dit carrer dret als escanons al Carrer de St. francesch tornà a dit Convent, ab Concordia feta per lo Molt Rnt. Collegi y los Convents de St. Domingo y St. Agusti Com Consta en poder dels Discrets Rafel ferran notari, Ramon Romeu Domingo Marti y Domingo Spernay notaris die, etc. essent Consols Lo Dr. Mr. (Micer) Joseph Vidal, Lo Dt. (Discret) Ramon Romeu notari Damia Baixa y Domingo Esparo Consols.

(15 Setembre 1699) *MORT DEL DISCRET RAFEL FERRAN NOTARI Y SECRETARI DE LA PRESENT UNIVERSITAT* (Full 99 v.)

Als 15 del Mes de Setembre 1699, fou enterrat lo Cadaver del Dt. (Discret) Rafel ferran q^{o} (quondam) notari y Secretari desta Universitat.

(16 Setembre 1699): *INTERINI DE SECRETARI DONAT AL DISCRET DOMINGO MARTI NOTARI* (Full 99 v.)

Als 16 de dits Mes y any fui elegit jo Domingo Marti y aldran notari publich de dita Vila per lo Interim y fins sia feta la extractio; y lo mateix die jo dit Marti, los Discrets francisco Raurez y Domingo Espernay —(havent primer fet tenir consulta)— havem presentat als Srs. Consols una supplicacio demanant ques fes extractio de Secretari en observanssa del privilegi, per las rahons expressadas en dita supplicacio y Vot dels Magnifichs advocats Consultats; la Consulta ques Tingue fou per lo punt ques Contravertia si la extractio de Secretari se havia de dilatar fins a 24 Mars, o, si se extrauria en continent.

(17 Setembre 1699): *EXTRACTIO DE SECRETARI EN PERSONA DE DOMINGO SPERNAY NOTARI* (Full 99 v.)

Per lo que als 17.dels dits mes y any fonch Convocat y Congregat Consell General en la casa consular de la dita vila en la forma acostumada. Y fonch proposat per los Molt Magnifichs Srs. Consols, la Suplicatio offerta per dits notaris Y llegit en lo dit Consell lo Vot y Sentir en Scrits sobre est punt fet per los Rnt. Dr. en drets Joan Viader, Magnifichs Mr. (Micer) felix Gasch, Mr. Pera Martir Sicart, Mr. Domingo Sobirana, y Mr. Domingo Banus tots Doctors en Dret de la dita present vila de Puigcerda, fonch resolt per tot lo dit Savi Consell, que attes lo declarat en lo dit Privilegi y vot predits, ques fassa la extractio

de notari y Secretari; Segons Thenor del Real Privilegi Sobre asso concedit a la present universitat.

En virtud de la qual resolutio en presentia y Acistentia del Illtre. Anton de Managat y Riu Donzell veguer de Cerdanya y Balle de la present Vila de Puigcerda y del Magnifich Micer Pera Martir Sicart Jutge y Acessor de la vegaria de Cerdanya fonch feta la extractio de Secretari y recaygue la Sort en Cap de Domingo Spernay notari de dita Vila Com mes llargament apar en lo Registre de Consells de dit any de 1699, dit die 17. 7bre. (Setembre).

(16 Juny 1702): *QUITATIO DE DOS JORNALS PRAT, DEL PRAT DE PALLAROLS* (Full 100)

Nota que con als 16 de Juny *1702* essent Consols Lo Dr. Joseph Vidal francisco Montagut Joan Antoni Bosombra y Lluis Cerda Se a, quitat de ma de Ramon Vidal Apotecari dos Jornals de Prat del Prat de Pallarols que en lo any 1700 per los Consols antecessors li foren venuts a, Carta de gracia per lo preu de quoranta y dos dobles y Mitja com tot apar en poder de Domingo Espernay notari y Secretari de la present Casa Consular Singularment la retrovenda en lo die y any dalt expressats. — Y con lo dit Vidal encara de dit Prat ne possehesca quatre Jornals per lo preu de vuytanta sinch doblas y aquells se pugan quitar de dos en dos Jornals vulla Deu nostre Sr. Conservarnos ab la tranquilitat present pera que de nostron any Sen puga quitar dos Jornals dels quatre y vulla donar forsas a, nostres successors pera fer altres quitations a las quals la present universitat esta empenyada.

(12 Octubre 1701): *OBERTURA Y CLAUSURA DE CORTS EN BARCELONA* (Full 100 v.)

Als 12 de 8bre (Octubre) 1701. Sa Magestat de Phelip quint de Castilla y quart de Aragó obri Corts Generals en la Ciutat de Barcelona y al Monastir de St. Francesch foren closas als 14 de Janer de 1702. assisti en ellas per Sindich de la present universitat Lo Dr. Mr. (Micer) Joseph Vidal.

(1712): *MESURA DEL BLAT QUE NO SE RODÀS* (Full 101)

En lo any 1712, fonch feta La averiguacio de las Mesuras, y volentse evitar los grans fraus y enganys se cometian en lo rodar la Mesura en lo Mesurar de manera que se averiguà quey havia personas que Mesurant Cent Carregas de blat ab Una matexa Mesura, ab sol modo

de rodar tenia a la ma lo fer quedar o faltar quatre Carregas de blat y altres mes, se resolgue y donar ordre que se dexàs lo us de rodar la Mesura y que se augmentassen de Capacitat y se affinassen de manera que sens rodar vinguessen a Contenir la matexa quantitat de blat que las Mesuras rodadas be y degudament, y se feu Crida y Marca Nova de la vila per signarlas, tant las de Puigcerda com de tot Cerdanya: es la Marca Com la de assi.

(Hi ha un dibuix de dita Marca)

(1712): *AUTORISACIO DEL MOSTASAF DE PUIGCERDA, PER CERDANYA* (Full 101)

En foleo 106, del llibre Major de pergami de privilegis es lo privilegi de Mostasaf ab que pot exercir lo ofici de Mostasaf per los llochs de Cerdanya, en que les hores noy agues Mostasaf.

(3 Agost 1728): *ENTRADA DEL ILLM. SR. BISBE DE URGELL* (Full 101 v.)

Als 3 de Agost. *1728,* dia de dimars a las set hores del Mati entrà en la present Vila lo Illm. Sr. D. Simeon de Guinda y Apeztegui Bisbe de Urgell ab son Cotxe de quatre Mulas, venint de visitar part de las Rectorias de Cerdanya, y anà à posar en Casa del Iltre. Dr. Joseph Montellà pe. (prevere) son V. G. (Vicari General); Y per ser la quinta vinguda sua, no se han executat las formalitats y Cerimonias que en sa primera vinguda, si sols lo que se segueix.

En lo ajuntament de dit die foren elegits los Magnifichs Joan Baptista Rossell, y Joseph Granés Regidors ultims per fer la benvinguda, y acostumadas offertas al dit Illm. Sr. Bisbe, y la han executada; en la qual...

En lo ajuntament dels 5 de Agost 1724, altre entrada del dit Illm. Sr. Bisbe ab nota de visita de la Iglesia.

(1730): *SEQUIA* (Full 102)

Se nota que en lo any *1730,* Considerant lo Iltre. ajuntament la molta necessitat se te de la Sequia, y de sa aygua per la conservacio, y provisio dels pous, y fonts de la present vila omnimode necessarias per la conservacio de la salut dels Individuos, que la componen, com y tambe per regar los horts, y altres utilitats comunas, y particulars, se representà de part del Iltre. Ajuntament y per medi de son sindich al Patrimoni R1. (Real) de Perpiña Memorial ó requesta produhint ti-

tols, y allegant las rahons Justas, y motius, causas, y titols legitims ab que se troba dit Iltre. Ajuntament, Y en forma se obtingué provisio favorable, lo original del qual, y los actes que sen subseguiren son en plech...

(Juny 1732): *ORAN* (Full 103)

Haviendose recivido una Carta orden de su Magestat, (que Dios guarde), su fecha en Civilla a los 18 de Junio 1732, en que manda al Iltre. Ajuntamiento que haviendo resuelto recobrar la Importante Plassa de Oran, y haviendo à este fin echo (sic), y remitido crecido exercito se hagan publicas, y fervorosas rogativas, en todos sus Reynos, con la mayor solemnidad y devoción.

En execucion de dicha Carta orden haviendose comunicado con los Rdos. Capiscol y Presidentes de la Collegiata desta villa se ha Resuelto se haga en la forma acostumbrada, y que empiessen las funcciones el dia lunes proximo venidero que sera a los 14 del corriente mes de Julio 1732.

Oran. — Fue tomada Oran y sus Castillos a los ...

(Diciembre 1732) *MORT DEL PR.REY DE CERDENYA DUCH DE SABOYA* (Full 104)

Murio a los..... El Rey de Cerdeña Duque de Saboya Victor amadeo segundo de lo que aviso su Magestad que Dios guarde con su Carta de ..... al ajuntamiento mandando se pongan los lutos y se agan las exsequias y conforme se hizo por el Señor Duque de Parma, de las quales consta en el ayuntamiento de 22 abril *1727.*

(1732): *SECRETARI DE LA UNIVERSITAT* (Full 104)

Eleccio de Domingo Marti y Aldran notari, per Secretari del Ajuntament.

La nota: Fui elegit jo Domingo Marti y Aldran, en el ajuntament de .....Xbre. (Desembre) 1732.

(14 Janer 1733): *OBSEQUIAS DEL REY DE CERDENYA, DUCH DE SABOYA* (Full 104 i 104 v.)

Se ha resolt fer las obsequias ab los funerals y demes de estil en lo die 14 Janer 1733, en atentio de no poder entrar antes per las festas y octavas precedents a dit die.

En dit die foren fetas ditas obsequias, en esta forma: ques feu un tumol demunt la tomba o sepultura dels Rnts preveres de la Parroquial y Collegiata Iglesia de Sta. Maria ab dos taulas del Convent de St. Domingo y posts demunt, y demunt ditas posts se posà la caxa de llistons de dit Convent; se cubri lo tablado ab lo Cobri altar de tela negra de la Setmana Santa de la Confraria de St. Eloy; y dita caxa se Cubri ab altre; y demunt se posa lo Coberto de Vellut de la Confraria de la preciosissima Sanch de Christo Sr. nostre, un Coxi, y demunt dest un Cap de Mort tenint en si la Corona Real de planxa que es al armari de la Minerva, y demunt dit Coberto un espadi nu y Lo Cetro de N^a S^a del Carme en Creu.

Se posaren dotse atxas so es en los Candeleros de ferro vuyt y quatre ab atxeras, ditas atxas se prengueren a disminutio al Rnt. Collegi, lo Rnt. Collegi feu posar los sis Candeleros de plata en lo altar major ab sis Ciris blanchs de missa.

Avisi als Convents per que fessen tocar las campanas en la tarde antecedent y en lo die del Cos present; Com y al Campaner de dita Parroquial.

Lo Sr. governador feu avisar a tots los Srs. Militars y se feu prego en lo die antes del Cos present al mitg die per lo corredor publich qui anave a Cavall, vestit de dol assistit de tres aguatzils y ab los tambors; a fi se servissen acudir a la Casa del ajuntament Com acudiren a las deu del mati en la plassa y devant la Casa del ajuntament.

Partiren a las deu del mati precehint toch de las Campanas los Srs. alcayde major, y Regidos ab las insignias de Vellut negre; y despues del ajuntament anaven lo Sr. governador y officials y Militars.

Lo Rnt. Dr. Joan Baptista Boson prevere y Vicari Cantà la missa y ague Musica. — Lo gasto se feu esta expressat en la polissa feta als 20 de febrer 1733, que es en lo llibre de Credenssa, hi porta 5 lliuras.

(30 Juliol 1764): *BISBE* (Full 105 i 105 v.)

El Illtmo Don Francisco Xabier de Jatiba Obispo de Urgel llegó el dia de 30 Julio 1764 en Talló de la Baylia de Bellver, y teniendo el Ayuntamiento aquella noticia, envio el dia 31 del mismo al Señor Regidor Dn. Francisco de Mir, quien eligio para su acompanyamiento a Dn. Joseph de Barutell, y Dn. Simon de Pera, se llevo consigo criado de a caballo a Pablo Degollada uno de los Porteros del Ayuntamiento y un criado de a pie con su escopeta, y llegados a Tallo se apearon a una de las cassas de aquél lugár, y passo recado por el criado en la cassa donde ospedaba su Illrma., expresando le dixiessen se hallaba alli con comissión de su Ayuntamiento para besarle la mano, y felicitarle del

buen arribo con deseos que quedaban al Ayuntamiento en Cuerpo, y a cada uno de sus Capitulares de obsequiarle con sus personas, y bienes; lo que cumplio luego con haverle dado pronta entrada. Luego en converssación instó savér de S. Illrma si al venirse a esta villa queria se le hiciesse entrada publica; y le previno de que inclinando a ella al entrár el Ayuntamiento se colocaba imediato tras su perssona, y se seguia despues su familia, según estylo, y practica antiquissima se tenia en ello; y bacilando entre si, y no, resolvioce en fin por su Illrma. (segun se entendio por influxo de su Secretario que era de familia, sobre haverlo sido de el antecessor Illrmo. que le hizo publica con la citada practica) que no queria la entrada publica, ni que los Regidores le acompanyassen dende su Casa iendo a la Yglesia, y retirandose de esta a su Casa; que se satisfaria de sus Clerigos; a lo que dio motivo el Secretario, suponiendole â su Amo que entre el Ayuntamiento y Colegio avia questiones sobre el modo de ressibir, y cumplimentarle en la entrada, y acompanyamiento, lo que dixo queria evitar su Illrma con su genio pasiffico; no obstante entrado en la Villa el dia 1, de Agosto, el dia 2, (por haver llegado canssado el antecedente, y no haver admitido cumplidos) aviendo passado el dicho Regidor associado del Señor Regidor Marcelo â darle la bien venida, y renovarle aquellos obssequios, se le hizo entendér era muy incierto ubiesse, ni ubiesse jamas avido disputas sobre el assumpto entre los dos cuerpos; y el Ayuntamiento no cuida mas de idas, y bueltas de la Yglesia.

Sentado el Illrmo a la Casa del Dr. en Derechos Francisco Solanell le pasó el Ayuntamiento por dos Regidores una representación en forma de Memorial (cuyo borrón para en este Archivo) exponiendole el estado de la Yglesia Parroquial; lo que era digno de repararse assi del formal; como del Material de la Fabrica; y el modo se avia tenido hasta aqui; dixo se impondria, y que avisaria; se fue, aviendoce despedido por medio de uno de sus Capellanes, de el Regidor Decano por el Ayuntamiento, y, hasta oy dia 31 Ocbre. de 1764, no â tenido el Ayuntamiento noticia la menor.

(16 Juny 1742) *OBITS DE REGIDORS* (Fulls 106 i 106 v.)

Als 16 de Juny 1742, ha mort lo Regidor Decano Dn. Francisco de Montella, y havent passat recado al Iltre. Ajuntament Doña Francisca de Montella sa muller, se ha resolt observar, y practicar lo que als demes Regidors, y Consols, que es immediatament de passat dit recado, enviar lo Secretari â donar lo pesame, y oferirse; se avisa vuyt sobreposats per portar lo feretro; va lo Ajuntament â la Casa per assistir a la absolta; lo die del Enterro assisteix igualment pero no puja dalt

a la Casa, sino ques queda en la porta; va immediat al Cadaver y lo dol detràs; al retorn de la Iglesia, despues de enterrat lo cadaver, lo Ajuntament sen torna â la Casa del Ajuntament; se posa la Insignia de Regidor sobre lo atahût del Cadaver, fins que es sepultat, la qual queda en la Casa del difunt, â reserva del Escut, de las armas de la vila, que queda per lo Ajuntament; y se subministra per ajuda de Cost del funeral divuyt lliuras barcelonesas corrents de Bens del Ajuntament.

Se ha fet esta nota per noticia, y exemplar del que se ha observàt fins vuy, axi en los Regidors, com en los Consols difunts.

Y se ha donát part de la mort de dit Sr. Regidor al Exm. Sr. Capitá general de est Principát.

Als 22 Juliol de 1750, morí lo Sor. Regidor Domingo Marcelo.

Se ha donat noticia de la mort al Sor. Dn. Francisco Borrás Decano de la R1. Aidiencia.

Als 8 de Agost de 1750 morí Dn. Thomas Ricarte Regidor de est Ajuntament en la Ciutat de Tarragona. Se ha donat noticia de la mort al Sor. Dn. francisco Borrás Decano de la R1. Audiencia.

Als 14 del mes de 7bre (Setembre) de 1750 morí lo Sr. Regidor Decano Dn. Joseph de Pastor.

Se ha donada noticia de la mort, al Sor. Dn. Francisco de Borrás Decano de la R1. Audiencia.

(1764): *CARESTIA DE BLAT* (Fulls 107, 107 v. i 108)

En est any de 1764, se feu una cullita tenua de Blat; y com en lo rest del Principat (exceptuat lo Urgell) fou miserable; Luego sobre la cullita se feu en 1763, tingue curs per totas las eixidas, y se vengué â trenta reàls de plata la carrega; per Nadàl a sis lliuras, y de aqui en abant se anà aumentànt lo preu no per reàls sino per pessetas, en tant que arriba â trenta y dos pessetas la carrega del segle, y lo Furmènt no aumentà â proporcio pues sols puja â tretse lliuras la carrega.

Tement lo Ajuntament no arribas fam al País demanà permis al Capità Generàl per pribàr la treta; qui la concedí; y avent fet registre los Regidors Misser Joseph Banus â la Solana fins à Prullans, y Marti Florenssa fins â Montella del Blat se encontraba en los Pobles (no avent seguit lo resto del Barida per constarlos no ni avia ja) pribaren la treta, y feren repòst de 132 carregas Blat segle que compraren fora la Vila per aceguràr lo abast de pa de la Fleca: y arribaren â pribar la treta als de la Batllia y Barida sobre ser de Cerdanya.

En dit registre se comprengueren tambe los Yglesiastichs; perque aventlo solicitat ab carta al Señor Bisbe; est feu commissio â son offi-

cial qui lo feu fer per un Yglesiastich en la Cerdanya, y envia relacio al Ajuntament; y en esta Vila lo feu dit Regidor Banús ab intervencio del Vicari: en Llivia, y passà lo Regidor Rafel Marcelo, y al mateix temps lo feren en esta Vila, y Baronia los Regidors Dn. Juàn de Manegát, y Pere Martir Romeu.

Arriba la vila en lo extrem de avèr de pribàr la treta de la vila de Blat, y pa; pues no y quedaba Blat, y venian dels llochs â compràr pa â sachs en la Fleca; y estaba la vila abrumada de Pobres als que se sustingue ab grans charitats de dinèrs, pa, y caldos; y ab exces en Barcelona haont acudiren a mils; y tingue aquella ciutàt molts affanys per la provisio de Blat que procurà de Urgèll, y per mar, per haont en lo Juny fou abundantment socorreguda; la Marina, Ampurdà, Valles, Olòt, Vich, Camprrodon, Ripoll, y Ribas; y estos si be solicitaren treta de esta Cerdaña, lo Ajuntament no le la permetè; y en lo mes de Juliol se abundà est País de Blat, y Pa de Franssa, que lo Blat se rebaixâ en divuit passetas la carrega lo que durà poch pues se permeté la treta per Ribas y Ripòll, y se concenti per los recels tingue lo Ajuntament li sobràs lo Blat del repost, que un preu computat ab altre li costaba 9 lliuras la carrega, y per no perdreri ne venè molta partida y de Farina â fiàr fins lo dia de nostra Señora del Mes actuàl de Agost de dit any 1764, y no obstant com la anyada se retardà per plujas, que molts segadòrs sen tornaren per no poder segar, ni tenir que viurer; en tant que molts captaban; Gabriel Lacosta Frances Flaquér per sustenir la Fleca per los segadórs y altres se veu obligàt a la fi de Juliol â baixar â La Seu de Urgèll â Compràr, y fer transportàr â sa casa sis carregas segle; En lo pa Blanch no, y haguè alterario perque dit Flaquèr tingue sempre molta provisio de Furmènt y lo anar ell â la Seu per lo segle fou per haver perssuadit al Ajuntamènt vengués lo Blat, y Farina del Repost, responènt ell del abast de la Fleca.

Pera pribàr la treta de pà, y Blat de esta Vila, cridà lo Ajuntament als Sobreposàts de las Confrarias, y sels encarregà posacen diariamènt dos de sos Yndividuos un a cada Portàl de guarda entregantlos un Fusil â quiscun, com se executà, y estos cuidaban de savèr lo Blat eixia pera moldrer, y si se tornaba entrar la corresponént farina. Eixa guarda circulà per tots los individuos dels Gremis, y tornaren â comenssàr.

OJO. — Es de notàr seriament que sobre esser publica la urgencia de haverce fet repost de Blat, y a tant gran benefici del publich; no faltaren singulàrs mostraren publicamént complacencia de veurer la notable baixa prenia lo Blat, y que si aguès continuat lo Ajuntament avia de perdrer un gros per fer conssumir lo Blat del repòst; y aixis

alerta quant arribia charestia â aceguarce per semblants imprevistas rebaixas.

Als 15 de Maig de est any 1777 caygué una navadeta, y repetí lo 22, y gelà la Flor dintra, y fora dels Blats; se mantingueren berts alguns dias, y se encontrà despues pudrida y morta la Flor, y sen segui tant miserablissima cullita; com que sols es estaba bona en Estòll; mitjama en la Batllia, Olopte, Cortas, Ger Saneja, y en esta vila; en alguns Pobles de un ters, y de Sellagosa en amunt, quasi no res; en tant que feren dallar los Blats, y sembraren luego Ordis y Sibadas de que an fet bastant cullita.

Luego se vené lo Blat a 17 pessetas la carrega, y arribà fins â 23, y en conssuelo dels Pobres, ne anà venént lo Convént de St. Domingo bona partida; y altre Doña Maria Tharesa Descatllàr, viuda de Dn. Andreu, y sustenint interim se â commogut gran Tregí â carregàr â la Seu de Urgéll, haont sen acarrea abundancia del Urgèll, y del Pallas; haont se a fet molt gran cullita; y ara, Xbre (Desembre) de dit any 1777 se mante la venda en esta vila de 21, a 22, la carrega.

Lo Intendént de Perpinya per la miseria de Blat en la Cerdanya Francesa, y Capssí, recabà del nostre de Barcelona facultàts de que aquells puguessen proveirsse de Blat de Espanya; y sels permèt del Urgell, y Pallàs.

(6 Novembre 1764): *PENYORADA DE CARN* (Full 109)

Lo die 6 9bre. (Novembre) de 1764. Lo Regidor Joseph Banús anà ab commissio del Ajuntamènt â infformàr als Rnts. Capiscòl, y Presidents que la Majordona del Rt. Climéns Daxs Collegiàl entrava Carn de Bou de la Guingueta, la que, li prengué la Guarda del Portàl â instancia del Arrendatari de la Carniceria; y que lo Ajuntamènt li avia manàt restituirla ates per la concordia entre la Vila, y lo Collegi no tenian los Collegiàls pena de perdre la carn, sino de 1 (una) lliura divididora la mitàt per robas de la Yglesia, y 10 sous per lo Hospital, qual pena incorren sempre se justiffiquia entrar Bou, Baca, Molto, ô Avella vius, ô morts.

No se â sabùt aja dit Collegi fet pagàr al dit Rt. Daxs la dita pena de 1 lliura.

Lo die 7 de dits Mes, y any (Novbre. de 1764) instànt lo mateix Arrendatari se feu portàr un Cartèr de Baca al Hospitàl per Antòn Saguér Blanquér en pena de havèr mort en sa casa una Baca que se la partian ab tres altres.

(2 Setembre 1765) *MONJAS* (Full 110)

Lo die 2 7bre (Setembre) 1765, Las Monjas tingueren valór de presentàr Memoriàls al Señor Intendent instant se manàs al Ajuntament los pagas mes de 1000 lliuras deyan sels estaban debént de Penssions atrassadas de Censàls los presta la vila, y avent obtingut Decret de que sels paguia lo feren ne intimàr dit dia per Climens Vidal Burgès, y Notari al Ajuntament y alli fan las expressions de esser est son Protectòr, y dels llochs per Monjas te lo Ajuntament.

(1776): *JUBILEU SANT DE 1776* (Full 114)

Comenssà per Proffessòns de 5 dias seguits per los P.P. (Pares) de St. Domingo, atès que lo Rt. Collegi conssultaba Duptes al Illm., y no li responia, seguiren las 4 Yglesias, y no las Monjas, seguiren los PP. Augustinos en cos, sens cantàr, ni concurs.

8 8bre. (Octubre) feu las Proffessons lo Rt. Collegi; no acudí lo Ajuntament en cos, si be lo Rt. Vicari vingué perssonalmént â proposarlas, y demanàr sí acistiria; y atès digué consultavan, si lo Ajuntament acistint en cos guañaria, ô no, y no lograban resposta resolgué no exposàr tanta importancia, y acudír de particulàrs, com se executà.

(1776): *LEVAS* (Full 115)

EL SINDICO PEDRO MARTIR PIGUILLEM.— Levas, o, Quintas empessaron en esta Provincia por Reàl Pragmàtica de 17... y multiplicidàd de Adiciones.

En la executada en 1776 y 1777, guardó el Ayuntamiento hasta los apices de la Pragmatica, y adiciones, llegando al sorteo serio, y formàl de los Mozos; y al extremo de llamarlos por Pregon â que se presentacen cierto dia â conducirlos a la Capital, y presentarlos al Inspectór elegido â su ressibimiento; y aviendo escapado todos los Quintos sorteados, sin cessàr de la Capital el reclamo â su completo, hasta llegàr este Governadòr, por Orden anticipada de allí â imponerles crecidos apremios diarios â cada uno de los Regidores en su particular.

Viendose el Ayuntamiento en tal aprieto, se passo en acuerdo de enviàr Síndico en aquella Capital de Barcelona â representàr su razón que le libertasse de tanta vexación; y â llevarlo â debido efetto (sic) eligió al Dr. en Medicina Pedro Martir Piguillém, Síndico Procurador generàl del Cuerpo de Ayuntamiento quien con esplendorossa bizarría acetó (sic) la comission, y cargo, caminando muy luego en aquella Ciudàd â los 27 del Mes de Febrero de 1777 corriendo tan efficazmente, con

Biblioteca Puigcerdà

lizura, y honrradés aquella, por personàl demostracion ante los Señores Exmos. Comandante Gl., Governador, Yntendente, Regente y Fiscàl Sidernat, y ganó Decreto de la Rl. Junta de Govierno de esta Provincia, que, componían y componen dichos Senyores dando líbre de Quintos â la villa, segun que infformasse sobre el sucesso, el Cavallero Governador de esta Plaza.

Con todo, de que se formalizó el curso de la leva, presidiendolo en Ayuntamiento dicho Governador Corregidor, y por su ausencia el Alcalde Mayor, en buena hermonía, y confformidàd totàl, como y â la empressa de Síndico â la Capital, infformó con discrepancia el Governador que instruído al Síndico, con animosidad patriotica, desatendiendo la intrinsiques, en la que con prefferencia, â todo otro vecíno, avia vivido, y corrido en las mayores sus conffianssas de resserva, renovó â toda porffia la empressa; y convenssidos aquellos Geffes â voz viva, y por expressiones documentadas, de la ingenuidàd, y pureza repressentada, tubieron â bien, conssolarle, secundando Decreto de estarce al primero, añadiendo â honrradura del Síndico la empresion alli *nom obstante lo infformado* de qual amparado se restituyó aqui gloriosso, y de triumffo, con esperas â duracion paciffica fue su buelta el 15 Abril inmediato, se passo breve tiempo cuando el Cavallèro Governador Corregidor puesto en la cabecera del Ayuntamiento conmovio al cumplimiento de Quintos, conminando apremios, suponiendo hallarse con orden superior â ello; y Escrupoleando debidamente el Ayuntamiento de esta, constituyendoce responsable â lo de la Rl. (Real) Junta simpleménte, aviso en representacion la novedad â esta y se vio en la honrradura, de que la misma le previniesse del acertado proceder; y de que por el mismo correo le venia Orden al Governadòr de desdecirsse en pleno Ayuntamiento, de la orden avía dado, por errada intelligencia a la carta del Exmo. Señor Governadór de Barcelona, de quien suponia ser la Orden; y aviendo previamente obtenído desengaño de este, y retratandose enseguida en Ayuntamiento pudo ganando tiempo, y escusandoce de presenssiarle, obtenér de la Junta carta al mismo de que fuesse equivalente el desdessirce assi al mandado de la Junta.

Sobrevino muy luego en el cuerpo Capitulàr, combate en assumpto particulàr, y conmoviendoce voces altas, y algo agrias entre el Corregidòr, y Síndico Procuradór Gl: (General) con resultancia que â este le mando aquel los arrestos en la cassa conssistorial, del que reclamó el arrestado â Su Exª y Rl. Acuerdo, quien dio nulo el arresto, y previno al Corregidor que procediesse en lances tales, con arreglo â las Ordenes Rls. (Reales).

(1776 y 1777): *CAMPANARIO. — EL DOCTOR PIGUILLEM. Carns* (Full 115 v.)

Esse Sindico Procuradòr Gl. Piguillém, propenso naturalmente â fomentar el culto al Santuario, recargó con la comission al importante costosso empeño de concluír y conssumár la basta Fabrica del Campanario de la Parroquial, associàndole el Rdo. Francisco Martí y Sicart Pbro. de comission de su muy Rdo. Colegio de Pbros. (Presbíteros) lo que felicissimamente an llevado â debido effecto como esplendorosamente caminan los dos, en abastecér al Publico de carnes de bondàd tan extremada, quàl no se vieron en tiempo alguno, dedicando al gasto de uno y otro, caudales suyos, y agénos; muy contingente su recobro, por mas que los dos comunes Ayuntamiento y Colegio les an acreditado el lleno de sus conffianssas; lo que, y esto, y cuanto precede, se canoníza por repetidos Ayuntamientos en los Registros de ellos de 1776 y 1777.

PREDECESORES DE PIGUILLEM: a) PADRE (Full 115 v.)

Le precedian al Sindico Piguillem, los honrrossos empleos, y dedicaciones ayrosas de sus Predecessores, a savér es que Francisco su Padre fue Titulado por el Rey de Credenciero en el Ayuntamiento el anyo de 1744 que acertadamente sirvió hasta el de 1770, (en que fue servido Su Magestat suprimír esse officio, y obligàr al Escribano de Ayuntamiento a que lo sirviesse en conjunto), como, y de Depositario de varios caudales, â aplicarsse en mejoras del Publico; que fio dicho Ayuntamiento â su conocida legalidàd; que con su Padre se tienen ganada en el regimen, y administración de caudales de la Coffadría (sic) de la Minerba, establecída en la Parroquiàl en el año 1609, por el largo espacio de 70 años, si bien que en toda la carrera ayan tenido associados de seremonia por el Ayuntamiento, Coadministradores que no se an introducido al manexo materiàl.

b) EL ABUELO (Fulls 115 v. i 116): Fuele al Ayuntamiento de esta villa muy benemerito Francisco Piguillem Mayor, Padre del Credenciero, y Aguelo del Síndico Procuradór generàl, al qual le dedico honrrossos assumptos; dotados ambos de memorión tan sumamente excelente, y estraño, que hazia el mayor recuerdos, por individualidád de dias, y anyos fixos, de cuantas expediciones guerreras, y sucessos de Batallas acahecieron en su tiempo, entre Monarcas de la Europa, y el Credenciero (haun de edàd de setenta y quatro anyos, y medio al año presente de 1777) los executa felismente de toda novedád en la villa, y lo que mas es, de los cumple años de cuantos, ô de la mayór parte que

moran en ella, con nota del numero totàl de cada uno, sin ver ni tener dello escrito alguno.

c) TATARABUELO. — Francisco Piguillém Boticario (como los anteriores) Bisaguelo del Credenciero, y Tataraguelo del Sindico, ya en 1667, se vio honrrossamente condecorado del Ayuntamiento en Comisiòn a formàr idea de terreno proporcionado, y adaptable â la construccion y Fabrica de Quarteles al comodo Alojamiento de Cavalleria, y Ynffanteria, consequente â orden positiva Rl. en escritos â ello que les passó el entonces Maestro generál de campo en la Plaza (que haun existe originál en el Registro de Ayuntamientos de aquél año) â los entonces Conssules. Se contó en anyos distintos un de entre los que compussieron esse gloriosso Cuerpo, y en el anyo de 1685, con el distintivo de Decano, ô Conssul en Cap.

(31 Desembre 1777): *DON FRANCISCO CAPDEVILA INVESTIT CAVALLER* (Full 117)

Caballèr fou envestit lo 31 Xbre. (Desembre) de 1777, per Dn. Thomàs Bre Governador Militàr, y Corregidor polítich de esta Plassa, Thinent Coronèl dels exercits; lo Dr. en Drets Francisco Capdevila y de Bru Ciutadá honrràt de Barcelona en forssa de commissio Rl. a est feta.

Passà dit Dr. Capdevila acompanyat de molts Parents seus â la Casa de dit Governador, a las quatra de la Tarda; y sentat est sol â la testera del estrado, y los demes als costats; essent dit Dr. lo primer acentat â la part dreta, li preguntà lo Governadòr de la commissio aquell li presentà, se llegí; fou preguntàt si volia esser Cavaller; y responent que si, li senyí la Espasa, y arrodillantsse debant lo Governador estant en peus li arrencà la Espasa de son costat li donà ab ella un colp al cap, y un a cada espatlle dient si juràs de guardàr los ordres de la Caballeria, lo que cumplí; se llevà, y publicà acte de tot per Gaspàr Coder Notari Rl. de esta vila, y en seguida Governador, y Parens lo acompanyaren en sa casa; y sentats en lo Saló del estrado se serví un esplendido Refresch de orxata, Melindros, Bescuits, y Xocolate.

(—Els fulls 118, 119 i 120, en blanch.—)

(1 Juny 1785): *INCENDI EN LA IGLESIA DE SANTA MARIA* (Full 121)

En la nit del dia 1 de Juny de est any de 1785 se â incendiat lo Altar major, Presbiteri, Sagristias, Arxiu, y Orga de la Iglesia Parroquial de Preberes Beneficiats de esta Vila; se reparà lo Incendi â cerca

las tres de matinada seguent, per alguna Persona, y quan fou juntat lo Poble, y dia clar, fou tot lo sobredit cremat salvanse por la misericordia de Deu, lo gran treball de la Gent de tots estats, y edats en especial de las Donas, y la molta aigua se tirà, lo demés de la dita Iglesia, no obstant que al comensar lo dia, se mogue un aire bastàn violen, que posà en temors, y perill â la Vila.

Per mes que es feren diligencias y averiguacións, y formá autos lo Sr. Governador, actuari de ells Domingo Martí dit Aldràn, y despues â la Curia de Urgell, no se pogue averiguar la causa, y motiu de tan fatal desgracia, que consternà als cerdans, y Forasters, per lo molt se perdé, y preciós, singularmen la primurosa Custodia, que era feta com la de las Chatedrals de Lleyda, y Perpiñà, plorán estos Habitans, y sos succesors, tan considerables perduas, que jamay veuràn restablertas.

Sols se cregué si per occasió de haveri agut en dit Altar Major, y Presbiteri, grans enrramadas, y lluminarias aquella nit, que era la penultima de la Octava del Corpus, dia dimecres, algun moch de llum auria pegat Foch, lo que per molts se feu dificil e inverosimil, ab rao, y ô atribuiren â altre causa mes fundada, que no es presumible, se sapia ab seguretat, fins al Judici Universal.

Se cremà dita nit entre tantas preciositats antigas, un gran Fonoll de 8 palms de alt, de la gruxaria de una cuixa de home regular en la part major, y capsat de plata, de dalt, y de baix, y pintat be en tot lo rodador, que unicament se treia en las 2 professons solemnes del Corpus que lo portava ab la rica Capa pluvial dita de la Reyna, lo molt Rnt. President primer, y de nostra Patrona la Verge de la Sagristia, lo molt Rnt. Capiscol Beneficiat del Collegi.

Lo curiós que vulga informarse per extens, de lo que passá, se obrà, y ordenà en dita Crema, per rao de ella, y en seguida, vejia lo que te notàt lo Rt. Francisco Esteve Prebere, y Beneficiat residént de la expresada Iglesia, Home integro, y exacte, y altres de la Vila, que an notat; tambe los registres de Ajuntamens, den del dia dos Juny, en avan aon veurà cosas notables, los drets de la Vila sobre la Sagristia major, y alajas de Plata, sens estar obligada á pagar res per la Iglesia, ni menos à reparar lo cremat, y altres cosas gustosas; si vol saber lo que y avia en la Sagristia major de Plata y ornamens, vejia lo Libre de Pergami, dels Censals fa esta Vila, y en ell trobarà los Inventaris de tot, presos per los consols com à Patrons.

Tambe la Informacio rebuda de tot lo cremat de orde del Consell Supremo en poder de Jacinto Guasch, Notari de la Curia Rl. en 1785. Totum hoc verum est, et verum testimonium infrascripti, qui ipse vidit, etc. — Dr. Pere martyr Banús Diputat.

(Fulls 121 v., 122 i 122 v. en blanch.)

(29 Agost 1793): *LOS FRANCESOS EN PUIGCERDA DESDE 1793 A 1795* (Full 123)

Haven los Francesos entràt en Puigcerdá a 29 Agost de 1793, hi estigueren fins a 26 de Juliol de 1795, en cual dia atacats en tots los punts de Cerdaña foren batuts ab mols morts, y despres de una forta resistencia fets presoners per lo Gl. (General) Español Dn. Gregorio de la Cueva. Duran sa permanencia destruiren totas las Iglesias, y cremaren los altars y Sans. De San Agusti y Monjas ne feren Hospitals, de la Escola pia lo pastim, de San Domingo Cuartel. Cremaren la Aduana y preso de la plasa, hahon hi feren la plaseta dels comercians. Sen portaren totas las campanas menos las del relotje, y la gran de San Domingo, que los de la Vila portaren a Sta. Maria, la gran de la Escolapia se salva, y algunas de petitas. Trobaren la plata de Sta. Maria, y los vestuaris que cremaren en la closa del piguillem. Fussillaren al Jordiet de Llivia entre lo moli de la Fon, y lo de vall, y un tal resplandis en lo pla del Fort. La mitat de la gent emigra, y tots los capellans, y Frares, menos tres dos Diminics, y un capella y una monja que sen portaren a Tolosa al cap de uns nou o deu mesos. Mataren lo P. Pau de la Escola pia vell de més de 80 anys, y P. Domingo Rogés sen passa a españa.

De quinse a setse canons presos als Francesos, lo Rey Carlos 4, ne concedi 4 a San Domingo que ne feren las dos campanas en 1806.

(17 Setembre 1810): *LOS FRANCESOS EN PUIGCERDA DESDE 1810 A 1814* (Full 123)

En la guerra de Bonaparte los Francesos comensaren de entrar a Puigcerdà, a 17 Setembre de 1810. Lo 29, Campoverde general Español los tragué, y los Españols cremaren la Cerdaña Francesa. Feren moltas entradas, y exidas per ultim a 24, de Abril de 1812 si aposentaren fins a 12 de Mars de 1814 que sen anaren; cremaren y volaren lo fort que havian fet en lo pou de la neu cerca lo estany qui mira a Seneya. Sen portaren quinse, o setse perque la Vila pagàs una contribucio per las farinas y altres efectes que dexaren. Se paga tornaren los presos, la Vila se empeña lo Prat de Pallarols, y sen quita part, y la montaña de Saltegat de lo ques tragué de las farinas.

Puigcerda lo havian fet cap del Departamen de Segre, y havia Prefet ab son tribunal. En eix temps destruiren lo que se havia fet de nou en San Agusti, y feren paller de la Iglesia de San Domingo, trayen tot lo de dins.

De resultas de tantas guerras San Agusti queda enteramen destruit, y San Domingo mol mal tractat y perduts los claustros.

(1806 al 1829): *RECONSTRUCCIO DE SANT DOMINGO* (Full 123)

En 1806 feren la obra nova (de Sant Domingo.) En 1817 se comensa la obra de la Iglesia dintra la vella que la escursaren de 60 pams. Tira lo plan lo R. P. Thomas Junoy Lr. (Lector) del mateix conven, y se ha feta tota, baix la sua direcció; se comensá sen Prior de San Domingo P. F. Thomas Viguet natural de esta Vila, se constinua en 1818, sen Prior P. Pau Verges de Enveix; se feu lo camaril del Roser en 1824 sen Prior P. Thomas Junoy natural de esta Vila, y fills tots tres del Conven. Se feren las voltas desde San Antoni fins abaix del mig, en 1825, y 1826 sen Prior P. Josep Cornet de Manresa, y de aquell conven, se feren las de las capellas, y se conclui la Iglesia y altres obras en San Domingo tornan a ser Prior P.L.F. (Pare Lector Fra) Thomas Junoy, en 1829.

(1829): *FESTAS DE LA B. JUANA DE AZA EN SANT DOMINGO* (Full 123 v.)

En cual any (1829) se feren unas festas mol lluidas en dita Iglesia y Conven per la Beatificacio de la Beata Juana de Aza Mare de San Domingo de la que te una reliquia dit conven; y las feren lo dia, dos, tres, y cuatre de Agost, a las que assisti al ofici del ultim dia Dn. Rafel de Zerraldo Gobernador ab lo Ajuntament format, y fou rebut y acompañat per los Religiosos segons lo antich costum.

(1793-95): *ORGUES DE LAS IGLESIAS DE PUIGCERDA* (Full 123 v.)

En la estada dels Francesos de 1793 sen portaren los orguens de N^{a} S^{a} de Gracia, de las Monjas, de San Agusti, de San Domingo, que se havia cuasi renovat tot, envers 1789 per Mosieur Cavaller, que despres fou lo de Sta. Maria mol bo, perque lo petit ques feu despres de la crema no pugue tocar may, per ser mal construit, cuals dos orguens tambe sels ne portaren.

En 1819 se feu per un tal Mosieur Grinda de Niza lo de Sta. Maria; costa 6000 lliures, y a mes la caxa, y fer lo puesto abaix del Cor que ho dirigi P. Thomas Junoy.

Fora de algunas limosnas, lo pagà lo Collegi (de Preveres), y mes de 2000 lliures que paga lo Ajuntamen als deu anys de pagas.

24 Octubre 1843. — 28 Julio 1888: REGLAMENTO DEL HOSPITAL (Full 124)

Don Leonardo de la Hija y Sánchez, Secretario del Ylustre Ayuntamiento de esta heroica y siempre Ynvicta villa de Puigcerdá, condecorado con la cruz roja del mérito militar de primera clase por méritos de guerra.

CRTIFICO: Que por los Señores Administradores del Hospital de pobres enfermos de esta villa, del cual es Patrono nato el Ayuntamiento de la misma, se me ha presentado una copia del reglamento que para el régimen de dicho Hospital dictó y acordó el Ylustre Ayuntamiento de esta villa en veinte y cuatro de Octubre del año de mil ochocientos cuarenta y tres, cuya presentación tiene por objeto el que ponga de dicha copia, testimonio literal para que en todo tiempo conste la existencia del propio Reglamento, que ya se dijo en el indicado acuerdo que quedaba copiado en este mismo libro y fólio 124, o sea en el presente y lo cual no se hizo sin duda por involuntario olvido, y accediendo a dicha petición, con el consentimiento del Cuerpo municipal y del Sr. Alcalde, copio el propio Reglamento, o sea la copia del mismo a mi presentada y entregada al efecto expresado, la cual es del tenor literal siguiente:

«DESEANDO el Ylustre Ayuntamiento como a Patrono único del mismo Hospital, y como a tal, Admor. nato de él y sus rentas y anexos, procurar por todos los medios posibles el aumento y buen régimen de tan pío establecimiento y que redunde precisamente en bien, alivio y consuelo de los infelices dolientes y desvalidos, que por su mísero estado deben ser amparados y socorridos en él, y respecto que por los varios disturbios y ocurrencias políticas acaecidas en la propia villa se han traspapelado las ordinaciones que se formaron en el año 1818, con motivo de haberse establecido las hermanas de caridad; y atendidas las observaciones que han hecho los actuales S.S. (Señores) Administradores, ha venido en resolver que en adelante y hasta tanto que otra cosa se determine, se observe lo prevenido en los artículos siguientes:

1º — No se admitirá enfermo alguno que no haya obtenido del Médico ó Cirujano una papeleta que acredite su enfermedad, y haberla

presentado al Sr. Admor. de semana para su aprobación, la que le aprobará después de estar instruído de las circunstancias y haberes del doliente.

2º — Admitido el enfermo ó enferma, el hermano ó hermana de semana notará en el Registro formado al intento, el nombre, estado y naturaleza del individuo, con expresión del día, mes y año de su entrada, y después el de su salida ó fallecimiento si acaeciere.

3º — Todo lo que traiga el enfermo en el momento de entrada, quedará depositado á cargo de la Hermandad, lo que se le devolverá ya sea ropa ú otros efectos si sale curado; y él dejarà lo que pertenezca y haya usado de la casa; pero si muere, quedará en clase de indemnización á beneficio de la casa, dando parte a la Administración para que disponga de ello.

4º — Los Admores. , hermano y hermanas del Hospital procurarán que se reconozca éste en un tanto en compensación de los gastos y perjuicios que hayan ocasionado los enfermos, empleando para ello los medios que estén á su alcance.

5º — No se permitirá que nadie visite á los enfermos fuera de las horas señaladas, ni menos que se les traiga ninguna especie de comidas ni bebidas; pero si alguna persona desea ofrecer ciertos socorros á un enfermo de cosas que el establecimiento no acostumbra ni puede subministrar, lo entregará al hermano ó hermana de semana á fin de que se le dé con regla y aprobació de los facultativos.

6º — No obstante de lo prevenido en el artº anterior, si algún enfermo se hallare de mucho cuidado ó en peligro de morir, según la conducta, circunstancias que se observen de sus parientes más cercanos, se permitirá á alguno de ellos de consolarle tanto de día como de noche si quieren velarle; pero para ello se obtendrá antes indispensablemente el permiso del Sr. Admor. de semana que lo acordará raramente procediendo en ello con mucha cautela y escrupulosidad; y a más se sujetarán puntualmente á la regla y á las órdenes del hermano ó hermana de semana, y en caso de resistencia se expelirá luego de la cuadra, cualquiera persona que fuere; pues que desgraciadamente se tiene observado, que algunos obran con insolencia y altivez, y otros que no se introducen más que para criticar las operaciones de la casa y causarle detrimento en su provecho.

7º — Se permitirá la entrada á las personas que deseen visitar á los enfermos solamente desde las siete y media hasta las diez y media de la mañana, y por la tarde desde las tres y media hasta las cinco y media, y absolutamente no se permitirá más permanencia á nadie por motivo ni pretexto alguno, y en dando la última hora expresada de la tarde, el hermano y la hermana en sus respectivas cuadras harán rezar el S.Smº

Rosario, luego harán los tres actos de fé, esperanza y caridad, y rezarán un credo.

8º — En las ocasiones en que se administre á los enfermos los Stos. Sacramentos se permitirá entrar en la cuadra unicamente á sus parientes más cercanos, debiendo las demás personas quedarse en las afueras de las cuadras á fin de evitar á los enfermos la incomodidad y transtorno que suele ocasionarles la concurrencia de muchas personas.

— Si algún enfermo en su convalescencia está en disposición de hacer algún trabajo, se le obligará á practicarlo quedando su producto á favor del establecimiento, y de ninguna manera se permitirá que nadie trabaje en utilidad propia, y si alguno se resistiere á ello, deberán las hermanas dar inmediatamente parte á la Administración.

10º — No se permitirá ninguna especie de juego ni que nadie fume en las cuadras, á fin de evitar la incomodidad que podría causarse á los enfermos, y se observará en ellas la mayor sumisión, orden y silencio, no permitiendo el menor insulto, directo ni riñas entre los enfermos ni falta de respeto y obediencia á las hermanas, y al que faltare á este precepto se le reprenderá, y si no cesa, se dará inmediatamente aviso al Sr. Admor. de semana para que tome las providencias que le dicte su ilustración y prudencia.

11º — Mientras harán las comidas los enfermos, el hermano y la hermana de semana en sus respectivas cuadras cuidarán que no les falte nada, y concluidas las comidas recojerán las sobras sin que permitan que se queden ni escondan pan ni otra cosa.

12º — A ninguno de los convalecientes se le permitirá por pretexto alguno salir de las cuadras hasta el día que los facultativos le ordenen la salida, y en caso de contravenir á esta disposición se tendrá en el mismo acto por despedido y no se le admitirá más.

13º — A los hijos espúrcos que se presenten, se procurará que se les administre tan pronto como sea posible el Sacramento del Bautismo, se buscará una mujer que les dé de mamar, y luego se practicarán las diligencias á fin de obtener el pasaporte de pobres, y la fé de bautismo con papel simple, y se conducirán con la brevedad posible donde y como es hoy de costumbre ó fuere otramente determinado por el Gobierno.

14º — *REGLAS QUE DEBERAN OBSERVAR EL HERMANO Y LAS HERMANAS:* Respecto que la principal mira que les habrá inducido á asociarse en este pío establecimiento será la de llevar una vida penitente y de perfección para poder mejor merecer de Dios el premio prometido á los justos, cumplirán con la mayor exactitud y en cuanto sea posible y lo permitan las actuales circunstancias del Hospital, las reglas que prescribe el fundador San Vicente de Paúl; y servirán con cuidado y

tratarán á los enfermos con aquel celo, amor, caridad y mansedumbre que tanto conviene para el alivio y dulce consuelo del afligido.

15º — Por la mañana se levantarán en los meses de Marzo, Abril, Setiembre y Octubre á las cinco y media; en los meses de Mayo, Junio, Julio y Agosto, a las cuatro y media; y en los de Noviembre, Diciembre, Enero y Febrero á las seis; no permitiéndose que ninguno quede más tiempo en la cama, sea cual fuere el pretexto, ni el de enfermedad; sin que preceda orden del facultativo.

16º — Se abrirán las puertas de la calle inmediatamente de haberse levantado, y se cerrarán en las noches, desde primero de Abril hasta el treinta de Setiembre, á las diez horas; y desde primero de Octubre hasta treinta y uno de Marzo á las nueve.

17º — Luego de levantadas, emplearán juntas media hora para las oraciones que les prescribe el fundador á menos que alguna urgencia lo impida; después la hermana que está de descanso irá á la primera misa de la parroquia, y en volviendo ésta irán las otras dos juntas si no hay ocupación precisa; y si la hay, irá la una después de la otra, volviéndose unas y otras á cumplir sus obligaciones inmediatamente de haberse concluido la misa. En los días festivos conservando el mismo órden, podrán tomarse el tiempo necesario para frecuentar los Santos Sacramentos, y después si no hay novedad particular en el Hospital, podrán las dos hermanas de descanso y de cuadra asistir á la misa conventual, quedando siempre la de cocina para el cuidado de ella y vigilancia de la casa y de los enfermos.

18º — A excepción de las horas en que podrán asistir á la Yglesia, — no les será permitido el salir fuera del Hospìtal por pretexto alguno sin que obtengan previa licencia de uno de los Sres. Administradores, la que les acordará siendo razonable el motivo.

19º — Desde la Pascua de Resurrección, hasta 1º de Noviembre se suministrará puntualmente la sopa á los enfermos á las siete de la mañana, y en los demás meses del año, á las siete y media; y si á algún enfermo se le ha de dar caldo ú otra cosa que ordene el Médico, ó se le ha dado por favór, en tal caso se le dará en las horas señaladas por el mismo facultativo. Concluído este ejercicio irán juntas las hermanas á tomar algo para almuerzo.

20º — A las once de la mañana en punto se dará la comida á los enfermos; á las tres de la tarde una sopa y a las seis de la misma, la cena, observando lo del artículo once.

21º — A las doce en punto comerán el hermano y hermanas en comunidad y de una misma mesa; y por la noche cenarán desde 1º de Noviembre hasta Pasqua de Resurrección á las siete y media; y en los demás meses del año, a las siete, y será servida la mesa por la hermana

de cocina con humildad y dulzura, sin hacer distinción entre ellos, y observando todos la mayor prudencia, órden y política, evitando riñas y cuestiones durante las comidas, tratando simplemente de asuntos espirituales ó tocante á los enfermos.

22º — Al medio día después de la comida hasta la una y media, tendrán un descanso en clase de silencio, debiendo la hermana de cocina, durante éste intervalo quedar de vigilancia; y desde esta hora hasta las tres estarán en la sala trabajando, empleando la de descando la primera media hora en lectura espiritual en voz alta; la de cocina, tomando el tiempo necesario, se levantará á preparar la sopa para los enfermos; concluida esta operación, tendrán media hora por recreación y tomar un bocado de pan, si les acomoda, y desde las cuatro hasta la hora de la cena, continuarán trabajando en cuanto lo permita la ocupación ó cargo de cada una.

23º — Las hermanas se repartirán semanalmente el trabajo de la casa de este modo. La una estará destinada á la cuadra para servir y auxiliar á los enfermos y operar cuanto sea necesario en ella; otra en la cocina para el desempeño de todo lo que pertenezca en ella como es sazonar los caudos y demás que se ofrezca, hacer los decoctos, tisanas y cataplasmas que ordenen los facultativos; deshacer el chocolate etc. y sobre todo que las comidas, tanto de los enfermos como de la hermandad, estén preparadas puntualmente á las horas establecidas; y concluídas, fregar la vagilla, empleando los ratos desocupados en otras cosas de utilidad de la casa; — la otra que estará de descanso tendrá a su cargo hacer las coladas, amasar el pan, cuidar de los cerdos, coser y tener preparados siempre los vendajes, hilas y trapos que puedan necesitarse, como igualmente el escaldar la ropa que traiga puesta el enfermo en su entrada; y en caso que se ofrezca un trabajo extraordinario, obrarán todas mancomunadamente sin resistencia, etiquetas ni pretextos.

24º — Después de la cena, la que esté de cuadra hará una visita en ella para enterarse de si ocurre alguna novedad, y no siendo necesaria que se quede á velar, se reunirá con las otras que estarán juntas hasta las nueve y media trabajando, rezarán el S.S. Rosario, y tendrán media hora de lectura espiritual que hará la misma hermana de descanso, y concluída se recojerán en el dormitorio para hacer sus devociones, y en dando las diez horas no se les permitirá más luz encendida.

25º — El hermano y hermanas indistintamente velarán á los enfermos de uno y otro sexo en las noches que ordenen los facultativos, repartiéndose las tandas por turno, empezando la primera desde la hora en que se recojan hasta la una de la mañana, y la segunda, desde esta hora hasta que se levanten las demás.

26º — En los días que se mudará la ropa á los enfermos, mientras

dure esta operación estarán allí en pié el hermano y hermanas de cuadra, para ayudarles y observar no les falte algo, cuidando de recogerlo todo á fin de evitar el que se pierda ó se esconda la menor prenda.

27º — Todos los dependientes de la casa cuidarán que reine en ella el mayor aseo y limpieza, y el hermano y hermana de cuadra procederán a hacer los perfumes y fumigaciones con preferencia en los casos que ordenaren los facultativos, y en verano rociarán las cuadras y renovarán el aire en la mañana y tarde, y en invierno á medio dia. Ygualmente si se juzga necesario, se tendrá por las noches una lámpara encendida en cada una de las salas.

28º — El cargo de la hermana superior seguirá por turno entre todas, y se mudará cada tres años, á menos que por ciertas causas y circunstancias no lo tuvieran por conveniente los Sres. Administradores, que en este caso les será facultativo confirmár la misma por otro trienio, ó sin seguir el órden expresado, nombrar la que mejor les parezca; como igualmente el suspender la que durante el trienio diere motivo para ello, y al encargarse del mando, firmará riguroso inventario de la ropa y demás existente en le Hospital, que recibirá de la que cesa y lo entregará a la Administración.

29º — El hermano no depende de las hermanas, sí sólo de los Sres. Administradores, á quienes deberá obeder ciegamente en cuanto le manden perteneciente al Hospital, y será, no obstante, a cargo de las hermanas el lavarle, remendarle y gobernarle la ropa de su uso.

30º — Deberá hacer vida común con las hermanas, conforme se expresa en el artº 2º, comportándose con ellas con una conducta irreprensible.

31º — A pesar de que en el artº 29 se dice que el hermano es independiente de las hermanas, no obstante será á su cargo ayudarlas y coadyuvar con la debida asistencia en cuanto se ofrezca y sea de utilidad á la casa, aquello que no permita la delicadeza de su sexo.

32º — Será de su obligación á más de lo que se prescribe en los artículos 2º, 3º, 4º, 5º, 11º, 24º, 25º, y 26º, cuidar del huerto, hastillar y hacinar la leña, ir a la botica, y cuanto se ofrezca practicar fuera de la casa; conducir los hijos expúreos, abrir y cerrar las puertas á las horas determinadas, y lo demás que se deba practicar, conforme se ordena en el artº 13º.

33º — A fin de evitar todo despotismo y asegurar las conciencias, se prohibe, tanto al hermano como á las hermanas, bajo su más estrecha responsabilidad, el que sin conocimiento y liciencia de los Sres. Administradores, dén ni presten á nadie, ni tomen por sí y por su aprovechamiento cosa alguna perteneciente al Hospital, supuesto que ya se les provee y asiste en un todo, y cuanto necesitan, y por lo mismo les será

obligación dar cuenta exacta de cuanto se recoja á favor del mismo, ya sea por vía de limosna, como por cualquier otro estilo.

34º — Conforme á la costumbre observada hasta el día y en celebridad de las festividades de la Natividad de N.S. J.C., de la Pascua de Resurrección, de Pentecostes, Asunción de Ntra. Sra., del Stº Angel de la Guarda, de S. Vicente de Paúl fundador, y de Ntra. Sra, bajo el título de la Sacristía, patrona de esta villa y Baga, se dará á los enfermos en la comida un principio de manjares saludables, é igualmente lo tendrán el hermano y hermana de aquello que disponga el Sr. Administrador Cajero.

35º — *MEDICO Y CIRUJANO:* Animados los Sres. facultativos de un buen celo y deseos de aumento y conservación del Hospital, conciliando los intereses del mismo con las circunstancias de las familias, procederán con mucha madurez y cuidado en conceder el abono de entradas á los enfermos, como igualmente en ordenar tan pronto como sea prudente la salida á los convalecientes, los que precisamente deben ser vecinos y habitantes de la misma villa, y de ningún modo forasteros ó extraños de ella, pues que en cuanto á esto se reitera la misma antigua prohibición y observancia establecida, á menos que hallándose de tránsito, por casualidad enfermen en ella.

36º — Les será cargo el visitar diariamente á los enfermos cuantas veces sea necesario, y acudir en cualquier otra ocasión que se les avise por algún accidente ó novedad extraordinaria que acaeciere.

37º — Mandarán á los dependientes el más exacto y puntual cumplimiento de cuanto ordenaren, y en caso de omisión, apatía ó falta de voluntad, darán parte á la Administración, á fin de que tomando las providencias que se requieren, se evite el detrimento que podría recaer á los enfermos.

38º — Hallándose provisto y arreglado el armario destinado para los medicamentos, será de la obligación de dichos facultativos disponer que se empleen para el uso de los enfermos, notando en un libro particular destinado al intento las yerbas y drogas conducentes para componer las medicinas que se receten, instruyendo a la hermana de semana del modo de hacer las decocciones, y poner lo demás que deba añadirse a la medicina; y por lo que no exista en dicho armario, notarán las recetas en el libro ordinario, para tomarlas en la botica, cuyo sistema se ha adoptado á fin de procurar á la casa el ahorro posible.

39º — La Administración queda autorizada para convenir con los mismos facultativos sobre el tanto de conducta que puede adoptárseles.

40º — De estas ordenanzas se hará lectura alternativamente por el hermano y hermana de descanso en comunidad, todos los sábados por la

noche, en vez de la lectura espiritual, y en las cuadras en igual día despues de rezado el Smº Rosario, en la parte tocante a ellas.

41º — *ADMINISTRADORES:* Como para el desempeño de estos destinos se eligen siempre personas responsables y de conocida probidad, buen celo, y espíritu caritativo, se les otorga también toda la Autoridad y facultades para administrar, regir y gobernar cuanto pertenezca tanto en el interior, como en el exterior de la casa, y en esta consideración.

42º — Quedan responsables de hacer ejecutar y cumplir puntualmente todo lo prevenido en los precedentes artículos, procurando que tanto los individuos de la hermandad, como los demás empleados y dependientes, cumplan cada uno por su parte según está ordenado, y en caso que alguno faltare se le reprenderá, y si continua temerario y obstinado, se dará parte al Ayuntamiento para tomar la determinación que convenga.

43º — Para que con más facilidad pueda lograrse la ejecución de lo prevenido en el antecedente artículo, y en los demás siguientes, uno de los Asministradores, siguiendo por turno entre ellos, visitará todos los días el Hospital, se informará con los enfermos y convalecientes si se les asiste y trata con amor y exactitud, y tanto en esto como en cualquiér otro caso que se presente, tomará las diligencias que mire oportunas.

44º — Vigilará con esmero que entre los individuos de la hermandad y demás que se hallaren en el Hospital, se observe paz y unión y buena armonía, no permitiendo el menor dicterio, insulto ni insubordinación, ni que se promuevan cuestiones entre ellos; antes bien si alguno tiene motivo de quejas, lo manifestará al mismo Administrador, para que se proceda según la gravedad del caso.

45º — Supuesto que se observe alguna condescendencia ó contemplación en conceder las entradas y salidas á los enfermos y convalecientes, los Administradores quedan responsables de reconvenir á los facultativos de cualquier abuso ó falta que se experimente, y en caso que no conformasen a las reconvenciones que se les hagan, darán conociminto al Ayuntamiento.

46º — Ynsiguiendo lo preceptuado y práctica de tiempo inmemorial, se prohibe el librar carnes, ni otra cosa á gentes fuera del Hospital, porque esta condescendencia solamente redunda en perjuicio de los intereses del Instituto, y de poca utilidad comunmente á los enfermos, pues que se tiene experimentado que por lo regular son las familias las que aprovechan de la tal limosna.

47º — Será facultativo á los Admores. admitir en el Hospital á cualquiera persona ya sea vecino de la villa, como forasetro que quiera ser asistido y mantenido en él, acordando primeramente los pactos y

condiciones que convenga para la debida indemnización, de modo que el establecimiento gane y no pierda.

48º — Les será cargo renovar en tiempo oportuno los arriendos de las heredades con escra. (escritura) pública, quitando y poniendo los arrendatarios que mejor convenga, los cuales deberán indispensablemente prestar fianzas de responsabilidad y arraigo.

49º — Dispondrán asimísmo las mejores y obras necesarias que hayan de practicarse en la casa y fincas, en cuyo particular, siendo cosa de alguna cantidad, se procederá en anuencia del Ayuntamiento, como igualmente caso de haberse de seguir alguna instancia ó pleito en defensa de los intereses del Hospital.

50º — Como el establecimiento necesita Pro. (Procurador) para seguir los pleitos que se originen, se nombrará éste por el Regidor decano de este Cuerpo y los Administradores, y en caso de empate entre los mismos, deberá ser elegido el que decida el Síndico Pror. (Procurador) del Común.

51º — Debiendo de turnar entre las hermanas el cargo de Superiora cada tres años, exigirán de la que quede encargada el inventario que se previene en el artº 29º, y después de examinado y cotejado con el anterior, para cerciorarse del aumento ó detrimento que resulte, se colocará en el archivo del Hospital.

52º — En cada un año deberán formar las cuentas del cargo y data de las rentas y adventicios que hayan resultado, sujetándolas al exámen y aprobación del Ayuntamiento.

53º — De estas ordenanzas se harán dos copias auténticas selladas con el del común. La una se colocará en el libro «*dietarium*» que obra en el archivo de estas casas consistoriales, y la otra en el del Hospital, para régimen y gobierno de los Administradores; á los dependientes y empleados en él, se les dará copia de los artículos concernientes á la obligación de cada uno, y se pondrá de manifiesto en una tablilla los que correspondan para la puntual observancia en las cuadras, y los Sres. Admores. se reunirán en junta una ó dos veces al mes para tratar de asuntos de la casa y escribirlos en un registro.

PUIGCERDÁ 24 de Octubre de *1834*. — E. A. C. (El Alcalde Constitucional). — Félix Olliver. — Esteban Soler decano. — José Peig. — Juan Vidal Rabat. — Regidores. — Por acuerdo del Yltre. Ayuntamiento, — José Deulofeu, Secretario.

CERTIFICO también: Que por los mismos Sres. Administradores anteriormente citados se me ha presentado para testimoniar también á esta continuación, un documento que contiene una Real Orden de fecha 20 de Enero del año *1857*, cuyo literal contenido es como sigue:

«JUNTA PROVINCIAL DE BENEFICENCIA. — Gerona. —

Nº 3. — El Exmo. Sr. Ministro de la Gobernación con fecha 20 de Enero último, me comunica la Real Orden siguiente: De acuerdo con el dictámen de la Junta general de Beneficencia y con arreglo á lo dispuesto en el artículo 1º de la Ley vigente del ramo, la Reina (Q.D.G.) se ha dignado declarar: Que el Hospital de PUIGCERDA debe ser considerado como Establecimiento particular y que su propiedad corresponde al Ayuntamiento de dicha villa. — De Real Orden lo digo á V.S. para su conocimiento. — Y lo traslado a V. para su conocimiento y demás efectos. — Dios guarde a V. muchos años. — Gerona, 13 de Marzo de 1857. — El Presidente: Estevan Garrido. — P.A.D. Sr. J. P. — Angel Alonso Romero Srio. (Secretario). — Sr. Alcalde de Puigcerdá.»

Las dos copias que anteceden corresponden fielmente con los respectivos documentos en su referencia á que me remito, el primero de los cuales he devuelto á dichos Sres. Administradores, y el segundo queda archivado en la Secretaría de mi cargo, unido a otros documentos referentes al expresado Hospital. — Y para que conste siempre y cuando convenga expido este testimonio en estas quince hojas, ó sea desde en ciento veinte y cuatro á la ciento treinta y ocho del presente libro, sellado y firmado con el visto bueno del Sr. Alcalde en la expresada villa de Puigcerdá, á los veinte y ocho de Julio de mil ochocientos ochenta y ocho. (Firmado): Leonardo de la Hija. — Vº Bº: El Alcalde. — Lorenzo Bosom. — (Rubricados): (Hi ha el segell de l'Ajuntament, en que es llegeix: «Alcaldía Constitucional de la Heroica e Invicta villa de PUIGCERDA»).

AÑO 1913 (Full 145): En cumplimiento del acuerdo adoptado por este Ylustre Ayuntamiento en sesión del día 26 del actual mes y por orden del Sr. Alcalde Constitucional Don Eugenio Esteva y Deulofeu, se transcribe á continuación la reseña del viaje y visita á esta villa, de S. A. R. la Serenísima Señora Ynfanta Doña Ysabel:

«*VISITA DE SU ALTEZA (S.A.) LA YNFANTA Dª YSABEL, A PUIGCERDA.* — Propio de los grandes acontecimientos, la visita de S. A. estuvo sujeta a la forzosa ley que a los mismos rige; es decir: á la esperanza y á los desencantos.

Puigcerdá, y con ella la comarca toda de nuestra idolatrada Cerdaña, ansiaba tal visita. Como que desde el siglo XIV no había pisado nuestro suelo, planta alguna de real alcurnia. Pedro IV el Ceremonioso, habíase llegado al condado de Cerdaña para jurar el mantenimiento de la unión del reino de Cataluña con los condados de Cerdaña, Rosellón y Baleares.

Así no era de extrañar el continuo trabajo, rayano á febril, que se notaba en los preparativos.

A la entrada de la Plaza de los Héroes se trabajaba noche y día en le-

vantar un arco de severas lineas con inscripciones alusivas al acto, bajo la dirección del Sr. Massanet, profesor de dibujo de las escuelas nocturnas de la villa. La ejecución corría a cargo de los maestros de carpintería Señores Palomera y Delcor, y la parte decorativa al del reputado pintor Don José Fabra.

En las Casas Consistorales se trabajaba también con no menos empeño en el adorno de la gran escalera que da acceso al salón de sesiones, adornándola toda con escalonados arcos de follaje, estilo árabe, de vistoso afecto (sic).

Y los particulares todos iban disponiendo el arreglo de las fachadas de sus casas, cuando la ley inexorable de que hicimos mención, vino a sembrar en los pechos ceretanos la semilla del desencanto y de la desilución. El domingo al medio día corrió veloz la noticia que se había recibido de que el viaje de la Ynfanta á esta villa se suspendía por dificultades invencibles.

Pero la esperanza, que nunca fenece, espoleó si cabe los bríos; y continuando con más ahinco los trabajos empezados sin que el desaliento hiciera brecha en los pechos ceretanos, el infatigable Alcalde D. Eugenio Esteva logró que se revocara la suspensión y se anunciara, — eran las diez y media de la noche del mismo domingo, — oficialmente la llegada de S.A. el lunes por la tarde.

A media tarde del día 22 se recibió telegramas anunciando que S.A. la Ynfanta había salido de Olot á las dos. Poco después se recibió otro desde Ripoll, anunciando su paso por aquella población y acto seguido el Ayuntamiento de la villa presidido por el Alcalde D. Eugenio Esteva con las autoridades y particulares que ocupaban numerosos automóviles, pertenecientes a las familias de la colonia veraniega, salió á recibir a S. A. en el confín del término municipal, o sea a Puig d'Oca. A las siete y media llegó el automóvil que conducía al Sr. Lacalle, Gobernador Civil de Gerona y el Teniente Coronel de la Guardia Civil Sr. Morell. El Sr. Alcalde hizo las presentaciones de rigor y poco después llegaba el REYNAULT de S. A. conduciendo á S. A. Dª Ysabel, á su dama de compañía Sta. Margarita Bertrán de Lis y al Sr. Coello, Secretario de la Infanta.

Seguían en otros automóviles, los gentiles hombres de S.M. Marqueses de Villanueva y Geltrú, y Castelldosrius, Conde de Solterra y D. José Milá i Camps, los Diputados á Cortes Señores Bertrand y Serra y Bertrand y Musitu, los Diputados provinciales D. Agustín Riera, D. Tomás Montagut y D. José Puig y Corominola con el Secretario de la Corporación D. Enrique Roca, Los Yngenieros de obras públicas D. Blas Sorribas, ingeniero Jefe y D. Federico Moreno, siguiendo los automóviles del servicio de la Ynfanta.

El Sr. Esteva, después de saludarla y entregar á Dª Ysabel y á su dama de compañía, hermosos ramos de flores, fue invitado á ocupar un puesto en el automóvil de S.A. Organizándose la comitiva que entró en Puigcerdá, cerca de las ocho de la noche por la plaza de Barcelona y plaza de los Héroes, admirando de paso el hermoso y artístico arco aqui levantado dedicado a S.A., que supo dirigir el Profesor de dibujo de esta villa Sr. Massanet. La Ynfanta fue objeto de nutridos aplausos y vivas y saludada a los acordes de la Marcha Real.

Descendió S.A. en la puerta principal de Sta. María y pasó á ocupar á los acordes de la Marcha Real ejecutada á órgano, el trono preparado en el presbiterio, mientras se cantó el Te Deum. El gentío que llenó la Yglesia para ver de carca a S.A. era tan considerable que llenó las espaciosas naves del tempo.

Terminado el Te Deum pasó S.A. á saludar en su Capilla á la Excelsa Patrona de Puigcerdá y su comarca la Virgen de la Sagristía, siendo recibida á la puerta de la Capilla, por las Sagristanas.

La Ynfanta ocupó otra vez el automóvil y se dirigió dando la vuelta a la Yglesia y pasando por la plaza de los Héroes y calle de España al Hotel de Europa en el que tenía preparado alojamiento, ocupando todo el primer piso. Descansó allí cerca de una hora y dirigiose luego a la Casa de la Villa, al pié de cuya escalera, artísticamente adornada, esperaba el Alcalde, que le ofreció su brazo, y autoridades, Ayuntamiento, Presidente de la Cámara Agrícola de la Cerdaña y diversas personalidades y nutrida representación de Señoras de la villa y forasteras, deseosas de saludar a la egregia dama.

RECEPCION Y CENA: La recepción duró una media hora, trasladándose después S.A. al Hotel en el que se sirvió la comida oficial ofrecida por S.A. Dª Ysabel. Tenía a su derecha al Gobernador Civil Sr. Lacalle como autoridad superior de la provincia, y á su izquierda al Sr. Alcalde D. Eugenio Esteva y Deulofeu.

Sentáronse en la mesa los gentiles hombres de S.M. Marqueses de Castelldosrius y de Villanueva y Geltrú, Diputados a Cortes Sres. Bertand y Serra y Musitu, el Capitán de Carabineros de esta villa Sr. Rodríguez, el Teniente Coronel de la Guardia Civil Sr. Morell, el Secretario de S.A. Sr. Coello y su señora de compañía Dª Margarita Bertran de Lis, el Sr. Riera Presidente de la Diputación y el Administrador de la Aduana Sr. Barés, y Delegado del Juez de primera instancia.

La comida se sirvió con arreglo al siguiente menú. — DINER. Potages: Consommé Royale. — Creme de moules Reine. — Relevé: Barbue garnisauce Riche. —, Entree: Filet de boeuf Ranaisance. — Legumes. Haricots verts au beurre. — Roté: Petits Toulousains a la broche. — Salades saison. — Glacé: Bombe Ysabeline. — Desserts:

Petits fours, — fruits de fromages. — Vins: Gonzalez Byass, Bilbain Sauternes. — Rioja Vinicola. — Codorniu Extraneum, Gordon Rouge. — Jerez Ynfanta Ysabel, — Café Moka. — Liqueurs. —

Terminada la comida la Sociedad Coral la Sardana provista de hachas encendidas fué en busca de S. A. para acompañarla al Lago que estaba profusamente iluminado a la veneciana; allí se trasladó la Ynfanta en un Landó en el que ocupaban además, asientos el Alcalde y la Sta. Margarita Bertrand de Lis, siendo recibida á los acordes de la Marcha Real y con atronadores vivas y aplausos. La Sociedad Coral «La Sardana» cantó con el buen gusto que la distingue las composiciones «Gloria á España» y «el Himne Cerdá» que fué seguido en su versión castellana, muy atentamente por S.A.. — Acto seguido se disparó un magnífico castillo de fuegos artificiales dedicado expresamente á S.A. — El último fuego que se quemó era el lema «Viva la Ynfanta Dª Ysabel». La variedad y buen gusto con que fueron presentados mereció que fuesen alabados por S.A.

Antes de abandonar la tribuna S. A. dirigió breves palabras de salutación al público que fueron coronadas por una entusiasta ovación. S. A. manifestó al Alcálde sus deseos de dar un paseo por las calles de la villa, apresurándose aquél, á satisfacerles, recorriendo en carruaje varias de las calles aún iluminadas con profusión de faroles.

A las doce se retiró S.A. entre aplausos y vivas delirantes de la población, que la acompañó al Hotel de Europa, viéndose obligada á salir dos veces al balcón para acallar los incesantes y atronadores aplausos del público.

VISITA A LLIVIA: La villa de Llivia había tenido noticia de que S.A. tenía ya desde mucho antes de entrar en Puigcerdá deseos de visitarla, pagando con su presencia la lealtad de sus habitantes siempre adictos á España, apesar de las campañas que los elementos de la nación vecina han hecho para hacerles aparecer poco afectos á España. En virtud de tales noticias, la villa se preparó para recibir dignamente á la Ynfanta, adornando balcones y ventanas con colgaduras, banderas y gallardetes, debiendo hacerse notar que en ningún balcón fué vista una sola bandera que no fuese la de España.

La Ynfanta llegó á Llivia cerca de las diez y media, con el mismo acompañamiento que había seguido á S.A. el día anterior. El Alcalde de la villa saludó á la Ynfanta y fué invitado á ocupar un puesto en el automóvil de S.A. lo cual efectuó llegando hasta la plaza pública siendo saludada por el Ayuntamiento y Juez municipal y por el Arquitecto Sr. Freixas. A pié se encaminó á la Yglesia, penetrando en ella bajo palio, sostenido por los hermanos de la doctrina cristiana. Después de adorar

el Lignum Crucis, se encaminó la comitiva hasta el lugar destinado á S. A. cantándose el Te Deum.

Al salir Dª Ysabel visitó el Ayuntamiento y después las antigüedades que guarda la parroquia de Llivia, haciéndole de cicerone el Sr. Martí de Puigcerdá. Después de dar una vuelta por las calles de la villa, en medio de gran entusiasmo, fué despedida la Ynfanta que ocupó otra vez el automóvil, saludando á la concurrencia que la victoreaba (sic).

Los automóviles se dirigieron por la carretera nº 20 hacia Bour-Madame. Gracias á la amabilidad del Sr. Barés, los automóviles pudieron posar por la carretera directa á Bour-Madame. La Ynfanta fué saludada por el Maire Mr. Cot, y poco después entró la comitiva en el hermoso Parque de los Sres. Mata. queriendo dar así una prueba de alta distinción al Diputado á Cortes, por el Distrito, D. Eusebio Bertrand y Serra.

Los automóviles fueron agrupándose en las espaciosas avenidas que cruzan el parque mientras la comitiva penetraba en la magnífica torre de los Sres. de Mata — S.A. fué recibida por la Sra. Juana viuda de Mata, Sra. Güell de Bertran y otras. La Ynfanta después de descansar breves momentos en el salón, pasó al comedor en donde le fué servido un delicado lúnch.

Anotamos en aquellos salones, además de los nombres ya dichos, los de los Sres. Mata D. Alfredo y D. José Marqués de Castelldosrius, Marqués de Marianau, Conde de Solterra, Diputados á Cortes D. Luis Morote, D. José Bertran y Musitu, Lacalle, Gobernador Civil, Morell Teniente Coronel de la Guardia Civil, Esteban Deulofeu Alcalde, Riera, Presidente de la Diputación, Puig Diputado provincial, Roca, Secretario de la Corporación, Sorribas, Yngeniero Jefe de la provincia, Moreno, Yngeniero, Rodríguez, Capitán de Carabineros, Gay de Montellá, Deulofeu, Milá y Camps, Martí Terradas, Giménez y el Jefe superior de Policía. La Ynfanta pasó al despacho donde firmó en un hermoso Album, siguiendo luego las de las autoridades e invitados; S. A. se despidió afectuosamente de las familias Bertrand y Mata.

REGRESO A PUIGCERDA. — A las once y media regresó á Puigcerdá y media hora más tarde emprendió el viaje á Manresa. Al salir del Hotel se despidió amablemente de las personas que se hallaban junto á ella. La multitud apiñada en la plaza ovacionó á S.A. — El Alcalde D. Eugenio Esteva, dió tres vivas: al Rey, á la Reina y á la Ynfanta, que fueron contestados con gran entusiasmo. Entre aplausos, vivas y saludos de las Señoras, que desde los balcones adornados con colgaduras, agitaban los pañuelos, partió el automóvil ocupado por S. A. R. — Antes de marchar, Don José Mª Martí le hizo entrega del libro de honor de Puigcerdá y de un ejemplar del Himne Cerdá, traducido al castellano y

al francés. — S. A. agradeció el regalo, ofreciendo que lo hará llegar á manos de S.M. el Rey.

La recepción dispensada á la Ynfanta por esta villa ha sido más que entusiasta, delirante; los balcones ostentaban, todos, colgaduras de variados y vostosos colores, luciendo la mayoría iluminaciones espléndidas. Bien puede decirse que esta villa ha conquistado un nuevo timbre de gloria por la gran prueba de cultura y de alto sentido político que ha dado al recibir en la forma que lo ha hecho á S. A. la Ynfanta Doña Ysabel.

Nos consta que la Ynfanta ha salida satisfechisima del viaje á Puigcerdá, habiendo manifestado que la fiesta celebrada en su honor en el Lago la entusiasmó de tal suerte, que durante su excursión por Cataluña, no presenció otro espectáculo que pueda comparársele. Hizo también grandes elogios del Hotel de Europa, por lo esmerado del servicio y lo selecto del menú.

Desde Manresa telegrafió el Secretario de S .A. Sr. Coello, al Sr. Alcalde diciéndole que creía no había dejado la Ynfanta cantidad alguna para los pobres; y que si así fuere, se lo manifestara para girarle enseguida una cantidad. El Alcalde contestó confirmando el olvido, e inmediatamente giró el Sr. Coello por encargo de S. A. doscientas pesetas para los pobres de la villa por lo que no se hará esperar mucho el reparto de la cantidad.

Y para concluir, no podemos menos de tributar nuestros más sinceros plácemes á todos los que contribuyeron con su trabajo al mayor esplendor de la visita. Al Sr. Alcalde por la acertada organización, al pueblo todo por haber respondido al llamamiento y al Jefe de Telégrafos D. Tomás Mohino por el ímprobo trabajo que supone la transmisión de tres mil palabras en la noche del 22 al 23, sin auxiliar alguno y después de algunos días de servicio permanente. —

(Firmas): Saturnino Parrera Srio. hab^{o} (Secretario habilitado). — V^{o} B^{o}: El Alcalde. — Eugenio Esteva. (Rubricados.)

Hi ha un segell, en el qual es pot llegir:

«Alcaldia Constitucional de la Heroica y siempre Invicta villa de PUIGCERDA.»

FI DEL DIETARI.

EPÍLEG

Gràcies a Déu, hem arribat a la desitjada fi de la nostra tasca, cosa per cert ben entretinguda i delicada, tant pel mirament en la seva descripció literal, com en la minuciosa confecció del seu Índex sobre temes tan escampats i dissemblants.

Amb tot, estem satisfets i orgullosos d'haver pogut assolir, —amb la presentació d'aquest Dietari de la fidelíssima Vila de Puigcerdà—, una viva pretensió de molt llarg temps cobejada, per tal de poder contribuir amb aquesta nostra humil aportació, al més intens i profund coneixement de la Història de la nostra volguda terra cerdana i catalana ensems.

Bo i fullejant aquestes planes, —tant sobre els afers polítics, militars, socials i administratius, com en els sentiments religiosos—, haureu pogut copsar tota la vida d'un poble, és a dir la seva manera de pensar i de viure, el seu interès ben remirat i la seva voluntariosa dedicació al bon govern del poble, el seu esforç per la defensa pàtria, la seva escrupolositat en l'administració pública i el seu fervorós aferrament a les creences religioses i a les seves tradicions ancestrals.

Jo voldria, doncs, —i crec que val la pena—, que en l'exemple dels nostre avis, de la gent d'aquell llunyà ahir, els d'avui i els de demà, aprenguéssim tot allò de bo que en els fets d'aquells s'hi reflecteix.

I, en fi, confiem en la bona acollida d'aquest Dietari, no solament per part dels cerdans, sinó també de tots aquells que senten afecte i voluntat per les coses pàtries. Tampoc no dubtem que el bon Déu, sota el dolç esguard de la seva beneïda Mare la Verge de la Sagristia, —Patrona de Puigcerdà—, voldrà acollir aquest esforç nostre i coronar-lo amb el seu favor.

PROU.

ÍNDEX ALFABÈTIC DE MATÈRIES TOPONÍMIC I TOPOGRÀFIC

(NOTEU: La foliació d'aquest índex correspon a la del text original del Dietari, que està indicada al lloc oportú).

A

Abats: de Cuixà, 71, 92; — de Fontiyàs, 72 v.; — de Gerri, 66 v.
Abstracció: Vid. Extracció o elecció.
Achs, o Ax (poblet de la Cerdanya francesa): 18 v., 20 v., 99.
Acodrillats (aplegats en quadrilla).
Aduada: 123.
Advocat: — de la Vila, 3 v. — fiscal del Consell Suprem d'Aragó, 67 — del Governador, 11.
Afinador de pesos i mesures i mides: 3 v.
Aiguats: 16 v., 41, 66 (es desborda el Llobregat); 70 (enderroc de cases); i 72; —Penúria d'aigua: 14 v., 15 v., 76.
Aja (poblet cerdà): 42, 75 v. (palanca d'Aja).
Ajuda del vi (impost municipal sobre el vi): 10 v.
Ajust (acord, conveni): 97, 89 v.
Alabarda (arma a manera de llança): 18 v.
Alabarders (soldat amb alabarda): 39 v.
Alcait o capità dels castells: 5 v., 9, 16 v., 18, 18 v., 20, 40 v.
Alcalde Mayor: Vid. Jutge.
Almoina: Vid. Bacines i Hospitals; i la Tonya.
Alph o Alf (poblet cerdà, desaparegut): 42.
Alp: 6 v., 11 v., 19 v., 23, 42, 93 v.
Alp (la Vall d'): 42.
Altars: — de N.ª S.ª del Carme, 104; — de Sant Crispí, 48 v.; — de Sant Llorenç, 30 v.; — de Sta. Magdalena, 30 v., i 48 v.; — de Sant Miquel, 43 v.; — Altar Major de Sta. Maria, 1 v., 6 (retaule), 48 (reixa), 73 (Vicari general d'Urgell no té lloc a les grades de), 121 (incendi de l'). — Altars de Sta. Maria: 83. Vid. altres esglésies, capelles i convents.)
Alvèrnia, 41 v.
All (poble cerdá de la Solana): 42.
Allotjaments: 17, 53, 53 v., 54, 80, 84, 87, 88, 93. Vid. soldats i oficials o gent de guerra.
Ambaixadors: 10 v., 21. Vid. Síndics.
Amolinar dras (portar-los a batanar al molí draper): 2.
Amposta (campaner d'): 10 v.
Angostrina (poble de la Cerdanya francesa): 23, 42, 80.
Anguila de lliura i mitja: 83 v.
Aniversaris: 8 v., 92.
Anjup (la deu o vena d'aigua): 94.
Anyada (tardança d'): 72.
Apassibitat de temps (o temps benigne): 75 v.
Àpoca (rebut): 41 v., 91, 92.
Apotecaris: del 49 al 53, 57, 92 v., 100. (Vid. Memorial de cònsols.)
Apuntament (o qüestió entre frares i capellans amb els cònsols: 15 v.
Aragó: 6, 8, 9, 13, 85 v., 100 v., — 66 v. (Regne d'). Vid. també Reis d'Aragó.
Aragonesos (escalament de la Vila pels a.): 7 v.
Aran, Vall d': 74 v.
Arcabussos: 11 v., 15, 17 (pilotes d'), 18 v. cossalets d'). 45, 45 v.
Ardits (moneda antiga d'escàs valor): 9 v., 17 v., 18, 39 v., 72 v.
Argensos (pes antic, equivalent a la setzena part d'una unça): 43.
Argenters de Barcelona: 10 v.
Arlès: 80.
Armament i municions de guerra: arcabussos i artilleries i canons, 9 v., 11 v., 12, 15, 17, 17 v. (morters), 18 v., 45,

45 v., 79, 84 v. 123; — corda, metxa, pica (o llança antiga), plom, pòlvora, rodanxes, etc., 9 v., 11, 12, 15, 17, 18 v. 45, 45 v., 54 v., 79, 84 v. 88, 88 v., 90; — pedrenyals, 18 v.
(mà) *Armada*: 19 v., 47; — (Era quan un poble o comunitat s'alçava en lluita armada, contra un altre poble, en defensa dels seus drets lesionats, o per a venjar algun greuge; podriem dir-ne «guerres privades» amb què els pobles solucionaven les discòrdies entre ells.)
Armes (escut de la Vila o altres escuts): 3 v., 7 v., 11 v., 42.
Armes del Reial presidi (Exèrcit o tropes de defensa): 80, 85 v., 88. Vid. soldats i gent de guerra).
Armes, o reis d': 39 v.
Arraval (raval) jussà (inferior o de baix): El que avui en diem «La Baronia», a les afores de la Vila, 53 v.
Arrendaments dels drets o impostos municipals i de les rendes, propietats, censos, etc., que solien fer-se a l'encant públic a la plaça major de la Vila: 44 v., 45, 55.
Arsèguel, i castell d': 20, 23, 23 v., 41 v. (Al Baridà.)
Arrupit (a l'Empordà): 41 v.
Artilleries: Peces d'artilleria, 9 v., 11 v., 12, 79, 84 v. Vid. Generals d'artilleria.
Arxiu: — del consolat, 9 v., 18 v., 19 v., 20, 39 v., 40, 85 v., 105.
Arxiu de l'església: 121.
Arxiu Reial: 66 v.
Astoll (poblet a l'obaga de Cerdanya): 42, 107.
Assessor: Vid. Jutge.
Atreviment de soldats: 17.
Audelló = Odelló (poblet de la Cerdanya francesa, prop de Font Romeu): 42.
Audiència, Reial: 13 v., 14, 21, 39 v., 89 v., 106.
Auditor de guerra (En Francsc Marron): 86.
Aula sobirana del Consolat (sala superior o principal de la Casa de la Vila): 10 v., 83.
Àustria (reis d'): 69; — victòria de D. Joan d'Àustria: 14 v.
Avalots o bregues: 12, 17, 17 v., 18 v., 19 v., 23 v., 47.
Avet coronat: 15 v., 20 v. (Era un gran avet, situat a la ratlla o límit entre el comtat de Cerdanya i el de Foix.)

B

Bar: 9 (castell de).
Bac de Querol: 87.
Bacines i Baciners: (Estri per a recollir o acaptar almoines. Les principals eren de pobres vergonyants (o de solemnitat), i la de l'Obra de Ntra. Senyora): 1 v., 2, 2 v., 3, 3 v., 30 v., 43, 44, 70.
Bajanda (poble de Cerdanya a la banda francesa): 12 v., 42.
Balltarga (poble al Baridà): 7 v., 44.
Bancs: — als altars de l'església, pels Sobreposats de les Confraries: 30 v.; — banc dels cònsols a l'església, 41 v.; — banc a la placeta, 11.
Bandejar certes persones: 11, 16 v.
Banderes i banderer: —de les Confraries, 24; — de la Vila: 9 v., 11 v., 14 v., 24, 83, 87 v., 90 v.; — Gent de bandera: Vid., bàndols i bandolers.
Bandolers, bàndols, bandositats, hugonots, mals homes, etc.: (Cal advertir que el mot «bandolers», aquí, no vol pas dir «bandit o gent criminosa»; ans bé, significa gent de bàndol, de parcialitat o de partit, que militaven per la causa d'un dels dos famosos capdills: Nyerros i Cadells; lluites en què s'hi trobaren compromesos molts cerdans, per tal com aquestes dues cases fortes radicaven, una al Conflent i l'altra al cor mateix de la Cerdanya, el castell de Nyer per una banda, i la torre de Cadell i castell d'Arsèguel, per altra): 8 v., 9, 10, 14, 14 v., 15, 16 v., 17, 17 v., 18 v., 23, 23 v., 41, 41 v., 43, 46 v., 47 v., Vid. Hugonots.
Banys de les Caldes o Escaldes, a Cerdanya, situats prop de Dorres, avui a la banda francesa): 12 v.
Barbària: 17.

Barcelona; 6, 9 v., 10 v., 11 v., 12 v., 15 v., 17, 17 v., 18, 19, 21, 23, 24, 30 v., 39 v., 42, 42 v., 44, 57, 58, 66, 66 v., 67, 68, 68 v., 69, 70, 70 v., 72 v., 74 v., 76 v., 78, 80, 80 v., 88, 89 v., 91, 92 v., 93, 97, 100 v., 107-108, 117, 145.
Baridà: 20, 23, 107.
Baronia, La: 107.
Baronia o Senyoria de Saltèguel (Els cònsols de Puigcerdà tenien la jurisdicció civil i criminal d'aquesta Baronia o terme): 16, 57; — Fiscal de la B., 3 v.; — Capbrevació general, 45; — (Vid. Saltèguel, boscos, muntanyes.)
Barra de la caça, a la plaça: 42 v.
Barraques a Saltèguel. Vid. Morbo o Pesta.
(Sant) Bartomeu, església de: 7, 83 v.
Batlle i Batllia: 30, 30 v., 81 v., 85 v. Vid. Veguer i Vegueria.
Batllia general: 85 v.
Batllia de Bellver: 74 v., 105, 107.
Belloch (Santuari de Ntra. Sra. de B.) Situat en un enlairat turó —avui en territori francès—, a 1.688 m. ofereix una bella panoràmica de tota la Cerdanya. Alla anaven en pietós romiatge tots els pobles cerdans: 2, 16, 23, 74. (Vid. capelles i processons.)
Bellver: 9, 42, 95.
Bena (poblet de la Cerdanya francesa): 18 v.
Beneficis: 43, 43 v., 66 v., 121 (Beneficiats).
Berga: 16, 16 v., 43 v.
Bergants, o bargants (Vol dir vergants o batedors i segador): 12 v., 46 v.
Bestiars, robatori de: o presa de, 11 v., 12, 17 v., 18 v., 20 v., 23, 77.
Binèfar: 39 v.
Bisbe, Entrades de: 4 v., 5, 6, 8, (bisbe d'Albi); 10 (Arquebisbe de Tarragona); 13 v., 14 v., 15, 16, 17 v., 39 v. (bisbe de Segorb); 46, 46 v., 47, 47 v., 54 bis al 55 v., 66 v. 67, 69, 71 v., 87, 95, 95 v., 101 v., 107 al 109; — Bisbe Sans, 66 v., 67.
Blats: Carestia, veda, treta de, presa de, 5 v., 9, 12, 15 v., 19 v., 20 v., 41, 44, 72, 76, 77, 77 v. 79 v., 88, 94 v., 98 v., 99, 101, 107-108. Vid. Pallol.
Blanquer (aquell qui adoba les pells): 109.
Bolquera: 42.
Bolvir: 42.
Bolla (segell que posaven als teixits per a indicar-ne la procedència): 8 v., — Segell dels paraires: 13, 42 v., 44 v.
Bor (poblet conegut per les seves famoses coves): 9.
Bordons: — barra o borla del penó, 2 v.; — a la faixa o butxaca dels batedors i segadors: 46.
Boscos: 20 v.; — Bosc de la Manyera o bac de Querol: 87. Vid. Saltèguel.
Bourg-madame (o La Guingueta): 109, 145.
Bossost (a la Vall d'Aran): 41.
(Tres) Braços de Catalunya: 39 v.
Bregues i avalots i traïcions: 12, 17, 17 v., 18 v., 19 v., 23 v., 47 v.
Breus del Papa: — Gregori XIII, sobre els deu dies enedarrerits: 18; — de Pio V, 14 v.
Burgesos i altres títols de noblesa: Burgesos de Puigcerdà, 5, 38 v. 39, del 49 al 53 en Memorial de cònsols, hi figuren alguns noms de burgesos); 56, 68 v., 69 v., 71, 73 v., 83, 84, 85 v. (privilegi de crear burgesos); i 110.
Butxí: 48.

C

Cabana de les Vesses, La: 42, 80 v.
Cabiscol i Presidents del Rnd. Collegi o Comunitat de preveres de Sta. Maria (El Cabiscol, —Caput schole—, tenia el càrrec de dirigir el cant del Cor; una mena de xantre; el qual, juntament amb els Presidents, havia de resoldre els assumptes de la Comunitat, 2 v., 43 v., 83, 97 v., 103, 121.
Cadaqués: 41 v., 42.
Caixans: Vid. Queixans.
Caldes, Les: Vid. Escaldes, Les.
Call o sinagoga dels jueus: 8 v.
Callastres, poblet francès: 42.
Camós: 41.
Campanar i campanes, o torre de Sta.

Maria: 9, 11 v., 15 v. (Voltejador); 71 v. (llamp al c.; 78, 78 v.) incendi al c.); 80 v. (seny o campana gran); 85, 104, 115 v., 123. Vid. rellotge i tenebres.
Camprodon: 54 v., 79 v., 107.
Canceller de Catalunya: 42, 69, 71.
Candeler o canelobre de plata: 104.
Canon: —article del Dret canònic, en què es declara excomunicat a tot aquell qui atenti contra persones sagrades—, 78; — Doctor en cànons, o en Dret canònic: 66 v.
Canonges i capitulars d'Urgell: 54 bis-55 v., 66 v., 73 v.; — canonge de Barcelona, 69.
Capbreu i capbrevació general: 45 v. (Era reconèixer el domini d'una hisenda.)
Cap de Sant Jaume (Relíquia que es guardava en el convent dels dominics de Puigcerdà): 15 v., 76.
Capcir: 12, 41 v., 53 v., 107.
Capella ardent, per mort de reis: 9 v., 14, 17. Vid. funerals o funeràries.
Capellans, preveres, beneficiats: 11, 42 v., 43, 44 v., 45, 54 bis-55 v. 72, 76, 81, 107 (Vicari), 88 v.; collegials: 109, 121. Vid. Rnd. Collegi de preveres de Sta. Maria, i Clero.
Capelles: de — Ntra. Sra. dels Àngels, 76; — Sant Antoni de Pàdua, 69; — Belloch, 2, 16, 23, 74; — Sta. Eugènia, la Jove, 4, 80 v.; — Sta. Eugènia, la Vella, 1 v., 80; — Ntra. Sra. de Gràcia, 7 v., 8, 76, 123 v. Capella al portal de Llívia, 95; — Ntra. Sra. del Roser, 76; — Sant Jaume de Rigolisa, 2, 15 v., 76; — Ntra. Sra. de la Sagristia, 76, 90 v.; — Vid. Esglésies, altars i convents.
Caperó, o caperutxa: —Una peça del vestit, acabada en punxa, per a cobrir el cap, que usaven els cónsols—, 1, 1 v., 5 v.; — i el caperó de dol, que el portaven pel dol del rei i també els Dijous i Divendres sants, 14 v., 46, 55 v. Vid. Gramalles i Insígnies consulars.
Capità dels castells, o Alcaid: 5 v., 9, 16 v., 18, 18 v., 20, 40 v. — Càstig d'un capità de soldats, 87. Vid. Oficials i gent de guerra.
Capità general: Vid. Virrei.
Capítol general del convent de Sant Francesc: 12 v.; C. provincial, 10.
Capitulars d'Urgell, mals tractes dels: 74 v. Vid. canonges.
Caralps: Vid. Queralbs.
Carcassona: 2, 6 v.
Cardona, duc de: 39 v.
Carestia o penúria de blats: 19 v., 41, 76, 77, 99, 107; — de farina, pa i vi, 9, 88.
Carlaxia de vellut: 1. — Vid. Gramalles o vestidures dels cònsols.
Carmelites descalços, o frares de Sant Josep, de Barcelona, 91.
Carnisseria: Plet sobre la c. dels capellans, 11; — 18, — Taules de la c., 44 v.; — 98, 98 v., (plet sobre pells i llanes de la c.); —109, penyorament de carns, i arrendament de la c—. 115 v. (Bona carn.)
Carol: Vid. Querol.
Carta molt important, del Rei Carles II, sobre la fidelitat de la Vila de Puigcerdà, 91 v.
Carrers de la Vila: — de la Boveria (avui c. de R. Cosp): 70; — c. Carol o Querol, 12 v., 95, 99; — c. dels Escanons, 99; — dels Forns, 8, — de Sant Francesc, 99; — d'Espanya, 145; — carrer de la Lliça, 8, 10; — c. de Sta. Maria (o carrer major), 15, 19 v., 99; — c. de la Morera, 53 v. — Vid. Places.
Casa: — del General, 87 v.; — c. dels Quinze pilars, 8 v., 44; — c. de Joan de Queralt (l'antic collegi dels escolapis), 87 v.; — Vid. enderroc de cases.
Cases clergues: 11, 12. (Era un edifici on es reunien els beneficiats o preveres de Sta. Maria, i menjaven en comunitat els dies de les quatre tèmpores de l'any i els d'abstinència, i on més tard hi feien vida comunitària.)
Casaments reials: 10 v., 39 v., 40, 60.
Casernes: «quartels» — de cavalleria i d'infanteria, 84, 85, 85 v., 88, 90, 90 v., 115 v., 123.

Castella: 9, 39 v., 100 v.
Castellans: 23.
Castells: — d'Arsèguel (al Baridà), 20 v., 23, 23 v., 41 v.; — de Bar, 9; — de Bellver, 9; — de Llívia, 9, 13, 42; — d'Opol, 71 v.; — d'Oran, 103; — de Perpinyà, 11 v., 39 v.; — de Salsas, 71 v.; — de Puigcerdà, 1 v., 9, 16 v. (presos a la sitja de c.); 18 v., 20 (llamp al c.); 39 v., 40 v. (enderroc del c.); 42, 88 v., 90 v.; — de Queralbs, 53 (setge dels Miquelets); — c. de Querol, 9, 18 v.; — de Torrecerdana, 9, 10, 18 v., 23 v.; — Capità dels castells, 5 v., 9, 16 v., 18 v., 40 v. (Vid. alcaid); fortaleses, 13 v., 14, 39 v., i Fortí, 123; — Torre de Das, 9, 42; — Torre nova i guarda a la torre de Sta. Maria, 9; — Torre de Roset, 80.
Càstig d'un capità: 87.
Catalans: 17, 39 v.
Catalunya (i Principat de C.): 9, 10, 11, 15 v., 16 v., 20, 23, 39 v., 66, 66 v., 72, 76 v., 77, 79 v., 80, 80 v., 81, 83, 85 v., 107.
Catalunya, Ciutats de: 73.
Causes i qüestions: Vid. Plets. — Causes pies. Vid. Bacines.
Cavalgata, és Cavalcada (o passeig de gent a cavall); — a Sant Joan de Saga (capella que hi havia prop del poble de Saga), 2 v., 17, 21, 30, 40 v.; — c. pel firal, 3 v.
Cavallers: 10, 17, 23, 39 v., 68, 74 v., 85 v., 115, 117 (investit c.)
Celada (Part de l'armadura que defensava el cap): 18 v.
Cementiri: — de Sta. Maria, 3 v., 7, 16; — c. de predicadors o del convent dominicà, 11 v., 75 v.
Censals i censos: 7 (reducció de c.; 8 v., 59, 73 v., 74, 89 v., 91, 92, 93 v., 97, 100, 110.
Centelles, Prior de: 66 v.
Cerdanya; i Comtat de C.: 8, 8 v., 9, 9 v., 12, 15 v., 16, 16 v., 17, 19 v., 20, 20 v., 23, 41 v., 42, 45 v., 47 v., 66, 70 v., 74, 76, 77, 79 v., 80 v., 81, 81 v., 83, 85 v., 90 v., 91., 93 v., 94 v., 95, 97 v., 98, 99 v., 100 v., 101, 101 v., 107, 123, 145; — Ceritània, 6.
Cerdanya francesa: 107, 108.
Cirurgians: 33 v., del 49 al 53, 56, i del 59 al 65 v., 70.
Ciutadans honrats de Barcelona: 30 v., 117.
Clairà: 11 v., 71 v.
(Santa) Clara: Vid. convents.
Claustrals, frares: Vid. convent de Sant Francesc.
Clavari (Tresorer o Dipositari del Consolat): 2 v., 3 v., 12 v., 16, 30 v., 45 v., 59 (clavariat u ofici de clavari); 73 v., 81, 92, 93, 97; — 91 v. (clavaritat o any de l'exercici d'un clavari); i 115 v. (Dipositari).
«Clero» i «Clérigos» (clergues): 10, 53 v., 90 v., 105; — Vid. capellans.
Closa d'en Piguillem: 123.
«Coadunats» (agrupats, aquadrillats): 53 v.
Codolet, vila de: 73.
Collació: — prendre possessió d'un benefici o càrrec: 30, 43, 43 v. — C. del Dijous Sant i de Nadal (refecció, àpat, refresc): 3, 5 v.
Collector apostòlic, o Nunci: 78.
Collegi (Rnt.): — (Comunitat de preveres de la collegiata i parroquial església de Santa Maria), 2 v., 7 v., 10, 11, 14, 16, 20, 43 v., 44 v., 46, 57, 70, 78, 79, 81, 83, 89, 93 v., 97 v., 98 v., 99, 104, 105, 115, 121; — Collegials, Vid. capellans, i 109; — Collegiata i parroquial, 73 v., 85, 121, i Vid. Església de Sta. Maria.
Coll de Jou: 13, 16.
Collites: — avançada, 94 v.; — retardada, 72. — Vid. Carestia, esterilitat, penúria, 9, 19 v., 41, 76, 77, 99, 107.
Comanadors (o administradors) de l'Hospital: 43, 124.
Comandant general: 115.
Comissari de la Santa Croada: 66 v.; — C. inquisidor criminal de la Batllia general, 85 v.
Companyia del Corn (quadrilla d'homes de mala vida): 8 v.
Companyies de soldats: Vid. soldats.

Comerç en temps de guerra, amb Foix i Donosà: 12, 12 v., 14.
Comtat de Foix: 23. Vid FOIX, 6, 12, 12 v.
Comtats de Rosselló i Cerdanya: 8, 8 v., 9, 11 v., 12, 15 v., 17, 17 v., 18, 19, 19 v., 20, 23, 39 v., 41, 54 v., 58, 77, 79 v., 81 v., 97 v., 145. — Vid. Cerdanya.
Comte o comtessa: 6, 6 v., 23, 72 v.; Comte de Sàstago, 39 v.
Concellabre (poblet cerdà, de la banda francesa): 42.
Concepció de Ntra. Sra., Sermó de la: 20.
Confirmar (el Sr. Bisbe): 47 v., 54 v., 75, 75 v., 95.
Conflent: 17 v., 74, 77, 92, 97 v.
Confraries o Gremis: 1, 1 v., 2 v., 4, 5 v., 7 v., 8 v., 12 v., 13, 14, 16, 24 (banderes de les c.), 40 v., 42 v., 43 v., 44 v., 54 v., 56, 76, 83, 88, 90 v., 98, 104, 104 v., 107, 115 v.; — Vid. Sobreposats.
Consagració de l'església de Sta. Maria: 4, 24. — Vid. Processons per Sant Gregori, aniversari de la dita consagració.
CONSELLS i consellers: — El Consell de la Vila (parer i ordre del C.), 11 v., 53 v., 54 v., 76, 77, 78; — Consells (reunions i acords o resolucions del C.): 12 v., 13 v., 14, 14 v., 15, 16, 16 v., 30, 30 v., 39 v., 42 v., 45, 47 v., 54 bis a 55 v., 57, 69, 69 v., 73 v., 74 v., 83, 99 v.; — Consell de Junta, 84, 87; — Llibres de C. o registres de C., 9 v., 14, 14 v., 17 v., 24, 42 v., 43, 45, 48, 57, 73 v., 74 v., 77, 79.
Consell Suprem d'Aragó: 66 v., 67; — Consell Suprem de guerra, de Madrit, 85 v.; — Reial Consell, 5 v., 17, 17 v., 18, 21, 41 v., 42, 44 v., 53, 53 v., 57, 66 v., 67, 68, 68 v., 69, 86.
Consellers de Barcelona: 21, 76 v., — Consellers de guerra, 14, 19, 53, 70 v., 87, 88; — Consells i Consellers del Morbo, 80.
CONSOLAT; Casa consular (o Casa de la Vila): 1, 2 v., 3 v., 4, 5, 18, 30, 43 v., 46, 53 v., 73 v., 80, 84, 88, 89 v., 99 v., 100 (104, 105, «Ayuntamiento»). — Aula (sala) sobirana del Consolat, 10 v., 83; — Arxiu del Consolat, 9 v., 18 v., 19 v., 20, 39 v., 40, 85 v., 105; — Acceptar ofici del Consloat, 13 v., 39; — Placeta del C., 1, 11, 12, 20; — Registres (o llibres) del Consolat, 14 v., 79, i Vid. Registres de Consells); — Riostes del C. (sostre enteixinat), 11, 12; — Consolat (ofici, temps o règim d'uns cònsols), 13 v., 53, 71, 75 v., 77 v., 84, 85 v., 89 v., 92; — Consolats (pobles de la comarca), 77, 77 v. — Bandera consular, 24; — Persones consulars, 3, i Vid. Cònsols; — Notari del Consolat, Vid. Secretari de la Vila; — Oficials del Consolat, 16, 43 v.; — Vid. Oficis.
CÒNSOLS (eren els qui regien el bé comú; quelcom així com els regidors d'avui dia. Aquest mot es troba gairebé a totes les planes del Dietari; tanmateix esmentarem només els llocs més importants): — Extracció, «abstracció» de cònsols (elecció); extrets, «abstrets o «trets de la bolsa» (elegits): fulls a), b), 1, 4, 14, 30, 39, 53, 53 v.; — Insacular (posar els noms als «sacs» o bosses per a l'elecció, 10 v., 14, 30, 30 v. ;—Insígnies de c., 21, 104 v., 106. (Vid. Gramalles.) — Jurament de c., 1, 30, 30 v., — MEMORIAL (relació o llista) de cònsols, 30 (blancs negres), 31 al 39, 49 al 53, 54 v., 56, 58 al 63 v.; — Cònsols, patrons de beneficis, hospitals, etc., 6 v., 43 v., 124; — Presa de c., 12 v., 53, 53 v., 70 v.; — Qüestions, 15 v., 16 (Vid. PLETS.) — Banc dels cònsols a l'església, 41; — Cònsols, quinze mesos, 11; — sobre acceptar el càrrec, 13 v., 39; — Cònsol en Cap, «decano», Coronel de la Unió; i lloctinent de Veguer, porta la Vara, 7 v., 42, 43, 54 v., 84 v., 115 v.; Òbits i funerals de cònsols; i regidors, 106; — Altres cites importants sobre Cònsols, 1 v., 2, 2 v., 3, 3 v., 4 v., 5, 5 v., 7, 8, 9 v., 10, 11 v., 12, 13, 13 v., 14 v.,

15, 17, 17 v., 18, 20, 24, 40 v., 41 v., 42 v., 44, 44 v., 45, 45 v., 46, 46 v., 47 v., 54 bis, 57, 68, 69, 69 v., 71, 71 v., 73, 73 v., 74 v., 75 v., 76, 79, 79 v., 80, 80 v., 81, 81 v., 83, 85, 85 v., 87, 88, 90, 90 v., 91 v., 92 v., 93, 93 v., 94, 95, 97 v., 98 v., 99, 99 v., 100.

Cònsol de la Llotja: 11 v.

Constitucions de Catalunya: 11, 30 v.; Jurar les C., 39 v.

Contenció (discussió): — amb el Bisbe sobre jurisdicció, 17 v.; — C. sobre pont d'un capellà, 43; — C. sobre franquesa de l'Hospital, 48.

Contrerola, ofici de: 13; (Equival a un ofici de control, com una mena de passa-llista dels soldats).

CONVENTS o monestirs, «ordes, ordens» (ordes religioses), 1 v., 2, 2 v., 3, 3 v., 4, 7, 9 v., 12 v., 18, 20 v., 42 v., 44 v., 98 v., 104; — Convent de Sant Domènec «Domingo», o de predicadors (dominicis), 2, 3, 5 v., 7, 7 v., 10, 11 v., i 74 v. (cementiri de), 12 v., 15 v., 40 v., 54 bis a 55 v., 73 v., 74, 75 v., 76, 78, 78 v., 83, 87 v., (crema o incendi del dit convent), 97 v., 99, 104, 115, 122 (reconstrucció); 123 (festes de Sta. Joana d'Aza).

Convent de Sant Francesc o de Sant Agustí, framenors: 2, 3, 5, 7, 7 v., 8 v., 9 v., 10 (capítol provincial), 12 v., (capítol general), 14 v., 20, 21 (enderroc de l'església), 42, 44 v., 48 v., 54 bis al 55 v., (68, fossar), 69 capella de Sant Antoni, 73 v., 76 ,78, 78 v., 83, 84 infermeria, 97 v., 99, 115, 122, 123 v. (orgue).

Convent de Santa Clara (monges clarisses): 7, 7 v., 9 v., 41 v. font de les monges), 48, 76 87 i 97 v., translació de les dites monges), 110, 115, 122, 123 v. (orgue).

Frares de Sant Francesc, de Barcelona: 93.

Convent o frares de Sant Josep, de Barcelona (carmelites descalços, Censal del): 91; Convent de Sant Genís de Fontanyàs, 72 v.

Convent de Sant Miquel de Cuixà (censal): 71, 92.

Convent u Orde de Montserrat (benedictins): 23, 23 v. — Escola pia: 123; — TEMPLERS o Sant Bartomeu, 7, 83 v.; — Trinitaris de Belloch, 16; Vid. Belloch i Processons.

Cor de l'església de Sta. Maria, 48 v., 70, 71 v.

Corba, La: (límit del comtat de Cerdanya), 20; — pont de la C., 80.

Corda (metxa): Vid. armament.

Coronatges reials (Casaments): 10 v., 39 v., 40, 60.

Corones, donar-les el Bisbe (ordenar clergues): 54 bis al 55 v.

Coronel o Coronela de la Unió: 43, 54 v. — Vid. UNIÓ.

Corpus, festa de: Processons de C.: 2, 10, 21, 99.

Corredor públic (crida o pregoner): 104.

«Corregidor i Corregimiento»: 21, 115. — Vid. Veguer i Vegueria.

Cort Reial (o Cúria): 8 v., 15, 23, 30, 30 v. (estils de la C.), 44 v., 85.

Cortàs (poble cerdà): 42, 107.

Coyesme (o dia de Sant Cogesme) =Pentecosta, 53.

Cosa notable, una sèrvia i sos serviats: 13.

«Cossa» (mesura antiga): —la va rompre el Mostassà—, 93 v.

Cossalets d'arcabús (cuirassa lleugera) ?: 18 v.

«Cossos» Ciris pels, i albats (enterraments): 81.

Crear (nomenar o elegir): — burgesos, 85 v., — 14 v.

Credença, pòlissa de: —ordre de pagament—, 104.

Credencer, Ofici de: 12 v., 115 v.

Creu: — d'en Barto o de cristall, 6 v., 42 v., 44 v.; — Vera-Creu, 54 bis al 55 v.

Cruells: 42.

Cucurulla, al capdamunt de la: —cúspide—, 79.

«Cuerpo capitular» (Ajuntament): 115.

Cuixà, Sant Miquel de: 71 (abat), 92 (censal).

Cúria del bisbat d'Urgell: 121.

Curenses, Oficials, o de Cúria: 14.
Custòdia de Sta. Maria: 10 v., 121.

D

Das, la torre de: 42.
Defensa i resistència valerosa de la Vila: 9, 9 v., 10, 23 (*victòria famosa*), 53 v., 54, 88, 88 v. (fineses dels de Puigcerdà), 90 v. — Vid. SETGES i Guerres.
Departament del Segre (o Cap de Vegueria): 123; — Vid. VEGUER, Vegueria.
Desenes per carrers: 53 v. (Les desenes eren, —com si diguéssim—, les companyies del Sometent; cada desena constava d'una vintena d'homes agrupats per carrers, a les ordres d'un desener o «decúrio».)
«Desenroc», derrocar-se, enderrocar-se: — cases per pluges: 60, 70; — del castell, 40 v.; — del convent de Sant Francesc, 21; — de l'església de Sant Bartomeu, per una gran nevada, 83 v.; — Vid. *Terratrèmol*.
Despulla del bisbe Sans (béns, robes, llibres, herència): 66 v.
DEU dies, Els: 18.
Dia de la «O»: 3; — Els vuit dies que precedeixen la festa de Nadal, l'antífona del cant «Magníficat», comença amb «O», raó per la qual s'anomenen *dies de la «O»*.
Dietari de cerimònies i coses notables, 39.
Dijous Gras (el dijous que precedeix la Quaresma; hom solia fer un bon berenar): 75 v.
Dijous Sant: Vid. Processons, i Gramalles de dol.
Dipositari: 115; — Vid. Clavari i Credencer.
Diputats: 42 v., 74 v., 80 v.
Discret (És un qualificatiu que es donava als notaris): Vid. doncs, el mot NOTARIS.
Disciplinats i penitenciats: 1 v., 14 v. (Eren els qui, en compliment d'un vot, o en acció de gràcies per algun favor rebut, portaven qualsevol disciplina o penitència en les processons).
DOCTORS: —en dret o lleis (tenien el qualificatiu de «misser»): 32, 39 v., 40, 41 v., 42, 42 v., 44 v., 45 v., 46 v., 47, 49 a 53, 53 v. 54 v., 56, 58 a 65, 67 v., 68, 68v., 73 v., 76, 77, 78, 79 v., 80, 83, 83 v., 85 v., 87, 91, 91 v., 92 v., 93 v., 94, 99 v., 100, 115 v. Doctor en cànons (Dr. en Dret canònic): 66 v. Doctors en medicina: Vid. Metges. Doctors dels Reial Consell: 5 v., 17, 17 v., 18, 21, 41 v., 42, 44 v., 53, 53 v., 67, 67 v., 68, 68 v., 69, 86.
Domer de Sta. Maria: 6 v. (Era el beneficiat que tenia a càrrec seu la cura del temple.)
«Domingo», Sant: Vid. Convents.
Donar la pau: 45. (Cerimònia que els eclesiàstics solien fer a les misses solemnes.)
Donosà, terra del: —comerç—, 12, 12 v.
Donzell, fill de cavaller, o cavaller de poca edat: 85 v.
Dorres: 23, 42.
Draps o teles: 2, 32; — Fer la passa del drap pels pobres, 1 v., 2, 2 v., 3; — Vid. Confraries.
Dressana de Barcelona, Soldats de la: 18 v., 19.
Drets de la Vila (impostos): 9 v., 10 v.
Ducs: — de Cardona, 39 v.; — de Saboia. 39 v. 40.

E

Ebre, «Hebro», ribera de l': 47, 66.
Euet (poblet de la Cerdanya francesa: 42.
Eixida (galeria o balconada coberta: 15.
Eixecutar (executar les penes o multes: 2.
Elna: 11 v., 41 v., 69.
Eloy o Eloi, Sant: Confraria d'aquest Sant; era la que estava integrada pels sastres, sabaters, ferrers, serrallers, paletes, traginers i taverners, 14, 40, 45 v., 69 a 63 v., 70 v., 72 v., 77 v. Vid. Confraries i Sobreposats.
Eller: 42.

Embelliment: — de l'església, 48 v. — de la Vila, 15, 44 v.
Emperador Carles V, va a Perpinyà: 10 v., 12, 12 v.
Empordà: 10 v., 41, 41 v., 76 v., 107.
Emprius de la Vila (Bac de Querol o bosc de la Manyera): 87.
Encant, A l'; públic: subasta pública al més dient: 44 v. 81.
Encantar les rendes (Arrendar-les a l'encant públic): 45.
Encatinats (tirotejats, morts o bé, fets fets presoners): 46.
Enemic (contra l': 74 v. — Vid. Guerres, defensa de la Vila.
Enterrament de cònsols i òbits de regidors: 42, 105.
Entrada del cos mort de misser Jover, Dr. del Rl. Consell: 44 v.
Entrades de francesos a Cerdanya: 7 v., 9, 9 v., 10, 11 v., 12, 15 v. 18 v., 23, 41 v., 71 v., 89, 90 v., 99, 123, 123 v.; — Vid. SETGES, Guerres i Bandolers.
Entredit local i personal (pena canònica que prohibeix l'ús de coses espirituals: 78.
Envants... de les cases, Envans que per ser com eren de fusta, perillaven molt de foc o incendis: 15.
Enveig: 42, 123.
Err: 42.
Escadarcs: 42.
Escalament de la Vila pels araonesos: 7 v.
Escaldes, Les: 23, 42.
Escanons, Els: Lloc per on passava l'aigua del rec, prop de l'església de Sta. Maria, 123.
Escola pia 123.
«Escribano»: Vid. Secretari.
Escut de la Vila: 3 v., 7 v., 11 v., 42.
ESGLÉSIES (en general): 20 v., 23, 30 v. (immunitat). 71 v., 88, 123, 123 v.; — Es. de Sant Bartomeu, o dels Templers, 7, 83 v.; — de Sta. Eugènia, 1 v., 4, 44 v., 80, 80 v. — de Sta. Eulària de Barcelona: 66 v., 67, 80; — de Ntra. Sra. de Gràcia, 7 v., 8, 76, 123 v.; — de Sant Martí d'Ur, 66 v., 67; — de Sant Martí de Saltèguel, 80; — de Ntra. Sra. de Talló, 105; — Vid. Capelles i Convents.
Església collegiata i parroquial de Santa Maria: 3, 4, 5, 6, 6 v., 7, 9 v., 10 v., 11 v., 12, 24 30, 30 v., 41 v., 43, 43 v., 45, 46 v., 47 v., 48, 48 v., 54 bis a 55 v., 57, 66 v., 70, 71, 71 v., 72 v., 73 v., 76, 79, 81 v., 83, 85, 88, 88 v., 90, 95, 97 v., 101 v., 104, 105 (obres), 106, 109, 121, 123, 123 v.; — Vid. Altars, arxiu, Bacína de Ntra. Sra., —bancs, campanar, capella de Ntra. Sra., cementiri, custòdia, domer, donar la pau, embelliment església, fonoll, fonts baptismals, llàntia de plata, orgues, portes església, presbiteni, processons i pregàries, reixa, relíquies, rellotge, sagristia, salomó i tenebres.
Església de Santa Maria de Monsó: 39 v.
Espanya: 88, 107. Vid. Reis.
Espatllament de cases: 15 v.; — de taules pel foc, 15; — d'un pont d'un capellà passadís damunt del carrer, entre una casa i altra) 43; — Crema de cases, 8 v., 14; — Vid. terratrèmol.
Establiment dels recs de Pallerols i Pla d'Arenes: 91 v.
Estagell: «Stagell», 71 v.
«Estaño» o estany de la Vila (llac): 123, 145.
Estavar: 13, 42.
(en espètie (en espècie): 54 v.
Estils de guerra, contra els: 88 v.
Estrangers, publicació o declaració d': 13 v.
(Sta. Eugènia, pastural de: 44 v.; — Vid. esglésies.
Sta. Eulària: 42, 80.
Eulàlia de Barcelona, Església de santa: 42, 80.
Excomunicació de Jutge: 15; — «a divinis», contra els oficials reials, 78. (Pena canònica que aparta el sancionat, de la comunió dels fidels.)
Extracció, extrets (elecció, elegits): — de Secretari, 91 v.; — de cònsols i oficis, Vid. cònsols, extracció.
Eyna: 42, 87 v.

F

Fàbrica (obra, construcció o reconstrucció): — de casernes. Vid. casernes.
Fadiga de pells i llanes de la carnisseria: 98, 98 v. (Era el dret de prioritat que pretenien els paraires, sobre la venda de les pells i llanes.)
Falda (patge de): 46 v., 47. (Patge del Bisbe, revestit de sobrepellís.)
Fam a Cerdanya: 75 v., 76, 77, 79 v.
Farina, Pes de la; o pes del rei: 8 v., 10, 44 v.; — Carestia de: 88; — Presa de farina, 9.
Fenés (poblet de la Cerdanya francesa): 23.
Fermances (fiadors): 30 v., 45, 79.
Festes anyals: 10 v.; — Festes populars, bateria de castells, 14 v.
Fidelitat de la Vida: 7 v., 8, 9 v., 84 v., 88, 91 v.
Fineses dels puicerdanencs: 88 v.
Figueres: 8.
Fira de Sant Lluc, i cavalcada pel firal: 2 v., 3.
Fiscal de la Reial Junta de Govern: 115; — Fiscal de Saltèguel, 3.
Flandes: 23, 88 v.
Flascó i flasquillo: 45 v. (Eina, generalment de banya, on els caçadors i la gent de guerra i sometents, portaven la pòlvora per a carregar les escopetes o mosquets.)
Florentí, mercader: 7 v.
Florí (Senyoria d'Ur i Florí): 23, 42.
Focs (nombre de llars o veïns de la Vila): 10 v., 20 v.
Foix, Comtat de: 23; — Foix, 12, 12 v. (comerç); — 6 (Hug de F.).
Fonoll gran, de vuit pams d'alt i capçat de plata (gran fanal), 121.
Fontinyàs (Abat de): 72 v.
Fontpedrosa: 77, 77 v.
Fonts: 19 v., 20, 39 v.; — Font de les Monges, 41 v.; — Font de la Dobaria (o del Cúcuru)?, 90 v.; — Molí de la Font, 123; — Bones i fresques FONTS a Cerdanya, 20 v.
Fonts baptismals de l'església: 48 v.
Forcats, Sant Pere dels: 42.
Foriscapi o foriscap: 43. (Era el dret, o import del dret que el Senyor percebia de l'enfiteuta, quan aquest alienava les terres que li havien estat entregades; és quelcom equivalent al lluïsme.)
Forquetes (on els soldats hi descansaven els mosquets): 45 v.
Fortaleses: 13 v., 14, 39 v., — Vid. castells i muralles.
Fortí: 123.
Framenors (frares de Sant Francesc; i SANT FRANCESC, Vid. Convents.
França: 9, 11 v., 13, 17, 18 v., 20, 41, 47, 72 v., 88, 99 v. (el francès), 89 v., 92, 107. Vid. reis.
Francesos: 17, 23. — Vid. Entrades de francesos a Cerdanya.
Franquesa, a (dret d'asil): 48; — Dona retirada en franquesa a l'Hospital.
Franqueses: Vid. Privilegis.
Frares (o religiosos): Vid. convents.
Frau, caure en: —incòrrer en falsedat, engany o mala fe—, 42 v., 93 v.
Fred, causa grans danys en vinyes i sembrats: 15 v.
Fruites bones i diverses a Cerdanya: 20 v.
Fuentarrabía, victòria de: 71 v.
Funerals o funeràries reials: 9 v., 12 v., 14, 17, 69 v., 104; — Vid. òbits de cònsols i regidors, 42, 105.

G

Galeres de Barcelona, capitanejades per Argensola: 23.
«Galleries» (galeres), o carros grans i coberts, per a la guerra: 88 v.
Gales o festes per la pau: 12, 14v.; — per la victòria de Joan d'Àustria, 83, 88.
Garballa d'erba (o munt d'herba feta als prats): 80 v.
Garriga, La: 80.
Gatges, part dels: prop dels soldats: 13.
Gavaitx d'Alvèrnia (contrada francesa): 41 v.
Gelida, 42 v.
General, Casa del: 87 v.
Generals, d'Artilleria: Jeroni Dualdo Alez, 80, 84, 87; — Comte de Mon-

clova, 85 v., 86; — Martí Sanxo Pardo ,84; — Joan Bta. Moreno, 88; — Pablos de Parada, 84 v.; — Sanxo de Miranda, 88; — Gregori de la Cueva, 123; — Campoverde, 123; — Vid. Mestres de Camp i també Governadors militars de la Plaça.
Gent de guerra o gent d'armes: 9 v., 10, 80, 83, 87; — Vid. Soldats..
Gent de la Terra, vol dir gent dels pobles de la comarca de Cerdanya: Vid. *simplement (la)* TERRA.
Gentils homes: Rebelió de gentils homes a Cerdanya, 9; — 18 v.
Ger: 42, 107.
Gerult: 42.
Gerri, abat de: 66 v.
Girona: 76 v. 145.
Gorguja: 42.
Govern, Junta de: 115.
GOVERNADOR: 12; — G. de Catalunya, 53 v., 54 v., 68, 71 v., 115; — G. dels Comtats, 5 v., 8 v., 9, 11, 14, 17, 23, 40 v., 47 v., 53, 54 v., 68, 73, 77, 77 v., 81, 115; — Gover. Civil de Girona, 145; — Governador militar de Montlluís, 97 v., 98.
Gràcia, Ntra. Sra. de: 7 v., 8, 76, 123 v.; — Vid. capelles.
Graciositat del rei francès a Joan Març, 13.
Gramalles (Vestidura llarga fins als peus, a tall de cota, usada antigament pels cònsols. N'hi havia de dues classes, les de dol, de vellut negre, que se les posaven pel dol del rei i pels Dijous i Divendres sants, i les de «grana o vermelles, folrades de pell de xai, emprades com a distintiu de la dignitat consular, en actes oficials): 1, 1 v., 2 v., 4, 4 v., 5, 10 v., 11 v., 12 v., 21, 30, 42 v., 104, 106.
Granada, La: 42 v.
Graner de la Vila, i Graneter (o blader), és a dir, l'encarregat del graner: 3; — Vid. PALLOL, 1, 8 v., 72, 76, 77; — magatzem del comú, 54 v.; — repost de blat, 107.
Gregori, festa de Sant: (Era l'aniversari de la consagració del temple parroquial de Sta. Maria): 4, 11 v., 24; — Per mort del rei, no es porten banderes, el dia de St. Gregori, 17, 21, 24.
Greixa, «Greixer»: 42.
Gremis: Vid. Confraries.
GUERRES: 7 v., 8, 9, 9 v., 10, 10 v., 11 v., 12, 13, 14, 14 v., 15, 16 v., 17, 18, 18 v., 19, 20, 20 v., 23, 39 v., 40 v., 41 v., 47, 47 v., 53, 53 v., 54, 54 v., 70 v., 71, 71 v., 74 v., 76 v., 77, 80, 83, 84, 84 v., 85, 85 v., 86, 87, 88, 88 v., 89, 90, 90 v., 93, 97 v., 98 v., 99, 103, 104 v., 115, 123, 123 123 v.; — Vid. també: Gent de guerra, soldats, allotjaments, casernes, entrades de francesos, setges, Generals, Governador militar o de la Plaça, i armament.
Guiatge: 85 v. (Aquí vol dir, intercessors, mitjancers.)
Guils: 42, 48.
Guingueta, La: o Bourg-madame: 109, 145.

H

Himne cerdà: 145.
Hipòlit, Sant: 79 v.
Hix, o Ix: 6, 20, 42.
Honres fúnebres: Vid. funerals.
Horta de la Vila i bona fruita: 20 v.
Hospitalet (de Barcelona): 42 v.
Hospitalet (de França): 10 v.
HOSPITALS: — Major o de pobres, de Puigcerdà, 7 v., 13, 43, 45, 48, 72, 98 v., 109, 123, 123 v. (Reglament de l'Hospital.); — Hospital de Barcelona, 15 v.; — *Hospital d'en* Bernat d'Enveig, a Puigcerdà, 2 v., 3 v., 5 v., (Aquest no era pas un hospital pròpiament dit; era una fundació benèfica, que durant uns dies l'any, repartia una almoina de pa; pa i farina que guardaven en una casa pròpia de la fundació, anomenada Hospital d'Enveig.
Hospitalets: — a Coll de Jou, a la Perxa i a Pimorent, 13. (Tampoc eren hospitals; eren uns edificis al peu de les collades, on els vianants hi trobaven acolliment per ells i per llurs

cavalcadures; quelcom així com uns «paradors de turisme» de l'antigor.
Hostal d'en Camagròs: 9 v. (Aquest hostal estava situat a les afores de la Vila, on avui hi ha les cases de la plaça de Barcelona; per aquelles indrets.)
Hostalrich: 80.
Hostilitats de francesos a Cerdanya: 99; — Vid. Entrades de francesos, guerres i setges.
Hugonots, «ugonaus» (Partidaris de la secta de Calví, a França): 14, 17 v., 18 v.; — Vid. Bandolers.

I

Igualada: 42 v.
Ilerda: Vid. Lleida.
Incendis: —al campanar de Sta. Maria, 79; — de 27 cases, 8; — del castell, 40 v.; — del convent dels dominics, 87; — de l'església de Sta. Maria, 121; — Crema de cases a la Vall de Ribes, a la Vall de Querol i a la Vila, 14; — Espatllar postissos, taulers, eixides i envans pel foc, 15.
Infanta Isabel, Visita a Puigcerdà: 145.
Infanteria: Vid. Casernes i Soldats.
Inquisidor: 4 v., 13 v., 73 v.
Insaculació: 10 v., 14, 30, 30 v.; (Consistia a posar els noms, en els «sacs» o bosses, dels qui havien d'ésser elegits.)
Insígnies consulars, o de regidors: 21, 104, 106; — Vid. Gramalles i caperons.
Instància, privilegi de primera: 14 v., 16. (Concedit pels bisbes.)
Intendent: 115.
Invasió francesa: 71 v. — Vid. Entrades de francesos, guerres i setges.
Isòvol: 42.
Ix, o Hix: 6, 20, 42.

J

Jalay: 1 v. (Roba del verguer o macer.)
Joch: 9 v. — Joc de la Bola, 2.
Jorba: 42 v.
Jou, Coll de: 13, 16.
Jubileu de l'Any Sant (de 1776): 115.
Jueus, Call o sinagona dels: 8 v.
Juglars (músics): 4, 14 v.
(Rl.) Junta de Govern: 115.
Jurament de cònsols i d'altres oficials, —que també en diuen «sagrament i homenatge—: 1, 7 v., 8, 15, 30, 30 v.
Jurar Constitucions: 39 v.
Jurats del Consell: 30 v. (Càrrec antic en les Corporacions municipals). Vid. Prohoms.
Juristes i Notaris, Confraria dels: 2 v.
Just, Sant: 42 v.
Jutge, Assessor i lloctinent del Veguer: 1, 2, 4 v., 15 (excomunió), 30, 30 v., 45 v. (restitució de salaris), 85 v., 98, 99 v., 115 (Alcalde Mayor, que equival a Jutge).
Jutge de la Batllia general: 85 v.
Jutge de Saltèguel, Advocat de la Vila: 3 v.

K

Kalendes: 6 v. (Era una de les formes, en el calendari romà, per a computar les dates; la calenda era el dia primer de cada mes, i per tant el cinquè dia anterior, era el 28 de maig.)

L

«Lacayo» (lacai): 39 v.
«Lances», o mil llances de Catalunya, capità de: 9. (Cada llança solia estar composta de sis homes i sis cavalls, acompanyats dels arquers i tiradors necessaris, d'uns quants ballesters i algun soldat de peu.)
«León», regne de: 66 v.
Lió (de França): 41.
«Lizura, o «lisura» (de senzill, clar, natural, afable, de bon tracte: 125. Es refereix al Dr. Piguillem).
Locaya o Llogaia (Santa): 42.

LL

Llac o estany de la Vila: 123, 145.
Lladres i mals homes, saltejadors i recollidors: 8, 8 v., 9, 14 v., 46 v. (Vid. Bandolers i Hugonots.)
Llamps: — al campanar, 71 v., 72; — al castell, 20.

Llàntia de plata: 67.
Lleida: 6 (Ilerda), 11 v., 41 v., 121.
«Lletigas (llentilles): 54 v.
Lleuda: 7 v. (Dret que percebia el rei sobre passatge de bestiars i per determinades mercaderies.)
Lleves de soldats (reclutament de gent per a la guerra): 76 v., 80, 115. Vid. Casernes, gent de guerra, soldats i guerres.)
Llívia: 9, 12, 13, 17, 23, 42, 54 bis a 55 v., 70 v., 107, 123, 145.
Llo: 80.
Llobregat (al): 80 v.; — Llobregat, Prat de: 66.
Lloctinent de Veguer: Vid. Jutge.
Llosa (Vall de la): 17 v.
Llotja de Barcelona, cònsol de la: 11 v.
Lluir, lluïsme de censals (redimir un cens): 91, 93; — VEIEU també «quitar i quitació».
Lluminària: 1, 1 v., 12 v., 14, 14 v., 39 v., 76, 83, 121.

M

Mà armada i «manu armata»: 19 v., 47. (Era quan un poble s'alçava en lluita armada contra un altre poble, en defensa dels seus drets lesionats, o per a venjar algun greuge; una mena de «guerres privades» amb què els pobles solucionaven les discòrdies entre ells.)
Madrit: 9 v., 85 v.
Maça alçada: 1, 1 v., 4, 4 v., 5, 5 v., 21. (Era una mena de porra, com a insígnia de gran respecte i autoritat.) —La solia dur el verguer del Consolat.
Macer o verguer (Aquell qui portava la maça alçada. Vid. verguer.
Magatzí del Comú: 54 v. Vid. Pallol o Graner de la Vila.
Magí, Sant: 42 v.
Mallorca: 7 v., 8, 20 v. (reis), 66 v.
Manresa: 77 v., 145.
Mans, per (pel treball a mà o jornal): 43.
Manto o caperó. Vid. caperó: 1.
Maranges: 42.
Maridatges Reials: 10 v., 39 v., 40, 60.
Marina, La: 107.
Marsella: 41.
Martí, Sant: — Pla de, 10; — Pont de, 54 v.; — Sant Martí d'Ur, església de, 66 v., 67.
Mas d'en Bertranet, lloc per a purgar, situat damunt del poble de Vilallobent: 80.
Masos d'en Vilalta: 42.
Masquesa: 42 v.
Mataplana (Sanxo de): 6.
Mataró: 80, 80 v.
Memorial: — relació o llista de cònsols. Vid. Cònsols; — Relació d'assumptes a tractar: 85 v.
Menuts (moneda antiga de poc valor): 9 v., 15, 72 v. — Vid. ardits i moneda.
Mercaders: 7 v., 8, 69. — Vid., alguns noms, a Memorial de cònsols: 31 a 39, 49 a 53, 54 v., 56, 58 a 63 v.
Mercat de la Vila, 10.
Merènchis, Vila de: 10, 10 v., 18 v., 20 v.
Mestres — de Camp: 84, 84 v., 87, 88, (115 v. 116). — de cant: 79. — Mestre de Montesa: 39 v. — M. en teologià: 10.
Metges i doctors en medicina: 8, 33, 56, 49 a 53, 59 a 65 v., 70, 71 v, 80 v., 92, 115.
Metxa o corda. Vid armament.
«Micer» o mísser: Qualificatiu que es donava als doctors en lleis. Vid. Doctors.
Mida de Puigcerdà a Querol: 9 v.
Millàs (França): 41.
Mina de guerra, feta pels francesos a la muralla de Puigcerdà: 88 v.
Minerva o Confraria del SSm. Sagrament: 104, 104 v., 115 v.
Miquelets (antic fuseller de muntanya): 53, 53 v., 54, 54 v.
Mirapeix (França): 18 v.
Missa nova: 72 v.
Missatgers: 9 v. — Casa dels m. (o Sagònia); 8 v. — Vid. Ambaixadors i Síndics.
Moixeta (ocell de rapinya, semblant a l'esparver): 20.

Molins: — de Cerdanya; 65, 76; — de sang (o de tracció animal o a mà); 87 v. 88; — molí de la font; 123.
Molins de Rei: 42 v.
MONEDA: — cerdana (ardits, menuts i sisens); 7 v., 9 v., 13, 13 v., 15, 17 v., 18, 39 v., 72 v., 85, 89 v., 91, 92, 92 v.
Moneda barcelonesa: 6 v., 10 v., 19 v., 43, 72 v., 76 v., 87, 91, 97.
Monestirs: Vid. Convents.
Monges. Vid. Convent de Santa Clara.
Montsó, Corts de: 12, 39 v., 40.
Montcerdà i Monte cerdano: (Puigcerdà); 20 v., 64.
Montellà: 41 v., 107.
Montlluís, o Vilar d'Ovansa: 97 v., 98 v., i 42.
Montmalús: 42.
Montserrat, Orde de: 23, 23 v.
Mossoll: 42.
Monument del Dijous Sant, i encontre o topada entre els frares dominics i els cònsols: 1 v., 73 v., 74, 75 v.
Morbo: (malalties, epidèmies); — Crides pel morbo, consellers de morbo o morbers; 76 v., 80, 80 v. — Vid. PESTA i mortalles.
«Moriscos»: 47.
Mortalles (mortaldats per pesta): 20, 20 v.
«Moschateria», mosqueteria i foc de mosquets: 88 v.
Mosquet: (Arma de foc, antiga, més grossa que el fusell, i que engegaven bo i fent-la descansar damunt d'una forqueta; 45 v.
Mossèn (abreviatura de monsenyor, que — a més a més dels clergues, — també es donava antigament a certs nobles i persones de molt respecte; equival a *Don.*); 7 v.
Muntanyes de la Vila: — Puig Peric, 20;; — Vallmarans, muntanya dels Pasquers de la Vila; 20 v., 123. — Vid. Saltèguel i emprius.
Muralles de la Vila: 2, 7, 7, v., 9, 9 v., v., 11 v., 13 v., 85. — fortaleses; 15, 17, 20 v., 39 v., 42, 70 v., 84 v., 88, 88 v.
«Mustassaf» o mostassà: (Era, — ensems que un mestre de cerimònies del Comú, — el qui controlava la justesa de pesos, mides i mesures, així com també, la qualitat, pes i preu de tots els queviures i mercaderies, vetllant pel més exacte compliment de les Ordenances municipals, i imposant penes i penyores als infractors): fulls; a), 1, 1 v., 2, 2v., 3v., 5, 15, 16 v., 21, 30 v; 54 bis a 55 v., 69 v., 73 v., 81, 87, 93 v., 95, 101; — Mostassà per tot Cerdanya; 93 v., 101

N

Nafrats (ferits), nafrar: 7 v., 88 v.
Nàpols, regne de: 9.
Navarra: 9, 10, 123.
Necessitat o penúria d'aigua i pluja: 14 v., 15 v., 76.
Neu, Pou de la neu o pou del gel: 71 v., 123.
Neus i nevades: 16 v., 41 v., 42, 83 v., 90 v., (107-108).
Nyer: 16 v. (Sr. de), 23, 23 v.
Ninou, dia de Cap d'any: 3.
Nobles: 74 v., 87, 97 v.
Nòmina (notícia, esment): 76 v.
Notaris: — de la Vila; fulls b), 7, 8 v., 9 v., 18, 19 v., 32, 37, 38, 39, 49 a 53, 54 v., 68, 69 v., 75 v., 87, 89 v., 92 v., 93, 97, 99 117, i Vid. en Memorial de cònsols, alguns noms de notaris.
Notaris de Barcelona: 85 v. 91. — Notari de la Batllia general: 91 v.,
Notari del Governador: 121. — Notari reial (de Parets): 6. — Confraria de notaris: 2 v. — Notaris del Consolat. Vid. Secretari.
Nunci apostòlic: 78.

O

«O», dia de la: 3.
Òbits de cònsols i regidors: 42, 105.
Obra, bacina de l': 43, 70. Vid Bacines.
Obrer de l'església: 79. — Obrer de la Vila, 3 v.
«Obsèquies»: 14. — Vol dir, exèquies. Vid. Funerals.

Oficis o càrrecs: 1, 13, 39 v.; oficis subalterns: 30; — acceptar ofici del Consolat; 13 v. 39. — (Vid. els mots corresponents als diversos oficis; cònsols, baciners, banderer, clavari o dipositari, credencer, graneter o blader, jurats de consell, obrer, oïdors de comptes, mostassà, racional, verguer.)
Oficials: (el qui tenia algun ofici o càrrec; per tant Vid. els mots dels oficis que acabem d'esmentar.)
Oficials de la Vila o del Consolat: 5 v., 16, 43.
Oficials curenses o de Cúria: 14.
Oficial eclesiàstic de Cerdanya (equivalent als actuals Arxiprestos, però amb més facultats): 5 v., 16, 45, 46, 46 v., 47, 54 bis a 55 v., 78, 78 v., 87, 97 v., 101 v.
Oficials de guerra: 11 v., 80, 87. — Vid gent de guerra, Mestres de Camp, generals, governador militar i guerres.)
Oficials reials; i oficials de Vara: Vid. Veguer, Batlle, Jutge, Sots-batlle, Procurador Reial.
Oïdors de comptes: 3.
Oleta: 17.
Oliana (Mateu d'): 7.
Olobde (Olopte); 42, 107.
Olot: 76 v., 79, 79 v., 107.
Opol: 71 v.
Oran: 103.
«Orde, ordens» (ordes religioses). Vid convents.
Oració breu (és a dir, un discurs o allocució breu de salutació: 1.
Oratori, camp de l': 83 v.
Orgue: — de Sta. Maria; 10 v., 71, 83, 90, 121.; — orgues de les esglésies i convents (de St. Agustí, de St. Domènec i de Sta; Clara); 123 v.
Orlú, Portelles d': 41 v.
Òrrit: 39 v.
Osseja: 42, 43 v.

P

Paisans, fineses dels: 88 v. — Vid. Sometent, fidelitat de la Vila, i lleves de soldats.
Palau: 42.
Palanca d'Aja, (avui, pont de la Granota): 75.
Palancó: 2.
Palmenill: 42.
Palmes el diumenge de rams: 1 v.
Pallars (El): 107.
Pallerols, prat de; o pastoral de Sta. Eugènia: 44 v., 45 v., 91 v.; — establiment del rec de P., 100, 123. — Vid. Capelles: Capella de Sta. Eugènia de Pallerols.
Pallol (dipòsit de blat o graner de la Vila: 1, 8 v., 54 v. («magatzí» del Comú); 72, 76, 77, 107 («repost»).
«Panalló» (penó): — de vellut, 2, 3, 3 v., 5; — p. petit, 2, 3.
«Panalloners» (portants del penó): 2, 5.
Parc de la finca del Sr. Mata: 145. (Situat prop del pont internacional.)
«Parcelitats» o parcialitats (qüestions entre partits): 41, 41 v.
Parera (La), o Les Pareres: 42.
Parets Berenguer de: 6.
Parici (diada dels Reis; o 6 de Gener): 3.
París: 13.
Parlament de Perpinyà: 89 v.
Parma, Comte de: 87.
Parròquies de Cerdanya: 20 v.
«Passa», fer la: — del drap o tela pels pobres (acaptar pels pobres), 1 v., 2, 2 v., 3; — fer la passa o visita als monuments, 1 v., 4.
Pastim (fleca): 123.
Patges: — de falda: 46 v.; — del rei: 39 v.
Patrimoni reial i de Perpinyà: 45 v., 102.
Pau: — donar la, 45, 73 v.; — Pactar la pau, 12, 83, 88.
Pedra, Riu de: 42.
Pedregada com ous de colom: 77.
Pedrenyals (Arma de foc que es disparava amb pedra foguera): 18 v. — (Vid. armament.)
Peiró o pedró del cementiri: 16.
Peguera, Arnald de: 7.
Penes: — d'assots, 16; — a galera, 18 v.; — d'excomunió, 16 v. 30 v.;

— de mort o penjats, 7 v., 8 v., 16 v., 18 v., 19 v., 43, 46, 72 v.; — de presó, 16 v., 17; — Bandejats, 11, 16 v.; — de publicació d'estrangers, 13.
«Penitenciats» i penitents (Persona que porta hàbit de penitència en les processons: 1, 14 v.
Penúria o carestia d'aigua i necessitat de pluja: 14 v., 15 v., 76; — de blat, farina, pa, vi, 9, 19 v., 41, 76, 77, 88, 99, 107.
Penyorades: 93 v., 109.
Perafita: 7 v.
Perdons (indulgències): 4.
Pere dels Forcats, Sant: 42.
Perelada: 41 v.
«Perfició» (perfecció): 79.
Perpètua, Santa: 42 v.
Perpinyà: 6, 10 v., 11, 11 v., 12, 15, 17, 17 v., 18, 18 v., 19, 19 v., 20, 20 v., 39 v., 45 v., 47 v., 71 v., 88, 89 v., 92 v., 102, 121.
Persones cèlebres: 66 v., 67, 69.
Perxa, Coll de la: 13, 77 i 77 v.
Pes del rei o de la farina; i pesador: 8 v., 10, 44 v.
Pesta, morbo, contagi, mortalles: 7 v., 20, 20 v., 41, 41 v., 42 v., 76 v., 79, 80, 80 v.
«Picasoles» (tenebres o matraques de mà, petites, emprades per la mainada, a l'església el Divendres Sant, a l'hora que en deien de «matar jueus»: 1 v.
«Picha» o pica (llança antiga usada per la infanteria): Vid. armament.
Pilotes d'arcabús: Vid. armament.
Pimorent: 13, 18 v., 23.
Pireneus: 20.
Pla d'Arenes, Rec del: 16, 83, 91 v.
Pla del fort (barri de la Vila, el nom del qual subsisteix): 123.
Plaça, anar a; o «hi ha p.»: 1, 1 v., 2, 2 v., 3, 3 v., 4. (Els cònsols i prohoms solien reunir-se a la plaça, en determinades solemnitats o cerimònies especials.)
Places de la Vila: — Plaça major, 1, 1 v., 2, 2 v., 3, 3 v., 4, 8 v., 12, 19, 19 v., 42 v., 44 v., 45, 55, 84, 123, 127.
Plaça de Barcelona i P. dels Herois: 145; — Plaça de les Monges o del Consolat ,1, 11 (banc a la p.), 12, 20; — Placeta dels comerciants, 123; — P. de N.ª Garau, 15 v.
Plana de Cerdanya, La: 20.
Plantofes (mena de calçat que usaven els cònsols): Full a).
Plets: causes, qüestions, — sobre la carnisseria dels capellans, 11; — contra el segrestador Janot Agullana, sobre blat, 12; — sobre acceptar l'ofici de cònsol, 13 v., 39; — Restitució de causa o plet, per l'Audiència, 14; — Fer causa, 14 v.; — Apuntament o qüestió entre cònsols i frares dominics, 15 v.; 73 v., 74, 75 v.; — Plet entre cònsols i sobreposats de les Confraries, 16; — Plets, 30; — Plet de la Vila contra la «Terra», 39 v.; — Declaració de causa, 42; — Contenció sobre espatllar pont d'un capellà, 43; — Contenció amb el Bisbe sobre jurisdicció, 17 v.; — Qüestió sobre fer els arrendaments a la plaça i sobre el donar la pau, 45; — Contenció sobre franquesa de l'Hospital, 48; — Qüestió amb els de Fontpedrosa sobre presa de blat i presa de matxos, 77, 77 v.; — Qüestió entre oficials reials i oficials eclesiàstics, 78; — Plet contra el Governador Monclova, 85 v.; — Causa a la reial Audiència, 89; — Plet de la Vila contra els paraires sobre fadiga de llanes i pells, 98, 98 v.; — Vid. Sentències.
Plom per fer bales: Vid. armament.
Pluges: 41, 70 (enrumament de cases), 72; — Vid. aiguats i penúria d'aigües.
Pluvial, capa litúrgica que porta el celebrant en determinades funcions religioses, processons, etc.: 121.
Pobla, La: 42 v.
Pobres vergonyants (pobres de solemnitat): 1, 1 v., 2, 2 v., 3, 42 v., 43, 44. Vid. Bacines.
Policies (ordenances municipals que cal observar: full a). — Bé públic, 44 v.

Biblioteca Puigcerdà

Pòlissa: — de credença (document en què es dóna ordre per a pagar algun deute o quantitat del Comú): 104; — Pòlissa de salut, 80 v.
Pòlvora: Vid. armament.
Pont de Suert: 39 v.
Pontífice, Sumo: (Papa de Roma, — Gregori XIII, 18 v.; Pius V, 14 v.
Ponts de Cerdanya: Ponts de pedra; — de Bar, d'Arsèguel, d'Isòvol, de Llívia, d'en Noguera, de Soler, de la Tet, de la Corba, 20; — Pont d'Arabó o pont de Sant Martí, 2 v., 20; — Pont d'en Cabanes (damunt d'Angostrina), 23, 23 v.
Portals de la Vila: — d'Aja (situat a la font d'en Llanes), 7 v., 17, 19 v., 44; — de Llívia (més enllà del convent dels dominics), 5 v., 7 v., 17 v., 80 v., 95; — de la Morera, 5, 10 v., 54 bis a 55 v.; — Portals de la Vila, en general, 13, 18, 19, 80 v., 107, 109.
Portelles d'Orlú: 41 v.
Portes de l'església: 48 v., 95.
Portugal (rei de): 10 v., 17.
Postissos (empostissats): 15.
Pou de la neu (o del gel): 71 v., 123; — Pou del caixaló, 94.
Prada de Conflent: 53 v., 54 bis, 73, 77.
Prat de Llobregat: 66 v.; — al Llobregat, 80 v.
Prats de Rei: 42 v.
Preciosa sang de Crist. Confraria de la: 104.
Predicadors (dominics): Vid. convents.
Pregàries públiques i «rogatives»: 2, 98 v.
Presa o robatori de bestiars: 11 v., 12, 17 v., 18 v., 23, 77.
Presbiteri de Sta. Maria: — El Vicari general d'Urgell no hi té lloc, 73 v. — Crema del presbiteri, 121.
Presidi, armes del: (tropes de defensa o custòdia de la Vila): 85.
Presó: 12, 78, 87 v., 127; 53 (presó de Vic).
Presos: — a la sitja del castell, 16 v.; — Presos de regalia, 17 v.
Principat de Catalunya: 39 v., 66 v., 76 v., 107. Vid. Catalunya.
Prior, a la part del; (A l'indret on avui hi ha el convent de monges d'ensenyament): 7 v.
Priors: — de Centelles, 66 v. — Vid. convents.
PRIVILEGIS de la Vila, i provisions reials: — en general, 5 v., 17., 19 v., 30 v., (guardar franqueses, costums, immunitats); 39 v., 40, 45 v., 73, 83 (confirmació de p.); — Priv. sobre acceptar els càrrecs, 13 v., 39; — sobre franquesa d'allotjaments, 93; — sobre fer arrendaments a la plaça i encantar les rendes, 11, 45; — crear burgesos, 85 v., 86 v.; — sobre publicació d'estrangers, 13 v.; — sobre Governador, 5 v., 11; — sobre Insaculació, 10 v., 30; — sobre extracció de Secretari, 99 v.; — Priv. de primera instància en plets, concedit pels Bisbes, 14 v., 16; — Priv. del mercat, 10; — Priv. per a fer moneda, 9 v., 15; — sobre jurisdicció del Mostassà per tota la Cerdanya, 93 v., 101; — sobre espatllar taulers i postissos per raó del foc; i regulant l'herba i palles dins les cases, 15; — Priv. de Recolleta, 39 v., 42, 70 v.; — sobre purgar taula i restitució de salaris pel Jutge, 15, 45 v.; — sobre la veda de blats, 19 v., 77, 77 v.
Privilegis de Perpinyà, 47 v.
PROCESSONS (en general): 1 v., 4, 73; — Proc. del Corpus, 2, 99; — del Dijous Sant, 14; — Proc. a Belloc, 2, 74; — al convent de Sant Francesc o de Sant Agustí, 7 v., 10, 12 v., 14 v., 15 v., 73 v., 76, 99; — al convent dels dominics, 76; — Per l'entrada del Bisbe, 4 v., 54 bis a 55 v.; — Per la Immaculada i per Sant Ermengol, 3; — Per St. Esteve, 3 v.; — a Sta. Eugènia, 1 v., 3; — A Ntra. Sra. de Gràcia, 7 v., 76; — per Sant Gregori, 4, 11 v., 24; — Per l'incendi de l'església, 121; — Pel Jubileu de l'any Sant, 115; — Per falta de pluja, 14 v., 15 v., 76; — Per Sant Marc, 1 v.; — A l'Àngel Custodi, a Ntra., Sra. d'agost, per Sant Pere, 2

v.; — A Ntra. Sra. dels Àngels, al convent de Sta. Clara i a la parroquial, 76; — A Sant Jaume de Rigolisa, 15 v., 76; — Per la pau, 12; — A Ntra. Sra. del Roser, 2 v., 76; — Proc. de rogatives per l'Ascensió, 2, 98 v.; — A St. Sebastià, 74; — A la Verge de la Sagristia, 76, 90 v.; — Per victòries (de D. Joan d'Àustria), 14 v., i per la de Fuenterrabia, 71 v.
Procurador reial: 5 v., 7, 19 v.
Prohoms: «Proms, prònems» (Persones distingides o Jurats del Consell), 1, 1 v., 2, 3, 3 v., 4 v., 5, 5 v., 45 v., 54 bis a 55 v., 73 v., 78, 83, 87 v.
Promènia, i cua de promènia (Gran acompanyament de Prohoms): 1, 30, 30 v.
Provença, província de: 9 v.
Provincials d'ordes religiosos: 5 v., 74.
Provisions reials: Vid. privilegis.
Prullans: 107.
Puig d'Oca: 145. (Límit del terme de Puigcerdà.)
PUIGCERDÀ (Aquest nom es troba gairebé a totes les planes, almenys s'hi referixen tots els fets relatats en el Dietari).
Purgar taula: 30 v., 45 v.; — Purgar pel morbo o pesta, 80.

Q

«Quartels»: Vid. casernes.
Quarter de Llívia: 70 v. (La Cerdanya estava dividida en quatre quarters.
Queixans: 42, 43 v.
Quera, La: 20.
Queralbs: 53, 53 v.
Querol: 6 v., 9, 9 v., 18 v., 23, 42; Vall de Querol: 10, 14, 17 v., 18 v., 23; — Querolans: 23, 23 v.
Qüestions. Vid. Plets.
Quitació de censals (*finiquit*, és a dir; redimir un cens): «quitar», 59, 89 v., 91, 92, 92 v., 93, 97, 100.

R

Racional: 49 v. — (Vid. Credencer).
Raixa, vestia el rei: 39 v.
Rebellió de gentils homes a Cerdanya: 9; — Rebellió i traïció, 47.
Recapte d'en Moxó: 7 v. (Feia penjar els presoners, a la muralla.)
Recs: — de la Vila, o Sèquia, 7, 20, 71 v., 102; — de Pallerols i del P.a d'Arenes, 91 v.; — dels Calciners, 16 v.
Recolleta, privilegi de: 39 v., 42, 70 v.
Recollidors. Vid. lladres: 46 v.
«Redondès» de Cerdanya: 20.
Reducció de monestirs: 9 v.
Regalla, procés de: 17.
Regent: 115.
Regidors, òbits de: 105.
Reglament de l'Hospital: 124.
REIS: 6, 7 v., 8, 8 v., 9, 9 v., 10, 10 v., 12, 12 v., 13, 14, 14 v., 15, 17, 20, 20 v., 21, 23, 24, 30 v., 39 v., 44 v., 45 v., 47, 47 v., 53, 53 v., 66 v., 67, 69, 69 v., 70, 71 v., 74 v., 75, 80, 80 v., 83, 84, 84 v., 85, 85 v., 86 v., 87, 88, 88 v., 91 v., 93, 97 v., 101, 103, 104, 115, 133, 145.
Reixa o reixota de l'altar major de Sta. Maria: 1 v., 48 v.
Relaxar als cònsols (Posar-los en llibertat): 12 v.
Relíquies: 3. (Vid. Custòdia, Vera Creu, Llàntia de plata, Creu d'en Barto, Cap de Sant Jaume, etc.)
Rellotge: 11 v., 44, 71 v., 79 v., 123.
Repost (retén o provisió) del blat: 107.
Resistència de la Vila. Vid. Defensa valerosa de la Vila: 9 v., 10, 23.
Restitució: — dels comtats empenyorats, 8, 9; — de salaris pel Jutge, 45 v.
Retaule de l'altar major de Sta. Maria, 6 v.
Ribera de l'Ebre: 47, 66.
Ribes: 14, 53 v., 54 v., 79 v., 107; — Vall de Ribes, 53 v., 95.
Rigolisa: — capella de: 15 v., 76; — Pla de R., 2, 90 v.
Riostes (sostre enteixinat) del Consolat: 11, 12.
Ripoll: 20, 23, 42 v., 79 v., 80, 92, 107; — Ripollesos, 17 v.
Riu de Pedra: 42.
Rius de Cerdanya: Segre, 16 v., 20,

75 v., 123; — Arabó o Querol, 20;
Regur o Reür: 20; — Aigua (riu) d'Eyna, 87; — Llobregat, 66.
Ro (poblet cerdà): 12, 42.
Robatoris (presa) de bestiars: 11 v., 12, 17 v., 18 v., 23, 77.
Robatoris i destrucció d'esglésies: 23, 123, 123 v.
Roca, La: 80, 80 v.
Rocassell, Batlle de: 18 v.
Rodanxes: 18 v. (Rodella o escut per a defensa del pit.)
«Rogatives» o pregàries públiques: 2, 98 v.
Roma: 66 v.
Roses: 41 v.
Roset: 42; — Torre de Roset, 80.
Rosselló i comtats de Rosselló i Cerdanya: 8, 8 v., 9, 11 v., 15 v., 17, 17 v., 18, 19, 19 v., 23, 39 v., 41, 54 v., 68, 77, 79 v., 81 v., 97 v., 145.

S

Sabadell: 80.
Saga: 42; — Sant Joan de Saga, capella de, 17 v., 21, 30, 40 v., 42 v.
Sagònia, La; o casa dels missatgers: 8 v.
Sagrament (jurament) i homenatge: 7 v., 8. Vid. Jurament.
Sagrat, Retirar-se a: —dret d'asil—, 86 v.
Sagristà i Sagristia: — Major, 1 v., 3, 16; — Menor, 2 v., 4, 73 v.
Sagristà de Tortosa: (Jeroni Manegat); 66, 69.
Sagristia, capella de Ntra. Sra. de la: 76, 90 v. — Vid capelles.
Sagristia a l'encant (o arrendament): 81.
Saís. «Asays»: 41.
Salamanca: 66 v.
Salanca, pobles de la: 71 v.
Salaris de sentències, restituïts pel Jutge: 45 v.
Salit: 18 v.
Salomó de bronze (mena de llàntia en cercle): 72 v.
Saltèguel: — Església de: 80. — Baronia o Senyoria de; 3 v., 10 v. (sentència de mort); 16, 57, 85 (pedrons, forques i Creus); 80 (barraques pel morbo); 123. — Vid muntanyes i boscos.
Salsas: 71 v., 89.
Sallagosa: 42, 107.
Sanabastre: 42.
Saneja: 7 v., 107.
Sanillés: 80.
Sant Celoni: 80.
Sant Hipòlit: 79 v.
Sant Joan de les Abadesses: 54 v.
Sant Just: 42 v.
Sant Magí: 42 v.
Sant Pere dels Forcats: 42.
Santa Llogaia, «Locaya»: 42.
Santa Perpètua: 42 v.
Santa Eulàlia: 42, 80. — Sta. Eulàlia de Barcelona (capella): 66 v. 67.
Santa Eugènia, església de: 1 v., 4, 80, 80 v. — Pastural de; 44 v.
Sant Martí, Pla i Pont de: 10, 54 v. 95.
Sant Martí d'Ur, església de: 66 v., 67.
Sant Joan de Saga. Vid. Saga.
Sarrià: 42.
Saut, Batlle de: 9.
Savoia, Duc de: 39 v., 40.
Scadares. Vid. Escadares.
Secretari de la Vila. Vid. Notari del Consolat; i 79 v.
Secretari de l'Inquisidor: 73 v.
Segadors: 72, 76 v. — Vid bergants o batedors: 12 v., 46 v.
Segell major de la Vila: 1 v., — Segell dels paraires: 8 v.
«Segla» — sègol.
Segrestador: 12.
Senat, Reial Senat: 21. — Reial Consell. Vid. Consell.
SENTÈNCIES: — sobre acceptar l'ofici de cònsol; 13 v., 39. — S. arbitral del Rei, sobre el sermó de la Concepció de Ntra. Sra.; 20. — S. d'excomunió; 16, 30 v. — Sentències de mort; 8 v. — 10 v. — 18 v., 19 v., 43, 46, 72 v. — S. sobre Recolleta: 39 v., 42, 70 v. — sobre publicació d'estrangers; 13. — Sobre restitució de salaris pel Jutge; 45 v. — Vid pena d'assots; 16.

Seny: 78 v., 80 v. — Vid. campana.
Senyar la cera (beneir la cera): 3 v., 16.
Septuagèssima (set setmanes abans de Pasqua): 14 v.
Sequedat, o penúria d'aigües): 14 v., 15 v., 76.
Sèquia. Vid. Recs.
Sereja: 23, 42.
Sermó de la Consepció de Ntra. Senyora: 20.
Sèrvia o cosa notable: 13 v.
Sestenada (mesura antiga pel vi o per l'oli): 10 v.
SETGES de la Vila: 7 v., 9, 9 v., 53 v., 54, 54 v., 88. 88 v., 90 v., — Setge de Merencs 10 v. — Setge d'Arsèguel; 41 v. — Setge del Castell de Queralbs; 53. —Setge de Tortosa; 76 v. — Setge de Salses; 89. — Vid. Entrades de francesos, Guerres.
Seu d'Urgell i Cúria d'Urgell: 6, 14 v., 15 v., 16, 17 v., 41 v., 66 v., 71 v., 73, 73 v., 74 v., 75 v., 78, 90, 101 v., 107, 121. — L'Urgell; (comarca); 13 v., 107, 121. — Vid. Bisbes d'Urgell.
Sevilla: 103.
Sinagoga o Call dels jueus: 8 v.
Síndics de la Vila: 3 v., 8, 9, v., 10 v., 13, 21, 39 v., 77, 79, 85 v., 88, 89 v., 91, 91 v., 100 v., 115, 115 v. — Vid. ambaixadors.
Síndics de Cerdanya o de la Terra: 70 v., 74 v., 77.
Síndics de Vilafranca de Conflent, de Prada i de Vinçà: 77.
Síndics d'Olot, Vic, Ripoll, Ribes, Camprodon, St. Hipòlit: 79 v.
Sisens (moneda antiga): 15, 72 v.
Sitja del castell, presos a la: 16 v.
Sobreposats de les Confraries: (quelcom semblant als enllaços sindicals d'avui); 1, 1 v., 2 v., 3 v., 4, 5 v., 7 v., 8 v., 13, 42 v., 44 v. Vid Confraries.
Societat Coral «La Sardana»: 145.
Socorro, equival a ajuda, assistència, o també paga o salari dels soldats de la Vila. — Socorro a Prada de Conflent: 54 v. — Socorro a Barcelona: 80 v. — S. al setge de la ciutat de Tortosa: 76 v. — S. a la Vall d'Aran: 74 v.
Solana, La: 107.
Soldats (companyies, terços, lleves, allotjaments de: 11 v., 12, 17 (aposentar soldats per les cases i atreviment de soldat), 18 v., 19 (soldats de Roses), 20, 40 v., 53 (Terç de Vilapando), 53, 53 v., 54, 54 v (Miquelets); 74 v., (soldats del Governador de Catalunya), 74 v., 76 v., 80, 80 v., 84, 85, 85 v., 87, 88, 88 v., 90 v., 93, 115 Vid. Gent de guerra, i Guerres, Setges i entrades de francesos.
Solsona: 66 v.
Sometent: 16 v., 17, 41 v. — Alçar el sometent; 74 v., 75.
Sots-batlle: 11, 77, 77 v. (vagi a la Perxa), 85 v., 93 v. (Oficial de Vara Reial.)
Stagell: Vid. Estagell; 71 v.

T

Tall (repartiment de despeses a pagar entre veïns.; 10 v.
Talló, església de: 105.
Tarragona: 6, 10, 107.
Tàrrega: 80.
Taula: — Tenir t. o purgar t.; 30 v., 45 v. — Taula de canvi: 91. — partida de taula: 93, 97.
Taules de la carnisseria a l'encant: 44 v.
Taulers, desfer-los pel foc: 15. — (Eren una mena d'aparadors i taulells de treball.)
Templers, o monestir de Sant Bartomeu: 7, 83 v.
Temps, «apassibitat de»: — bonança de temps—; 75 v. — Vid. pluges, aiguats i collites.
Tenebres (Les): o matraca gran, posada al campanar, per Setmana Santa: 11 v., 74 v.
Terços de soldats. Vid. soldats.
TERRA (La), i gent de la Terra: (es refereix als pobles de Cerdanya); 11 v., 12, 14 v., 18 v., 20 v., 22, 39 v., 40, 41 v., 42, 70 v., 71 v., 72, 74 v., 77, 77 v., 79, 80 v. — Síndics de la Terra o de Cerdanya: 70 v., 74 v., 77.
Terrassa: 80.
Terratrèmol: 7, 7 v., 20.

Tet, Pont de la: 20. (Límit de Cerdanya.)
Tillets (paperetes d'avís): 2.
(per) «tiro»: 66 v. — (Vol dir; befa, menyspreu.)
Títols honorífics de la Vila: 124.
Toledo: 87.
Tolosa: 47, 123.
Tonya, La: 2. — (Almoina de pa que es donava uns dies després de l'Ascensió a l'Hospital d'Enveig, de Puigcerdà.
Tor, La: 18 v.
Torb o vent impetuós; 90 v.
Torb, que ocasionà desgràcias mortals: 90 v.
Toros, festa de: 39 v. — 40.
Torrecerdana: 9, 10 ,18 v., 23 v. — Vid. Castells.
Torre de Santa Maria. Vid. Campanar.
Torre nova: 9 v. — Torre de Roset, lloc per a purgar morbo: 80.
Tortosa: 66 v., 69, 76 v.
Traïció de francesos, fills de perdició: 18 v., 19. — Traïció feta al rei Pere: 8 v., 9. — Rebellió i traïció; 47.
Tresoreria, Regent la: 83.
Treta de blat de Cerdanya: 12, 19 v., 77, 77 v. — (i guardes del blat a la Perxa), 99. — Vid. Blat, i Vedes de blat.
«Trets, extrets» (elegits): 1, Vid. extracció o elecció de cònsols.
Trienni (els tres anys que per Constitucions de Catalunya, regia un oficial reial: Veguer, Jutge, Sots-batlle); 30 v., 45 v. Vid. també, «purgar taula».
Trinitaris de Belloch: 16. Vid. Belloc, en capelles i Processons.
Túrbies de cap (rodaments de cap, que sofria el Sr. Bisbe): 95.

U

«Ugonaus». Vid. hugonots.
Unió, fermar la: 14, 14 v., 15, 17 v., 41 v., 43; — Coronel de la Unió: 42 v., 54 v.
«universaris», vol dir aniversaris: 92.
Universitat, o Comú de la Vila: full b), 13 v., 14 v., 16, 39, 73, 73 v., 75 v., 84, 85 v., 86 v., 89 v., 92 v., 93, 93 v., 97 v., 98, 99 v, 100 v, 104.
Ur: 23, 42, 66 v.
Urgell (L'): 13 v., 107, 121. — Vid. (La) Seu d'Urgell.
Urgellet: 23.
«Urús» o Grús: (poble cerdà): 42.

V

Vais, o vaïr: 10. (Pells o vestidures de dos colors).
València: 15, 17, 47. — Valencians: 39 v.
Valer-los (assistir-los o ajudar-los; defensar-los): 47 v.
Vallmarans: 23 v. (Muntanya dels Pasquers de la Vila).
Vallcebollera: 42.
Vall d'Alp: 42. — Vall d'Aran: 74 v. — Vall de la Llosa; 17 v. — Vall de Querol: 10, 14, 17 v., 18 v., 23. Vid. Querol i querolans. — Vall de Ribes; 53 v., 95. Vid. també, Ribes. —
Vallès, El: 107.
Valls: 42 v.
Vara del Veguer, al cónsol en cap o el segon: 43, 84.
Veda de blats: 12, 19 v., 77, 77 v., 99. Vid. Blat.
Vedrinyans: 42.
Veguer: (Era el Batlle de Puigcerdà i Veguer de Cerdanya); 1, 2, 2 v., 4, 4 v., 5 v., 9 v., 11 v., 12 v., 14, 15, 16, 16 v., 17, 21 (Cap de Corregiment o Vegueria), 23, 30, 30 v., 40 v., 43, 46 v., 48, 54 bis, 70, 73, 73 v., 74 v., — 75, 77, — 77 v., 78, 81 v., 85 v., 98, 99 v., — 115 (*Caballero Corregidor* que equival a l'antic Veguer), 123 (Departament del Segre, que equivalia a Vegueria). — Vid. CERDANYA, — Comtat i Vegueria de Cerdanya.
Vent, torb: 90 v.
Vera-Creu: 54 bis a 55 v.
Verdú: 80.
Verges: (o Ntra. Senyora de); — dels Àngels; 76; — de Belloc: 2, 16, 23, 74; — de Gràcia; 7 v., 8, 76, 123 v., — del Roser; 76. — de la Sagristia,

(Patrona de Pigcerdà i Cerdanya); 10, 76, 90 v. 121, 145. — de Talló; 105. — Vid. Bacina de l'obra de Ntra. Senyora (de la Sagristia); 43, 70.
Vergonyants, Bacina de: (Pobres de solemnitat); 1 v., 2, 2 v., 3, 3 v., 30 v., 43, 44.
Verguer o «macer», o (agutzil del Consolat): 1. 1 v., 2 v., 3, 3v., 4, 5 v., 21, 30, 39 v., 54 v. — (Era el qui, en actes públics solemnes, portava la «maça alçada». Vid per tant, «Maça alçada».
Vèrtoles (bonys o glàndules, infeccioses): 80.
Vi, carestia de: 9, 88; — Vi de Mansa: 77 v.
Vià: (poblet de la Cerdanya francesa); 12, 42.
Vic: 53, 66, 79 v., 80, 80 v., 107.
Vicari: — General d'Urgell; 66 v., 67, 73, 73 v., 78 v., 101 v. Vicari de Santa Maria: 81, 107.
Victòries de Puigcerdà: — contra els aragonesos: 7 v.; — contra els francesos: 9, — 9 v., i 10 (resistència valerosa de la Vila), 23; (victòria famosa de Puigcerdà), 88, 88 v., 90 v., Vid. setges i guerres. — Victòria de D. Joan d'Àustria; 14 v. — Victòria de Fuenterrabia contra els francesos; 71 v.
Vila (La) o (Vila de Puigcerdà): 9 v., 14, 20, 39 v., 42, 45. — (I el mot «Puigcerdà» es troba gairebé en totes les planes del Dietari.)
Vilafranca de Confient: 47 v., 77, 92 v.
Vilalta (Masos d'en): 42.
Vilallonga: 80.
Vilallobent: 13, 43.
Vilanova: 23, 42, 43.
Vilella: 39 v.
Vinçà: 77.
Vila (d'Ovança): 42. Vid. Montlluís.
Vinyes (grans danys pels freds, a les vinyes i sembrats): 15 v.
Virreis de Catalunya: o Capitans generals del Principat. 4, 4 v., 5, 5 v., 10, 11 v., 13 v., 14, 14 v., 16 v., 17, 17 v., 18, 19, 23, 40, 41, 41 v., 46 v., 53 v., 54, 69 v., 70, 80, 83, 85 v., 86, 88, 97 v., 106, 107.
Visitador general dels Tribunals reials: 66 v.
Voló, Al: 41 v.
Voltejador: 15 v.
Vots: — de Mercader, sobre fer la capella de Gràcia: 7 v. — Vot de Puigcerdà a la Verge de la Sagristia: 90 v.

X

Xies: 1. — (Vid. gramalles folrades amb pell de xai.)
Xímola de foc (espurna o guspira de foc) que provocà l'incendi del campanar); 79.

ÍNDEX GENERAL

Pàgina

Pròleg 5
Introducció 7
Descripció del Dietari i breu comentari Lèxic-ortogràfic 9
Transcripció literal del TEXT del DIETARI 13
Llibre de les Cerimònies i coses notables de la Vila de Puigcerdà ... 15
EPÍLEG 173

ÍNDEX alfabètic de matèries, toponímic i topogràfic, amb explicació dels mots de difícil comprensió 175

PUBLICACIONS DE LA FUNDACIÓ SALVADOR VIVES CASAJUANA

I. — Josep M.ª Casas Homs: *Joan de Castellnou.* Obres en prosa (segle XIV), 215 pàgines. — 1969.

II. — Josep Iglésies: *El cens del comte de Floridablanca (1787).* Part de Catalunya. (Volum I). 614 pàgines. — 1969.

III. — E. Fort i Cogul: *La llegenda sobre Margarida de Prades.* «Premi Concepció Alemany, 1969». 273 pàgines. — 1970. (Exhaurida).

IV. — Dr. F. Ramon de Prat i Dr. Joan Francesc Guijarro Ruiz: *Cartilla d'Higiene ocular.* «Premi Crexhas Abiabar, 1969». Amb ilustracions, 35 pàgines. — 1970. (Exhaurida).

V. — Josep Iglésies: *El cens del comte de Floridablanca (1787).* Part de Catalunya. (Volum II). 571 pàgines. — 1970.

VI. — L. Puig i Ferriol: *L'estat civil de la dona casada segons el Dret Civil vigent a Catalunya.* Pròleg de Ramon M.ª Roca i Sastre. 129 pàgines. — 1971.

VII. — Eduard Fontserè i Josep Iglésies: *Recopilació de dades sísmiques de les terres catalanes entre 1100 i 1906.* Amb una punta seca de Joan Rebull, 542 pàgines. — 1971. (Exhaurida).

VIII. — Dr. F. Ramón de Prat y Juan-Francisco Guijarro Ruiz: *Cartilla de Higiene ocular.* «Premi Crexhas Abiabar, 1969». Amb ilustracions, 35 pàgines. (Versió castellana). — 1971. (Exhaurida).

IX. — Roser Matheu: *Vida i obra de Francesc Matheu.* Amb ilustracions. 254 pàgines. — 1971. (Exhaurida).

X. — Montserrat Costa i Via: *Estudi de l'obra d'Anna Rubies. 1881-1963.* Accèssit al «Premi Concepció Alemany, 1970». 132 pàgines. — 1971. (Exhaurida).

XI. — Miquel Altissent, Sch. P.: *El cant gregorià. Un model de música religiosa.* Amb ilustracions musicals. Pròleg de Cassià M.ª Just, Abat de Montserrat. 235 pàgines. — 1971. (Exhaurida).

XII. — Màrius Torres: *Poesías.* Traducció al castellà de Maria Teresa Ramo. 188 pàgines. — 1971. (Exhaurida).

XIII. — Plàcid Vidal: *El convencionalisme de la vida.* Pròleg de Josep Iglésies. 348 pàgines. — 1972.

XIV. — Eudald Graells: *La indústria del claus a Ripoll.* Contribució a l'estudi *de la farga catalana.* Amb ilHustracions. 131 pàgines. — 1971. (Exhaurida).

XV. — Rossend Llates i M.ª Cinta Balagué: *Francesca Bonnemaison de Verdaguer i la seva obra.* «Premi Concepció Alemany, 1971». Amb ilHustracions. 173 pàgines. — 1972. (Exhaurida).

XVI. — Magí Riart i Birbe: *Els problemes del Pallars Sobirà.* Accèssit al «Premi Paterna Rura, 1970». 148 pàgines. — 1972. (Exhaurida).

XVII. — Eufemià Fort i Cogul: *El senyoriu de Santes Creus.* 498 pàgines. — 1972.

XVIII. — Roser Matheu: *Quatre dones catalanes.* Accèssit al «Premi Concepció Alemany, 1972». Amb ilHustracions. 199 pàgines. — 1972. (Exhaurida).

XIX. — Josep Riba i Gabarró: *La Pobla de Claramunt* (Monografia). Amb ilHustracions. 355 pàgines. — 1972. (Exhaurida).

XX. — Antoni Bach i Riu, pvre.: *Bellpuig d'Urgell i la seva antiga baronia al Pla d'Urgell.* Accèssit al «Premi Cristòfor Despuig, 1972». 292 pàgines. — 1972.

XXI. — Josep M.ª Madurell i Marimon: *El paper a les terres catalanes. Contribució a la seva història.* (Volum I). (1972) 620 pàgines. — (Exhaurida).

XXII. — A. Duran i Sanpere: *Pels camins de la Història.* Amb ilHustracions. 190 pàgines. — 1973.

XXIII. — Josep M.ª Madurell i Marimon: *El paper a les terres catalanes. Contribució a la seva història.* (Volum II). Amb ilHustracions. 713 pàgines. — 1972.

XXIV. — Cristià Cortès: *Els Setantí.* «Premi Francesc Carreras i Candi, 1973». Amb ilHustracions. 292 pàgines. — 1973. (Exhaurida).

XXV. — Josep M.ª Madurell i Marimon: *Claudi Bornat.* «Premi Francesc Carreras i Candi, 1972». Pròleg de Pere Bohigas. Amb ilHustracions. 299 pàgines. — 1973.

XXVI. — Eufemià Fort i Cogul: *Llegendari de Santes Creus.* «Premi Gumersind Bisbal i Gutsems, 1973». Prefaci de Miquel Coll i Alentorn. 316 pàgines. — 1974.

XXVII. — Jaume Riera i Sans: *La crònica en hebreu de la disputa de Tortosa.* 72 pàgines. — 1974.

XXVIII. — Pere F. Santanach i Prat: *Estudi tectònic del paleozoic inferior del Pirineu entre la Cerdanya i el riu Ter.* Accèssit al «Premi Eduard Fontserè, 1973». Amb ilHustracions. 154 pàgines. — 1974.

XXIX. — Josep Iglésies i Fort: *Estadístiques de població a Catalunya, el primer vicenni del segle XVIII.* (Volum I). 506 pàgines. — 1974.

XXX. — Josep Iglésies i Fort: *Estadístiques de població a Catalunya, el primer vicenni del segle XVIII.* (Volum II). 506 pàgines. — 1974.

XXXI. — Josep Iglésies i Fort: *Estadístiques de població a Catalunya, el primer vicenni del segle XVIII.* (Volum III). 432 pàgines. — 1974.

XXXII. — Josep M.ª Casas Homs: *Dietari de Jeroni Pujades.* «Premi Gumersind Bisbal Gutsems, 1974». Pròleg d'A. Duran i Sanpere. (Volum I). Amb un gravat. 484 pàgines. — 1975.

Biblioteca Puigcerdà

XXXIII. — Eufemià Fort i Cogul: *Notícia històrica d'una singular institució medieval.* Accèssit al «Premi Francesc Carreras i Candi, 1973». 350 pàgines. — 1975.

XXXIV. — Josep Danon i Breto: *Aportació a l'estudi social de la medicina a Catalunya (1768-1827).* «Premi Jordi Casas, 1974». 152 pàgines. — 1975.

XXXV. — Josep Iglésies: *Les minves dels cultius i de la població a la comarca del Priorat.* 91 pàgines. — 1975.

XXXVI. — Josep M.ª Casas Homs: *Dietari de Jeroni Pujades.* (Volum II). «Premi Gumersind Bisbal Gutsems, 1974». 237 pàgines. — 1975.

XXXVII. — Josep Romà Barriga: *El sacramentari, Ritual i Pontifical de Roda.* «Premi Francesc Carreras i Candi, 1972». Pròleg de Manuel Mundó. Amb ilŀlustracions. 756 pàgines. — 1975.

XXXVIII. — Lluís Casassas i Simó: *El Lluçanès.* «Premi Cristòfor Despuig, 1972». Amb ilŀlustracions. 208 pàgines. — 1975.

XXXIX. — Josep M.ª Casas Homs: *Dietari de Jeroni Pujades.* (Volum III). «Premi Gumersind Bisbal Gutsems, 1974». 404 pàgines. — 1975.

XL. — Josep M.ª Casas Homs: *Dietari de Jeroni Pujades.* (Volum IV i últim). «Premi Gumersind Bisbal Gutsems, 1974». 328 pàgines. — 1976.

XLI. — Eduard Feliu i Mabres - Jaume Riera i Sans: *Poemes hebraics de jueus catalans (Segles XI-XV).* 224 pàgines. — 1976.

XLII. — Teresa-Maria Vinyoles i Vidal: *Les barcelonines a les darreries de l'Edat Mitjana (1370-1410).* «Accèssit al Premi Concepció Alemany Vall. 1976». 192 pàgines. — 1976.

XLIII. — P. Basili de Rubí: *Les Corts generals de Pau Claris.* Accèssit al «Premi Gumersind Bisbal Gutsems 1974». Pròleg del P. Ramon Vidal. Amb ilŀlustracions. 548 pàgines. — 1976.

XLIV. — Josep M.ª Torras i Ribé: *Evolució social i econòmica d'una família catalana de l'antic règim. Els Padró d'Igualada. (1642-1862).* Premi ex-aequo del «Premi Cristòfor Despuig 1976». Pròleg de Joan Mercader i Riba. Amb ilŀlustracions. 316 pàgines. — 1976.

XLV. — Josep Maria Casas Homs: *Llibre del Batlle Reial de Barcelona, Berenguer Morey (1375-1378).* 144 pàgines. — 1976.

XLVI. — Salvador Galceran Vigué: *Dietari de la fidelíssima vila de Puigcerdà.* Transcripció literal del text i comentari original. Accèssit al «Premi Gumersind Bisbal Gutsems 1974». Pròleg del Dr. Joan Martí Alanís, Bisbe de La Seu d'Urgell. Amb ilŀlustracions. 204 pàgines. — 1977.